

Kort ontleedkundig begrip, bevattende op de beknopte wyze de geheele ontleedkunde / beschreven door ... Laurentius Heyster ... Uit het Latyn vertaalt door Amos Lambrechts.

Contributors

Heister, Lorenz, 1683-1758.
Lambrechts, Amos.

Publication/Creation

Amsterdam : By de wed. Jacobus van Egmont, 1728.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/resxa72b>

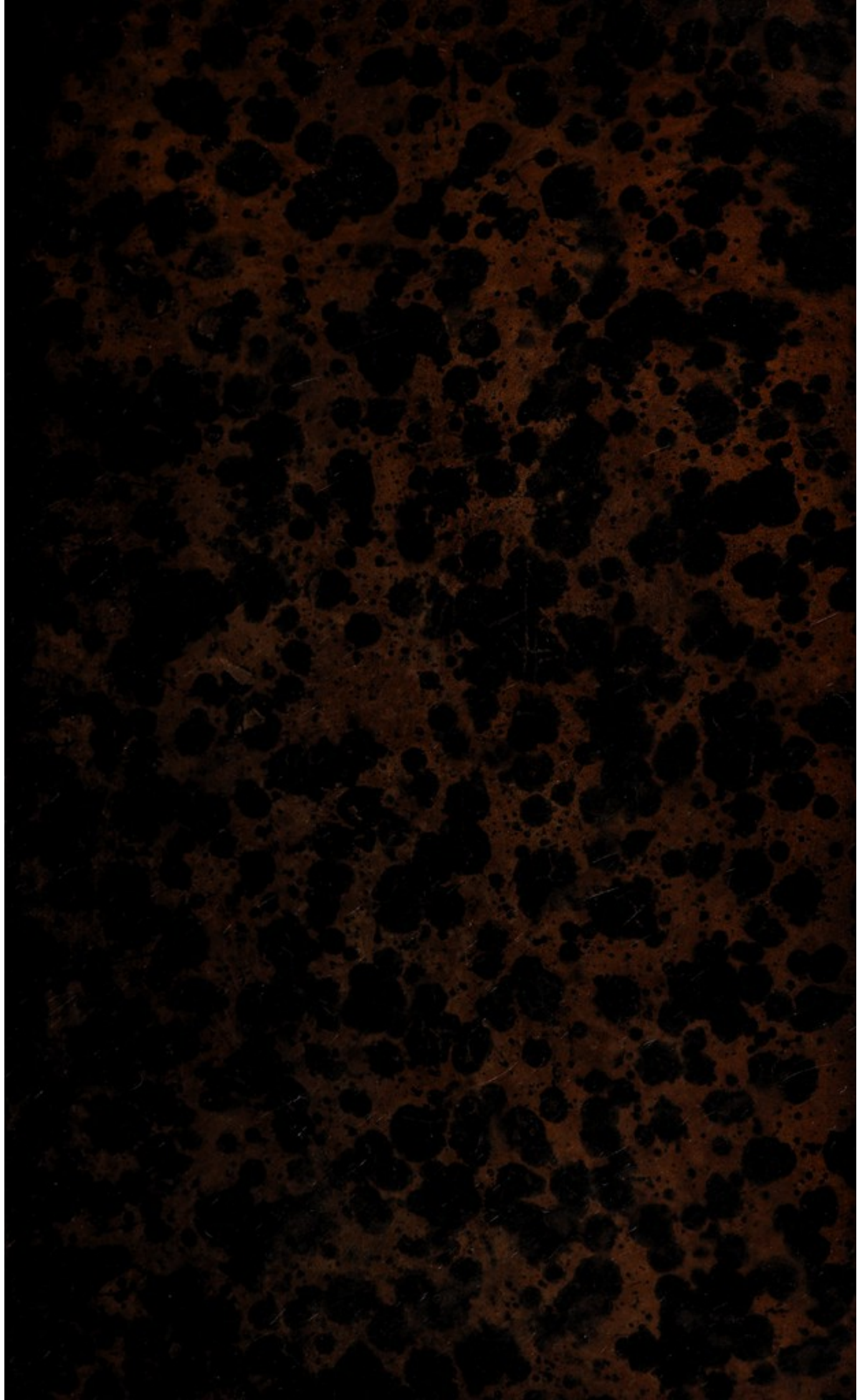
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

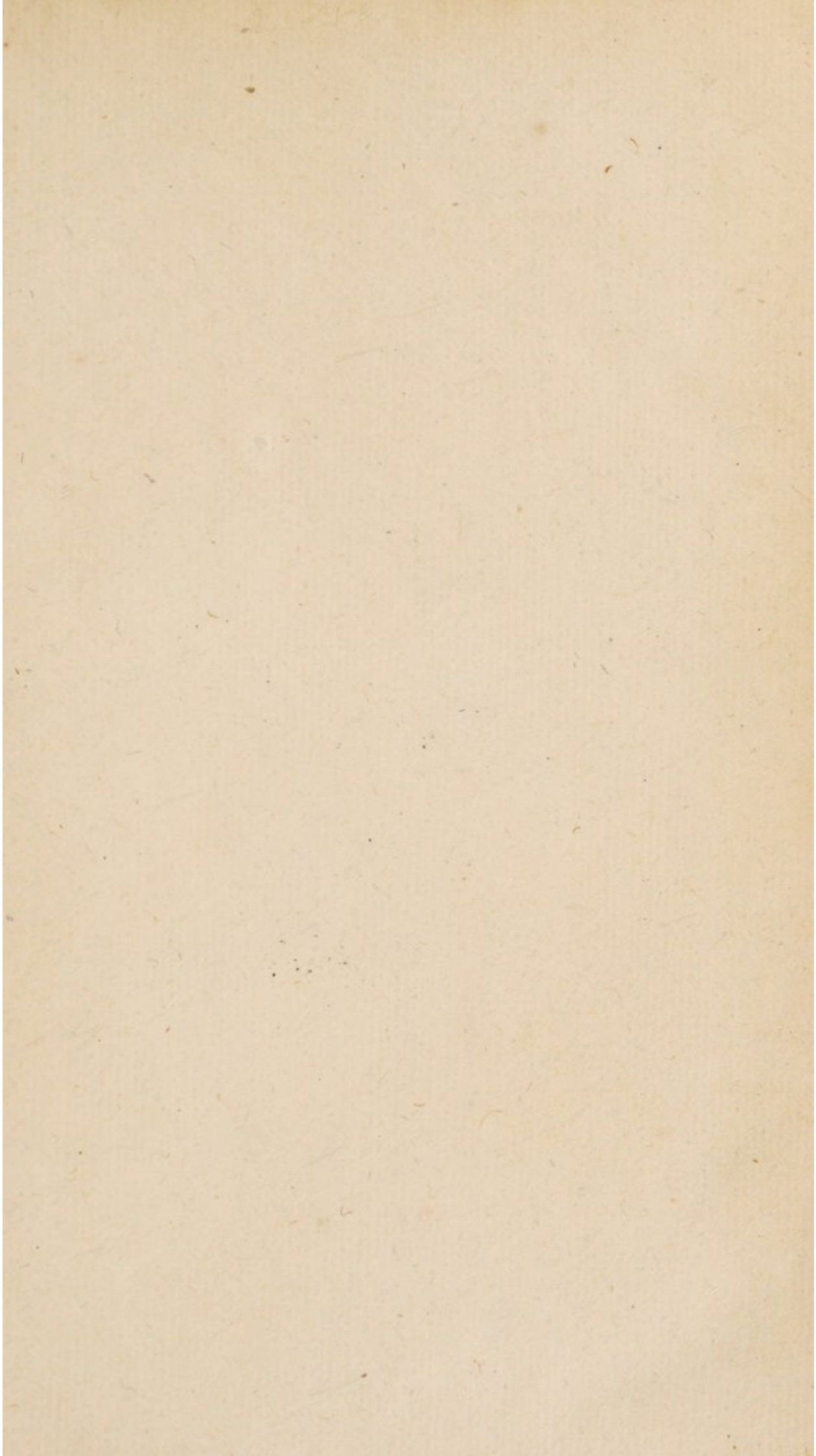

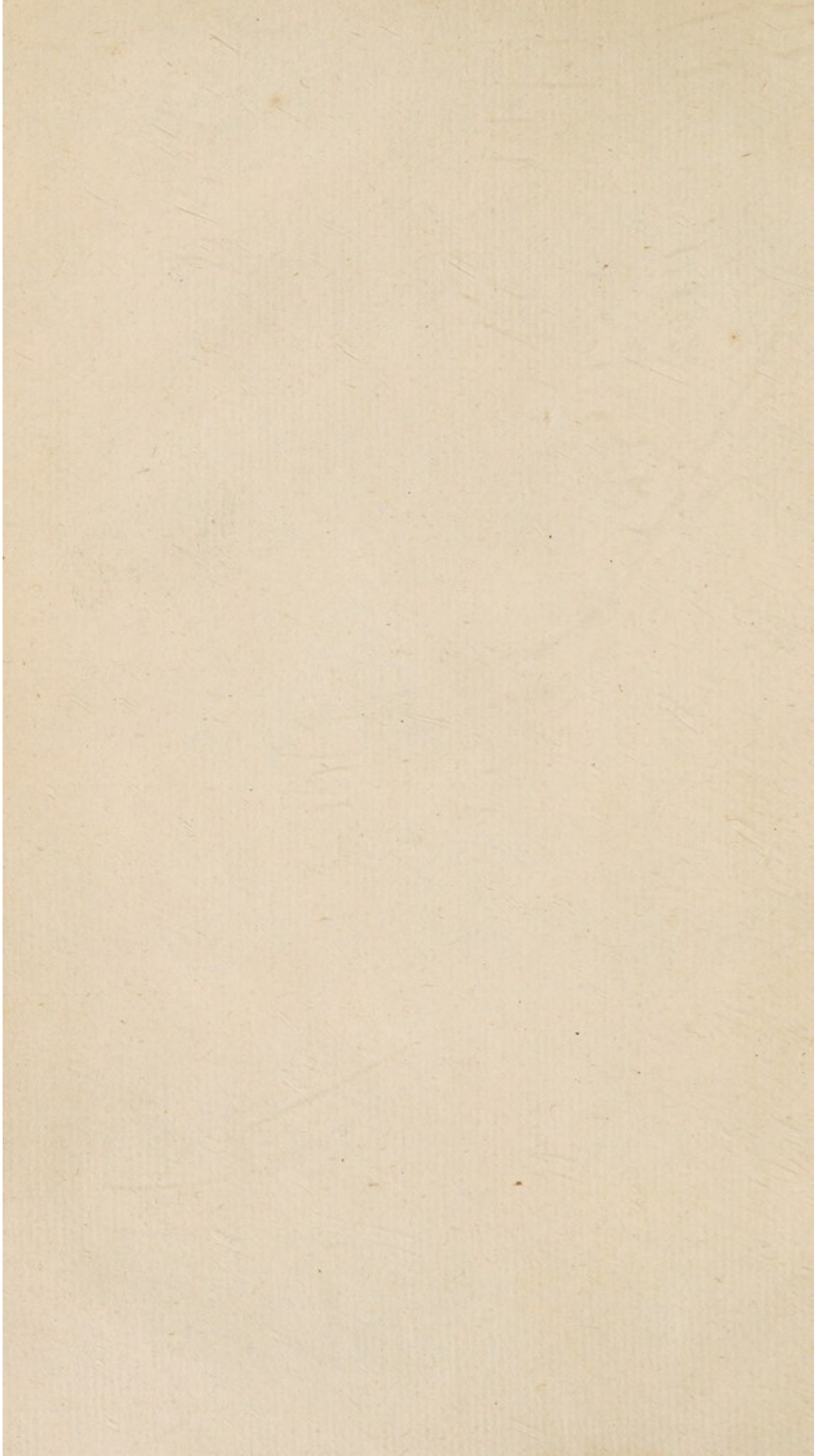

IV. 6. 27

8, 187/B

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30512463>

2

LAURENTIUS HEISTERUS D.
ANAT. CHIRURG. ac THEOR.
PROF. PUBL. ALTORFINUS.
Natus Francof. ad Moen. An. 1683.

42600
K O R T
O N T L E E D -
K U N D I G
B E G R I P ,

Bevattende op de beknopste wyze
D E

G E H E E L E
O N T L E E D K U N D E ,

Befchreven door den H E E R

L A U R E N T I U S H E Y S T E R ,

*Openbaar Hoogleeraar van de Ontleedkunde,
Heelkunde, en van de bespiegelende
Geneeskunde, tot Altorff;*

E N

*Mede-Lit van de Kyzerlyke Hooge School, en van de
Koninklyke tot Berlyn.*

Uit het Latyn vertaalt

D O O R

A M O S L A M B R E C H T S ,

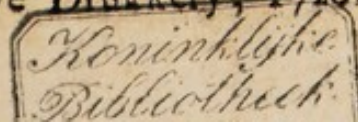
Medicinæ Doctor, & M. Chirurgyn.

Met Kopere Afbeeldzels verrykt.

t' A M S T E R D A M ,

By de Wed: JACOBUS VAN EGMONT, Papier
en Boekverkoopster, op de Reguliers Breesstraat, in de
Nieuwe Drukkery, 1728.

A A N Z Y N
DOORLUGTIGE
HOOGHEYD,
WILHELM
KAREL
HENDRIK
FRISO,
PRINCE
V A N
ORANGE

E N

NASSAU,

STADHOUDER, CAPI-

TEIN EN ADMIRAAL

GENERAAL VAN 'T HER-

TOGDOM GELDER-

LAND, EN 'T GRAAF-

SCHAP ZUTPHEN.

ERFF-STADHOUDER

EN CAPITEIN GENE-

RAAL VAN VRIESLAND.

STADHOUDER EN CA-

PITEIN GENERAAL

VAN

VAN GRONINGEN EN
OMMELANDEN , &c.
&c. &c.

WORD DEZE VERTAALING, VAN
DIT KORT ONTLEED-KUN-
DIG BEGRIP, TOT EEN TEKEN
VAN SCHULDIGE EERBIEDIG-
HEID, HOOG-AGTING, EN ON-
DERDANIG RESPECT OPGEOF-
FERT EN TOEGE-EIGENT,

D O O R

AMOS LAMBRECHTS,

Medico-Chirurgus.

* 3

VOOR-

VOORREDEN

V A N D E N

VERTAALDER,

T O T D E N

LEEZER.

 Aarstige en Leerzugtige
Leerlingen der *Ontleed- en
Heelkunde*, hier kom ik aan
UL. schenken, 't Doorwrogte,
Nauwkeurig, en zeer nuttig
werk, 't *Kort Ontleedkundig Begrip*,
van den Geleerden, en Wyt-
vermaarden Heer, LAUREN-
TIUS HEYSTER, *Hoogleeraar
der Ontleed- en Heelkunde*, enz. enz.
tot Altorff. Een Man zeer ver-
maard

Voorreden van den, enz.

maard en beroemt, door veele zyner uitmuntende Werken, opgeoffert aan de geleerde Waereld: waar van geene de minsten is, dit *Kort Ontleedkundig Begrip*, 't welk ik om de Beknoptheid, geleerde Styl, en bevatting der Zaken van de *Ontleedkonst* (welke alle ik tot nog toe in geen Werk zo nauwkeurigen geleerdelyk hebben gevonden, als in dit *Kort Ontleedkundig Begrip*) ten hoogsten nodig oordeelde, om uit het Latyn in 't Neerduits te Vertaalen, tot dienst en hulp van alle naarstige Navorschers, ren Leerlingen (die ontblood van de kennis der Latynsche Tale zyn) der *Ontleed- en Heelkunde*:

*

4

't welk

Voorreden van den

't welk myn veel moeiten, hooftbreking, tydverspilling, en oplettentheid heeft gekost: ja meerder als die geene die zulks nooit gedaan hebben, zig zelfs zoude kunnen verbeelden. Nogtans deze zware moeiten, en lastigheden, gepaart met de dagelykze en geduurige bezigheden, van onze oeffeningen der *Geneesen Heelkunde*, hebben myn niet kunnen afhouden, om dit Werk te voltoeyen: waar toe aangedrongen wierd, door myn lust, yver, agting, en begeerte van welstand, tot, en voor de *Ontleeden Heelkunde*, en deszelfs Leerlingen, wiens voortgang en kundigheid der *Ontleedkunde* ik alhier
allee-

Voorreden van den

genoegen verstrekt, en dat zulks niet nieuw is, maar al over lange tyd aan de Geletterde is weder- varen, bevestigt met myn den Beroemde Dichter, als hy zegt,

*Neque Jupiter ipse,
Sive pluat seu non, unicuique placet.*

Dat is,

So kan aan ieder niet behagen, zelfs Jupyn,
't Sy dat hy Regen geeft, of heldere Sonneschyn.

Want den eenen die zal vitten op de Schryf-styl, den anderen op de Spel-konst, een ander op de Bewoording, ja meerder als ik hier bepaalen kan. Doch myn toegenegene zugt voor de wel- stand myner Landslieden, en voornamentlyk voor de Lee- lingen

Vertaalter tot den Leezer.

lingen der *Heelkunde*, hebben myn aangespoort, om dit moeyelyk en zwaar werk te onderneemen, en tot dienst, voordeel, en hulp derzelve, tot de Drukpers over te brengen, en te voleindigen.

Dat de *Ontleedkunst*, de Noordster, en de Zeilsteen der *Genees-*, en *Heelkunde* is, zal niemand met recht kunnen tegenspreken: ja zelfs altoos van veele is bemind, en van veele met groote naarstigheit, en oplettendheid is naar gevorst, zien wy klaar dat niet alleen in onze Tyden, maar al lang voor deze is geschiet, en van alle de beroemste Schryvers word bevestigd. 't Is

Voorreden van den

't Is die Konst, welke eer-tyds Kyzers, Koningen, en Princen, niet geschroomt hebben, op 't alder yverigste na te vorschen, en te leeren, gelyk als wy klaarlyk uit de heilige bladeren kunnen zien, dat 't den Wyze, en Machtige Koning SALOMON, zo vermakelyk was, zyn verstand omtrent een leege struik *Hyssoop*, als omtrent den hooge *Cederboom* bezig te houden. Dien grooten Wareldwinner ALEXANDER, heeft die met veel naarstigheit, van zyn Meester ARISTOTELES geleert. Den wytberoemden Kyzer JULIUS CÆSAR, en den uitmuntende Koning PTOLOMEUS

Vertaalter tot den Leezer.

LOMEUS, hebben geduurig haare verftanden gewet, tot de kennis der deelen van haare Ligchamen : en meer andere Kyzers, Koningen en Princen, hebben dit voetspoor nagevolgt. Ja **LODEWYK DE GROOTE**, Koning van Vrankryk, heeft overvloedige preuven getoont van zyn uitmuntende liefde, lust en hoog-agting, voor de *Ontleed-Heel- en Geneeskunde* : en dien groten en wyzen Monarch, heeft geen kosten of moeiten ontzien, om deze Edele konften tot den hoogften top toe op te vyzelen. Ja alle Princen, en de uitmuntenste Verftanden, hebben 't de grootfte wysheid geagt, zyn zelve te kennen. 't Is

Voorreden van den

't Is dat Edel gedeelte der *Genees- en Heelkunde*, naarstige Leerlingen, waar door men alle in- en uitwendige gebreken ontdekt, en veele dwalingen, en vooroordeelen in de Oeffeninge der *Genees- en Heelkunde*, kan vermyden.

't Is die Konst, waar door men op 't aldernatuurlykste de verborgene oorzaken van de langduurige, en door onkunde ongeneezelyke Ziektens en Gebreken van 't Menschelyke ligchaam, kan ontdekken.

't Is die Konst, waar door men nauwkeuriglyk het *Maakzel*, *Zamenweefzel*, *Verandering der Vaten*, en de omloop der *Vogten* door
dezelve

Vertaalter tot den Leezer.

dezelve leert, 't welk van geen klein belang is, voor den *Geneesmeester*, om de uitwerking van de *Geneesmiddelen* te kunnen bepaalen.

't Is die Konst, waar door den wel afgerigten *Heelmeester*, kan oordeelen, of de Wonden doodelyk, dan of zy geneezelyk, en of zy langduurig, of van een kort einde zullen zyn: en als hy werkt, verstrekt het hem voor een *Baak*, tot verhoeding van veele bedroefde toevallen, die anders zekerlyk door zyn onkunde, 't Menschelyke ligchaam, tot haar schaade en smerte zoude treffen. Ja deszelfs nuttigheid is zo groot, dat ik het alles niet op 't *Papier* kan stellen.

In

Voorreden van den

ook bevestigen: als zy zeggen

Nemo Mortalium omnibus horis sapit.

Dat is:

Niemand der Stervelingen is altyd even oplettent.

Waarom ik hier achter, noch eenige Fouten ingesloopen door myne bezigheden, door den Drukker, en dikwils veroorzaakt door myne afwezentheid, hebbe laten voegen, die ik instantelyk verzoek, dat de Goedgunstige en Bescheide Leezer gelieft op zyn plaats te verbeteren.

Noch moet ik in 't voor by gaan aan tekenen, dat ik 't geheele Werk door, de voornaamste Konst-woorden en verscheidene Latynsche benamingen, onder elk Blad hebbe gestelt, van gedagte zynde, dat zulks der

Duit.

Vertaalder tot den Lezer.

Duitschen Leerling en Leezer, niet als tot een groote hulp, leering; en bevatting der zaken, zoude kunnen strekken, want hier door leert hy, alle de zwaarste Konst-woorden en Latynsche benamingen van alle de deelen, 't welk hem daar naar niet anders als tot een groot nut kan verstreken, en zich zelf maar een weinig oeffenende, verder komen tot het verstaan der Latynsche Autheuren, want de kennis der Konst-woorden en de benaming der Deelen helpt zeer veel de Jonge Leerlingen.

Ik wensch en ik hoop, dat de Leezers zo veel nut en voordeel uit dit Vertaalde *Kort Ont-*

Voorreden van den

leedkundig Begrip mogen erlangen, als wy 'er ons van voorgestelt hebben, en ziende dat ons Werk niet onaangenaam is, zal ik myn beneerstigen, om als die groote goede God myn 't leven spaart, daar naar een *Kort Begrip* van de geheele *Genees- en Heelkunde* met waarnemingen verrykt, in't licht te brengen, niet op myn Studeerkamer verzonnen, maar zo als ik die waarlyk by myn Zieke en Ellendige Lyders op haar Beddens en in haare Huizen heb waargenomen; waar in ik zal aantoonen, of de (a) *Zeepagtige middelen*, en de (b) *Kwik middelen*, de (c) *Vaste* en

(a) *Saponacea.* (b) *Mercurialia.* (c) *Salia fixa & volatilia.*

Vertaalter tot den Leezer.

en de *vlugge Souten*, en de (a) *Wateragtige verdunnende Afkookzels*, en wederom de (b) *Zeeptagtige middelen*, zamen gevoegt met de (c) *vlugge Souten*, en wederom de (d) *Zeeptagtige middelen*, zamengevoegt met de (e) *Gommen*, en met de (f) *Kwik-bereidzels*, zulke gruwelyke middelen zyn, als zommige onkundige en *Schyn-Genees- en Heelmeesters* zig niet ontzien met onbeschaamde kaken te zeggen, en aan onnozele *Menschen* wys te maken, daar ik myn nogtans volvaardig aan de geleerde *Wareld* onderwerpen, of'er wel groter middelen in de geheele *Genees of Heelkunde*

* * *

3

bekent

(a) *Decocta attenuantia aquosa.* (b) *Saponacea.* (c) *Salia volatilia.* (d) *Saponacea.* (e) *Gummata.* (f) *Mercurialia.*

Voorreden van den

bekent zyn, als deze? om de ver-
stopte wegen, de verdikte lymi-
ge en zeer taye vogten te ope-
nen, te verdunnen, te smelten en
te doorsnyden, en aldus bereid
zynde uit het Ligchaam te dry-
ven; want dat deze middelen we-
zentlyk de beste openende mid-
delen zyn, zal ik maar met een be-
wys aantoonen. Wie heeft ooyt ge-
hoort dat de (a) *Spaansche Zeep*, ge-
voegt met een (b) *Loog* en *vlug*
Zout, een (c) *Kwyling* kan ver-
wekken, zo wel als 't door de
(d) *Kwik-middelen* kan verwekt
worden? 't welk ik meer als
eenmalen heb ondervonden,
en aan verscheide Geleerde ge-
toont,

(a) *Sapo Venetus.* (b) *Sal lixiviosum & volatile.* (c) *Sar-
tivatio seu Ptyalismus.* (d) *Mercurialia.*

Vertaalter tot den Leezer.

toont; zo zynder meer zaken, die wy heel gemakkelyk zouden kunnen aantoonen, maar wy zullen die bewaaren, voor het Tractaat hier boven vermeld, waar in ik ook niet zal vergeten 't gebruik en 't misbruik der (a) *Aderlatingen*, in zeer veele *Ziekten* en *Ongemakken*, nauwkeuriglyk uit te leggen, welke veele *Genees- en Heelmesters*, de eerste uit onkunde, ende tweede uit angst en vreze, om die zelf te doen, (want verscheide *Heelmesters* hebbe ik gezien, dat zy stonden te sidderen en te beven, als zy haar Lancet op de Ader bragten, ja als zy de punt van 't Lancet in de Huid

* * 4 * *   gesto-

(a) *Vene sectiones.*

Voorreden van den

gestoken hadden , terstond haar
hoofd omkeerden,) komen te ver-
agten en te verwerpen , tot groot
nadeel van veele ellendige Lyde-
ren. Niet te vergeefs zegt men ,
Sed rectè contradicere, non amplius in more est.

Dat is:

Maar 't is nu geen gebruik met regt te weder spreken.
Wy willen hier niet schelden ,
maar alleenlyk aantoonen , hoe
groot de onkunde en nydigheid
is , en hopen , dat zy door dit
weinig gezegde van gedagten
zullen veranderen , en niet anders
tragten , als de waarheid te bemin-
nen: Vorders naarstige en waar-
de Leezers vaart wel , en neemt
myn moeite met dankbaarheid en
oplettentheid aan.

Amsterdam, den 14
August, 1778.

AAN

A A N D E N

Eerwaardige, Hoogbejaarde, den Beroemde en den Uitmuntensten HEER

D E N H E E R

FREDRIK RUYSCH,

OPENBAAR WYTVERMAARD

HOOGLEERAAR

D E R

O N T L E E D -

E N

KRUIDKUNDE,

T O T

A M S T E R D A M,

Zyn Hoog-geagten Leermeeſter den tyd van vier agter een volgende Jaren.

Als ook aan den

Zeer Groote en Wyt-vermaarde HEER

D E N H E E R

JOHANNES BABTISTA

MORGAGNIUS,

** 5

VOOR-

VOORNAAMSTE, GELEERSTE EN
VOORTREFFELYKSTE
HOOGLEERAAR

D E R

ONTLEEDKUNDE,

I N D E

H O O G E S C H O O L E

T O T

P A D U A ,

Opperhoofden in de

ONTLEEDKUNST,

D E

GLANSRYKSTE SIERADIEN
DEZER EEUWE,

D E

BEHENDIGSTE EN NAUWKEURIG-
STE DOORZOEKERS,

V A N H E T

MENSCHELYKE LIGCHAAM,

*Zyn Hoog-geagte begunstigers en Vrinden,
werd den tweeden Druk van dit Kort
Ontleedkundig Begrip, tot een openbaare
getuigenisse van Hoog-agting en Schuld-
pligtigheid Opgedragen en toege-eigent,*

D O O R D E N

A U T H E U R.

V O O R-

VOORREDEN VAN DEN GELEERDEN SCHRYVER.

Alschoon der geen Ontleedkundige Boeken ontbreken, en 'er geen gebrek is van *Korte Ontleedkundige Begrippen*: nogtans agt ik geen verlooren moeite te doen, als ik my onderwinde dit *Kort Ontleedkundig Begrip*, voor de tweedemaal in Druk te geven.

Want, vermits de Ontleedkundige wetenschap zodanig van aart is, dat ze naar de manier van andere wetenschappen, door de naarstigheit en onvermoeyde arbeid van veele beroemde Mannen, dagelyks haar verbeteringen aanneemt en vermeerderingen krygt, ende ook in weinig tyds zeer veel heeft toegenomen: hierom zullen die gene die van deze dingen kundig zyn, lig-

Voorreden van den Schryver.

ligtelyk kunnen weten dat 'er in de toe-
nog toe gebruikelykste Korte Begrippen
en Ontleedkundige zamenschikzels, nog
veele zaken ontbreken, welke zedert ee-
nige tyd, of nieuwelings ontdekt en uit-
gevonden, of verbeterd ende overgezien
zyn, en welke aan de naarstige Jeugt,
en voornamentlyk aan de Leerlingen der
Geneeskunde, nut en nodig zyn om te
weten.

Maar dewyl het aan deze zeer moeye-
lyk valt, de Gronden en reeds bekende
zaken van de *Ontleedkunde*, uit zo veele,
en waarlyk dikwils zeer wytlopige Boeken
op te zamelen of by een te voegen: en
dat deze moeyelykheid geen kleine belem-
mering in de voortgang hunner Studien
kan te weeg brengen, en een groote weer-
zin in de Leerlingen veroorzaken: daar-
om heb ik my beneerstigt deze met dit
Kort Ontleedkundig Begrip te hulp te komen,
ende de Kunst, welk volgens 't oordeel
van HIPPOCRATES, reeds zeer lang ende
moeyelyk is, nu korter en makkelyker
te maken. Want

Voorreden van den Schryver.

Want zeer wel oordeeld de Vermaar-
le BOYLE (*) dat men nu en dan,
wanneer der zeer veele vorderingen, of
groote vermeerderingen in de weten-
schappen gemaakt zyn, een nieuw *Kort*
Begrip in 't licht moet brengen, 't welk
geschikt is naar de gevoelens en waarne-
mingen der alderbeste Schryveren: " want
zodanigen werk, zegt hy, kan dan
wezen van een groote nuttigheid: ten
deelen, om de Jeugt in de Leerplaat-
zen en Hooge Schoolen te onderwy-
zen: ten deelen, op dat de Menschen
voor de hand mogten hebben een aan-
wyzinge der dingen die reeds uitge-
vonden zyn; op dat men niet meer
zig zoude vermoeyen omtrent dingen
die reeds bekend zyn, en dat de Men-
schelyke vorderingen in die wetenschap
te klaarblykelyker konden gezien wor-
den. Insgelyk vermaand hy nogtans
daar by dat zodanigen Werk in 't licht
niet moet worden gegeven, voor en al

„ eer

(*) *Tentam. Physiolog. Commentatione proamiali.*

Voorreden van den Schryver.

„ eer dat 'er eenig merkwaardig toevoeg-
„ zel door vermeerdering aan die we-
„ tenschap word toegebracht.

Indien wy derhalven nu eens onder-
zoeken de aldernieuwste Ontleedkundige
zamenschikzels en Korte Begrippen, die
nu in 't gebruik zyn, waarlyk men zal
bevinden, dat 'er een ongemeene meenigte
van nieuwlings uitgevondene zaken en
een groot getal van nieuwe waarnemingen
in dezelve ontbreken.

Laten wy eens aanmerken het Ontleed-
kundig Boek, dat tot hier toe van groo-
te nuttigheid, en in de Hooge Schoo-
len heel gebruikkelyk is geweest, te we-
ten *de Ontleeding van 't Menschelyke ligchaam*,
van den vermaarden VERHEYEN, (want
van gebrekkelyker Schryvers zullen wy
nu niets spreken) wy zullen klaar ont-
dekken niet alleen dat 'er nog veele fou-
ten in worden bevonden, die door de
latere Schryvers herstelt ende verbeterd
zyn, maar ook dat 'er zeer veele nieuwe
uitvindingen in het zelve ontbreken: niet
slegts

Voorreden van den Schryver.

legts de aanmerkingen der Schryvers, die naar hem geschreven hebben; maar zelf ook veele van de geene, die voor hem, of ten minsten voor de laatste Druk van zyn Boek ('t welk in 't Jaar 1710. tot Bruffel is gedrukt) toen al bekend en in 't licht waren.

Laat het geoorloft zyn, om ons bygebragte te bevestigen, uit veele stukken alleen maar eenige te melden, die in deze Schryver en in de meeste andere, die voor hem Ontleedkundige Korte Begrippen of groote zamenschikzels gegeven hebben, ontbreken, of niet wel beschreven zyn. Dog niet met deze inzicht, als of ik iets zoude willen onttrekken, van de eer en agting van deze waardige Man, gelyk 't zommige verkeerdelijk hebben willen duiden: het zy verre van my, "want hy heeft veele goede zaken verrigt, en zig in de *Ontleedkunde* by uitstek roemwaardig gemaakt"; maar om te betogen, dat er stukken door hem zyn overgeslagen, en

Voorreden van den Schryver.

en dat 'er een nieuw Kort Begrip, of een nieuw Register der bekende zaken in de *Ontleedkunde* noodzakelyk is, (op dat men niet met regt aan myn zoude kunnen verwyten, dat ik niets meer hadde gedaan als andere voor my, of niets meer als VERHEYEN hadde verrigt) zo wel voor de naarstige Jonkheid, als ook voor andere geleerde Mannen, die lust hebben om te kennen en te weten, wat dingen reets in de *Ontleedkunde* bekend zyn: op dat zy zig in de bekende niet langer als nodig is zouden ophouden; maar, op dat zy in de onbekende zo veel te beter zoude voortgaan, en zig beuyltigen om nog meerder in der zelveer aanwas te bevorderen.

Want voor eerst merken wy hier in 't gemeen aan, dat VERHEYEN, misschien om de onkunde van de Engelsche Taal, de Engelsche Schryvers niet heeft gelezen; welke hy nogtans heel gemakke-lyk hadde kunnen magtig worden, vermits zy van hem niet heel verre zyn afgeweest,

Voorreden van den Schryver.

geweest. Immers dat aan hem in 't
yzonder de Schriften en uitvindingen
van den wytvermaarden en beroemden
Ontleeder **GUIELMUS COWPER**, ten eene-
maal zyn onbekent geweest myne ik hier
nit te blyken: om dat hy ze nooit heeft
angehaalt, ja zelfs geen het alderminst
gewag derzelve gemaakt.

Ten tweeden, als hy in de tweede
Verhandeling, in 't 24. Hoofdstuk (al-
waar hy van de roede handeld, in de
truffelsche Druk, op de 117 Bladzyde)
den Geleerde **MORGAGNIUS** iets ver-
aald van 't gebruik der gaatjes in de
mannelyke Pisweg, en **MORGAGNIUS** van
de Klieren van **COWPER** by de Pisweg
reekt, doet **VERHEYEN** 'er by in een
afschenvoegzel: *hoedanig deze Klieren*
en en weet ik niet; daar zy nogtans be-
shreven waren, niet alleen in een by-
zonder geschrift, en wel in 't Latyn,
't Jaar 1702. tot Londen gedrukt,
maar ook daarna in de "Lypsichse Wer-
ken, in de Dagregisters der Fran-

* *
* *

„ fchen,

Voorreden van den Schryver.

„ fchen , in de gefchiedenis van d
„ Koninklyke Hooge School der We
„ tenfchappen, in de Engelsche Ont
„ leeding van KEYL , in de Menfch
„ befchryving van DRAAKE , en in d
„ kleine Wared van VAN HORNE ”, me
aantekeningen van den Vermaarden Heer
PAULI tot Lypfich gedrukt : weshalve
hy alle deze Boeken niet fchynt gelezen
te hebben.

Behalven deze Klieren heeft hy ook
overgeflagen verfcheide nieuwe Spieren
welke COWPER heeft befchreven in zyn
verbeterde Spier-befchryving , reeds a
in den Jaare 1694. uitgekomen : als daa
zyn de *Buiger des hoofts* , gelyk de *regte*
kleine voorfte , en de *regte zydelyke* , de *tuf*
fchen-graatige van den Hals , en de *keurlyke*
aftekening van de Spieren des Oogs en des
Tong , met veele andere treffelyke en
nauwkeurige uitvindingen , die zo in
zyn groot werk , *the Anatomy of the*
humain Body , als in de Leypfichfe
werken , ja ook in den nu even aange-
haalde

Voorreden van den Schryver.

aalde KEYL, DRAAKE, PAULI en el-
ers, herhaald zyn.

Ja niets met al heeft VERHEYEN uit
e Engelsche Wysgeerige handelingen,
f uit de geschiedenisse van de Konink-
ke Hooge School der Wetenschappen;
og uit de dagregisters van de nauwkeuri-
e onderzoekers der natuur; nog uit het
arysche Dagregister, of uit de Lyp-
chse werken der Geleerden, of uit ee-
g ander diergelyk Boek, by welke
emeenlyk het Letternieuws verhaalt
ord. waar uit het blykt, dat VER-
YEN in 't leezen van veele Boeken,
lfs van de gemeenste en bekendste, dik-
rf niet zeer ervaren is geweest.

En dit zal nog klaarder blyken, als
aanmerken, dat hy gansch geen ge-
g maakt, van de ontdekkingen van
LLIARD den Italiaan, of van HAVERS
n Engelschman, omtrent de (a) *Beende-*
en (b) *Slymagtige Klieren*, daar zy al over
* * * 2 lang

(a) *Ossa.*

(b) *Glandula mucilaginosæ.*

Voorreden van den Schryver.

lang in 't licht gebragt waren ; Ook heeft hy over geflagen de nauwkeurige waarneminge omtrent de Ballen van BONCLARUS en LEAL LEALIS , ook heeft hy omdwerze Spieren van de Pifweg , van BIDLOO , COWPER , LITTRIUS , en andere beschreven , of diergelyke , niet gemeld.

Dat hy infgelyks 't Boek van DUVERNY van 't (a) *werktuig des Geboors* , dat zo zeer gebruikelijk en bekend is , nooit heeft gezien of gelezen , kan daar uit blyken : om dat hy niet alleen van hetzelve geen gewag maakt ; maar ook de Afbeeldingen deszelfs , welke BLANKAARD , zonder noeming van den Auteurs , in zyn Ontleeding had overgetekent , voor BLANKAARDS Afbeeldingen wil doen gelden : Tafel 29. Afbeelding 2 ; daar ze nogtans aan DUVERNY toe te fchryven waren. Ook gaat hy met ftilzwygen voor by de Verhandeling

(a) *Organus auditus.*

Voorreden van den Schryver.

ng van 't *Menschelyke Oor* van AN-
ONIUS MARIA VALSALVA : onaange-
ien deze nogtans veele merkwaardige
aken heeft beschreven , en zyn Boek
over lang , in de Lypfichze werken ,
n andere Dagregisters is aangehaalt.

Ook verwonder ik myn , dat hy 't net-
yze Ligchaam in de Tong van MAL-
GHIUS heeft overgeslagen : daar nog-
ns dat zelve al over lang van MAL-
GHIUS , en zeer veele andere Schryve-
n , van die tyd , beschreven is , en zeer
gemakkelyk gevonden en vertoont
ord.

Ja ook maakt hy gansch geen gewag,
an de ontdekkingen van TERRANEUS van
e Klieren , voornamentlyk van de Pis-
ang. Ook gaat hy met stilzwygen
WAMMERSDAM voorby , die nogtans zeer
aaye Afbeeldingen en Waarnemingen
an de Lyfmoeder heeft vertoont.

COWPER en DRAAKE hebben beschre-
en een *Ontleding der Mannelyke Roede* ,
et zeer keurelyke Afbeeldingen

Voorreden van den Schryver.

opgehieldert : in welke zy , behalven de Klieren en Spieren boven aangehaalt, de Vaten der roede met Kwikzilver bereid , voornamentlyk ook de Watervaten , met bevallige vertooningen hebben onder 't oog gebragt : van al het welke nogtans by VERHEYEN een groot stilzwygentheid is.

In het byzonder heeft ook DRAAKE de alderbeste en fraaiste aftekening van de *Groote Slag-ader* te voorschyn gebragt welke tot nog toe bekend is geweest , die met onze waarnemingen zeer net overeenkomt. Ja meer andere schoone Afbeeldingen heeft hy vertoont : namentlyk van de (a) *Borst-buis* uit een Mensch , als ook een byzondere Aftekening van de (b) *Long Slag-ader en Ader*. Ook heeft hy heel fraay door Afbeeldingen uitgebeeld
„ de Spieren en Kraak-beenderen van de
„ Neus, de verdeeling van 't Slym-vlies
„ der Neusgaten, de spits-wyze Beende-
„ ren

(a) *Ductus thoracicus.*

(b) *Arteria & vena pulmonalis.*

Voorreden van den Schryver.

ren van de Neus, de Boezem-hollen
der Kaak-beenderen", met de ope-
ningen derzelve in 't hol der Neus-ga-
ten; de schikking van 't Neus-scheidzel,
en 't Vlies deszelfs; " de alderfraai-
ste vertooning van allen van 't Werk-
tuig des Gehoors, in een Afbeeldzel.
Eindelyk heeft den zelve DRAAKE, in
tien Tafels, de aldernetste *Afbeeldingen*
der Spieren *vertoont*, en de kortste, en net-
ste Beschryving derzelve daar by ge-
voegt: om deze reden myne ik, dat hy
van LISTER, in de Voorreden van zyn
Boek van de Vogten, dit Loffchrift heeft
ontfangen: *niets agt ik*, zegt hy, *vol-*
maakter in eenige Jaren van deze stof geschre-
ven te zyn.

Ook heeft RIDLEY al in 't Jaar 1695.
een zeer schoon Werk van de Herzenen
uitgegeven, opgeheldert met de alder-
fraaiste waarnemingen, proeven en Af-
beeldingen; 't welke nogtans ook aan
VERHEYEN schynt onbekent geweest te zyn.
Hy verzwijgt daarenboven, wat GLIS-

Voorreden van den Schryver.

SONIUS, in zyn Werk van de (a) *Lever*, en den Wytvermaarden BOHNIUS, nu al overlang in de Lypfichze Werken, namentlyk in 't Jaar 1682. en 1683. als ook in zyn omlopende *Natuurkundige Ontleeding*, in 't Hoofdstuk van de bediening van de *Lever*, van de (b) *Gal-blaas-buizen*, aan het gemeen heeft bekend gemaakt, het geene VERHEYEN, door dien hy deze Schryvers verzwylt, voor zyn eigen uitvindingen fchynt te willen opleveren. Ook niet minder heeft hy overgeslagen de (c) *nieuwe Vaten der Oogleden* van MEYBOMIUS, die in een byzondere Brief zyn gemeen gemaakt, ende ook van BARTHOLINUS, BLASIUS en onzen MAURIK HOFFMAN, en van andere herhaald.

Ook verzwylt hy dat RIVINUS en BARTHOLINUS, de Uitvinders zyn van de (d) *Kwyl-buis van de onder Tong-klier*: waar uit,

(a) *Hepar.*

(b) *Ductus hepatico cystici.*

(c) *Vasa nova palpebrarum.*

(d) *Ductus salivaris glandulae sublingualis.*

Voorreden van den Schryver.

uit, het niet duister af te nemen is, dat deze aan hem onbekent zyn geweest. Ook verzwylt hy, dat onzen MAURIK HOFFMAN, den eersten *Uitvinder is geweest van de Alvlees klier-buis*. Alzo heeft hy ook mogelyk niet gelezen, wat LITTRIUS heeft vertoont *van de nieuwe Klier van de Pisweg*, in de geschiedenissen van de Koninklyke Hooge School der Wetenschappen in 't Jaar 1700.

Niets ter wareld spreekt hy van de *opening*, of 't gaatjen, 't welk eerst RIVINUS, (als WELSCHIUS in zyn Ontleedkundige Tafels leert) en daar na ook MUNNIKS, VALSALVA, en DRAAKE *in 't Trommel-vlies* hebben gestelt, door 't welk zommige de rook, die se met de Mond inhaalen, door de Ooren uitblaazen. Te gelyk slaat hy over de waarnemingen van PACCHIONUS van 't (a) *dikke Herzen-vlies*, in de Verhandeling van 't Maakzel en 't Gebruik van 't dikke Herzenvlies,

* * 5 als

(a) *Dura Mater.*

Voorreden van den Schryver.

als ook *van de ronde klieren van 't dikke* *Herzenvlies*, door Afbeeldingen afgetekent; als ook *de onderste Boezembollen van 't harde Herzenvlies*, welke ten deelen door VIEUSSENIUS en ORTLOBIUS, ten deelen door RIDLEY zyn afgetekent en beschreven. Niets met alle verhaald hy van die Vaten, die THEBESIUS in de inwendige Oppervlakte van 't hert heeft ontdekt: van de welken nogtans de Lypzigze Werken spreken, en Afbeeldingen vertoonen.

Met stilzwygen gaat hy voor by BRIGGIUS *van 't Oog*, en 't geene HOVIUS *van de beweging der Oog-vogten* heeft gemeen gemaakt; waar van nogtans de reeds gepreze Lypfichze Werken gewag hebben gemaakt en de Aftekening gegeven. Zo ook al't geene welke RUYSCH zo net heeft vertoont, zo wel van de "fraaye verdeeling", der Slag-aderen, door 't buitenste Oog-vlies, door 't Vlies van RUYSCH, en Druifbezien vlies", als, ook van zeer veele verwonderenswaardige zaken,
die

Voorreden van den Schryver.

die hy elders in zyn Brieven en Schatkamers heeft beschreven, slaat hy of in 't geheel over, of hy wyft ze alleenlyk maar ter loops aan: Ja, zo veel het myn gedenkt, meld hy niets " van „ de uitvindinge van de Long slag-ader „ van RUYSCH ". Dikwils gaat hy onaangeroert voorby, die treffelyke stukken die hy (RUYSCH) " door zyn verwonderenswaardige inspuitingen in de „ Herzenen, Ooren, Neus, Tong, „ Hert, Maag, Darmen, Net, Lever, „ Milt, Nieren, en andere deelen heeft „ ontdekt " : van al 't welke hy nogtans in een (a) *Kort Ontleedkundig Begrip* niet alleen hadde moeten melden, maar ook een Beschryving geven.

Desgelyks slaat hy ook over PYERUS, als hy van de Klieren der Darmen handelt; dat VERHEYEN ook geen gezigt gehad heeft, van 't geene door NOVE-SIUS, van de (b) *Zaadblaasjes der Vrouwen,*

van

(a) *Systema Anatomicum.*

(b) *Vesiculae Seminales mulierum.*

Voorreden van den Schryver.

van de (a) *Gehoorzenuw*, en van de andere Ontleedkundige zaken, nauwkeurig is verhandeld, kan ik daar uit denken wyl hy hier van niets het minste schryft.

„ De (b) *Zenuw-beschryving* en 't nieuw „ zamenzetzel der Vaten van *VIEUSSENIUS* hadden ook verdient, dat hy 'er meer uit hadde verhaald, als hy heeft gedaan; ook en staat het myn niet voor, of hy ergens zelfs het minste gewag van deze Boeken gemaakt heeft.

Ik zal nu niets zeggen, „ van die „ *Uitvindingen* en *Waarnemingen*, die „ naar de laatste Druk „ van de *Ontleeding* van *VERHEYEN* zyn uitgekomen; wyl hy doen ter tyd daar van niets konde weten: gelyk als, al het nauwkeurige 't welk *FANTONUS* in zyn *Ontleeding* van 't *Menschelyke Ligchaam* heeft: of 't geene *BIANCHUS* „ van de *Lever* en van de „ (c) *Traan-buizen*, *BRUNNERUS* van de „ *Klie-*

(a) *Nervus auditorius.*

(b) *Neurographia.*

(c) *Ductus lachrymales.*

Voorreden van den Schryver.

„ Klieren van de twaalf vingerigen Darm
„ en van de (a) Slym-klier, HENNINGERUS en
„ SALZMANNUS van de (b) Borst-buis „, te
vertoonen in alle doode Menschelyke
Ligchamen, en ALGHISIUS van de *deelen*
geschikt tot de uitlozing van de Pis, in zyn
Verhandeling van 't Steensnyden, be-
schreven in de Toskaanze Taal, hebben
gemeen gemaakt.

Desgelyks zyn ook aan hem onbekent
geweest, de Uitvindingen van NABOTH
van't (c) nieuwe Eyer-nest der Vrouwen, gelyk
ook mede de daar tegens bygebrag-
te redenen, van GOELIKKIUS in de
beschryving van de *Ontleedkunst*, van
HENDRIK HENRICI, in zyn Verhan-
deling van de Zaad-blaasjes der
Vrouwen, ende ook van ETTMULLER, in
zyn Brief van 't nieuwe Eyer-nest, ge-
schreven aan den Hooggeleerden RUYSCH.
Daar na heeft SCHLEVOGHTIUS een Verhan-
deling

(a) *Glandula pituitaria.*

(b) *Ductus thoracicus.*

(c) *Novum ovarium mulierum;*

Voorreden van den Schryver.

deling uitgegeven, ” om de Mamagtige
„ uitsteekzels der Voor-herzenen, uit
„ het getal der Zenuwen uit te
„ monsteren ”: welke ook aan hem niet
bekent is geweest. Ook heeft hy niet
kunnen weten de nieuwe Buizen van
VERCELLONIUS, ” welke hy afleit uit de
„ Klieren gelegen by de Linker mond
„ van de Maag, en omtrent ’t vyfde
„ Wervel-been van de Borst, als ook
„ uit de (a) Longe-pyps kliertjes, en
„ (b) Schilt-gelyke klier ”, vermits
dat Boek eerst in ’t Jaar 1711. in Druk
is gekomen. Daar en boven zynder on-
langs, volgens het berigt van ’t alge-
meen Letter nieuws uitgekomen, nieu-
we Verhandelingen *van ’t Hert en van*
’t Oor, beschreven in de Fransche Taal
door VIEUSSENIUS: dog die wy zelfs tot
nog toe niet hebben kunnen magtig wor-
den, en die ook als nog van MANGETUS
zelfs,

(a) *Glandule Bronchiales.*

(b) *Glandula thyroidea.*

Voorreden van den Schryver.

zelfs, in zyn groot *Ontleedkundig Tooneel*, zyn overgeflagen.

Behalven de reets aangehaalde Schryvers, en misschien nog andere, welke *Uitvindingen* en *Waarnemingen* *VERHEYEN* heeft overgeflagen, " zal ik nog, meer andere gebreken en dwalingen, aantekenen, die hy gemakkelyk hadde, kunnen vermyden "; om met zeer weele voorbeelden klaarblykelyk te be- toogen, dat het *Ontleedkundig* onderwys een volmaakter Boek, als dat van *VERHEYEN* noodig had.

En voor 't eerste in *de verdeelinge van de Tronk des Menschelyken Ligchaams*, verdeeld hy, die alleen in drie deelen, als *Hoofst*, *Borst* en *Buik*; dog den *Hals* vergeet hy. Wyl nu den *Hals* niet tot het *Hoofst*, nog ook niet tot de *Borst*, zonder verwerring kan gebragt worden; zo moet men noodzakelyk de *Tronk* in vier deelen verdeelen, en den *Hals* aanmerken, als een onderscheiden deel van de anderen ". Want men kan

Voorreden van den Schryver.

kan eigentlyk niet zeggen, dat 't Strottenhoofd of de Logt-pyp in 't Hoofd of in de Borst geplaatst zyn, maar wel in den Hals. Desgelyks kan ook een *wonde in den Hals* in de *Heelkunde*, zonder verwerring, nog onder de Borst-wonden, nog onder de Hoofd-wonden gerekent worden: weshalven de onderscheiding van den Hals van de andere deelen van de Tronk, geen vermeerdering der zaken is buiten de noodzakelykheid; maar, zy is zeer dienstig, om alle verwerringe voor te komen, en is ook gegrondvest op 't gezag van veele vermaarde Mannen. Ziet onze 148, Bladzyde.

Vervolgens schryft en tekent hy af, dat de *regter mond van de Maag even hoog is als de linker*: daar nogtans RUYSCH * en de ondervinding leert, dat de *regter lager is als de linker*. Hy vergeet in zyn Afbeeldingen 't (a) *Klap-vlies van de regter mond des Maags*, en stelt deze alleen een

Vezel-

* *Thef. Anat. II. Tab. V.*

(a) *Valvula pylori.*

Voorreden van den Schryver.

Vezelagtige kring te zyn; daar hy nogtans doorgaans 't Klapvlies groot genoeg ver-
toont, ook heeft de (a) *regter mond*
van de Maag geen (b) *regelrechte plaatsing*;
gelyk ze van VERHEYEN word afgetekent;
naar een schuinze, gelyk als wy 't een
in 't ander in 't zelve Afbeeldzel van de
eerste Tafel hebben ver-
toont.

Het (c) *Klapvlies van den Kartel-darm*, aan
den ingang van den omgebogen Darm
na de dikke Darmen (welke Klapvlies
door BIANCHUS volslagen word gelogent)
word door VERHEYEN als rondt afge-
maakt, en hy zegt pag. 64. dat 't op de
manier van een kring aan deze ingang is
bevoegt; daar het zig nogtans in een
opgeblaafde en gedroogde Darm *niet rond*;
maar *langachtig* en dikwils op een byzon-
ere wyze ver-
toont, zamengestelt uit
wee Vliezen, gelyk als halve Maanen;
legt tegens malkanderen over geplaaft:

* * *

- (a) *Pylorus.*
- (b) *Situs horizontalis.*
- (c) *Valvula Coli.*

ge-

gelyk wy dit onlangs door een uitvoerige beschryving in een byzondere verhandeling, en met een nieuw afbeeldz hebben opgeheldert. De (a) *toesluitende Klap-vliezen* der darmen van KERKRINGIUS vermeld, tekent hy aan uit BARTHOLINUS; waar uit het blykt, dat hy ook 't Boek van KERKRINGIUS niet heeft gehad. Verkeerdelyk beschryft, en tekent hy af de *spieren van de slok-darm*; van welken hy een veel beter aftekening uit COWPER hadden kunnen magtig worden.

Hy schryft pag. 86. aan de *Milt een dubbeld Vlies, en Blaasjes toe*, die wel gevonden worden in de Kalveren; maar niet in een Mensch: *alwaar hy alleen met een, en wel zeer dun Vlies* wordt omkleedt: gelyk als dat ook in de Honden en Varkens alzo word waargenomen. *En de blaasagtige zelfstandigheid* in den Mensch is ook al van RUYSCH (*) wederleit.

Dog de meeste Schryvers, 't welke
wy

(a) *Valvulae conniventes.*

(*) *Epist. IV.*

Voorreden van den Schryver.

wy alhier in 't voorby gaan aantekenen; hebben hier in gedwaald, " dat zy de beschryving doen van een Kalfs-milt in plaats van die van een Mensch; " want de ondervinding en de schriften van RUYSCH leeren dat anders. Ook wyft hy niet aan, dat RUYSCH den uitvinder van de Klap-vliesen in de Watervaten is.

Daar en boven meent hy het onmogelyk te wezen, " dat de (a) gal door een en dezelfde (b) gal-blaas-buis in de (c) gal-blaas invloeit " , en wederom hier van daan kan uitvloeijen : daar 'er nogtans geen beletzel is , nog ook hier tegen aanloopt de gelykformigheid in de zaad-blaasjes , alwaar door een en dezelve buis 't zaad in deze blaasjes invloeit, ('t welk hy zelfs toestaat) en ten tyde van de uitlozing wederom uitvloeit. De gal-blaas buis word in de Mensch met een d) slang-achtige buiging gebogen , gelyk als

* * * 2 over

(a) *Bilis.*

(b) *Ductus cysticus.*

(c) *Cystis fellea.*

(d) *Ductus serpentinus.*

Voorreden van den Schryver.

over lang RUYSCH (*) en wy met 't neergende afbeeldzel in de derde Tafel alshier hebben vertoont : hierom wordzes kwalyk van VERHEYEN in zyn Elfde Tafel in 't vierde afbeeldzel als regt afgetekent. Hy tekent niet aan, dat 'er een *sluit-spier is in de gal-blaas* : daar nogtans de ingeblaaze wind door de zelve alzo word wederhouden, gelyk in de pis-blaas, datze van zelfs niet weder kan uitvliegen. Van VERHEYEN is vergeten, 't maakzel der (a) pisleiders, bestaande uit drie Vliezen.

Hy tekent af dat de (b) *swarte gal doosjes* geplaaft zyn tusschen de nieren, holle-ader, en groote slag-ader ; daarze nogtans, gelyk EUSTACHIUS (*) al over lang te regt heeft waargenomen en afgetekent, leggen op 't opperste en inwendige gedeelte der Nieren zelfs : Dog in de Honden zyn zy geplaaft, gelyk
zy

(*) *In Epist. V. Tab. 5. Fig. 6.*

(a) *Ureteres.*

(b) *Capsula atrabiliarie.*

(*) *Tract. de Renibus.*

Voorreden van den Schryver.

zy van VERHEYEN worden afgetekent. t Gebruik, 't welk hy aan deze doosjes oeschryft, (namentlyk dat zy 't vogt in deze afgescheiden overvoeren, naar de nitzuig-flag-aders, waar door de (a) *nerstorting* der pis in de nieren beter zoude geschieden) steunt nog op bevinding, nog op reden, nog op gelykformigheid.

Dat de (b) *voorstanders* (der Roeden) twee rond-achtige lichamen zyn, bevestigd hy pag. 114. daar zy nogtans niet dan een eenig ligchaam zyn. Hy verzekert pag. 115. dat de hol-achtige zelfstandigheid van de roede ontrent 't hooft, gelyk als te niet loopt; daar ze nogtans aldaar meerder word uitgespannen, en by naar 't geheele hooft uitmaakt, gelyk (*) RUYSCH over lang heeft aangetoont: en hierom beschryft hy hooft der roeden zeer verkeert pag.

* * * 3

118.

(a) *Præcipitatio.*

(b) *Prostata.*

(*) *Observat. Anatomico-Chirurg. centesima.*

Voorreden van den Schryver.

118, dat het gelyk als uit twee spon-
siachtige ligchamen zoude zamengesteld
zyn; daar nogtans de reeds gepreezende
RUYSCH, en daar naar LITTRIUS (*) net-
ter beschryvingen hier van hebben ge-
geven. VERHEYEN teld alleen (a) twee
paar Spieren in de roede, en in de Pisgang:
daar 'er nogtans drie paar, gelyk boven
reeds gezegt is, al over lang bekend
ende beschreeven zyn: tot welke LIT-
TRIUS nog heeft toegevoegt een vierde,
den ongepaarde, de *rechte* genaamt, wel-
ke van den aars voortkomt, en word in
't agterste gedeelte van de Bol der pis-
gang ingeplant: gelyk wy deze in de
Spier-beschryving, bladz. 233. beschree-
ven hebben. De *fraaie beschryving van de
pisgang*, welk LITTRIUS (*) heeft opge-
maakt, schynt hy in 't geheel niet ge-
weeten te hebben: als ook de ontbin-
ding der zaad-blaasjes in een (b) *bondeltje*
van

(*) *Histoire de l'Academie des Sciences A. 1700.*

(a) *Duo paria musculorum penis.*

(*) *Loco modo citato.*

(b) *Intestinulum.*

Voorreden van den Schryver.

van LEALIS (*); anders zoude hy zonder twyffel hier van gesproken hebben. HARDERUS bevestigt, in *prodromo physiologico*, dat hy klaarlyk *klieren in de zaadblaasjes* van een Jongeling heeft waargenomen, met de uitloozende buizen, doorlaatende een varkens-borstel: van welken nogtans van hem VERHEYEN geen gewag maakt.

Dat de (a) *melk-pypjes der borsten* uit klieren voortkomen, steld VERHEYEN ter neder op 't getuigenisse van NUK, maar niet op zyn eigene ondervinding of waarneming: gelyk als men uit zyn woorden kan af nemen. En hy spreekt ook zo kort, en zo flauw van de klieren der borsten, als of hy die nooit zeker, ten minsten op die wyze als hy die aftekent, hadde gezien. In 't bloejen der jaren, zegt hy, dat die wit-agtig schynen, dog in den ouderdom geel-agtig verdwynen: voor het overige

meld

* * * 4
* * *

(*) *De partibus semen conficientibus in viro fig. 11.*

(a) *Tubuli Lactiferi mammarum.*

Voorreden van den Schryver.

meld hy niets van de regte plaatsing, gedaante, en grootheid der zelve. Hy tekent ze wel volgens NUCK in de 18. Tafel, met de tweede en vierde afbeeldingen, rond en overvloedig af, en over al 't naast onder de huyd door de borst verspreid zynde; maar nooit heb ik ze op die wyze kunnen ontdekken, alſchoon dat ik met veel oplettendheid de borſten der zuigende, der kraamvrouwen, van de maagden en andere vrouwen hebben onderzocht. In tegendeel heb ik bevonden, dat die bolletjes, die men ziet als de huid afgeſcheiden is, zuiver vet zyn. Maar in 't midden van de mam, onder 't vet, is verborgen een zekere andere, gelyk als een kleine mam, dog niet rondagtig, te zamen geſteld uit een t'zaamgevoegde klier-agtige zelfſtandigheid, de welke niet ongelyk is aan de ſpeenen der beesten. Door deze klier-agtige zelfſtandigheid, worden de melkpypjes, gelyk takjes verdeeld; en dit

is

Voorreden van den Schryver.

is de ware geschapentheid der borsten. Hy brengt een ongegronde reden by, waarom dat de vaten van 't middelrif *phrenica* worden genoemd: want hy leert, „ dat deze alzo worden genaamt, „ als of zy behoorden tot de ziel, want „ *phren* betekent de ziel, met welk zy „ wierden geacht een byzondere gemeenschap te hebben.” Maar daar is veel duidelyker reden van te geven: want 't middelrif wierd ook by HIPPOCRATES, en de andere oude geneesmeesters, volgens 't getuigenis van EROTIANUS *phrenes* (*Φρένες*) genaamt: waarom de vaten naar 't middelrif lopende, *phrenica* of *middelrifestige* genaamt zyn. (*) Hy leert pag 167. dat de a) kroon-slag-aders van 't hert, onder de halve maans-klapvliesen van de groote slagader voortkomen, daar ze nogtans boven dezelve voortkomen, en deze

* * * 5

we-

(*) Vid. Lexic. Med. Brunonis, sub voce *phrenes*.

(a) *Arteriæ coronariæ cordis*.

Voorreden van den Schryver.

wetenschap van groot aanbelang is, om de beweging van 't hert behoorlyk uite te leggen. VERHEYEN verzekert pag. 172. met VIEUSSENIUS, dat 'er door de monden der vaten, die in de holligheden des herts haar openen, (a) een gist van 't hert word uitgelooft: dog dit is een anderlyk Bloed, dat wedervloeid van de voeding en andere bedieningen uit de zelfstandigheid des Herts, 't welk geenzints de naam van een gist verdient: er ik myne ook dat het nooit door bekwaame redenen kan bevestigd worden, dat dit bloed voor een gist verstrekt; dewyl 'er geen de minste blyk van een gisting by te vinden is.

VERHEYEN zegt, dat de (b) *Schiltgelyke Klier*, van beide de deelen der Logt-pyp neder hangt, en niet ongevoegelyk als tweevoudig mag worden aangemerkt, gelyk hy die ook alzo aftekent in de 22. Tafel, met 't eerste Afbeeldzel, maar
zeer

(a) *Fermentum cordis.*

(b) *Glandula thyroidea.*

Voorreden van den Schryver.

zeer wel heeft (*) MORGAGNIUS geschreven, dat deze verkeerdelyk van veele voor dubbeld geagt word: daar zy maar een Klier is, en de gelykenisse heeft van een wassende Maan, welkers hoornen niet benedenwaarts afhangen, gelyk VERHEYEN afmaalt, maar opwaarts uitsteken, gelyk van ons in Ephemerid. cent. VII. en VIII. zal worde aangetoont; dog in veel Beesten zyn der twee. Hy stelt met veel verzekeringe pag. 191. dat het getal der ringen in de Lugt-pyp, van 't Strottenhoofd tot aan de verdeling in Long-pypjes gemeenlyk (of doorgaans) 20, 22. of een weinig meerder is. Ik heb in de meeste doode Ligchamen, alleen van zestien tot agtien, en nauwlyks eens twintig kunnen optellen. VERHEYEN verzwigt, dat RUYSCH, den uitvinder is, van de (a) Longe-pyps Slag-ader, en deszelfs verdeeling, en nogtans beschryft hy die pag. 195. met deszelfs eigene woorden:
en

(*) *Adversar. Anat. prim. vs. 26.*

(a) *Arteria Brouchialis.*

en alschoon wel zommigen, voor RUYSCH, die eenigzints en wel zeer duister hebben aangewezen (*); nogtans is RUYSCH de eerste, die de klaarste beschryving en aftekening van de Tak-uitbreiding heeft gegeven (†).

VERHEYEN verzekert pag. 196. dat het *Bloed niet genoeg is, tot de voeding, voor en al eer het in de Longen met de (a) Lugt stof word vervuld*, en in de Linker hol- ligheid des Herts behoorlyk gegift heeft. Maar dit zeer gemeen gevoelen, 't welk nooit zeker bewezen is, word wederleit van PITCARNIUS (*) en van BOERHAVEN (†). VERHEYEN meent pag. 197. dat 'er nie- mand voor hem gewag gemaakt heeft, van de (b) *Longe-pyps Klieren*, daar nog- tans (*) BARTHOLINUS de zelve heeft be-

(*) *Ibidem* vs. 24. & *Act. erudit. supplem. Tom. V. pag. 128.*

(†) *Dulcid. Valvularum Lymphat. Obs. XV. pag. 61.*

(a) *Materia aerea.*

(*) *Dissert. Med.*

(†) *Instit. Med.*

(b) *Glandulae Bronchiales.*

(*) *Anatom. p. 437. lib. 2. cap. 10.*

Voorreden van den Schryver.

beschreven, en de eerste uitvinding aan BORRICHIVS toeschryft. Ja SCHRADER (*) bevestigt, dat zy ook al van HORNIUS zyn aangewezen. RUYSCH die heeft de Klieren van 't Strotte-klapje al afgeteent in zyn eerste Ontleedkundige Schatkamer, in de vierde Plaat met het zefde Afbeeldzel Letter D: ook heeft VERMEYEN verzuimt berigt te doen van de Vaten van de Slokdarm.

Dat de (a) Haren naar de Dood groeyen, bevestigt by pag. 210: maar dat zulks niet de waarheid gewoonelyk niet overenkomt, hebbe ik door onbetwiftbare eproevinge ondervonden: en ik weete ook dat RUYSCH, door de ondervindinge overtuigt, het zelfde met myn gevoeld. De meeste Schryvers geloven, dat de Haaren zyn een uitspruitzel van de Huit: Nog in de (b) Baart, en in zommige andere plaatzen kan men duidelyk zien, dat
deze

(*) *In Observat, p. 195.*

(a) *Pili.*

(b) *Barba.*

deze uit het Vet onder de Huid met haare Bollen voortkomen.

Ik meen dat hy niet heeft geweten, dat de (a) *Boezem-hollen van 't harde herzen-vlies*, gemeenschap hebben in verscheide plaatzen *met de uiterlyke aderen van 't Bekkeneel*; om dat ik niets hier van by hem vinde: en dit nogtans klaarblykelyk genoeg is. Hy wyft de plaats in 't Bekkeneel niet aan, die men noemt den (b) *Herzen Pers-zak*, of de *Pers van Herophilus*. Hy had een betere aftekening, als die hy verthoont, kunnen gegeven hebben van *'t onderste der Herzenen*, uit de twaalfde Brief van RUYSCH. Hy zegt pag. 220. dat 't vyfde Paar der Zenuwen, alleenlyk in twee Takken in 't Bekkeneel word verdeeld, daar het nogtans in drie groote Takken verdeeld word (*). Hy schryft pag. 220. dat de Zenuwen van 't zefde Paar naar de Tong gaan, 't welk

(a) *Sinus durae matris.*

(b) *Torcular Herophili.*

(*) *Conf. Ridley of the Brain Fig. III. aliique.*

Voorreden van den Schryver.

welk tegens de ondervinding stryft; want
t behalven 't Vezeltje, 't welk dit Paar
aan de Slym-klier geeft, gaat alle, 't
welk overig is van de zamenstelling der
ruffchen-ribbige Zenuw, naar de afbren-
gende Spier van 't Oog: (dat hy ook niet
aanwyft.)

Van 't tiende Paar spreekt hy niet dui-
lelyk, en zegt op dat zelve blad, *dat 't
uitgaat onder 't eerste Wervelbeen van den
Hals*: dog even daarom word myns oor-
deels dit Paar beter onder de Zenuwen
van den Hals, als van de *Voor-herzenen* ge-
tekent, om dat 't niet door de gaten van
de Bekkeneel uitgaat, maar van 't begin-
aan 't Rugge-merg voortkomt, en alzo
telt men beter negen als tien Paar Zenu-
wen der *Voor-herzenen*. Hy stelt pag.
24. dat het Gat in de *Voor-herzenen*, den
(a) *Aars* genoemd, in 't voorste deel *der Bil-*
den gelegen is; daar nogtans den *Aars*
in 't agterste deel derzelven geplaaft is.

In

(a) *Anus.*

Voorreden van den Schryver.

In 't geheel verzwylt hy, de *Spits-wyze* en *Olyfagtige uitsteekzels*, welken in 't begin van 't *Rugge-nierg* zig vertoonen, als mede het *groote Klap-vlies* der Voorherzenen van *Viouffenius*.

In de Verklaring van 't zefde Afbeeldzel in de vier-en-twintigste Tafel wil VERHEYEN ons verbeelden Klieren of rond-agtige Ligchaamtjes in de bast-agtige zelfftandigheid der Voorherzenen te zyn, en zegt dat de bast-agtige zelfftandigheid van de Voorherzenen hier vertoont word, gelyk als NB. aan zommige blykbaar word door behulp van 't Vergroot-glas; hier uit moet men afnemen, dat hy zelfs nooit zulke rond-agtige of ovale Ligchaamtjes moet hebben gezien; gelyk ook LEEUWENHOEK, RUYSCH, Ik, en andere deze met de alderbeste Vergroot-glazen niet hebben kunnen zien; weshalven men met veel regt in twyffel mag trekken of daar diergelyke Kliertjes gevonden worden. De beschryving van de Slym-klier ontbreekt ook in on-

Voorreden van den Schryver.

e Schryver. Dog van 't gebruik sprekende pag. 232. meent hy met de oude, dat deze (Klier) een Vogt zent naar de Mond of naar de Neusgaten; maar wyft eenzints aan de wegen door welke dit afschiet. En zo lang als deze wegen niet worden getoont, word dit zonder grond vast gestelt. Dit zelven moet men gevoelen van veele andere byzondere gebruiken, welke hy aan verscheide deelen der Voor-herzenen beschryft. Hy vergeet de (a) uiterlyke beedzelen van 't Rugge-merg welke wy bladz. 16. beschreven hebben, en terstond het begin neemt van 't (b) harde Herzen-vlies. Hy zegt pag. 238. dat de (c) ondergelcne Huits-spier (die GALENUS 't (d) brede vieragtige uitspanzel noemt, van ons bladz. 145. beschreven) bezwarelyk van (e) vleizig Vlies word afgescheiden; daar ogtans geen vleizig Vlies in den Mensch

* * *
* *

tc

- (a) *Tegumenta exteriora medullae spinalis.*
- (b) *Dura mater.*
- (c) *Musculus subcutaneus.*
- (d) *Platysma myodes.*
- (e) *Panniculus carnosus.*

Voorreden van den Schryver.

te vinden is. Ter zelve plaatze schryft hy ook verkeerdelijk de (a) *Kaak-spieren* en andere *Spiere*n der Lippen, geen betoelot ontfangt ook de (b) *tweebunkige Spier* pag. 240. hy maakt in de Lippen geen gewag van de *Zenuw-tepeltjes* van RUYSCHE

Ik weet niet, op wat grond VERHEYEN pag. 242. verzekert, dat het *maakzel* der *Oogleden* voortkomt van 't *Vleizig Vlies*, dewyldit *vleizig Vlies* van alle de nieuwe worden ontkent. De (c) *rondagtige Spier* der *Oogleden* beschryft hy pag. 242. voor dubbeld, daar zy nogtans waarlyk maar een enkel rond is. De Schryver verklaart hier niet behoorlyk de bewegingen der *Oogen*, voornamentlyk de *Schuinze*, hy heeft niet geweten COWPERS fraaye afbeelding der *Oog-spieren*: die nogtans 't welk wy hier als in 't voor by gaan gewogen, wat langer als behoorlyk is. Van de (d) *Spier-vezelen* van 't *Druif-be-*
zien

(a) *Buccinator.*

(b) *Digastricus.*

(c) *Musculus orbicularis.*

(d) *Fibræ musculares nveæ.*

Voorreden van den Schryver.

ien *Vlies*, die den Oog-appel verwyden
n te zamen trekken, spreekt hy niets,
f zeer verkeerdelyk. Hy roert niet
an, dat 't (a) *Hoorn-vlies* boven de o-
erige Bol van 't Oog uitsteekt: 't welk
ogtans noodzakelyk moet geweten wor-
en, zal men van het gezicht behoor-
yke kennisse hebben. De (b) *Rok van 't*
bristallyne vogt, schynt aan hem pag.
48. twyffelagtig te zyn, daar ze nog-
ans gemakkelyk vertoont word: en des-
elfs Vaten zyn ook al lang van RUYSCH
bes. Anat. II. Tab. I. P. 8. afgetekent.
Hy vergeet 't (c) *Blaas-agtig maakzel*
an 't *Glas-agtig vogt*. Den Schryver
pag. 251. beschryft de Oog-zenuwen
eer kwalyk: want hy zegt, " de Oo-
gen hebben de Gezicht-zenuwen, tot
de zin, die het derde paar Zenuwen
des Hoofts uitmaken: tot de bewe-
ging twee geheele paren, namentlyk

* * * 2

" 't

(a) *Membrana cornea.*

(b) *Tunica humoris Crystallini.*

(c) *Fabrica vesiculosa humoris vitrei.*

Voorreden van den Schryver.

„ 't tweede en derde Paar ; van welke
„ het eerste te zamen gestelt word uit
„ Zenuwen van een aanmerkelyke groot-
„ te , dog die eigentlyk de bewegende
„ Zenuwen der Oogen gezegt worden.
„ Het tweede of laatste uit zeer kleinen
„ Zenuwen van WILLIS met de naam van
„ lydende beschreven ”. Welke mis-
„ grepen waarlyk zo groot zyn , ge-
„ lyk Ontleedkundigen zeer wel weten ,
„ dat ik myn over die niet genoeg kan ver-
„ wonderen : en het zal my genoeg we-
„ zen , dat ik deze alleen hier aangetoont
„ hebbe.

Hy beschryft met veele andere Schry-
veren pag. 260. en 261. ” de Buis uit
„ de Neusgaten door 't verhemelte naar
„ de mond, een weinig agter de Sny-
„ tande van de Opper-kaak, als of die
„ gewoonelyk zichtbaar genoeg zoude
„ zyn ”. Dog deze Buis is wel zichtbaar
„ genoeg in een (a) geraamte ; maar in de
„ leven-

(a) *Sceletum.*

Voorreden van den Schryver.

levendige en doode Ligchamen, is zy zo nauwkeuriglyk door 't Vlies van de Neusgaten en van 't Verhemelte geslooten, dat y niets uitlooft. VERHEYEN zegt pag. 61. dat men niet en weet, wat gebruik de (a) Boezem-hollen van het Bekkeneel hebben, daar ik en latere Schryvers nogtans niet twyfelen of zy verftrekken om het Slym-vlies der Neusgaten te meerder te spannen, en diensvolgens om te beter te rieken. *Het Vlies der Neusgaten*, ontvingt by hem de toenaam niet van SCHNEIDERUS, daar het nogtans van anderen en dat wel met regt alzo word genaamt, omdat het van hem aldereerst nauwkeuriglyk onderzocht en beschreven is.

Het fchynt dat VERHEYEN in de beschryvinge van 't Oor, de nieuwe Schryvers, als DUVERNY, SCHELHAMER en VALALVA in 't geheel niet heeft gelezen, of ooit gezien. " Want de (b) tegenflangetrek van 't Oor, word by hem

* * * 3

„ pag.

(a) *Sinus cranii.*

(b) *Anthelix.*

Voorreden van den Schryver.

„ pag. 265. benoemt de (a) inwendige
„ omtrek van 't Oor"; daar nochtan
by alle nauwkeurige beschryvers de (b) Te-
gen-flangentrek te kennen geeft, 't uit-
steekzel, dog de (c) Inwendige omtrek van
't Oor, de holligheid tuffchen de (d) Slan-
getrek en (e) Tegen-flangetrek. " Daar
„ en boven noemt hy de (f) Schulp, "
„ geen andere de (g) Inwendige omtrek
„ van 't Oor noemen. Hy wyft de
„ (b) Roet of Smeer-klieren van VAL-
„ SALVA niet aan": en als hy pag. 266.
de (i) Oor-smeerts klieren beschryft, flaat
hy de koleur derzelve over, verzwyg-
den Uitvinder DUVERNEY, en fchryft
't Afbeeldzel van DUVERNEY toe, aan
BLANKAARD; waar uit des te klaar-
der

(a) *Scapha.*

(b) *Autbelix.*

(c) *Scapha.*

(d) *Helix.*

(e) *Autbelix.*

(f) *Concha.*

(g) *Scapha.*

(h) *Glandula sebacea.*

(i) *Glandula ceruminosa.*

Voorreden van den Schryver.

Mer blykt, dat hy 't Werk van DUVERNEY niet heeft gekent, anders zoude hy de regte Autheur aangehaalt hebben. Hy spreekt ook niet van 't (a) Netje, in 't welke deze Klieren hangen, door VALSALVA beschreven. Hy beschryft niet de uitgeboogtheid en de verdubbeling van 't (b) Trommel-vlies. Ook maakt hy geen gewag van 't Vlies van RUYSCH, 't geen de Trommel in een Vrugt bedekt, noch ook niet van de koort van de Trommel. Hy tekent niet af de Spieren van 't Hamer en Aanbeelds beentje. De Buis of de (c) Pyp van EUSTACHIUS, noemt hy de Waterlyder, daar nochtans de Waterlyder van FALLOPIUS een heele andere Buis is: gelijk SCHELHAMER al over lang, en naderhand ook VALSALVA aangetoont hebben: dog wiens beschryving hy in 't geheel niet gedenkt. Hy beschryft kwalyk 't

* * * 4

„ (a)

(a) *Reticulum.*

(b) *Membrana tympani.*

(c) *Tuba Eustachii.*

Voorreden van den Schryver.

„ (a) Slekke-been en 't (b) Doolhof, en
„ spreekt niet met al van de half-ronde
„ wegen van den (c) Ingang, van de (d)
„ Krul-schilfer, van de (e) Leren van 't
„ Slekke-been, van de (f) Geluit stre-
„ pen, van de verdeeling van 't harde
„ gedeelte van de (g) Gehcor-zenuw, en
„ van de (h) Wervel-beens zenuwen,
„ welke naar 't Oor gaan ”: En hy zegt
pag. 268. dat hy bedugt is, dat'er uit de
beschryving dezer dingen wel eer verwer-
ring als wetenschap ontstaan zoude, uit
al het welke ik het meen voldongen te
hebben, dat hy 't inwendig maakzel van
't Oor niet genoeg heeft verstaan; en dat
hy nooit gelezen heeft deze Schryvers,
die van 't Oor geschreven hebben, 't zy
de lateren te vooren reeds aangehaalt, 't
zy

- (a) Cochlea.
- (b) Labyrinthus.
- (c) Vestibulum.
- (d) Lamina spiralis.
- (e) Scale cochleæ.
- (f) Zonæ sonoræ
- (g) Nervus auditorius.
- (h) Nervi vertebrales.

Voorreden van den Schryver.

y Ouden, als EUSTACHIUS; COITERUS, CASSERIUS; want anders hadde hy uit haar letter beschryvingen en aftekeningen, als die zyne zyn, kunnen vertoonen, of ten minsten zoude hy van haar eenige meldinge gedaan hebben: kort om, de inwendige deelen van 't Oor zyn van onzen schryver zeer slegt beschreven.

Hy schryft pag. 271. aan de (a) Tong een paar Spieren toe: dog hy had uit COWPER beter beschryving kunnen opzoeken. Hy gaat onaangeroert voorby (b) 't Net-achtige vlies van de Tong, en deszelfs andere bekleetzels, als of niemand hier van eenige meldinge tot hier toe hadde gedaan; daar nochtans wel over lang MALPIGHIVS, FRACASSATUS en BELLINUS, zeer nauwkeurig dit werkzigt hebben beschreven: doch van deze Mannen vermeld hy hier in 't geheel niet. Ook beschryft hy niet nauwkeurig de Tepeltjes van de Tong. In dit

* * * 5

Hooft-

(a) *Lingua.*

(b) *Membrana reticularis linguae.*

Voorreden van den Schryver.

Hooftstuk vergeet hy, en maakt geen
het alderminste gewag van de Bloed-va-
ten, en van de Zenuwen der Tong: ²
welk nogtans aldaar had moeten gedaant
worden. Ook brengt hy geen een woord
te voorschyn van de (a) *Tong-riem*, nog
van 't (b) *Gebruik der Tong*, nog van 't
(c) *Tand-vlees*, of van de (d) *Nagels*.

Den Autheur schryft pag. 274. dat de
(e) *Kwyl-buis van WARTHON* eindigt in het
binnenste van de mond, NB. *ligt by de*
agterste Tand; daar dezelve nogtans ligt
by de voorste Snytanden ontrent de (f)
Tong-riem in de mond open is: van waar
men vermoeden mag, dat hy deze ook
niet gekent heet. Hy beschryft kwa-
lyk de Buis der onder Tong-klieren, en
gelyk wy te vooren gezegt hebben, hy
maakt in 't minste geen gewag, nog van

RIVI-

- (a) *Frænulum.*
- (b) *Usus linguæ.*
- (c) *Gingivæ.*
- (d) *Ungues.*
- (e) *Ductus salivalis Warthoni.*
- (f) *Frænulum.*

Voorreden van den Schryver.

RIVINUS, nog van BARTHOLINUS, die
nogtans uitvinders van deze Buizen zyn.
Hy beschryft alleenlyk twee paar Spieren
van de (a) *Lel*, en dat nog kwalyk, en
zonder namen, hy verwert de Spieren des
(b) *Tonge-beens*: hy slaat 't paar (c) *Kauw*
andens *Tonge-beens* Spieren, van veele
beschreven, over, en beschryft twee paar
(d) *Kins Tonge-beens* Spieren, 't geen
stryd tegens 't gevoelen der beste Spier-
beschryvers. Hy vergeet ook de (e) *Ag-*
ier-hoofst Spieren, als mede de (f) *Lood-*
verwige, of (g) *Kam-agtige*, opheffer of
buiger van de Dey.

Ten einde onze Voorreden niet al te
wytlopig zyn zoude, hebben wy hier
nog veele andere dingen, waar in onze
Schryver gedwaalt heeft, of welke hy heeft
overgeslagen, met stilzwygen voor-
by

(a) *Uvula.*

(b) *Os hyoidis.*

(c) *Mylo-hyoideum.*

(d) *Genio-hyoideum.*

(e) *Musculi occipitales.*

(f) *Lividus.*

(g) *Pectinæus.*

Voorreden van den Schryver.

by gegaan: en wy laten ook veele on-
aangeroert, die wy in de (a) *Beenderen*,
(b) *spieren*, (c) *Slag-aderen*, (d) *Aderen* en
(e) *Zenuwen*, zoude kunnen aanmerken,
uit welke zoude kunnen getoont worden,
dat VERHEYEN de Ontleedkunst niet be-
hoorlyk genoeg behandeld heeft; en ook
niet wel bedreven is geweest in 't lezen
en kennen der Ontleedkundige Schryve-
ren. Des niettegenstaande kunnen wy
evenwel niet nalaten eenige weinige uit
deze aan te roeren: en wel in de dertig-
ste Tafel in het derde Afbeeldzel, *tekent*
by af, in een eerstgeboren Kinder hoofd, zo een
groot (f) *Tepel-achtig uitwas*, als in een vol-
wassene; daar dit nogtans in de Kinderen
nog ontbreekt. Vervolgens zegt hy pag.
341. dat 'er geen *Spier* gevonden word, door
welkers werkinge 't Hoofd regt naar de rechter
of

(a) *Ossa.*

(b) *Musculi.*

(c) *Arteria.*

(d) *Vena.*

(e) *Nervi.*

(f) *Processus mastoideus.*

Voorreden van den Schryver

f linker zyde zoude gebogen worden: daar
it nogtans door de *regte zydelyke spie-*
en, die al over lang van FALLOPIUS,
COWPER, KEYL, PAULI en DRAKE be-
chreven zyn, geschiet. Hy schryft pag.
56. *dat by de (a) Elleboogs spier* (uitstrek-
er van den Elleboog) *nooit heeft kunnen*
inden, maar dat hy deze uit andere
heeft afgetekent; daar dezelve nogtans
in alle ligchamen, indien men 'er maar
let op, gemakkelijk gevonden en
aangetoont kan worden: en ik weet
een beroemt Schryver, die aangete-
kent heeft dat deze Spier ooit ver-
mist is: hy maalt den (b) *ongepaarden*
ader niet af, en pag. 376. zegt hy,
f de Nek of Wervelbeens-aderen opklimmen
tot 't Brein, (waar door hy buiten
wyffel het Bekkeneel verstaat,) staat
by myn nog niet vast. Waar uit het
lykt, dat hy de ingang derzelve, door
de

(a) *Musculus anconæus.*

(b) *Vena azygos.*

Voorreden van den Schryver.

de byzondere gaten des Agterhoofts, agter deszelfs Knokkelagtige Uitsteekzels en eindens niet heeft geweten, alwaar zy zig in de (a) zydelyke Boezemhollen van 't harde Herzen-vlies implanten. Deze gaten evenwel, dat we moet aangemerkt worden, zyn in alle Ligchamen niet open: hierom geschiedt het in deze, dat het (b) Bloed der Boezemhollen door de Krop-aders alleen naar 't Hert wederkeert, en de Wervelbeens-ader gesloten word. Het gebeurt ook zomtyds dat alleenlyk een van deze gaten, zig aan deze of geene zyde opdoet. De Navel-ader word van VERHEYEN in de negen-en-dertigste Tafel, met het tweede Afbeeldzel afgescheft, als of dezelve met een dubbelde Tak eindigde; also dat de eene Tak in de Holle-ader; de andere, in de Poort-ader een einde zouden nemen; maar dit

is

(a) *Sinus laterales durae matris.*

(b) *Sanguis.*

(c) *Vena umbilicalis.*

Voorreden van den Schryver.

ten eenemaal ongegrond: want dezelve eindigt alleenlyk in 't Boezem-hol aan de Poort-ader door een eenige Tak of Stam, en gaat eindelyk uit dit Boezem-hol in de Vrugt van een byzondere Tak over naar de Holle-ader: welke VERHEYEN voor een andere Tak van de Navel-ader fchynt gehouden te hebben. Vergelykt hier mede dat geen 't welk wy in de Dagregisters op het vyfde en zesde hondert tal op de 236. bladzyde, van deze Ader en Buis gefchreven hebben, als mede het geen in 't twaalfde Afbeeldel in de derde Tafel vertoont word.

VERHEYEN had, in de eerste Druk, in Hooftftuk van de (a) Agter-herzenen, gefchreven, dat de (b) Wervelbeens-flagderen gaan naar 't (c) lange merg, niet voor 't groote Gat van 't Agterhoofd, maar door een ander kleinder Gat, voorts waarts van de zyde van dat groote Gat; maar

(a) *Cerebellum.*

(b) *Arteria vertebrales.*

(c) *Medulla oblongata.*

Voorreden van den Schryver.

maar wanneer ik in 't Jaar 1707. by hem te Leuven was, heb ik hem, in een gemeenzame zamen spraak, wanneer 'er over deze deelen zouden gesproken worden, op een vriendelyke wyze deze dwaling te kennen gegeven, en verzekert dat deze Slag-aderen gewiffelyk door dit groote Gat van 't Agterhoofd naar 't (a) Brein gaan; en daar na heb ik bevonde, dat hy in deze latere Druk, die misflag verbeterd heeft. *Maar de byzondere buigingen van de Krop- en Wervelbeens slag-aderen, en dat dezelve in 't Bekkeneel gaan, dewelke in de twintigste Tafel van DRAKE zeer fraai ver toont worden, en die met de Slag-aderen, met was vervuld, heel gemakkelyk kunnen waargenomen worden, slaat zo wel onzen VERHEYEN, als ook MANGETUS over.*

Dewyl 'er derhalven zo veel gebreken en dwalingen in dit alderlaatste (b) Kort begrip

(a) *Cerebrum.*

(b) *Syntagma.*

Voorreden van den Schryver.

begrip van VERHEYEN zyn, agte ik dat'er een redelyk Mensch zal zyn, die dezen mynen arbeid, die wy ten nutte van 't gemeen ondernomen hebben, zal verwerpen, waar door ik die gebreken uit de aldernieuwste Schryvers, en door eigene ondervinding heb getragt te vermenigvuldigen, en de dwalingen te verbeteren.

Ja hier door vertrouw ik zelfs, aan de Weetgierige Jeugt geen onnutte dienst hebben gedaan, dewyl ik in dit *Kort begrip de Ontleedkunde*, die anders zeer vrytlopig is, in een bequaam uitstrekzel is door myn arbeid heb zoeken te brengen, dat het nu op een zeer gemakkelyke wyze op de Hooge Schoolen ten dienste van de neerstige Jeugt kan gebruikt worden. Want na dat ik de *Ontleedkunde* in het gemeen hebbe afgehandelt, en daar in het korte de kennisse der Beenderen gevoegt, welke de grond en steunpunt zyn van de overige deelen van 't menschelyke ligchaam, ben ik naderhand tot de zagte deelen overgegaan: alwaar

* * * *

ik

Voorreden van den Schryver.

ik eerst de (a) gemeene bedekzelen d' Ligchaams, in korte Tafeltjes, (gelyken men zegt) heb uitgelegt. Daar na heb ik volgens dezelve order de deelen van de (b) Buik, (c) Borst en van het (d) Hoofd en eindelyk de (e) Slag-aderen, (f) Aderen, (g) Zenuwen, (h) Spieren en (i) Klieren verklaard: in de Beschryving van deze allen heb ik de zaak aldus getragt te bestieren, dat ik gemeenlyk yder (k) Werktuigig deel, op een Bladzyde, of op twee, die regt tegen over den andere gestelt zyn, heb uitgelegt, waar door de Jongelingen, als met een opslag van 't oog, gelyk als terstond kunnen inzien wat in yder deel uit de allernieuwste opmerkingen voortkomt om aan te tekenen 't welk ik door de ervarentheid geleer heb, dat zeer veel, ja meer als ymande lichtelyk geloven zoude, toebrenge, tot aansporingen der oplettentheid, en tot behulp van de geheugenisse der eerstbe-

gin-

(a) Tegumenta communia. (b) Abdomen. (c) Thorax. (d) Caput. (e) Arteria. (f) Vena. (g) Nervi. (h) Musculi. (i) Glandulae. (k) Pars organica.

Voorreden van den Schryver.

innende. By wylen ben ik evenwel ook genoodzaakt geweest meerder Bladzylens, om den overvloed der zaken, die intrent eenige deelen verhandelt moeten worden te gebruiken; die ik nogtans o geschikt heb, dat zy niet ligtelyk enige verwerring baaren: en nu heb ik t formaat boven grootere verkooren, op dat men het Boekje met zig zoude kunnen dragen, en gemakkelyker tot 't gebruik.

Maar schoon ik my dikwils door weilige woorden heb uitgedrukt, heb ik nogtans geoordeeld, dat dit voor een gifter en rigtsnoer, die zeer gemakkelyk is om 'er over te spreken, en n dezelve te leeren, genoeg was. Want dewyl dit Boekje alleenlyk is opstelt voor de Ontleedkundige vergaderingen en vertooningen, daar men de kore zaken niet alleen door een redenering, maar ook vertooning ophelert, en de Jongelingen dikwils van ydlopiger boeken een walg krygen,

Voorreden van den Schryver.

zal hier uit genoegzaam blyken on-
wat rede ik de korthed verkoren heb-
be: dewelke ik nogtans zo groot niet
oordeel te zyn, of een oplettent toehoore-
der en ziender zal de aangewezenen
of kortelyk beschrevenen zaken, gemak-
kelyk hier uit kunnen verstaan.

Dog ik heb dit *Kort Begrip* al be-
ginnen te schryven in die tyd, doe ik
my eerst in de *Ontleedkunde* oeffende
maar met korte worden, en alleen tot
myn gebruik, uit de *Ontleedkunde* van
VERHEYEN zelfs, als zynde doen ten
tyd de beste: op dat in de openingen
en onderzoekingen der doode Ligcha-
men kortelyk en als met een opslag aan-
stonds zoude kunnen zien, wat in het
een of het ander deel, dat ik zoude na-
speuren, te onderzoeken was: en by al-
dien ik naderhand in het lezen der Schry-
veren, en het openen der doode Ligcha-
men, iets ontdekt had, dat ik in VER-
HEYEN, of in myn Tafelen niet gevon-
den had, of indien ik het anders, als
van

Voorreden van den Schryver.

an hem beschreven was, had opgemerkt, heb ik dat aangetekent, en by myne Tabellen gevoegt: en dus is dit eindelyk, om de meenigte der bygevoegde zaken, tot een grooter werk, als het van den beginne geweest was, uitgedyd, en heeft een geheele andere gedaante gekregen.

Dit is naderhand, wanneer ik de *Ontleedkunde* begon te onderwyzen, my nog van grooter nut geweest: want, zo dikwils als ik de *Ontleding* en *betoothing* by der hand nam, doorliep ik de *Tafel* van het deel, dat te vertoonē was: aldus hadde ik vervolgens in de geheugenisse het eenē ontdekt en betoogt moest worden, en kon het zelve zeer gemakkelyk (op de zelve wyze) aantreffen en aantoonen.

Ten laatsten, om dat deze handelwyze my veel voordeel hadde toegebragt in der verkryginge van een nette kennisse der *Ontleedkunst*, hebbe ik dezelve niet willen misgunnen aan myne Toehoorders, en geduurende eenige jaren toegestaan om dit opstel uit te schryven: op dat zy

Voorreden van den Schryver.

niet nodig zoude hebben by VERHEYEM
of by eenig ander Schryver, zo veel din-
gen aan te tekenen: als mede dat zy
die Tafels zeer nuttelyk gebruiken zou-
den mogen, zo tot bequamer verve-
fchinge van het geheugen, als tot een
Weg-wyzer, wanneer zy 't eeniger tyd
zig in 't openen der Ligchamen wilden
oeffenen.

Dog op dat ik eindelyk, haar van 't
verdrietig uitschryven zoude bevryden
voornamentlyk om dat 'er dikwils in he-
uitschryven veele fouten inflopen, heb-
be ik, op haar verzoek beslooten, die
geheele *Kort Ontleedkundig Begrip* te laten
Drukken; 't welk ik ook in 't Jaar 1717
voor de eerste maal heb volbragt. En
dewyl dezen arbeid van de Geleerden
gunstig is opgenomen geweest, en de
eerste Druk reeds uitverkogt was, hebbe
ik, ten verzoeken van den Boekverkoo-
per de moeite genomen, om deze twee-
de Druk, veel grooter en netter als de
eerste, in 't ligt te geven: en tot dezelve
eenige

Voorreden van den Schryver.

enige nieuwe Afbeeldzels, voornament-
lyk van myn waarnemingen toegevoegt.

Weshalven ik niet en twyffel, of de
Liefhebbers der Geneeskunst, zullen dit
Kort Begrip nog met meerder nuttigheid
kunnen gebruiken, als 't eerste: dewyl
het niet alleen in een beter schikking en
meerder klaarheid hebbe opgesteld; maar
ik heb ook nog alle de nieuwe Schryvers,
die ik konde magtig worden doorlezen,
en alles, wat ik in haar wetenswaardig
vond, in dit *Kort Begrip* overgebracht;
welk zekerlyk wegens zo een groote
aenigte van Schryveren niet zonder
groote arbeid is kunnen volbragt wor-
den, gelyk ieder een gemakkelyk zal
kunnen oordeelen: voornamentlyk door
dien ik byna geen stuk voor waarheid heb-
ben gelden, dat ik zelve in de doode
menschelyke ligchamen niet hebbe onder-
zocht, en waar bevonden.

Uit dezen hoofde kan dit *Kort Begrip*
een nutte verstreken, niet alleen voor de
Onderzoekers en Leerlingen der Genees-
kunde

Voorreden van den Schryver.

kunde, maar ook mogelyk aan de Geleerdere, die in een Kort Begrip begeeren te weten, wat zaken in de Ontleedkunde tot nu toe bekend zyn. Om welke oorzaak ik de latere Schryvers, die de Ontleed-kunst met haare ontdekkingen hebben vermeerderd, en aan VERHEYEN onbekend zyn geweest, of ten minsten van hem niet aangehaald waren, in de optellingen der nieuwe waarnemingen doorgaans heb aangehaald, op dat alzo die gene die lust hadden om uitvoeriger kennisse van die dingen te bekomen, de zelve zouden kunnen doorzoeken.

Eindelyk hebbe ik ook by deze Druk gevoegt de (a) Klier-beschryving, mitsgaders eenige aanmerkingen over de voornaamste betwiste en duistere plaatzen, als mede een voltallig register der zaken: op dat alzo dit kort begrip van de geheele Ontleedkunde te volmaakter zyn mogt, en alzo van des

(a) *Adenologia.*

Voorreden van den Schryver.

les te grooter nuttigheid konde wezen. In de (a) Klier-beschryving heb ik het Hoofd-stuk betreffende de Klieren, waar over hedendaags nog veel verschil is, met veel oplettendheid verhandeld: En met genoegzame redenen aangewezen, wat deelen men voor (b) Klieren moet houden, en welke men uit het getal der zelve moet uitmonteren. In myne aanmerkingen, achter aan 't Werk gevoegt, heb ik verscheide duistere plaatzen, zonderling daar ik wegens de Tafelen wat korter moeste zyn opgehelderd, en uitvoeriger beschreven, de geschillen zediglyk beslist; 't geen my twyffelagtig of onwaaragtig schein, heb ik tragten te verbeteren, en openhartig ontdekt, wat ik daar ontrent ondervonden en waargenomen had.

Dog om dat ik deze dingen altyd en overal met een verschuldigde zedigheid verhandeld heb, hoop ik dat niemand

* * * 5

reden

Voorreden van den Schryver.

reden zal hebben om te kunnen klagen, dat ik hem beledigt heb: want ik hebbe dit ten gemeenen nutte gedaan. Op dat zy of de Schryvers van de nieuwe waarnemingen zelfs of andere, de zaken, de welke my twyffelachtig, onzeker, of valsch toefcheenen, zoude willen of klaarder en beter aantoonen, of indien't een misflag was, de dwalingen verbeeteren.

Ten laatsten heb ik 'er ook nog willen byvoegen, dat ik in 't laatste mannelyk dood ligchaam, eindelyk hebbe gevonden den (a) *Ongepaarde spier van de Lel* van MORGAGNIUS geplaatst agter de Lel, zeer dun en langwerpig. Daarna heb ik ook, in de roede, behalven deszelfs opschortende band, twee *zydelijke banden*, die by naar even eens zyn als de opschortende band, gevonden: dewelke zig terstond wederzyds boven 't begin der oprechtede Spieren onderscheiden uit de beenderen

(a) *Musculus azygos Uvulae.*

Voorreden van den Schryver.

eren der schamelheid opdeeden, en
oven de inplantingen van deze Spieren
n de zyden der holle ligchamen wier-
en ingeplant.

Vervolgens hebbe ik, na dat myn
ontleedkundig Begrip voor de eerste maal
was afgedrukt, in handen gekregen, 't
a) *groot Ontleedkundig Tooneel* van den
Vermaarden MANGETUS, doenmaals eerst
n 't licht gekomen, en het zelve zedert
die tyd ook doorlezen. Ik had veel
hoope, dat my daar in zouden voorko-
men veele nieuwe en byzondere zaken,
van welken ik in myn *Kort Ontleedkundig*
Begrip geen meldinge mogte hebben ge-
laan, maar, ik ben in myn verwagtinge
bedrogen; dewyl ik in 't zelve niet al-
leen niets nieuws, dat ik van te vooren
niet wiste, hebbe gevonden; maar daar
en tegens veel dingen hebbe ik gewe-
zen en geschreven, welken hy niet klaar
schynt geweten te hebben: ook heb ik
ontgaan

(a) *Magnum Theatrum Anatomicum.*

Voorreden van den Schryver.

ontgaan verscheide dwalingen die door hem begaan wierden.

Ik hebbe wel gezegt in de Voorreden van myn eerste Druk, dat ik, al zeer veel te zeggen hadde omtrent dit Werk van MANGETUS, 't geen ik doen ter tyd met haast en als ter loops hadde aangemerkt, en belooft by een andere gelegenheid te zullen aan 't ligt brengen. Dog om dat den Geleerde MORGAGNIUS my is voorgekomen, en de mislagen van MANGETUS in 't eerste deel begaan (waar van veele, om de waarheid te zeggen, zeer buitenspoorig zyn) in zyn tweede en derde (a) Aanteekeningen heeft aangewezen ende ook verbeterd, en in het kort ook door zyn nieuwe Schriften zal aantoonen, de faalgrepen welke nog in 't tweede Boek vervat zyn. Daarom laat ik zeer gaarn deze post over aan deze scherpzinnige, doorgeleerde en welgeoefende Ontleedkundige, en wensche hem een lang-

(a) *Adversaria*

Voorreden van den Schryver.

angduurende gezondheid, op dat hy zyne overige Aanmerkingen, welke hy nog heeft te volbrengen tot vermeerdering der Ontleedkunde, en ten gemeene nutte behoorlyk mag ten einde brengen: want alzo ben ik ten volte verzekert, dat de Ontleedkunst eens zal gezuivert worden van veele dwalingen, die zo wel in deze Schryver, als in VERHEYEN, en anderen nog voorkomen.

Dit heb ik ondertuffchen evenwel willen aanroeren, dat MANGETUS niet genad heeft alle de Schryvers, die ik gebruikt heb, en byzonderlyk wel de fraaye (a) *Mensch-beschryving* van DRAA-LE, en uit dien hoofde niet vertoont heeft deszelfs byzondere Waarnemingen, en Afbeeldzels; die nogtans in der daad wierlyk en net zyn: boven al was deszelfs Aftekening van de (b) *grootte Slag-ader* waarlyk geweest, dat zy vertoont wierde in 't kostelyk Werk van MANGETUS. Wy verzwigen nu de zeer fraaye Tafels der Spieren

ren

(a) *Anthropologia.* (b) *Aorta.*

Voorreden van den Schryver.

ren, en meer anderen, van dewelke wy uit DRAAKE boven gewag gemaakt hebben. Ik kan ook niet zien, waarom hy heeft overgeslagen, de Afbeeldingen der (a) *Lyfmoeder* van SWAMMERDAM; BONCLARUS, (b) van de Ballen; LEALIS, van de Deelen die het Zaad uitmaken; 't Afbeeldzel van BARTHOLINUS, van de (c) *Kwyl-buis der Onder-tong Klier*; de Afbeeldingen van ALGHISIUS, van de (d) *Teeldeelen*; de nette Afbeelding, van de verspyding der (e) *Ge hoor-zenuw*, van NOVESIUS; de *fraaye Afbeeldingen der (f) Beenderen* van PALFYN in zyn (g) *Been-beschryving*; veele nieuwe en keurlyke Afbeeldingen van CHESELDEN, al in 't Jaar 1713, tot Londen gedrukt: als ook de (h) *borstbuis* van HENNINGERUS, uit de *Ephemerid. Nat. Cur.* in 't Jaar 1715. gedrukt, en meer andere fraaye dingen. Doch wie kan alles doen? Ten laatsten merken wy nog aan, dat het Letter-nieuws

(a) *Uterus.* (b) *Testes.* (c) *Ductus salivalis glandulae sublingualis.* (d) *Partes genitales.* (e) *Nervus auditorius.* (f) *Ossa.* (g) *Osteologia.* (h) *Ductus thoracicus.*

Voorreden van den Schryver.

nieuws gewag heeft gemaakt, *van een zeker*
merkwaardig Klap-vlies, die men zegt,
dat WINSLOVIUS, Parysche Ontleder, heeft
ontdekt: dog van deszelfs plaatsing en
gebruik heb ik tot nog toe niets zekers
kunnen begrypen. Vaart wel goedwilli-
ge Lezer, begunstig mynen arbeid, en
gebruikt die tot uw voordeel: tot dat mo-
gelyk door de tyd onze grootere Ontlee-
linge aan den dag komt.

OP HET VERTALEN
VAN HET
K O R T
ONTLEED-KUNDIG
B E G R I P,

Van den Hooggeleerden HEER
LAURENTIUS HEYSTER,

Professor tot Altorff, &c. &c.

Door den HEER
AMOS LAMBRECHTS,

Medicus & Chirurgus, &c. &c.

DE Aloudheid roem vry op *Galenus* en zyn vonden,
Maar heden roemen wy op Mannen vol verstand;
Treed toe gy Meesters die de Heel-Kunst wil doorgronden,
Nu bloeid dat loflyk Werk in 't roemryk Amstelland:
Beschouw en leert het geen Heer HEYSTER heeft geschreeven
En 't geen Heer LAMBRECHTS met veel iever heeft vertaald
Hier werd, ô Chirurgyns! aan u veel ligt gegeven,
Van zaken, daar gy meest onwetende in verdwaald:
Nu praald de Ontleed-Kunst met een heerlyken luister,
Gegrond op reden, tot een loffelyk Begrip,
Verlaat navolgers van *Hippocrates* het duister,
Ontfangt dit licht en wykt daar van niet eenen stip:
Uitvinder van dit Boek, de Nyd zal zelfs bekennen,
Dat zy op zulk een Werk vergeefs haar tanden wet,
Uw gouden roem vloed haast uit zuiv're Fenix pennen,
En zal ook klinken uit de Faam haar Lof-trompet:
Vaar voort, en wilt ons meer door uwen Geest verligten,
Ja schenk steeds honing van die weergalozе Kunst,
Wat zult ge al menschen door dit heerlyk Werk verpligten:
Ik wensch Jehovah wil u daaglyks door zyn gunst
Bestrale, ja laat ons, ô Schryvers, zo veel weeten,
Dat nooit uw Namen by den sterfing zy vergeeten.

W. B.

KORT

K O R T
 O N T - L E E D -
 K U N D I G
 B E G R I P,
 V A N
 L A U R E N T I U S H E Y S T E R.

Van de (a) *Ontleding* in 't algemeen.

DE (b) *Ontleedingh*, is een konst, wat de
Ontleedingen
is.
 welk leert de plaatsing, maakzel,
 werkingh, en het gebruik der
 deelen, van 't menschelyken Lig-
 chaam.

II. Het voornaamste (c) *Voorwerp* der zelve, is voorwerp,
 't menschelyke lighaam; maar 't tweede, allerlei
 dieredieren, naar dien door deze, 't menschelyk
 lighaam te beter zouden worde gekent, en om dat
 dikwils 't gebrek der doode Menschelyke ligha-
 men vervullen, word deze *Ontleding* der Beesten ygent-
 lyk (d) *Dier-Ontlediging* (of (e) *vergelykende ont-*
leding) genaamt *.

A III.

(a) *Anatome*. (b) *Anatome* vel *Anatomia*. (c) *Objectum*,
Zootomia. (e) *Anatome Comparativa*.

Hier over verdienen gelezen te worden, *M. A. Severini*
Anatomia Democritica, *Blasii Anatome Animalium*, *Collins Anato-*
micæ Dissectiones Anatomica variorum animalium, *Parisiss olim institu-*
ta &c.

Onderwerp.

III. 't (a) *Onderwerp* der Ontleed-kunst is een Man ervaren in 't snyden, en 't klaar vertoonen der doode deelen van Menschen en Beesten lighamen: op dat, de toezienders, of de leerlingen daardoor de plaatsing, maakzel, werking en 't gebruik behoorlyk kunnen leeren, en zulk een word een (*Ontleder* genaamt.

Middelen.

IV. De (*c*) *Middelen*, waar door de Ontleeder dit uitvoert, zyn voornamentlyk de *snyding*, de (*d*) *Opening der dooden lichamen*, (*e*) *Vergrooting glaazen*, (*f*) *Inspuitingen*, en andere werktuigen van dewelke wy daadlyk in 't byzonder zullen zeggen. Doch de middelen, waar door de Leerlingen zelfs een (*g*) *Hebbelykheid* in deze konst bekomen kunnen: zyn eerstelyk een naar stigen oplettendheid wanneer de geoeffende Ontleders de doode lichamen snyden; 2. Een (*b*) *naavolging*, *nafsnyding*, zo wel in Beesten, als in Menschen; en 3. 't lezen van de beste Schryvers.

Ontleed-kundige Schryvers:

V. Onder de beste Schryvers, zyn, uit de oudste de eerste, en voornaamste, Galenus, Vesalius, Eustachius, Ingrassias, [namentlyk ten aanzien der Ontleed-kundigen Schriften,] Columbus, Fallopius, Coiterus, Fabricius ab Aquapendente, Bauhinus, Riolanus de Zoon, Spigelius, Casserius, Laurentius, Afellius, Laurembergius, Caspar Hoffmannus.

De Nieuwen.

VI. Uit de *Nieuwen*, Harveus, Veslingius, Warthon, Glissonius, Pecquetus, Willis, Lowerus, Steno, Malpighius, Bellinus, Graaf, Swammerdam, Sneiderus, Hornius, Rolfincius, Peyerus, Bartholinus, Lyferus, Drelincourt, Nuckius, Harveus.

De Nieuwsten.

VII. Uit de *Nieuwsten*, Ruysch, Bidloo, de Vernuy, Bohnius, Brunnerus, Ortlobius, Vieufsenius, Schelhamer, Joh. Mauricus Hofman, Dionis, Couperus, Ridley, Hovius, Morgagnius, Valsalva, Fantonus, Pacchiones, Bianchus, Keil, Draeke.

(a) Subjectum. (b) Anatomicus. (c) Media. (d) Incisio cadaverum, (e) Microscopia. (f) Injections. (g) Habitus. (h) Imitatio.

aeke, Chefelden, by welken kunnen gevoegt worden Ontleeders, kortheds halve hier niet opgeteld, welker ariften worden begrepen in de *Boekekamer en Ontleedkundigs-Toneel van Mangetius*: Als ook de nieuwe ontleed-kundige waarnemingen, die in de dagre-ers dagelyks uitkomen, van de Franschen, En- schen, Italianen, en Duitschers. Wie meerder ontleed-kundige Schryvers begeert te weten, die zie 't verhaal der *Ontleed-kunst van Gælickii* en voorbeeld van de Ontleed-kundige Boek-Beschry- g van Jacobus Douglas.

VIII. De Ontleed-kunst heeft verscheide inzig- , 't voornaamste nogtans is de Kennis, en wondering van de wonderdaden Gods in 't Men- elyke lighaam: dewyl de beschouwinge van 't erkunstelykste maakzel, verëeniging, de verwon- enswaardige figuur, gemeenschap, werkingh, gebruik der deelen, niet alleen des Scheppers aan- zen maar ook zyn oneindige en onbegrypelyke ysheid tegens de Godsverloochenaars, op 't al- duidelykst betoogen, en tot zyn dienft en eerbie- ge uitnoodigen, derhalve moet het voornaamste de der Ontleed-kunst zyn ter eere Gods, in welke de Ontleeding mag *Wysgeerig* of *Natuurkundig* *Godgeleerd* genaamt worden, ten uitersten dien- aan alle Liefhebbers van de ware Wysheid en dsgeleertheid.

Eerften
inzigt.

X. De min voornamste inzigte zyn menigvuldig, der welke wy het eerste stelde de gezondheid (die er andere voor het voornaamste einde houden:) dat 't maakzel van 't Menschelyke lighaam be- orlyk gekent zynde, de ziekten gemakkeliker rden voorgekomen en schielyker en beter gene- : van welk inzicht de Ontleeding (a) *Geneeskundig* naamt word.

't Eerste in-
zigt van de
min voorna-
men.

X. 't Tweede, indien men op 't bevel van de O- igheid de dooden lighamen opent, om de oorza- en te onderzoeken, van een geweldige of verdagte od, ten einde een waar verhaal van de beschou- ng, en een regtmatige uitspraak mag gegeven wor- ; of de afgestorvene door een aangebragte wond;

't Tweede
inzigt.

A 2

venyn,

(a) Anatomia Medica,

venyn, of ander geweld, dan of hy door een wendigen oorzaak is overleden (dat zekerlyk zonder een nette kennis der Ontleed-kunst niet kan geschieden.) En deze Ontleeding mag *Wet* en *Recht-kundig* genaamt worden, aan de Rechtsgeleerde te uiterste voordeelig; die door dezelve ook wylyker van de onmagt, onvrugtbaarheid, oorzaken van egtscheiding, 't voorgaande leven van de vruchten en andere gevallen, die men (a) *Genees-Wetkunde* noemt, kunnen vonnissen.

't Derden
inzigt.

XI. Ten derden, wanneer men de lighamen gestorven door ziekten opent, om de oorzaken van de ziekten en de dood te onderzoeken. Welke Ontleed-kunst men werkselligen noemt; om dat in de Genees-oeffeninge een groote nuttighed heeft dewyl door haar veele verborgene oorzaken der ziekten ontdekt zyn, en nog by wylen ontdekt worden, die anders zouden verborgen gebleven zyn, waar door zy dan ook naderhand gelukkiger worden genezen: by voorbeeld van de Steen der Blaas, Etenborst, Buiks-water, Breuken, Valvliezen, (b) Graauw oogigheid, doorboring, en van veele anderen.

Hoe veel-
derley de
Ontleed-
kunst is.

XII. Zo dat, wegens verscheide inzigten, de Ontleed-kunst dan *Wysgeerig*, *Natuurkundig*, *Gods-kundig*, dan *Wet-kundig*, *Genees-Wet-kundig*, *Regt-kundig*, dan wederom *Genees-kundig* mag genaamt worden. Daarenboven word by wylen de Ontleed-kunst *bespiegelende* of *beschouwende* geheete, wanneer zommige uit de beschouwinge der lighamen die anderen openen, en uit de boeken, de zamensstelling van 't Menschelyke lighaam leeren; voor zo ver als 't yder voor zyn oogmerk goed dunkt, en zulken kunnen *bespiegelende Ontleedkunders* genaamt worden: in welke zin veele gezegt worden de Ontleed-kunst te weten, die nochtans met de snyding der lighamen zig noit bemoeit hebben, dog wanneer wy ons oeffenen, met de doode lighamen te openen, de deelen konstiglyk te Ontleeden, te beryden, en neerstelyk te onderzoeken, word die Ontleeding

(a) *Medicó legales.* (b) *Glaucomas,*

ding werkende of oeffenende genoemd en zulke worden (a) oeffenende Ontleeders genaamt.

XIII. Waar uit het blykt, dat de nuttigheid van Ontleed-kunst zeer groot is, en niet alleen behoort tot de Wetenschappen der Medicynen, maar de Wetenschap des zelfs zeer nut ook is aan de Godsgelerden, Rechtsgeleerden, en Wysgeerigen. Want het is zeker dat de Geneesheeren en Heelmeesters met een goet gemoet deze niet kunnen ontbreken, indien zy de konst die zy handelen, niet afschaaden van 't Menschelyke geslagt; maar beoorlyk begeeren te oeffenen, want gelyk 't (b) Compas of (c) Magnetischen naald aan de Stuurman in 't Schip, also is de Ontleed-kenning aan de Genees- en Heelmeesters noodig, alschoon dat zommigen onwetende, en kwaadaardige, daar mede spotten, deze nuttige konst, schandelyk trachten te lasten.

Van de Werktuigen der Ontleed-kunst.

IV. Dewyl wy in de Ontleed-kunst de Werktuigen, gelyk boven (vers 4.) gezegt is, niet kunnen ontbeere, door dien zonder deeze geen byding, onderzoeking, ofte vertooning der deelen kan geschieden, zo moet een Ontleeder van bewaame werktuigen voorzien zyn; van welke zommige Ontleeders, zeer veele uitgevonden hebben; s'choon als de volgende schynen genoeg te wezen.

XV. Ten eersten een (d) Bank of (e) Ontleed Tafel daar 't lighaam opgeleit word, daar na (f) Plank of Tafel bekwaam tot de openingen in de levendigen dieren, en (g) touwen om de te binden. Daar na eenige regte (h) Messen of (i) Scheermessen, alleenelyk aan een zyde bydende, [want de wederzyds-snydende, gekrom-

A 3

de

(a) Anatomiei Practici. (b) Pyxis Nautica. (c) Acus Magnetica. (d) Tabula (e) Mensa Anatomica. (f) Asser. (g) Funes. (h) Cultri. (i) Scalpelli.)

de, en anderen acht ik overvloedig en minder bekwaam in de Ontleedkonst] ook kleinen en grooten fyne, en stevige. Vervolgens word 'er een (a) Schaaf, een (b) Korentang, een (c) Trek-tang, (d) Haken, (e) Styletten van verscheiden dikten, en (f) Verscheiden borstels vereist, om eenigen Buisen der deelen te ontdekken, ook eenige regten en gekromde Naaldens, met een sterken draad tot verscheide gebruike als mede groote en dikke Knopspelden.

Daarenboven een Zaag, Snymes, of Bytels met een Knots, of Hamer, en een Hefstuig om 't bekwaam te openen, ook Pypen van verscheide grooten om de Vaten, de Buisen, Blaas, Maag, Darmen, ende Longen, op te blazen welke laatste nochtans gemakkelyker met een bekwaame Blaasbalk worden opgespannen.

XVI. Eindelyk worden de Vergrootglaafen, zeer nuttelyk gebruikt, om de zeer kleinen deelen nauwkeuriger te onderzoeken; Als ook groote Spuiters van de welken, der op zyn minst twee worden vereist, met pypen van verscheiden grooten en wyttens van dewelke d'eene, om 't Was, en de andere dient om andere vogtigheden in te spuiten, daar word ook een byzondere yzere Pyp vereist, om de kwaden in de Vaten de schieten. En ten laatsten Sponzen om de vogtigheden op te droogen, en de vuiligheden af te vegen; een Oly-steen, en een Leer om de Messen te scherpen; Booren van verscheide grooten, en andere Werktuigen, om de beenderen te doorbooren; Kopere draden, en tangen om 't gearaamte te maken of op te rechten. Eindelyk kan ook de (g) Lugtpomp, om de vaten te vullen, en te meer andere gebruiken, zeer fraai te pas komen. Ja in de Ontleeding kan de Ontleder niet wezen zonder schort en mouwen, om de vuiligheden van de kleederen af te weeren: gelyk ook verscheide de potte, schotels, en andere gebruijkelykheden naar de zin, 't gemak, en plaizier, van de Ontleeder dikwils noodzakelyk zyn.

Van

(a) Forfex. (b) Volsella. (c) Forceps. (d) Hamuli. (e) Stylus. (f) Scizor. (g) Antlia pneumatica.

Van de uiterlyke benamingen en verdeelingh van 't menschelyken Ligchaam.

XVII. **D**Eze beschreven zynde, oordeel ik 't voordeelig te wezen, eer dat wy het onderzoek van de deele des Menschelyke Lighaams voort-varen, voor af van de *uitwendige* benaminge van 't Menschelyke Ligchaam te handelen, waar wy nu niet de gemeenste, en aan ieder meest bekend; nog ook niet die, welke in een byzondere onderzoeking der deelen; als in 't Oog, Neus, Dor, &c. moeten aangewezen en uitgeleid worde, naar alleenlyk de moeyelykste, en die aan ieder niet bekend zyn, zullen wy hier op tellen, van de anderen zullen wy, op zyn plaats handelen.

Van de Uiterlyke benamingen des Menschelyke Lighaams.

XVIII. Het Menschelyk Ligchaam word verdeeld in (a) Tronk (of Romp) en (b) Ledematen of (c) Uitsteekels. De *Tronk* bestaat uit het (d) Hooft, den (e) Hals, (f) Borst, en de (g) Buik, maar de (b) Ledematen zyn of opperste, of onderste, de eerste worden (i) Armen of (k) Handen, en de anderen (l) Voeten genaamt.

Verdeling.

XIX. Voor eerst zyn in het Hooft aan te merken, 't (m) Haar-achtige deel, en het niet Haar-achtige deel, (n) 't Aangezigt genaamt; daarna 't (o) Voorhoofd, (p) Achterhoofd, de (q) Slaapen, en de (r) Kruin, de (s) Mond, de (t) Wangen, en 't (v) Hol in de opperste lip, de anderen deelen zyn bekend aan een ieder. In den Hals, de (w) Strot, den (x) Adams Appel, en den (y) Nek.

In de Borst, 't (z) Herte putjen, en de (a) Borstgewanden.

A 4

In

(a) Truncus. (b) Artus. (c) Extremitates. (d) Caput. (e) Collum. (f) Thorax. (g) Abdomen vel Venter. (h) Artus. (i) Brachia. (k) Manus. (l) Pedes. (m) Pars Capillata. (n) Facies. (o) Sinciput. (p) Occiput. (q) Tempora. (r) Vertex. (s) Bucca. (t) Mala. (v) Philtrum seu lacuna. (w) Iugulum. (x) Pomum Adami. (y) Cervix. (z) Scrobiculus Cordis. (a) Præcordia.

In de Buik, (a) 't Middel boven buyks ryk, (o) opperbuyks ryk) de (b) boven buyks zyden, (c) Navel ryk, (d) 't Boven buyks ryk, (e) Darmryk de Lenden, (f) de Lieffen, de (g) Schamelykheid, de (h) Bilnaat, en 't (i) Heupe ryk (k).

XX. In de (l) Opperften Ledematen, de (m) Schouwder, (n) Oxel, 't (o) Oxel haair, (p) den Arm, (q) den Elleboog, de (r) Voorhand, de (s) Naarhand, 't (t) Hol en de rug der Hand, en de (v) Vingeren.

In de (w) Onderfte Ledematen (zyn aan te merken) de (x) Deye, de (y) Knie, 't (z) Been, o Scheen, (a) Enkelen, (b) Voorvoet, (c) Naarvoet, 't (d) Hol der Voet, en de (e) Toonen.

Van de (f) Enkelde Deelen.

XXI. **W**Y zouden nu wel in order kunnen voortvaren tot de gemeene deelen des Lighaams, en van deze tot de inwendige deelen; maar om dat de Leerlingen beter de zamengestelde deelen verstaan, als zy eerst een denkbeeld van de Enkelen deelen hebben, hier om zullen wy alhier 't eerst van deze handelen.

XXII. Alle de deelen van ons Lighaam zyn vasten, of behoudende, of zyn vloeibare of behouwdene, de vasten worden wederom in (g) enkelde of eendaantige (h) en meerdaantige of zamengestelde (i) en organyke deelen verdeeld. Tot de Enkelde indien wy behoorlyk willen spreken, zoude niet anders als de (k) Vefelen behooren, uit welken allen de

De enkele vaste deelen,

(a) Regio epigastrica. (b) Hypochondria. (c) Regio umbilicalis. (d) Regio hypogastrica. (e) Regio iliaca. (f) Lumbi. (g) Inguina. (h) Pubes. (i) Perinaeum. (k) Regio ischiatica. (l) Artus superiores. (m) Humerus. (n) Axilla. (o) Ala: (p) Brachium. (q) Cubitus. (r) Carpus. (s) Metacarpus. (t) Vola & dorsum manus. (v) Digiti. (w) Artus Inferiores. (x) Femur. (y) Genu. (z) Crus. (a) Malleoli. (b) Tarsus. (c) Metatarsus. (d) Planta pedis. (e) Digiti pedis. (f) Partes simpliciores. (g) Similares sive simpliciores. (h) Compositæ vel dissimilares. (i) Organica. (k) Fibræ.

anderen deelen door een wonderlyke konst zyn
 menigesteld : nochtans brengen de Ontleders ook
 er toe, in een ruimer en gezonder zin alle de naar-
 lgende deelen, als Enkelde of eendaantige, naar
 uitwendige gedaante, dat is, eenvoudiger als de
 dere werktuigen, gelyk als een Vinger, Hand, 't
 Hert, de Long &c. Dewyl deze, schoon allen
 et over-al, tot de zamenstelling derzelver bykomen,
 danige zyn Slag-Aderen, Aderen, Zenuwen,
 liezen, Banden, Spieren, Peesen, 't Vet, Wa-
 r-vaten, Melkvaten, uitlofende Buifen, Beende-
 n, Kraek-been, Nagels, Haaren, Klieren: ende
 deren vaste deelen stellen zy onder de zamengestelden
 Werktuigige deelen, welke zy wederom in Edelen en
 n-edelen verdeelen, naar mate zy meerder of min-
 r gebruik of noodzakelykheit tot 't leven hebben.

XXIII. (a) Een Vefel is 't alderenkelste deel, Van de Ve-
zelen.
 n gelyk een fynen draad, geschikt zynde tot de za-
 enstelling van andere deelen. Hier om zyn zom-
 ige Veezels hard, gelyk als Beenagtig, de anderen
 n week in de vorderen deelen.

XXIV. De (b) Slag-aders zyn zamentrekkende Wat een
Slag-ader is.
 oppende vaten, overbrengende 't bloed van 't Hert
 t allen de anderen deelen. Doch de (c) Ade- Aderen.
 n zyn vaten, wederom brengende 't bloed van alle
 deelen naar 't Hert.

XXV. De (d) Zenuwen zyn ronde, witten, dee- Zenuwen.
 n, van de Hersenen, en 't rugge-merg naar alle
 deelen van 't Lighaam uitgebreid, dienende tot
 gevoel en de beweging.

XXVI. De (e) Vliezen zyn deelen, gelyk een lin- Vliezen.
 en lap uitgespannen, geschikt tot verscheide gebrui-
 en. (f) De Rokken verscheelen niet van de Vliezen, Rokken.
 (g) Banden verscheelen ook nauwlyks van dezen, Banden.
 in gebruik, en verkryge eigentlyk deze naam, wanneer
 de deelen, byzonder de beenderen te zamen voegen.

XXVII. De (h) Spieren zyn die roden deelen die Spieren,
 y Vlees noemen, en de werktuigen van de bewe-
 ng makende.

A 5

De

(a) Fibra. (b) Arteriz. (c) Venz. (d) Nervi. (e) Mem-
 brana. (f) Tunicz. (g) Ligamenta. (h) Musculi.

- Peezen.** De (a) Peeze zyn Witte, verlengde, gemeene harde en taye deelen der zelve, hun uiteindens het meest uitmakende.
- 't Vet.** XXVIII. (b) 't Vet is een Olyachtige, en dikke zelfstandigheid, afgescheiden en vergaderd in Vliesachtige blaasjes, tot veelderlei gebruik: van welk
- Merg:** 't (c) Merg der beenderen bykans niet, 't en z naauwlyks in dunnigheid verscheelt.
- Water-vaten en Melk-vaten.** XXIX. De (d) Water-vaten, zyn heelen dunne helderer Buisjes, een dun bykans waterachtig vogt, van de deelen naar 't Hert overvoerende. De (e) Melk-vaten zyn diergelyken Buisjes, die de Chyl, (dat is een Vogt van een Melk-achtige koleur) van de verteerde voetsels voortkomende uit de darmen opzuigen, en dat zelve naar de Borst-Buis overvoeren.
- Uitlozende Buizen.** XXX. De (f) Uitlozende Buizen worden gezegt Pypen, ontfangende een vogt, afgescheiden wordende in zekere klieren en anderen ingewanden, 't welk zy in de toegeschikte plaatzen uitlozen.
- Beenderen.** XXXI. De (g) Beenderen zyn de alderhardste en witste deelen van 't Lighaam, geschikt om de weeke deelen te ondersteunen en te beschermen.
- Kraak-been.** En de (h) Kraak-beenderen noemen wy overeenkomende deelen met de Beenderen, buigzaam, glad en uitgebreid, doch niets merg-achtig in haare bevattende, dienende tot verscheide gebruik.
- Nagels.** XXXII. De (i) Nagels komen eenigzints overeen met de Kraak-beenderen, en zyn hoornachtige plaatzen, geplaatst aan de uiteindens der Vingeren en Toonen, der Handen en Voeten, de (k) Hayren zyn Vezels buiten de Huid in verscheide deelen van 't Lighaam, doch voornamentlyk 't langste in 't Hoofd uitwassende.
- Klieren.** XXXIII. De (l) Klieren zyn deelen van een byzonder gestel (of gelyk de Ouwden hebben gezegt een byzonder vlees) uit een verzameling van de alderkleinste Slag-aderen, Aderen, Zenuwen, en ook veelyds uit een uitlozende Buis, te zamen gesteld

(a) Tendines. (b) Pinguedo. (c) Medulla. (d) Vasa Lymphatica. (e) Vasa lactea. (f) Ductus excretorii. (g) Ossa. (h) Cartilaginea. (i) Ungues. (k) Pili. (l) Glaudiva.

eld, bekleet zynde met haar eigen Vlies: ver-
heide van afbeeldfel, koleur en dikte, tot ver-
heiden gebruik, dog meerendeels tot de afschei-
ng van een byzonder vogt dienende. Doch van
de deze enkelde deelen, zullen wy breder op zyn
aats verhandelen. *

XXXIV. De Vloeibare of behoudene deelen zyn, Vloeibaren
of behoude-
ne deelen.
e Chyl, Melk, Bloed, Wey, Water, Geef-
n, Speekfel, Gal, 't Vogt van de Scheil Klier,
laag, Darmen, Stok-darm, Herzenen, Oogen,
orst, 't harte Sakje, Buik, scheede Vlies der
allen, met het vogt der Voorstanders, 't finot der
Teusgaten, 't vogt der Amandelen, Gelederen,
Watergang, Scheede der Lyfmoeder, 't Smeer der
Doren, de Pis, en 't Sweet.

XXXV. Gemeenelyk word de Ontleed-kunst Verdeeling
van de Ont-
leed-kunst.
verdeeld in Osteologia of beschryving der Beenderen,
die de eigenschap der harde, en Sarcologia die 't
vezen der zagten deelen uitlegt. Wy hebben 't no-
ig geoordeeld voor eerst te handelen van de eerste,
m dat zy tot Grondbeginzel en steunzel dienen,
an de anderen, die gevolgelyk naar de kennis
er eerste gemakkeliker kunnen begrepen worden.

Van de (a) Been-beschryving,

En voor eerst

Van de Beenderen in 't algemeen.

XXXVI. **W**ie een volkomen wetenschap van de
Ontleeding des menschelyken Lig-
haams verlangt te weten, dient voor af een nette
ennis, der beenderen te hebben.

XXXVII. 't Voorwerp der Beenkenning zyn zo Voorwerp
van de
Osteologia.
ersche als drooge Beenderen (als vers 31) van ou-
en en kinderen: tot welke ook behoren 't Been-
lies, Merg, Banden, en Kraak-Beenderen.

XXXVIII.

(a) Osteologia.

* Vide de hac re dissert. sub praesidio nostro labita de
era Glauclake appellatione.

Geraamte.

XXXVIII. De verzameling of de konstelyke zamenvoëging der Beenderen , gelyk aan de Natuur wordt een (a) Geraamte genaamt.

Tweevoudigen aanmerkingen.

XXXIX. De Beenderen worden bespiegelden of werkende wyze aangemerkt; de eersten indien wy alleenlyk het uitterlyke maakzelen gebruik derzelve onderzoeken; dog op de anderen indien men ze 1. verbreekt om hun inwendig gestel te beschouwen, 2. wanneer men omtrent de Leeden de Banden doorsnyt; om 't maakzel der Gelederen te beschouwen. 3. Wanneer men ze bereit, om ze elk byzonder te bewaren, of om 'er een geraamte van zamen te stellen.

Selfstandigheid.

XL. De (b) *Selfstandigheid* der Beenderen kan of (c) *Scheikundig* of (d) *Ontleed-kundig* aangemerkt worden, dit word beter volbragt in de Beenderen der Vrugten, en der Kinderen, maar namentlyk 't eerst of scheikundig, in de Beenderen der ouden.

Stof-scheikundig onderzoek.

XLI. Indien men ze door een Stof-scheikundig onderzoek in een krom-hals werpt; leveren zy by verscheide trappen des vuurs, Water, Zout, Geest, Oly, naarlattende de aarde in de krom-hals over, de geest kan wederom in Water, Zout, en Oly ontbonden worden: hier om bestaan zy uit vier beginzelen, zeer vast tot een zo harden Selfstandigheid te zamen gedrongen.

Ontleed-kundig onderzoek.

XLII. Indien men ze door 't Ontleed-Mes onderzoekt, * zyn ze in 't begin hunner teeling aan de Vliezen gelyk, welke uit verscheide Vezelen, en alderfynste vaten zyn zamengesteld: van welke zy hun voedzel en wasdom ontfangen. Deze Vezelen en Vliezen worden allenkskens Kraak-beenig en maken als kleine Plaatjes of Schilfers: welke wederom met een nieuwe opdekkingen en ophoppingen † van andere Vezelen en Schilfers worden bedekt, die eindelyk steviger wordende, en door middel van Nagel

(a) Sceletus vel Sceleton, (b) Substantia. (c) Chymice.

(d) Anatomice.

* Vid. Harvey de Gener. animal. Exercitat. LVI. Kerkring Osteogenia foetus. Ruyschius Thesaur. Anat. VI. Tab. I. II. III.

† Malpighius Anatomie Plantarum,

el-gelyke Vezeltjes vast en tot een gedrongen zyn-
 een been ‡ uitmaken; 't welk hoe dikker, het
 de menigvuldiger Schilfers op elkanderen leg-
 ende heeft. §

XLIII. De Beenderen verscheelen in getal, groot-
 en, holligheden, maakzel en gebruik, gelyk duide-
 lyk zal blyken, uit de eigen onderzoeking der zelve-
 ren. Doch voor dat wy tot der zelve overgaan
 enen wy noch eenigen algemeenen dingen van de
 beenderen voor te stellen.

Onder-
 scheid.

XLIV. In yder been is aan te merken, 1. 't been
 zelfs, 2. de voor komende holligheden in dat zelve,
 de t'zamen voeging der zelve, en ten 4. 't ge-
 uik.

Byzonder-
 heden der
 Beenderen.

XLV. In 't been zelfs merken wy 3. dingen aan:
 1. 't Lichaam des Beens, dat *Galenus Diaphysis*
 noemt. 2. De (a) uitwassen; en ten derden,
 en (b) aanwassen.

XLVI. *Diaphysis*, of 't Lichaam des Beens is 't
 voornaamste en grootste deel des beens, 't welk 't eer-
 ste verhard is in de kinderen, en is 't Grondbegin-
 sel van de anderen.

XLVII. Den uitwas is een uitsteekzel of uitwas-
 ing des Beens, voort komende uit 't Lichaam,
 (b.) wiens waren uitgroeyend deel het is, gelyk een
 k een uitgroeyend deel des booms is.

Uitwas of
 Apophysis.

XLVIII. Het heeft verscheiden bynamingen.
 Want *Processus*, *Prominentia*, *Protuberantia* *Emi-*
nentia, *Tuberculum* en *Tuberositas*, beteekenen een
 't zelfde by de Ontleeders*, namentlyk uitwas.

XLIX. Den Uitwas verkrygt om de verscheiden
 oorzaken, gebruik en gedaanten, verscheiden by-
 namingen, want zommige worde (c) ravensbek-
 kigen, (d) mam-achtigen, of (e) tepel-achtigen,
 (f) kraay-bekken, (g) kroon-achtigen, (h) priem-
 achtigen, (i) knokkel-achtigen, (k) vleugel-wyze,
 (a) tand-

Bynamin-
 gen van
 uitwassen.

‡ Galiardi Anat. ossium part. Cap. I. Obs. II.

§ Havers Osteologia.

* Administ. Anat. V.

(a) Apophyses. (b) Epiphyses. (c) Coracoïdes. (d) Mammil-
 les. (e) Mastoides. (f) Glenoides. (g) Coronoides. (h)
 yloïdes. (i) Condyloïdes, (k) Pterygoïdes.

(a) tand-achtigen, (b) anker-gelyke, (c) doorn-achtigen, (d) rechten, (e) schuinse, (f) dwerse, en (p) oppervlakkigen uitsteekfels genoemd &c. Sommigen worden ook 't (b) Hooft, den (i) Hals, of Nek, (k) Knokkel, (l) Kroon, (m) Doorn, (n) Lippen of opperste en onderste rand, en (o) Draayer genaamt: gelyk zy allen zullen aangewezen worden in de eigen verhandeling der Beenderen.

Het gebruik der uitwassen.

L. 't Gemeen gebruik der Uitwassen is : 1. Om te dienen tot een beter geleding, 't zy die met of zonder beweging is. 2. Om gemakkelyker beginzelen en inplanting te geven aan de Spieren, 3. De andere deelen te beschermen, doch 't byzonder gebruik der Uitwassen zal in 't eigen onderzoek der Beenderen aangewezen worden.

Aanwas of Epiphyfis.

LI. De (p) Aanwas (vers 45.) is een aangegroeit beenken aan een groot of principaal been (46.) door tussenkoming van een Kraak-been: aan 't welke in de Jonge Kinderen niet is gemeen; maar enkelyk door een tussenkomend Kraakebeen aangevoegt: hier om wort het ook een aanvoegfel des beens genaamt.

Aanmerkingen omtrent de aanwasfe zyn verscheide.

LII. De Voornaamste om aan te merken omtrent de Aanwasfen zyn.

1. Dat zy allen Kraak-been-achtig zyn in de jongen Kinderen: die allengskens wel verharden, maar nochtans sponfiagtig blyven.

2. Dat veelen Aanwasfen in de ouden veranderen tot uitwassen.

3. Dat zy niet door een effen, maar door een ruuwe oppervlakte of onderlinge invoegingen met 't Lighaam des beens zamen groeyen.

4. Dat de zamenvoeging, en den aart der zelve, beter blykt in de beenderen der Jongen, als van de Ouden.

5. Dat ook 't Lighaam des beens omtrent deze zamenvoeging sponfiachtig en dun is.

LIII. 't

(a) Odontoides. (b) Anchoroides. (c) Spinosa (d) Vecta. (e) Obliqua. (f) Transversa. (g) Superficiales. (h) Caput. (i) Collum five Cervix. (k) Condylus. (l) Corone. (m) Spina. (n) Labrum vel supercilium. (o) Trochanter. (p) Epiphyfis.

LIII. 't Gebruik der Aanwassen (vers 51.) is ver- Het gebruik
meiden in de Ouden en Jongen. der aanwas-
fen inde ou-
de.

LIV. In de Ouden.

1. Zy schynen te dienen voor een dekzel aen de
ergh-achtige beenderen, op dat 't mergh daar niet
vloeye.

2. Dienen zy door hunnen breete aan 't gestel
Leden met beweging; om hunne beweging ze-
rder te maken.

3. Dienen zy door hunne gaatjes tot lichtigheid
beenderen.

4. Door haar uitsteekzels omtrent de peezen, ver-
derden zy de kragt der spieren.

5. Zy geeven een breeder plaats van inplanting,
de uit-eindens der spieren.

6. Zy geven aan de banden tot de geleding die-
nde een vasten hegting; en aan de bloed-
aren
ingang.

LV. De nuttigheden (van de aanwassen) in de kin- In de kinde-
ren zyn. ren.

1. Op dat deze door de Week-achtigheid der aan-
wassen gemakkelyker, zouden kunnen gebogen,
in een nauwer plaats beslooten worden.

2. Op dat de beenderen, zo lang een mensch groeit,
gemakkelyker zouden kunnen verlengt, en tot een
kwame groote uitgebreit worden.

3. Op dat zy in de kinderen, de menigvuldige
in-breuken zouwde beletten, die anders door haar
wils vallende, haar veelyds zoude gebeuren.

LVI. De (a) holligheeden (44) zyn gemaakt ee- Van de hol-
de tot de geleding en eenige tot andere oorza- ligheden.

1. De eerste worden (b) knokkels genaamt,
per zynde in de verze-beenderen als in de gedroog-
1: om dat de kraak-beenige uitsteekzels in deze
g zyn, door welke de geleding vaster word. Zy
houden in zig een slymachtig vogt, uit byzondere
ieren, Slymachtige gezegt*, en in de banden der
beenderen afgescheiden, 't welk de benen tot hun-
gemakkelyker beweging glibberig maakt.

LVII. De

a) Cavitates. (b) Coryle vel Glene.

* J. Havers loc. citat.

Van de holligheden niet dienende tot de Geleding.

LVII. De holligheden niet dienende tot de geleding zyn in, of uitwendig. Deze, indien zy groot zyn bevatten in zig 't merg, maar indien ze klein zyn een Rood merg-achtig zap, en worden Celleties of holletjes der beenderen genaamt.

LVIII. De uitwendigen naar de verscheidenheit der Figuur noemt men een Kuil, Grep, Gat, Goot, Groeff, Voor, en Infnyding.

LIX. De zamenvoeging of de geledingen der beenderen, (44.) van dewelke veele schryvers, voor de eigen uitlegging van 't geraamte of der beenderen verhandelen, kan nauwlyks van de Leerlingen begrepen worden, in dien zy niet eerst, in de eigen kennisse der beenderen onderwezen zyn; daarom zullen wy van de geledingen, in 't einde van de beenbeschryvinge verhandelen, en nu tot de uitlegging van 't (a) Geraamte voortvaren.

Van 't (b) Geraamte.

Verdceling. LX. 't Geraamte word verdeeld in Hoof, Tronk, en uitsteekzels, of Ledematen.

LXI. Het hoofd is, 't welk op 't Opperste of eerste Wervelbeen van den hals staat, en word verdeeld in bekkeneel en kaaken.

Van 't Bekkeneel.

LXII. 't Bekkeneel is het deel des Hoofs, die grooten Been-achtigen holligheid uitmakende, die de Herzenen ook besluit, en derhalven alle beenderen, welke behooren, om deze holligheid te maken, worden van ons beenderen, van 't bekkeneel genaamt.

Wat 'er is aan te merken in 't Bekkeneel.

LXIII. Wy bemerken in 't zelve aan zyn eironde gedaante: zyn buitenste oppervlakte uit, en de binnenste ingeboogen; groote, ongelyke dikte, zelfstandigheid bestaande uit een dubbelden in en uitwendige plaat, met een tuffen-gevoegt Tafel-scheidzel of spongieuse holligheid; zyn zamenstel uit verscheiden beenderen, zamenvoeging door Naden; en het gebruik.

LXIV. De

(a) Sceleton. (b) Sceletum.

LXIV. De Beenderen van 't Bekkeneel (v. 62.) agt in getal; namentlyk, (a) 't Voorhoofst-beenderen, twee (b) Wand-beenderen, twee (c) Slaap-beenderen, 't (d) Agterhoofst-been, (e) Wigge-been (f) Zeef-been *.

Getal van de Beenderen des Bekkeneel.

LXV. 't (g) Voorhoofst-been, dat men ook Kroonbeenderen noemt, is het eerste Been van 't Bekkeneel: tyts enkeld in de ouden, zomtyts tot aan de oogen gespleeten. In dit merken wy aan, de Plaat, Afbeeldzel, Zamenbegting, Gestalte in de Kin, Dikte, Inwendige Oppervlakte, in welk zyn te teekenen een Kuil, en Uitsteekzel, aan welke beugt is de (h) Langagtiger Groef van 't (i) Dikke Zenuw-vlies.

't Voorhoofst-been.

De buitenste Oppervlakte, word aangemerkt, Plaats, alwaar gelegen zyn de Voorhoofst- en Opper-Spiere, ende ook den Kraak-beenigen ring, de Katrol-Spier des Oogs; Zeven Uitwassen; de welken Zes dienen om de Hollen te maaken; en 't Zevenden ondersteunt de Beenderen van 't Neus: ten laafsten de Voorhoofst Hollen, met het uitsteeksel derzelve §.

LXVI. De (k) Wand-beenderen, ook Opperhoofst-beenderen gezegt, maaken uit 't 2. en derde Been van 't Bekkeneel; in welken wy aanmerken, de Gestalte, Afbeeldzel, Grootheid, Zamenvoeging, Dikte, Buitenste Oppervlakte, in welk geplaat is een uitsteeksel van de (l) Hoofst Slaap-Spier; binnenste Oppervlakten, in welke Kuilen en Groeven zyn, in

Wand beenderen.

B

gedaan-

Os frontis. (b) Duo ossa parietalia. (c) Duo ossa tempora. (d) Os occipitale. (e) Os sphenoides. (f) Os Ethmoidale. (g) Os Frontis. (h) Sinus longitudinalis. (i) Dura Mater. (k) Ossa parietalia seu ossa Bregmatis & sincipitis. (l) Musculus temporalis seu Crataphitis.

Alle sommigen Schryvers geven nog verscheiden anderen namen aan de Beenderen van 't Bekkeneel, als die wy hebben vermeld; dog om dat zy naauwlyks by de practizyns voorhand, en verwerring aan de Leerlingen geven, daarom hebben wy 't noodiger geoordeeld alhier deze over te slaan, en de gebruikelykste te behouden.

Van de gaten, en hun gebruik: zullen wy gezamentlyk wel van dezen, als van de anderen Beenderen des Bekkeneels, hier naar verhandelen.

gedaante van boomtjes, ingedrukt door de *S* aderen; ten laatsten de *O*pening van 't *V*oorhoofd de Jonge kinderen *F*ontenella of (*a*) *K*loppende *J*stein genaamt.

Slaap-beenderen.

LXVII. De (*b*) *S*laap-beenderen, ook (*c*) *S*chub- (*d*) *S*teen-agtigen gezegt, maken uit 't 4. en 5. *B*e in deze merken wy aan de *P*laatzing, de zeer geregelde gedaante, zamen-voeging, *S*chub-*S*teen-agtige zelfstandigheid, den stant in jonge *K* deren, uit een *S*chub- en *S*teen-agtig gedeel- (*e*) *V*ier uitsteekzels, 't (*f*) *J*uk agtige, 't (*g*) *M* of *T*epelagtige, 't (*h*) *P*riem-agtige, en 't (*i*) *S*teen- tige; de *P*laats, alwaar de onder *K*aak word zamen-voegt; de *G*ehoorweg, de plaats alwaar de *b*and van 't oor word ingeplant, by 't *M*am-agtig uitsteekz- (*k*) *K*aps gewyzen kuiltjes, alwaar de zydelyke groef van 't harde *H*erzen-vlies geplaat zyn; de *i*ns- ding in 't *M*am-agtig *U*itsteekzel, alwaar de *T*wee-buikigen *S*pier zyn begin neemt, de *K* in welk de *G*roef van de *S*trot ader verborgen is de *G*roeven in 't *M*am-agtig uitsteekzel, tot in de *H*olligheid van de *T*rommel doorgaande.

De beenderen van 't gehoor.

LXVIII. In 't *S*laap-been, en voornamentlyk 't *S*teen-agtige gedeelte; is nog aan te merken, de *H*olligheid van de *T*rommel, en in dat, de *B*e- tjes van 't *G*ehoor, gemeenlyk vier en zo veel a- merkelyke gaatjes. 't *E*ersten van deze *B*e- wort den (*l*) *H*amer genaamt; in welk aan te merken is, 't *H*oofd, den *H*als, 't *H*and-vat, mengevoegt met het *V*lies van de *T*rommel. (*m*) *T* *U*itwassen, welkers langste *R*aviana, naar zyn *U*it- der genaamt word, * dienende tot de inplanting van de *b*uitenste *S*pier des hamers.

Eerste beentje den hamers.

Tweede beentje het aabeeld.

Het tweede (*B*eentje des gehoors) noemt men 't (*n*) *A*anbeeld: in welk aan te merken is, de *l*igh-

(*a*) Fons pulsabilis. (*b*) Ossa temporum. (*c*) Squamosa. (*d*) Petrofa. (*e*) Quatuor apophyses. (*f*) Jugalis seu zygomatica. (*g*) Mammillaris seu mastoidea. (*h*) Styloidea. (*i*) Petrofa. (*j*) Fossæ sigmoideæ. (*k*) Malleus. (*m*) Dux apophyses. (*n*) Inca-

* Boerhave inst. t. Med. Cap. de auditu om dat 't afbeeld deszelfs tot nog toe by niemand is afgetekent, vertoonen het in de 1. Tafel fig. I. letter d.

ghaam, de *Kuil* voor de geleeding met den *Har*, en twee *Uitwassen* aan wiens langste wort voegt; het derde *Been* den (a) *stegel-reep* gezegt. In is aan te merken, 't *hoofst* gevoegt aan de *Lang-Uitwas* van 't *Aanbeeld*, 't *Steunzel*, geplaaft in ovalen gat van 't *Doolhof*, en twee zydelyke deelen, die de *Inwendige Opper-vlakte* gegroeft hebben. Dog dat, 't welke veelen voor 't vierde beentdes gehoors tellen, geplaaft tuffen 't *Aanbeeld*, 't *Stegelreep*, en 't (b) *rond-agtig been* noemen, is geen byzonder beentje, maar alleenlyk een uitwas, van de *langste* uitwas des *Aanbeelds*.

't *Eerste* der *Gaatjes* des *Gehoors*: in welk geplaaft is 't *stennzel* van den *stegelreep*, word (c) *ovale opening*, en 't tweede, 't naasten aan deze, de *ronde opening* genaamt: deze loopt naar de *Schulp*; de andere naar de *Ingang* van 't *Gehoor*: 't derde eindigt, door een *riool*, in de mond, die men *ool* of *Buis* van *Eustachius* noemt; door welke sommigen de *rook* van *tabak* in de mond opgehaald, voor de *Ooren* uitlaaten, en de *dove*, met een *oortje* in de *mond* beter kunnen hooren. Dog 't vierde is een in de holletjes van 't *Mam-agtig* uitsteekzelle alle dienen tot het gehoor.

't Derde
Beentje des
Stegelreep.

't Vierde
Beentje 't
rondagtig
Beentje ge-
zezt, dog
kwalyk.

Van de Gaat-
tjes des ge-
hoors.

LXIX. 't *Binnenste deel* van 't *Oor*; word om 't *scheide* wonderlyke *kring-wegen*, 't (e) *Doolhof* genaamt; in welk aan te merken is de *Holligheid*, 't midden van 't *Doolhof*, den (f) *Ingang* genaamt, maakt, van wiens eene deel voortkomen drie *half-ronde Kanalen*, de *grootste*, de *middelste*, en de *kleinste*, met *vyf openinge* in den *Ingang*; doorgaande: en de andere zyde de (g) *Schelp*, die *derdehalf omring* uitmaakt, in dewelke 't *binnen-hol*, en 't *Kanaal*, door de (h) *Krul-schilfer* in tweeën verdeeld; welkers bovenste in den *Ingang* doorgaande, 't *Ladder van den ingang*; de *ouderste*, door de *ronde opening*, gaande naar de *holte* van de *Trommel*, 't *oor Valsalva*, (k) de *Ladder van de Trommel* genaamt

B 2 word

(a) Stapes. (b) Orbiculare. (c) Fenestra ovalis. (d) Fenestra rotunda (e) Labyrinthus. (f) Vestibulum. (g) Cochlea. (h) Lamina spiralis. (i) Scala vestibuli. (k) Scala tympani.

word ten laaften de *weg* van de *gehoor-Zenuw*
 (1) De *gemeene*, die *breder* is, in welke de *ga-*
jes naar 't *Doolhof*. (2) De *eigen naauſte* en *la-*
ſte, ten deelen, met een *klein gat* in 't *hol* van
 Bekkeneel, ten deelen, in de (a) *Waterleiding van Fal-*
lopius eindigende, *Valsalva L. c. Tab. VII. fig. 4.*

Agterhoofds
been.

LXX. Het (b) *Agter-hoofds-been* is het zelve van
 Bekkeneel, in welk is aan te merken zyn *Pla-*
zing, *Ongeregelde Figuur*; *Gesteltheit* in de jonge *K-*
deren, alwaar 't uit vier ſtukken beſtaat; zyn
menhegting, en aanmerkelyke *dikte*; zyn drie *U-*
waffen, twee *Knokkel-agtige* voor de *geleding* van
 't *opperſte Wervel-been*, en de *derde*, die tot
 (c) *Zadel-been* is uitgeſtrekt. In de *inwendige opp-*
vlakke; de *gekruifte gedaante*, aan welke de *Ho-*
hol en *uitſteekzel* van 't *harde Herzen-vlies* gevoegt
 en binnen in deze, *vier Uithollingen*, in welke de *ag-*
ſte bollen van de voor *Herzenen*, en de *agter H-*
zenen beruſten: In de *Buitenſte oppervlakten*, *U-*
ſteekzels, en verſcheide *ondiepe kailen* agter 't *groot*
gat, in welke verſcheide *Spiere*n van 't *hoof*t wa-
 den ingeplant.

Het Bytel.
wigge of
Steunzel-
been 't ze-
vende.

LXXI. 't *Zevende Been* van 't *Bekkeneel*, wor-
 het (d) *Bytel*, *wigge* of *Steunzel-been* genaamt; om
 het tuſſen de andere *gelyk* een *bytel*, of *wig-*
ge ingehegt is, en om dat het al de andere, en eenig
Beenderen van de *opperkaak* onderſteunt. 't
beeldzel deſzelfs is zeer *ongelyk*, in 't *opperſte* de-
 vertoont het den (e) *Paarde-zadel*, of *Turkze zadel*
 onder welke een *Boezem-hol*, 't *wiggebeen-agtig*
 gezegt, verborgen is, die zomtyds *dubbeld* is, en in
Neusgaten doorgaat. Het heeft dertien (f) *Uitwaffen*
 inwendig zes (g) *Knokkelagtige* by den *Paarde-zadel*
 en *zeven uitwendig*, onder welke voornamentlyk
 de (h) *vleugelwyze* zyn aan te merken; drie *kn-*
len, een in de *Paarde-zadel*, en twee in de *vle-*
gel-wyze uitwaffen.

't Zeeſt been.
't agtſte
been.

LXXII. 't (i) *Zeeſt*, of *Spongi-agtig been* maakt
 't *ag-*
 (a) *Aquæduſtus fallopii.* (b) *Os occipitale.* (c) *Sella equi-*
na. (d) *Os ſphenoides vel cuneiforme vel Baſilare.* (e) *Se-*
lla equina ſeu sella turcica. (f) *Apophyſes.* (g) *Glenoidea,* (h)
Pterygoidea, (i) *Os Ethmoides ſeu cribriforme.*

agtste been van 't Bekkeneel. in dit is aan te merken de *Uitspanning*, door de *Neusgaten* en *Oogholten*, *Afbeeldzel*, *Plaatzing*, *Vereeniging*, *Gestaltenis* in een jong kint; Vier *uitwassen*, te weten, den *Hane kam*, 't opperste deel van 't scheidzel der *Neusgaten*, en twee Opperste spongiagtige *Beenderen**; *Zeef*, 't *holle*, en 't *papier-agtige* of *gladde deel*, onder welk verscheidene *groefjes*; en eindelyk 't byzonder gebruik van zyn verscheide deelen.

LXXIII. Alle deze *Beenderen* zyn in de jongbooren Kinderen nog niet geheel volmaakt, en vele derzelve bestaan uit verscheide stukken, en hebben ook nog geen *Naden*.

LXXIV. Dog in de *Ouden* worden voor het meestendeel deze agt beenderen door *Naden* zamengelegt; welke, of gemeene, of eigene zyn: deze zyn, waren, namentlyk, als de (b) *Kroon-naat*, de (c) *Pyl-naat*, de (d) *Winkel-naat*; of zyn valze of basterde als de *Schub-agtige Naden* der Slaap-beenderen. De gemeene gemeenlyk (f) *Dwerze* [het voorhoofds-been in-aangezicht met de ondergelegene beenderen voerende] worden (g) *Wig-agtige*, (h) *Zeef-agtige*, (i) en *Wink-agtige* † &c. genaamt, welke nochtans van weinig opmerkingh zyn.

LXXV. Tussen de *Naden*, voornamentlyk, de *Winkel* en *Pyl-naat*, worden hier en daar in 't *Bekkeneel* zomtyds eenige kleine beentjes van een onzerre plaatzing, en afbeeldzel gevonden, van zommige drie-hoekig, van andere, naar de vinder, der zelve, *Forminiana* genaamt, [alhoewel aan *Galenus* reets beent zyn geweest] die van eenige byzonderlyk teneinde de vallende ziekten worden aangeprezen.

LXXVI. 't *Gebruik* der *Naden* is, 1. op dat 't

In de Kinderen zyn zy niet geheel volmaakt en hebben nog geen Naden.

Naden.

De kracht van eenige Beentjes tusschen de Winkel en Pyl-naat.

't Gebruik 't der Naden.

B 3

(a) *Crista galli*. (b) *Sutura coronalis*. (c) *Sutura sagittalis*. (d) *Sutura lambdoidea*. (e) *Squamosa*. (f) *Transversalis*. (g) *Sphenoidalis*. (h) *Ethmoidalis*. (i) *Zygomatica*. (k) *Triquetra*.

* Veel houden deze Spongiagtige Beenderen voor byzondere beenderen: dog om dat zy in de bejaarde met 't overige geslachte eigen zyn, kunnen zy beter voor deelen van 't Zeef-been gehouden worden.

† Zommige tellen nog verscheide gemeene Naden: als *Neus*, *erhemelt* en *Traan-beens* (*Naad*) &c. welke nochtans beter onder de overeenkomende (*sutura harmonia*) worden gesteld.

't harde *Herzen-vlies* aldaar heel vast aan 't *keneel*, en aan 't *Pan-vlies* zoude kunnen gevog worden. 2. Om dat, de beenderen van 't *keneel* aldaar gefcheide zynde, in de jonge *Kinderen*, 't *Hooft* gemaklyker zoude uitgezet en groeये kunnen. 3. Om dat de uitwaaffeming in (*a*) *Herzenen*, voornamentlyk in de *Jonge*, aldaar zoude kunnen gefchieden. 4. Om de groote (*b*) *breun* van 't *Bekkeneel* voor te komen. 5. Miffchien is om dat de (*e*) *Geveesmiddelen* aldaar opgelegd te worden zoude kunnen doordringen.

Kaak-beenderen.

LXXVII. Van 't *Bekkeneel*, gaan wy voort tot de (*d*) *Kaakbeenderen*: Onder welke wy verftaan de andere *Beenderen* des *Hoofts*, gelegen onder de *voorste deel* van 't *Bekkeneel*, maar tot de *leghigheid* deszelfs niets toebrengende; van welke de *opperfte* word gezegt, en onbeweeglyk is, de *andere* de *onderfte*, welke beweeglyk tot veel gebruik is.

Van de lengte derzelve.

LXXVIII. De *Lengte* derzelve, is minder in alle andere dieren, in vergelyking naar de *grootte* van 't *lighaam*: buiten twyffel om meerder *freghheid* aan den *Menfch* te maken.

Beenderen van de opper-Kaak.

LXXIX. 't (*e*) *Opperfte* [*Kaakebeen*] bestaat uit drie *tien* *Beenderen*, en zestiën (*f*) *Tanden*, wanneer het getal vol is.

LXXX. Onder deze dertien *Beenderen* zyn zes *gepaart*, van de welke de eerste, 't (*g*) *Traan-2.* (*h*) 't *Neus-*, 3. (*i*) 't *Juk-*, 4. (*k*) 't *Kaak-*, 5. 't *onderfte Spongieus*, 6. 't (*m*) *Verhemelt*, en 't *laften* 't *ongepaarde* (*n*), *Ploeg-been*, genaamt * *wo*

LXXXI. Zy worden in malkander te zamen *voegt* door een *geleding* gelyk in 't *aantafte* die gemeenlyk (*o*) *Overeenkomende* gezegt word.

Eerste paar.

LXXXII. 't *Eerste paar*, word *Traan- of Nofgel-Beenderen* genaamt; in welke wy aanmerken de *oorspronk* des *Naams*, *Plaatzing*, *Groote*

Omtrent

(*a*) Cerebrum. (*b*) Fractura. (*c*) Remedia. (*d*) Maxilla. (*e*) Maxilla superior. (*f*) Dentes. (*g*) Lacrymale. (*h*) Nasale. (*i*) Jugale. (*k*) Maxillare. (*l*) Spongiosum inferius. (*m*) Palatinum. (*n*) *mer*. (*o*) Harmonia.

* Veele onderscheiden deze *Kaak-beenderen* niet met namen maar alleen met 't *getal*, gelyk 't eerste, tweede, en derde *paar* enz. 't welk nogtans veeltyds aan de *Leerlinge* oorzaak, *verwarring* en *dwaling* geeft.

Omtrek, zamen-voeging, teere *Selfstandigheid*; voor, tot 't maakzel van 't *Neus-Kanaal*; gebruikt; heel-konstige hand-oeffening, welke in de *Traan-Steel* aldaar gemeenlyk geschied.

LXXXIII. 't *Twede paar*, zyn de *Beenderen der Twede paar*: *Neus*; in deze tekenen wy aan, de *Plaatzing*, *Omtrek*, *Figuur*, *Zelfstandigheid*, wederzydse *Opper-vlakte*, *Zamenvoeging*, en *Gebruik*.

LXXXIV. 't *Derde*, maakt de *Juk- of Juk-Beenderen*; in deze de *Woords-oorspronkelykheid*, *Plaatzing*, *Omtrek*, harde *Zelfstandigheid*, *Zamenvoeging*, vier *Uitwassen*, plaatzen alwaar de (a) *Kauw-* en (b) *Juk-agtige Spieren* haar begin hebben, de *gaten* met het gebruik der zelve.

LXXXV. 't *Vierde paar*, maakt de *Kaak-Been-vierde paar*: *Beenderen* uit, in welke wy aanmerken, de *Omtrek*, *Grootheid*, *Plaatzing*, vier *Uitwassen*, het 1. 't *Juk-agtige*, 2. 't *opperste Neus-agtige*, 3. 't *onderste Neus-agtige*, aan welke 't *Neus-schot* word gevoegt, en ten 4. 't * *Verhemelt-agtige*; *Verhemelt* en *Neus-uitthollingen*; *kassen der Tand*, 't (c) *Hol*, de *grootheid* deszelfs, en de *gesteldheid* van de *Mond*, of *opening des Holte* in de *levendige*, tweevoudig *gebruik*: 1. voor de *Stem*, 2. tot *Afscheiding*, van 't *Snot* der *Neus*: *Neus-Kanaal*; heel konstige hand-oeffening in een zeker soort van 't (d) *stinkend Neus-zweer*.

LXXXVI. 't *Vyfde paar*, worde de *onderste spongieuze Beenderen* genaamt, deze zyn klein, *Vyfde paar*: en *bros-agtig*, ende zyn gehegt aan 't *inwendige deel* der *Kaak-beenderen* [85.] de *koude* van de *inggaande logt*, naar de (e) *Longen* matigen zy, de *ingleying* der *Beesten*, in de *Keel* beletten zy, en de *uitspanning* van 't (f) *Slym Vlies* vermeerderen zy.

LXXXVII. 't *Zesde paar*, steld de *Beenderen zesde paar*: van 't *Verhemelte* te zamen, in welke, den *Omtrek*, *Zamen-voeging*, *Afbeeldzel*, *Voor*, in de *bovenste oppervlakte*, aan welke den *ongepaarde ploeg* word

B 4 gevoegt:

(a) *Musculus maseeter*. (b) *Musculus Zygomatikus*. (c) *Sinus*. (d) *Ozæna*. (e) *Pulmones*. (f) *Membrana pituitaria*.

* Deze *Uitwassen* van 't *Verhemelte*, worden van zommige *kwalyk*, voor *byzondere Beenderen*, onder de naam van *voorste Verhemelt-beenderen* beschreven: door dien ze nooit van 't *andere deel* van dit *Been* zyn *afgeschieden*.

gevoegt ; (a) kleine *Uitwas*, 't (b) *Gebruik*, Eftelyk, tot *Schorzing* van het *Verbemelt* en *L. Vlies*, ten tweede voor de *Stem*.

't Laatste
Been.

LXXXVIII. 't *Laatste* of 't dertiende *Been* van deze *Kaak*, 't welk ongepaard is, word de (c) *Plaats* genaamt : in welk wy, 't *Afbeeldzel*; *Plaatzins* *Zelfstandigheid*; 't bovenste *dik*, 't onderste *dub* *Omtrek*, *Zamenvoeging*, en *Zamenstelling* van de *Schot der Neusgaten* onderzoeken.

Oog-hollen.

LXXXIX. Alhier zyn nog overig om aan te merken die groote *Gaten*, in welken de *Oogen* worden geplaatst, (d) *Oog-hollen* gezegt; die zamengesteld worden uit een by-eenkomst van zes *Beenderen*, 1. van 't (e) *Voorhoofds-been*, 2. (f) van 't *Wigge-been*, 3. van 't (g) *Gladder*, van 't gedeelte des *Zeef-beens*, 4. van (h) 't *Jug* *been*, 5. van 't (i) *Kaak-been*, 6. van 't (k) *Traan-been*.

XC. In deze tekenen wy aan, 't *Afbeeldzel*, *Beg* *gin*, en *Bodem*; *Plaatzin*, alwaar de *Spiere* de *Oogen* en *Wynbrauwen* vaste inplantinge hebben, en waar de (l) *Traan-Klier*, en ook de (m) *Traan-stip* en (n) *Traan-Sak*, geplaatst worden.

Onderste
Kake-been
Maxilla infer.

XCI. 't (o) *Onderste Kakebeen* is dat bewegelyk *Been* des *Hoofds*, bevattende de onderste *ordening* der *Tanden*; van wiens beweeglykheid 't meeste *werk* der *kauwing* afhangt.

XCII. In dit merken wy aan.

1. 't *Been* zelfs.

2. De (p) *Tanden*.

XCIII. In 't *Been* zelf merken my aan, 't *getal* *gestalte* in de *Kinderen*, de *groote*, *gedaante*, *zelf* *standigheid*; de *uitwendige hart*, de *inwendig* *Spongi-agtig*; de *buitenste* en *binnenste oppervlakte*, en zyn *buitenste* en *binnenste rand*; *zamenvoeging*, *plaats*, alwaar 't in de *Kinderen* uit twee *Beenderen* aan een groeit; en het *agterste uitsteekzel* naar de *Wortels* der *Sny-Tanden*; de (q) *Kin*; de *Knokkel-agtige uit-steekzels*, bedekt

(a) Apophysis parva. (b) Usus. (c) Vomer. (d) Orbita. (e) Coronalis. (f) Sphenoideum. (g) Planum partis Ethmoidei. (h) Jugalis. (i) Maxillaris. (k) Lachrymalis. (l) Glandula lachrymalis. (m) Caruncula lachrymalis. (n) Sacculus lachrymalis. (o) Maxilla inferior. (p) Dentes. (q) Mentum sive genium.

dekt zynde met een bewegelyk Kraak-been, de Kroon-
rige, en 't gebruik derzelven; twee Hoeken, de
ffen der Tandén; vier Gaten, die twee Kanalen
maken, ende doorgank aan de vaaten geven, 't
ornaamfte gebruik van beide de Kaake Beende-
n is, de Kauwing en de Spraak.

XCV. Eindelyk zyn de (a) *Tandén* van beide de Tandén,
aken nog aan te merken: welke zyn zeer harde
enen, in de Kaffen der Kaak-Beenderen gelyk
agels ingehegt: welke Geleding (b) *Spykerwyze*
voeging gezegt wort.

XCV. In deze merken wy aan de plaatsing, in 't Getal en
diepe Kaffen; Zamenvoeging, door middel van de verdee-
Been-Vlies en Tand-vlees; koleur, 't getal: van ling derzel-
tot 32, in ieder *Kaake-been* 14, 15, of 16, in ven.
en het getal volmaakt is; verdeeling, in vier (c)
ytanden, twee (d) *hons of Oogtanden*, en agt (e) *Maal-*
tanden, in ieder Kaak, en twee (f) *Wysheidstenden*.
rvolgens onderzoekte wy hun grondbeginzel, en zyn
bbelde Zelfftandigheid, Steen, en Merg-
tig; de Wortels, dan enkeld, gelyk in de Sny,
ns, en de voorste Maaltanden; dan twee, drie-
vier dubbeld gelyk in de *agterste Maaltanden*.

Daarenboven hunne holligheden, bekleet met een
) vaat en Zenuw-ryk Vlies, en Gaatjes in yder Wor-
, voor de ingang der vaten, dienende tot de
veding, en 't gevoel.

Ten laastten, den oorspronk, en aangroeing der Tan-
n in de Kinderen; ook de verandering en her-
oeging naar 't zevende jaar, en zomtyds in de
de zelfs; de wonderlyke zamengroeing en de
storting der kaffen in de oude, naar de uitval der
anden. *

XCVI. Daarenboven zyn omtrent de Tandén alhier Byzonderen
og eenige byzondere toevallen aan te merken; toevallen
lyk, wanneer, 't zy te ver van malkander staan, der Tandén.

B 5

of

(a) *Dentes*. (b) *Gomphosis*. (c) *Dentes incisores*. (d) *Den-*
tes canini sive oculares. (e) *Dentes molares*. (f) *Dentes sa-*
ntia. (g) *Membrana vasculosa neryca*.

* *Ruyfchii Observat. pag. 107.*

of aan malkander, * of met de kassen volkomen mengroeyen; wanneer zy in 't Verhemelte, of t' minsten buiten de order of natuurlyke plaats, voorkomen.

Gebruik.

XCVII. 't Gebruik der Tandē is, eerst de spyte vermorzelen, ten tweeden te dienen tot de spraak en ten derden, de schoonheid te vermeerderen.

Van de Gatē des Bekkēneels.

XCVIII. De Gatē des Hoofts en hun gebruik zullen wy alhier, op dat zy beter mogen onthouden worden, gezamentlyk verhandelen, ende ze verdeelen wy in inwendige en uitwendige: de inwendige noemen wy, die men behoorlyk kan zien in de heiligheid van 't Bekkēneel, en de uitwendige, die beter van buiten te zien zyn.

Van de Inwendige.

XCIX. *Inwenaige* tellen wy Elf groote paren de doorgang gevende aan de Zenuwen, Slag-aderen, en Aderen der Herzenen; en een ongepaard namentlyk 't groote Agterhoofts-gat, 't welk byzonderlyk voor 't Lendemerg, de Rug-graats-zenuwen en de Wervelbeens-slag-aders open is.

C. 't *Eerste* paar dezer Gatē [dat met meest regt een verzameling der Gatē van het Zeebeen is], geeft de doortogt, aan de draden der Zenuwen van 't eerste paar, de (a) *Reuk-zenuwen* gezegt; 't *tweede*, (b) aan de Gezigt-zenuwen, 't *derde*, ongelyke gezegt, aan 't derde en vierde paar der Zenuwen, aan de eerste tak van 't vyfde, en aan 't zesde paar. 't *Vierde*, in 't Wigge-been, laat door de tweede Tak van 't vyfde paar, welk verdeeld word door de Opper-kaak, dog 't *vyfde* (c) *Ovale*, de derde Tak van 't vyfde paar; 't *zesde* dat klein is, ontfangt de Slag-ader, die door 't harde (c) *Herzenvlies* verdeelt wort. Door 't *zevende* tuffen den (d) *Paarde-zadel*, en 't Steen-agtige Uitspraaksteekzel, gaat niets door, maar is geslooten met 't harde Herzenvlies.

Door 't *agste* der Gatē gaan de (e) *Inwendige Slaap-slag-aderen*, waarom het, (f) 't *Slaap-slag-aderlyk Gat*

(a) Nervi olfactorii. (b) Nervi optici. (c) Dura mater. (d) Sella equina. (e) Arteriz carotides internz. (f) Foramen caroticum

* Columbus de re Anatomica.

at genaamt kan worden: door 't *negende*, in 't
 (a) *Steen-been*, de (b) *Gehoor-zenuw*; door 't
ende, onder 't *Steen-* en 't *Agter-hoofd-been*
 popen uit, 't (c) *doolende paar*, en de zydelyke boe-
 em-hollen van 't harde *Herzen-vlies*, te zamen met
 de *Rug-graatzenuw*. Door 't *elfde*, in 't been van 't
 agterhoofd, by de randen van 't groote Gat, gaat
 oor 't *negende paar*, de (d) *Tong-zenuwen* genaamt.

CI. Van binnen, in 't *Steen-been*, zyn nog zom-
 nige zeer kleine Gaatjes aan te merken; van dewelke
 en der zelve weder doorlaat een Tak van de *Gehoor-*
zenuw naar 't harde *Herzen-vlies*; 't andere laat
 de *Bloed-vaten* door naar 't *Doolhof*.

CII. *d'Uitwendige*, in 't *Voorhoofds-been*, zyn De uitwen-
dige Gatē.
 twee *eigene* Gatē, even boven 't *Oog-hol*, *boven*
og-hollige gezegt, door latende de *Oog-zenuw*
 van *Willis*; in welkers plaats dikwils alleenlyk een
 ekere oppervlakkige snede is; en vier *gemeene* met
 de papyr-agtige beenderen in 't *Oog-hol*, twee in
 elke zyde, die de *Zenuwen*, en *vaten*, naar de hol-
 len van 't *Zeeft-been* doorlaten.

In 't *Wand-been* een, voor de doorgang, van
 de *Ader* uit de *huid* van 't *Bekkeneel*, in 't (e) *Pyls-*
boezem-hol van 't harde (f) *Herzen-vlies*: drie *geme-*
ne in elk been der *slapen*: 't eerste derzelve is 't
ruk-agtig Gat, voor de doorgang van de (g) *Slaap-spier*;
 't andere en breede in welk de *Boezem-hollen* van de
 (h) *Strot-ader*; en de derde is de *Buis* van (i) *Eusta-*
chius tuffen 't *Steen-* en *Wigge-been*, komende van de
Mond naar 't *inwendige oor*. [vers 68.] Drie *eygenen*:
 de eerste de (k) *Gehoor-weg*; de Tweede, de (l) *Water-*
uis van *Fallopis*, tuffen 't *Tepelwyse* en *Priem-agtige*
uysteeckfel, door-latende 't harde deel van de *Gehoor-ze-*
nuw; het derde agter 't *Tepelwyze uysteeckfel*, voor de
 gang van de *Ader* in het zydelyke *Boezem-hol*: in
 't *Agterhoofds-been* twee, agter de *Knokkel-agtige uyt-*
steekfels; voor de doorgang van de *Wervel-beens-*
aderen,

(a) Os petrosum. (b) Nervus auditorius. (c) Par vagum.
 (d) Linguales Nervi. (e) Sinus sagittalis. (f) Dura mater.
 (g) Musculus crotaphitis. (h) Vena jugularis. (i) Ductus Eu-
 stachii. (k) Meatus auditorius, (l) Aqueductus fallopii.

aderen, in de Zyde-boezem hollen van 't harde Hersen-vlies, dog deze Gaaten, ontbreeken in vo Bekkeneelen.

In 't (a) *Wigge-been*, behalven de inwendige nu beschreven, en de Openingen der hollen in de Neusgaten, zyn de gemeene met de Beenderen van 't Verhemelte, het welke zyn de openinge van de Neusgaten, naar de Keel.

In 't (b) *Zeef-been*, zyn 1. de gemeene met 't Voorhoofst-been, in de inwendige zyde der Ooghollen reeds aangewezen, en ten tweede de Openingen der Seef-hollen in de (c) Neusgaten.

Van de Gaten der Opperkaak.

CIII. De Gaten in 't *Kakebeen* van de *Opperkaak* zyn, 1. 't (d) Gat van 't Voor-verhemelte, geplaatst agter de eerste Snytanden, niets doorlatende; 't 2. 't *Onder-ooghollige*, open voor de Zenuwen van 't vyfde paar; 't 3. agter de laatste Maaltanden door welk de vaten, en Zenuwen in gaan, naar de Kakebeens hollen; 't 4. de gemeene insnyding, met 't *Wigge-been* in de buitenste zyde van den bodem des Oogs-hols, voor de doorgang van de vaten naar de Neusgaten en Oogen; 't 5. 't *Neus-kanaal*, gemeen met het Traan- of Nagel-been; 't 6., de openingen der Boezem hollen in de *Neus-gaten*; en 't 7. het Gat van 't (e) *Agter-Verhemelte*, gemeen met de Beenderen van 't Verhemelte, het laat door de Zenuwe naar 't Verhemelte.

In 't *Juk-been*, 1. het gemeene of 't *Juk-agtige*; 't 2. het eigen, nu enkeld, nu dubbeld, voor de doorgang van de Zenuw.

In 't *Verhemelt-been*, behalven 't gemeene nu beschreven, is nog een eigen, alwaar 't word zamengevoegt met de Vleugelwyze uitsteekzels, tot doorgang van de Zenuwen naar 't Verhemelte.

De Gaten der onderkaak.

CIV. In de *Onderkaak*, twee in de binnen-zyde, voor de ingang van de Slag-ader, Ader, en Zenuw, in de zelfstandigheid van de Kaak, voor de voeding derzelve en der Tandens; en twee in de buiten-zyde, voor

(a) Os sphenoidium. (b) Os Ethmoidum. (c) Nares. (d) Foramen anticum palatinum. (e) Foramen palatinum posticum.

voor de Uitgang der zelve vaten, in 't Tand-vlees, de Kin.

CV. Indien by geval hier en daar nog eenige vaatjes worden gevonden, in de Beenderen des Hoofts, dezen dienen tot ingang der vaten, voor de voeding van de Beenderen des Bekkeneels.

CVI. Nog word tot de Beenderen des Hoofts gevoegt dat been, welk leit aan 't steunzel der Tong, en daarom, *Tong*, of, om de figuur van Griekze Letter *v* of *y*, het (*a*) *T-been*, ook (*b*) tweeornig, gezegt wort. In de jonge bestaat het uit twee stukken, 't lighaam in 't midden, en de twee andere *Hoorens* gezegt, wederzyds aan 't zelve gesatst zynde, aan welke de Tong vast gegroeit is. Nog in de oude worden, in de zamenvoeging der Tong met het lighaam, dikwils nog twee anderen, zeer kleine gevonden, bykans de gedaante van 't tarwe zaat hebbende [die hier om (*c*) *Tarwige* kunnen gezegt worden] aan welke de Banden worden gevoegt, door welkers behulp zy aan (*d*) Priem-agtige Uitwassen gehegt zyn.

Van 't Tong-been.

In deze banden worden zomtyds, dog heel zelden, nog andere beentjes gevonden, hier van daan komt het, dat *Vesalius*, die 'er zes heeft gevonden, andere naar hem elf stukken van 't Tong-been geteld hebben (*e*) dient aan de Tong dit been voor een vast steunzel, en verscheide Spieren, die wel tot de beweging van de Tong, als 't Strotten-Hoofd dienen, worden hier ingeplant.

CVII. Om dat de vier *Kraak-beenderen* van (*f*) *Strotten-Hoofd*, zomtyds in de ouden ten deelen en-agtig worden, te weten 't (*g*) *Schild*, (*h*) *Ring*, en de twee (*i*) *tregters-wyzige Kraak-beenderen*. Hier om kunnen zy niet ongevoegt met de Beenderen vergeleken worden. Dog daar dien de natuur en 't gebruik der zelve beter begrepen worden, wanneer zy vers, dan als zy oud zyn, zullen wy alhier niet meerder van de zelve

De Beenderen van 't Strotten-hoofd.

(a) Ypsiloides sive hyoides. (b) Bicornis. (c) Triticea. (d) Cessus styloides. (e) Lingua. (f) Larynx. (g) Thyroides. (h) Cricoides, (i) Arytanoïdes cartilaginea.

30 *Van de Ruggegraat, en Wervel-beenderen.*
ven zeggen, maar voortgaan, om de Beenderen
onderzoeken van de Tronk.

Van de Beenderen der (a) Tronk of Romp.

Van de
Tronk.

CVIII. **D**E *Tronk*, uitmakende 't tweede deel
van 't Geraamte, bestaat uit den (b) *Rug-*
ge-graat, (c) *Borst-beenderen*, en de (d) *Ongenaamd*
Beenderen.

Van de *Rug-*
ge-graat.

CIX. De *Rugge-graat*, *Rhachis* by de Grieken
gezegd, word genaamt die Been-agtige pilaar, van 't
Hooft, tot aan den Aarsch uitgestrekt, bevattende 't
rugge Merg.

CX. Wy merken deze aan, eerst in 't gemeen,
daar na in 't byzonder.

In 't ge-
meen.

CXI. In 't gemeen zyn aan te merken, de
Naam, (e) *Spits-wyze gedaante*, en bykans gebogen,
gelyk de *Letter S*; de reden van deze gestalte, za-
menvoeging, en gebruik.

In 't byzon-
der.

CXII. In 't byzonder moet men overwegen de
Rugge-graats Verdeeling, in (f) *Hals*, (g) *Rug*,
(h) *Lendenen*, (i) *Heilig-been*, en (k) *Steert-*
been.

Wervel-
beendesen.

CXIII. Den *Hals*, *Rug*, en *Lendenen* bestaan
uit (l) *Wervel-beenderen*: in welke dan eenige in
't gemeen, dan eenige in 't byzonder, te bemer-
ken zyn.

Van de *Wer-*
vel-beende-
ren in 't ge-
meen.

CXIV. In de *Wervel-beenderen* in 't gemeen
zyn aan te merken 't getal, van 24, en in ieder 't
Lighaam, of voornaamste wezen; (m) zeven *Uitwas-*
sen, eene (n) *doornagtige*, (o) twee *dwerze*, (p)
twee *opperste*, (q) twee *onderste*; en de (r) *Kraak-*
beenige aanwassing, (s) *Geleding*, in welk y-
der

(a) Truncus. (b) Spina dorsi. (c) Ossa pectoris. (d) Ossa
Innominata. (e) Figura pyramidalis. (f) Collum. (g) Dorsum.
(h) Lumbi. (i) Os sacrum. (k) Os coccygis. (l) Vertebrae
seu spondyli. (m) Apophyses. (n) Spinosa. (o) Dux transver-
sales. (p) Dux superiores. (q) Dux inferiores. (r) Epiphyses
cartilagineae. (s) Articulatio.

den andere ontfangt, en weder van den ontfangen word; een (a) groot eigen Gat, voor doorgang van 't Lende-Merg; en vier gemeene, halve, twee in ieder zyde, die gezamentlyk in er zyde van deze Pilaar 24 Gaten uitmaken; or welke de Zenuwen, van 't Lende-Merg lo- . (b) De kleine Gaatjes, aldermeest te zien in 't Lig- om van de Wervel-beenderen, dienende tot den ang, der Bloed-vaten voor de voeding.

CXV. In de ouden bestaan de Wervel beenderen een stuk, in de jonge kinderen uit drie stuk- : want 't Lighaam en de twee zyde, zyn on- scheiden beenen, en als dan ontbrekender nog (c) Doorn-agtige uitsteekzels

CXVI. Den (d) Hals in 't byzonder; bestaat uit en Wervel-beenderen: in welke wederom ee- e in 't gemeen, en eenige in 't byzonder, vertoonen om aan te merken.

Van de Wervel beenderen des Hals.

CXVII. In 't gemeen zyn de Wervel-beenderen den Hals zo groot niet als de anderen Wer- beenderen, nogtans hebben zy de zelfstandigheid der als de andere. 't Lighaam is minder rond gelyk als ingedronge, 't opperste gehold, onderste gebochelt. Zy hebben negen (e) Uit- ssen, en de (f) Dwerze zyn doorboort, voor de door- ng der Wervel-beens vaten naar 't hooft. Deze erze, en (g) Doorn-agtige, zyn meestendeel in twëen pleeten; zeven paar gemeene Gaten, tot door- g van de Zenuwen des Hals.

In 't gemeen.

CXVIII. In 't byzonder, 't eerste Wervel-been In 't byzon- de. ft een eigen naam, en word den (b) Hooft-, of reld-drager genaamt; 't heeft geen lichaam g doorn-agtige Uitwas, de zelfstandigheid des- fs is vaster als de anderen; boven en onder fangt het, en word niet weder ontfangen. Hooft word ingeledigt in 't voorste deel des- fs, door welke geleeding 't Hooft word gebogen en gestrekt; 't eigen Gat is 't grootste van alle; de dwerze

(a) Foramen proprium magnum. (b) Foraminula minora. Apophyses spinosæ. (d) Collum. (e) Apophyses. (f) Trans- sales. (g) Spinosæ. (h) Atlas.

dwarze Uitwassen zyn langer als de andere; ho heeft een zekere *eigen half-ronde Band*, die *c Tand-wyze Uitwas*, van 't volgende *Wervel-bee* omvat. *

Twede Wervel-been.

CXIX. In 't *twede Wervel-been*, (*a*) *drayer* of *afsc* genaamt, merken wy aan, den *Naam*, 't (*b*) *Tandagt* ge of *Tand-gelyke Uitwas*; *geledng* gelyk *een bengzel* met het *eerste* † *Wervel-been*, en de *Rond-omdrayen* de *beweging* des *Hoofst* op dat zelve.

Derde Wervel-been.

CXX. 't *Derde Wervel-been* geven zommige de *Naam* van (*c*) *Afch*, die nochtans niets heeft dan naar een *Afch* gelykt; dog in deze, en in de andere (*Wervel-beenderen*) des *Hals*, komt niets byzonders te vooren, het welk niet al in 't gemeen gezegt is.

De Rug of Borst.

CXXI. Den (*d*) *Rug*, of de (*e*) *Borst*, heeft *twaalf Wervel-beenderen*: in welke wy in 't gemeen aanmerken de *middel grootheid*, tuffen de *Wervel-beenderen* van den *Hals* en *Lendenen*; de *lange doornagtige Uitwassen*, en zeer gebogen; (uitgezonderd de twee laatsten) de *Kraak-beenderen* tuffen des *Rugs* *Wervel-beenderen*, kleinder als in de *Hals*, op dat zy de *losse beweging*, niet over-een-komende aan de *Borst*, zoude beletten; de *dwarze Uitwassen* dikker in welke zyn (*f*) *Kuilen*, om de *geleding* met de (*g*) *Ribben*: waarom men ook in de *Zydens* van de de twee zamengevoegde *Lighamen*, een kleine *geholde Uitwas* ziet: *twaalf gemeene Gaten* in elke zyde tot *uitgang* voor de *twaalf paar Zenuwen* der *Rug*.

In 't byzonder.

CXXII. In 't byzonder, noemen zommige 't *eerste Wervel-been* van den *Rug* het (*b*) *Oxel* ofte (*i*) *uitstekende Wervel-been*, waar aan de *bovenste Rib* gevoegt word: ook hebben zommige aan de andere namen gegeven, maar worden veel beter door 't getal onderscheiden.

De Wervel-beenderen der Lendenen.

CXXIII. De *Lendenen* hebben vyf *Wervel-beenen*,

(*a*) *Epistophæus* seu *axis*. (*b*) *Processus odontoidis* sive *dentiformis*. (*c*) *Axis*. (*d*) *Dorsum*. (*e*) *Thorax*. (*f*) *Foveæ* (*g*) *Costæ*. (*h*) *Axillares*. (*i*) *Eminens*.

* *Vesalius humani Corp. fabrica, libr. I. Cap. XV.*

† *Ibid.*

ten, in welke wy in 't gemeen aanmerken de dikke Lighamen, en de tullen-gevoegde *Kraakbeenderen*; de lange dwerze Uitwassen nogtans weder als die van de Rug, de zeer dikke regte *graat-ge*, en verder van malkanderen staande als de *ere*; vyf gemeene *Gaten* voor de (a) *Lenden-zenuwen* in elke zyde. Zommige geven hun namen, dog 't is genoeg dezelve door 't gete onderscheiden.

XXIV. (b) In 't *Heilig-been* merken wy aan Naam, Plaatzing, Oppervlakte, Zamenvoeging, -hoekig afbeeldzel, buitenste en binnenste oppervlakte, spongiagtige zelfstandigheid, 't voorste ligchaam, zyn punt; (c) twee breede eelyke uitwassen, tot de *geleding* met de onnaamde *Beenderen*; twee bovenste kleine uitwassen, met de *Knokkel-agtige holligheden*, tot *geleding* met het onderste *Wervel-been*: de onte uitwas, voor de *geleding* met het (d) *Steert-*, een *Canaal*, voor 't einde van 't *Lenden-merg*, eerste en agterste *Gaten*, zomtyts vier, en zomtyts paar.

't Heilig-been.

XXV. 't Gebruik: eerstelyk om aan de *Rugge-* tot een steunzel, te dienen: ten tweede, 't *Bekken* maken en de *geboude deelen* in dat te beschermen: ten derde, om 't onderste deel van 't *Lenden-*, of liever de zo genaamde (e) *Paarde-staart*, zyn holligheid te houden: ten vierde, de inplanting aan de *Spiere* te geven: ten vyfde, om aan de *ote Scheen* en *Heup-zenuwen* van den *Endeldarm*, *ts*, en *voorteelende deelen*, door de voorste gaten den doortocht te geven dog de agterste laten niets, of alleenlyk kwalyk zichtbaare *Zenuwen*.

Van de Rugge-graat.

XXVI. In *de Ouden* is het een been; nog- *In de Oude* altyd vier of vyf verdeelingen van stukken opzonende: dog in de *Kinderen* en *Jong-gebore* bestaat het uit veel stukken.

C

CXXVII.

Nervi lumbares. (b) Os sacrum. (c) Apophyses latera; impls. (d) Os coccygis. (e) Cauda equina.

*'t Staart-
been.*

CXXVII. (a) 't *Steert-been* is ook veelyds in de *Ouden* maar een been; dog in de *Jonge* bestaet het uit drie of vier stukken. In dat zelve merk wy aan, de Naam, Plaatzing, Zamen-voeging, Afbeeldzel, Zelfstandigheid, 't voornaamste *Lichaam*, punt, kleine dwerze uitwassen, knokkragtige holligheid, alwaar het aan 't *Heilig-been* gevoegt word; beweging, stand in de *Vrouwen*, gebruik tot ondersteuning van den (b) *Endeldarm*.

CXXVIII In de (c) *vier-voetige dieren* is lang, en bestaat uit zeer veel stukken; buiten-waart wort het gebogen, en maakt een *Staat*; waarom het ook (a) *Staat-been* genaamt word; den mensch is het kort, en om verscheide oorzaken binnenwaarts gebogen.

Van (e) de Borst.

*Van de
Borst.*

CXXIX. **H**et tweede deel van den *Romaan* word (f) *Borst* of (g) *middelste Been* geheeten: en het zyn deze *Beenderen*, welke holligheid maken, in welk 't (b) *Hart*, en de (i) *Lungen* geplaatst zyn.

CXXX. In dit merken wy aan 't (k) *Zamenstellen* deelen *Been-* en ten deelen *Spier-agtig*, en oorzaak van deze *Zamenstelling*, *Afbeeldzel* en omtrek deszelfs; grootheid, drie deelen; namentlyk (l) *Wervel-beenderen*, (m) *Ribben*, en 't (n) *Borst-been*. Dog van de *Wervel-beenderen* is reets gezegt: derhalve is hier alleenlyk nog over om van de *Ribben* en 't *Borst-been* te handelen.

De Ribben.

CXXXI. In de (o) *Ribben*, by de *Grieken* *Pleuræ* genaamt, merken wy aan de Plaatzing zeer verschillende grootheid, want de middelste zyn de grootste, de bovenste en onderste de kleinste.

(a) *Os Coccygis* (b) *Intestinum rectum.* (c) *Quadrupede*
(d) *Os Canax.* (e) *Thorax.* (f) *Pectus.* (g) *Thorax.* (h) *Costæ*
(i) *Pulmones.* (k) *Structura.* (l) *Vertebrae.* (m) *Costæ.* (n)
Os sternum. (o) *Costæ.*

men-voeging, getal, twaalf in ieder zyde, verdeling in waren en onwaren, en 't gebruik.

CXXXII. De (a) *Zelfstandigheid der Ribben* is ten De Zelfstandigheid der Ribben.
 elen *been*, en ten deelen *Kraak-been-agtig*; dit in voorste gedeelte [namentlyk *Kraak-been-agtig*] 't ander [namentlyk *Been-agtig*] in 't agterste leelte. 't (b) *Afbeeldzel* is gebogen van binnen uitged, en naar buiten uitgebogen, tot bek wamer maakvan des *Borst-holligheid*.

CXXXIII. De (c) *deelen* van een *Rib* zyn 't De deelen van een Rib:
 lighaam en de uiteindens, in het (d) *Lighaam*, tenen wy aan de binnenste en buitenste oppervlakde binnenste en buitenste, de bovenste en onste (e) *Kant*, en de (f) *Groef* in de onderste d, van de negen of tien bovenste ingegroeft, verbeterde de vaten der *Ribben*. Zy worden van zomge met (g) *eigane namen* genaamt, dog beterorden zy door 't getal onderscheiden.

CXXXIV. In de (b) *voorste uiteindens* worden In de voorste uitsteekzels.
Kraak-beenen van de zeven ware (i) *Ribben* met (k) *Borst-been* zamen gevoegt; de agtste, nende, en zomtyds ook de tiende zyn met de zede, en te gelyk onder malkander; door dwarze *Kraak-beenderen*, aan een gevoegt: de orste uiteindens der anderen *Ribben* zyn los tufen de (m) *Spiere*n van de (n) *Buik*. In de (o) *agterste Teekzels* worden in de meeste twee hoofjes waaromen, welke zeer vast met de (p) *Wervel-beenen* van de (q) *Rug* worden gevoegt.

CXXXV. In 't (r) *Borst-been* moet men letten In 't Borst-been.
 de *Plaatzing*, *Afbeeldzel* van een ponjaart; stant een jong kint, getal van stukken in de oude, waar men 'er dan een, dan twee, en dan drie vint; os-agtige zelf-standigheid; 't opperste deel deszelfs

C 2

zelfs

(a) Substantia costarum. (b) Figura. (c) Partes. (d) Cor-
 (e) Labrum. (f) Sulcus. (g) Nomina propria. (h) Ex-
 citates anteriores. (i) Costæ. (k) Os sternum. (l) Car-
 lines transversæ. (m) Musculi. (n) Abdomen. (o) Ex-
 citates posteriores. (p) Vertebrae. (q) Dorsum. (r) Os ster-

zelfs, (a) *hand-vat* gezegt, in welk wederzyds een holligheid tot de geleding der (b) *Slentel-beenderen*; 't middelste deel, welke het smalste; en 't onderste, dat het breed is; aan welk gevoegt is een *Kraak-been* om de gelykenis (c) *Zwaard-agtig* gezegt, dikwyl is het gespleeten, zomtyds geheel *Been-agtig*, en zeven wederzydse zydelijke holligheden, tot de geleding voor de waren *Ribben*. 't Gebruik van (d) *Borst-been* is, eerstelyk, om 't voorste deel van de *Borst* te maken, ten tweeden, de *Ribben* en de *Slentel-beenderen* te ondersteunen, ten derden om de (e) beslootene deelen der *Borst* te beschermen, ten vierde, om tot inplanting van 't middelstschot, tot ondersteuning van 't *Hert*, en van verscheide *Spiere*n te dienen.

Van de ongenaamde Beenderen als darm-heup- en schaam-been.

CXXXVI. 't Laatste deel van de *Tronk* of *Rom* maken uit die twee *Beenderen*, gemeenlyk de (f) *ongenaamde* gezegt; welke in de eerst-geborenen en kinderen uit drie onderscheiden stukken worden zamen gesteld, van de welke yder zyn eigen naam heeft: en wort het opperste (g) *Darm-been*, 't voorste (h) *Schaam-been*, 't onderste en agterste (i) *Heupe-been* genaamt. Deze worden door een tusschenkomend *Kraak-been* zamen-gevoegt by na in 't midden * van die aanmerkelyke holligheid, die (k) *Heupe-beens holligheid* gezegt, en konnen tot de tyd van *Huw-baarheid* onderscheidentlyk gezien worden: maar daar naar groeyen zy te zamen en worden tot een *Been*, zodanig dat 'er geen teken van de eerste verdeeling meerder te vinden is.

CXXXVII. Zy worden in 't agterste gedeelte wederzyds gevoegt aan 't (l) *Heilig-been*, door *Kraak-beenderen*.

(a) Manubrium. (b) Claviculae. (c) Ensisformis seu Xyphoides. (d) Os sternum. (e) Partes inclusae. (f) Ossa innominata. (g) Os ileum. (h) Os Pubis. (i) Os Ischium. (k) Acetabulum. (l) Os sacrum.

* Derhalven word 't kwalyk van zommige gesteld, dat het *Heupe-beens-holligheid* alleenlyk is voor 't *Heupe-been*; dewyl het gemeen is aan alle de drie (*ongenaamde Beenderen*.)

nderen en *Banden*, en maken aldaar een vaste eding; ende met dit Been maken zy die holligheid, welke men het (a) *Bekken* noemt. Dog 't voorste deel komen de Schaam-beenderen by ander te zamen door een Kraak-been, alwaar zomtyds, dog zelden, in de Vrouwen, voornamelyk in de jongen [het Kraake-been in een (b) *Moeyebaring*, uitgerekte zynde] wederzyds een wey van malkander afwyken*, om de verloffing in 't Kint te bevorderen. Deze Beenderen n verder te zamen gevoegt wederzyds met het *ilig-been*, door twee eigen sterke banden, een derde vinger breet, en drie of vier vingeren g: welkers opperste van de agterste scherpe was van 't (c) *Heupe-been* naar (d) 't *Heilig-* w gaat, dog de andere en de onderste egt den uitwas van 't *Heupe-been* aan 't *Heilig-* n.

CXXXVIII. Vervolgens zyn in de (e) *Ongenaamde Beenen* aan te merken 't afbeeldzel; de buide Beenen.

ste en binnenste oppervlakte, tot een beginzel van scheidende Spieren: twee voorste *uitwassen*, de venste, en de onderste, en de twee agterste, brede en de scherpe, de groote *insnyding* tussen deze ee agterste [uitwassen;] de (f) *Hanc-kams-wyuitwassing* van 't Darm-been; den *uitwas* of *buluitsteekzel* van 't *Heupe-been*, de inplanting aan el Spieren en aan de Band [p. 137.] gevende; gat van 't Schaam-been; 't welke het groot- van alle in de Beenderen is, de (g) *Heupe-beens-* ligheid tot de geleiding van 't Deye-been: in welk n *kleinder holligheid*, tot bekwamer plaatsing n de (h) *Slym-Klier*, en de *insnyding*, tot de in- ng der Vaten in deze Klier, en in de Band a 't Deye-been; de *inplantings plaats* van deze

C 3

Band,

(a) Pelvis. (b) Partus difficilis. (c) Os Ischium. (d) Os acetabulum. (e) Offa innominata. (f) Crista ilei. (g) Acetabulum. (h) Glandula mucilaginosae.

Autores varii, qui hoc observarunt, citantur in Morgagni adversarum, Anat. III. p. 28.

Band, en de (a) *Randen* moet men aanmerken met t gebruik derzelve.

Onderscheit
dezer Been-
deren tuffen
Mannen en
Vrouwen.

CXXXIX. Eindelyk moet men hier niet overflaan aan te merken de *verscheide gestaltenis der zelve Beenderen in de Vrouwen en in de Mannen*; want in de Vrouwen staan zy verder van malkander, en zy zyn dunder, als in de Mannen, voornamentlyk de Schaambeenderen; alzo dat zy e holligheid van 't bekken, en de hoek tuffchen de Schaamen Heup-beenderen, grooter maken, tot een bekwamer dragt van 't kint, en gemakkelyker verlossing in de Baaring.

Gebruik
derzelve.

CXL. 't *Gebruik* derzelve Beenderen, behalve de reeds nu aangewezenen, zyn ten eersten, een ondersteuning van de Rugge-graat, en van alle de opperdeelen; ten tweeden een byeenvoeging van 't overige des Lighaams met de Deye-beenderen; ten derden, tot een beginzel van veel Spieren; en ten vierden tot maakzel van 't bekken, en tot bescherming van de behoudene deelen.

Van de (b) Uitsteekzels of (c) Ledematen.

De Uitsteek-
zels.

CXLI. **D**E *Uitsteekzels* zyn of (d) *Opperste* of (e) *Onderste*; de *opperste*, noemt men (f) *Handen* of (g) *Armen*; en de *onderste* (h) *Voeten*.

CXLII. Tot de *opperste* behooren 't (i) *Schouderblad*, (k) *Sleutel-been*, (l) *Schouder-been*, (m) *Elleboog*, en (n) *uiterste hand*.

Van 't Schou-
derblad.

CXLIII. In 't (o) *Schouderblad*, 't welk by de Grieken *Homoplata* genoemd word, merken wy aan 't getal, afbeeldzel, zamen-voeging, plaatsing 't *Hoofst* met de *Knokkel-agtige holligheid*, den *hals* 't voor

(a) Supercilia. (b) Extremitates. (c) Artus. (d) Superiores. (e) Inferiores. (f) Manus. (g) Brachia. (h) Pedes. (i) Scapula. (k) Clavicula. (l) Os humeris. (m) Cubitus. (n) Manus extrema. (o) Scapula.

voornaamste Lichaam ; twee Hoeken, de opperste de onderste randen de bovenste en de onderste ; eerste oppervlakte, met welke het op de Ribben legt gehold, dog de agterste ongelyk, (a) de Groef, Hanekams-wyze uitwas, (c) bovenste Punt, (d) onder en boven gratige holligheid, de (e) Ravens-bekkige uitwas ; twee groeven, een tusschen de opper-punt, en den hals, de andere agter 't Ravens-bekkige uitwas ; (f) een Sterke band, begende de opper-punt en 't Ravens-bekki- uitwas te zamen. 't Gebruik, eerst om den Arm te vestigen en zamen te voegen met de Pomp, ten tweede, tot inplanting van ver- scheide Spieren, ten derden, om eenigzints de be- vundene deelen der Borst te beschermen

CXLIV. In 't (g) Sleutel-been merken wy aan, het getal, plaatsing, (h) half-ronde afbeeldsel, spon- zeuze en brosse zelfstandigheid, 't Ligchaam tot in vaste inplanting van (i) de Borst-, (k) Drie hoofdige, (l) tepel-agtige Spier, enz. En het uitwas voor onder Sleutel-beens Spier: twee uitsteekzels, de eerste, die met het Borst been en de eerste Rib ; tweede vlakste die met de opper-punt van 't [Schouder- blad] word geleidigt. 't Gebruik ten eersten, voor de vastigheid van den Arm, ten tweede, voor de beginzel aan veel Spieren, ten derden, tot be- scherming van de ondersleutel-beens vaten.

Van 't Sleu- tel-been.

CXLV In 't (m) Schouder- of (n) Arm-been merken wy aan, eerst, de plaatsing, gelid, groot- heid, daar na 't Lichaam, in welke veele Spieren worden ingeplant ; 't opperste deszelfs is veel ron- der en dikker, 't onderste is dander en meer za- mengedrongen : vervolgens de ruwe (o) Uit- was omtrent 't midden tot inplanting van de

Arm-been.

C 4

(a) drie

(a) Spina. (b) Crista. (c) Acromion. (d) Cavitas supra & infra spinata (e) Processus coracoïdes. (f) Ligamentum robu- rum. (g) Clavicula. (h) Figura sigmoïdea. (i) Musculus pe- oralis. (k) Musculus deltoidis. (l) Musculus mastoïdei. (m) Os humeri. (n) Os Brachii. (o) Protuberantia aspera.

(a) *drie-hoofdige* en (b) *Borst-spier*; buiten en binnenste kant, in twee Knokkels eindigende; *grootte holligheid*, bevattende 't Merg; zyn aldervrydste en alderuitgestrekste beweginge, boven alle andere Beenderen.

't Opperste uitsteekzel.

CLVI. Dog in zyn *opperste uitsteekzel*, aanmerken wy het *Hoofd*, den *Hals*, aan welk *Band*, en veele Spieren worden ingeplant; de *Groef* omvattende 't andere hoofd van de (c) *twee-hoofdige Spier*.

't Onderste uitsteekzel deszelfs.

CXLVII. In 't *onderste uitsteekzel*, het afbeeldzende en (d) *de geleding* met de Beenderen van den (e) *Elleboog*, door behulp van drie Hoofden, en twee holligheden; twee *Knokkels*, of Verheventheden, welkers uitwendige aan de *Uitstrekkers*, de inwendige aan de *Buigers* van de (f) *Voorhand* een vaste inplanting geven; twee *holligheden*, een voorste, en een agterste, in de uitsteeking en buigingen van den (g) *Elleboog* of *Voorarm*, de twee *Uitsteekzels* van de (h) *Elle-pyp* by beurten ontfangende.

Den Voor-arm.

CXLVIII. In den *Voor-arm* merken wy aan in 't gemeen, de *Plaatzing*, 't getal van twee Beenderen, de *Elle-pyp* of *Voorarm-been*, eigentlyk gezegt, en 't (i) *Speek-been* om de verscheidenheid van zyn beweging of buiging, hunne verscheide groote en dikte, hunne *Samenvoeging*, zo wel onder malkanderen in hun eindens, als met het (k) *Schouder-been* en (l) *de Voorhant*, de (m) *Band*, door welke beiders lighamen worden zamen gevoegt, eerstelyk, voor te vaster zamen binding, ten tweeden, voor de gemakkelyke inplanting van de alhier zeer menigvuldige (n) *Spieren*.

De Elle-pyp.

CXLIX. In de (o) *Elle-pyp* [die ook 't (p) *Voor-arm-been* word gezegt] merken wy voornamelyk

(a) *Musculus deltoïdis*. (b) *Musculus pectoralis*. (c) *Musculus biceps*. (d) *Articulatio*. (e) *Cubitus*. (f) *Carpus*. (g) *Cubitus*. (h) *Ulna*. (i) *Radius*. (k) *Os humeri*. (l) *Carpus*. (m) *Ligamentum*. (n) *Musculi*. (o) *Ulna*. (p) *Cubitus*.

lyk aan de inwendige plaatsing; de langte gro- als die van de kleine (a) *Arm-pyp*; drie hoeken *doornen*, aan welkers uiterste de voorgezegde [vers 148.]; dog aan de twee inwendige scheide Spieren worden ingeplant: het heeft de gende en uitstekende *beweging*.

CL. In 't (b) *bovenste einde* bemerken wy, eerst In 't *bovenste* groote holligheid, kapswyze of half maan-agti- *ste einde*. gezegt, met het uitwasje in 't midden, overkomende met de uitsteekzels en holligheid van 't *Schouder-been*; ten tweede, de *Oppervlakkige holligheid* in de buitenste zyde, voor de (d) *geleding* t het (e) *Hane-kams* uitsteekzel van de (f) *kleine Arm-pyp*; twee uitsteekzels, den spitzen, en den (g) *elleboog* [of 't groote uitsteekzel van de *Elle-*] en 't gebruik derzelve; de *verheventheid*, or de inplanting, van de inwendige (b) *Arm-* r, buiger van de *Elleboog*.

CLI. In 't *onderste einde*, 't *hoofje*, makende In 't *onderste* lyk als een (i) *Enkel*; in welk eerst, een kleine *holligheid* voor de geleding met de (k) *voorhand*; tweeden, een *kleine* (l) *Priem-agtige uitwas*, or te vaster geleding; en ten derden, het *Kam-* *ige uitsteekzel*, voor de (m) *Geleding* met de (n) *ne Arm-pyp* zyn aan te merken.

CLII. In de *kleine Arm-pyp* merken wy aan, Van de *klei-* uitwendige *plaatsing*; *lengte* minder als *ne Arm-* van de (o) *Elle-pyp*; den (p) *Doorn* aan welk *pyp*. *Band* [148] word ingeplant; en de *voor-* en *er-omdrayende beweging*.

CLIII. In 't *bovenste einde*, 't *Hoofje* met de In 't *boven-* *okkel-agtige holligheid* voor de geleding met het *ste einde*. *oofje* van 't (q) *Arm-been*, deszelts (r) *Kam-* *ag-* *uitsteekzel*, die met de *Elle-pyp* word ingele-; den *Hals*; en ten laaften, de (s) *Verhevent-* *heid*

C 5

(a) Radius. (b) Extremitas superior. (c) Os humeri. (d) Scapula. (e) Crista. (f) Radius. (g) Olecranon (h) Musculus Brachialis. (i) Malleolus. (k) Carpus. (l) Apophysis styloides. (m) Articulatio. (n) Radius. (o) Ulna. (p) Ligamentum. (q) Os humeri. (r) Crista. (s) Tuberculum.

42 *Van de uiterste Hand, en Voor-hand.*

heid voor de inplanting van de zogenaamde *twee-hoofdige Spier*.

In 't onder-
ste.

CLIV. In 't onderste, beschouwen wy 't hondje dikker en hoekiger als 't bovenste, in wiens onderste een (*b*) *grootte Groef* is, voor de geleiding van de (*c*) *Voorhand*; in de inwendige zyden een *Kuil*, voor de omdraijing van 't Hane-kams steekzel van den (*e*) *Elle-pyp*; in de buitenste zyden, een korte dikke *Uitwas*, om de Geleding te versterken; in de agterste zyde, eenige ligte afsnydinge, in welke de (*f*) *Peezen* van de *g* *u* *strekken*de *Spieren* der (*b*) *Hand* en (*i*) *Vingeren* dog voornamentlyk die van den (*k*) *Duim* geplaatst worden.

Van de uiterste Hand.

CLV. Nu volgt de (*l*) *uiterste Hand*, die in de *l* *oorhand*, (*n*) *Naa-hand*, (*o*) *Vingeren* en (*p*) *Zaam-beenderen* wort verdeeld.

Voorhand.

CLVI. In de (*q*) *Voorhand* is aan te merken, de (*r*) *bepaaling*, *plaatzing*, en 8 *Beentjes*, hunne onregelde gedaante, (*s*) *Zamenvoeging*, zyn gebogen vorm 't overgestelde deel uitgehold, voor de gemakkelijke doorgang, van de *Peezen* en *Vaten* naar de *Hand*, en *Vingeren*; een (*t*) *dubbeld* *schikking*; de eerste maakt boven het *Hoofje*, voor de geleiding met de (*v*) *kleine Arm-pyp*, en onder de holligheid voor de ontfanging van de agterste schikkinge, en met de *Beenderen* van de *Naa-hand* worden zamen gevoegt. Hier van dan is de *geleding van de Beenderen* des (*w*) *Voor-hands* drie dubbeld: eerstelyk, tuffen malkander: ten tweede, met de (*x*) *Elleboog*, ten derden, met de (*y*) *Naa-hand* *.

CLVII

(*a*) Musculus biceps. (*b*) Magna fossa. (*c*) Carpus. (*d*) Ulna. (*e*) Ulna. (*f*) Tendines. (*g*) Musculi extensores. (*h*) Manus. (*i*) Digiti. (*k*) Pollex. (*l*) Manus extrema. (*m*) Carpus. (*n*) Metacarpus. (*o*) Digiti. (*p*) Ossa sesamoidea. (*q*) Carpus. (*r*) Definitio. (*s*) Connexio. (*t*) Ordo duplex. (*u*) Radius. (*w*) Carpus. (*x*) Cubitus. (*y*) Metacarpus.

* Daar zyn 'er, welke aan de Beendertjes van de Voorhand namen geven; 't welk wy overvloedig en onnut agten. Indien zy nogtans by geval te onderscheiden of te noemen zyn, stel ik dat zulks door 't getal kan geschieden.

CLVII. In de *Naa-hand* zyn te onderzoeken Van de Naa-
 de *Beenderen*, hunne drie-dubbele (*a*) *Geleding*; hand.
 de in elk *Been* zyn (*b*) *Lichaam* en uiteindens.
 de *Lichamen*, merken wy aan de figuur gelyk
 rond lang-werpig; de holligheden voor 't
 erg; grootheid, de *Beenderen* der *Vingeren*
 vertreffende. Het gebocchelde deel, welk maakt de
Rug, en het uitgeholde, 't *Hol* der hand. De
Lichamen zyn van elkanderen afgescheiden, en de
 tusschen-ruimten worden door de genaamde (*d*) *tus-*
sen-beenigen *Spiere*n, die de *Vingeren* bewegen,
 vult; dog de *Hoofjes* of uit-eindens zyn zamen
 voegt, en raken aan malkanderen. *Zy verschelen*
der een in groote: want dat, welk den kleinste
vinger ondersteunt, is het kleinste; de volgende
 ar de duim, worden allenkens langer; anders
 is de *Beenderen* van de *Vingeren*. 't *Einde* ge-
 oegt aan de *Voorhand*, is van een ongeregelde
 daante, dog dat de *Vingers* aanraakt, heeft ge-
 bezame groote *Hoofjes*, welke met de *Knok-*
el-agtige holligheid der *Vingeren* zamen gele-
 gt worden.

CLVIII. In de *Vingeren* merken wy aan, de Van de Vingeren.
 aatzing, 't getal, en byzondere *Namen* aan elk: gelyk,
 (*e*) de *Duim*, (*f*) *Wyzer*, (*g*) *Middelste*, (*h*)
ving-vinger, (*i*) *Oor-* [of *Pink-vinger*] in elke
 n drie *Beenderen*, die drie (*k*) *Slag-orders* uit-
 aken: welkers opperste veel grooter zyn als de
 nderste. Hun *uiterste* *Oppervlakte* is geboccheld,
 e binnenste is glat en uitgehold, om de gemakke-
 kheid van 't aangrypen en vasthouden. De eerste
 lag-order, alwaar hy word zamen gevoegt met
 e *Hoofjes* van de (*l*) *Naa-hand*, heeft een *Knok-*
el-agtige holligheid, en een rontom beweging. In
 andere uiterste zyn twee *Hoofjes* zamengevoegt,
 et de twee holligheden van de tweede slagorder,
 waar alleen de buiging en de uitstrekking kan
 geschieden: 't geen ook tusschen de tweede en der-
 de

(*a*) *Articulatio*. (*b*) *Corpus*. (*c*) *Dorsum manus*. (*d*) *Mus-*
culi interossei. (*e*) *Pollex*. (*f*) *Index*. (*g*) *Medius*. (*h*)
annularis. (*i*) *Auricularis*. (*k*) *Phalangæ*. (*l*) *Metacarpus*.

de slag-order eveneens gelegen is. In 't opperste uitsteekzel van de tweede en derde Slag-order, is een uitbulting, tusschen de twee holligheden, hebbende 't zelfde gebruik met den (a) *Elleboog*. 't Laatste einde van de derde Slag order heeft een (b) *Top* en weinig breder, als 't Lichaam.

Van de
Duim.

CLIX. Den (c) *Duim* in 't byzonder heeft dikker Beenen: welkers eerste in gedaante, geleding en plaatsing met de Beenderen van de Naa-hant overeenkomt; dog in beweging van deze verschee. Dog de (d) *Geleding* van de eerste Slag-order met de tweede, en van de tweede Slag-order met de derde, komen over een met de geleding en beweging van de tweede en derde der Vingeren. In de andere Vingeren komt niets byzonders, als dat reets gezegt is, aan te tekene. De (e) *Zaad-beenderen* van de Hand zyn nu noch overig te beschryven; maar van dezen om laag, ver-
180.

Van de onderste Uitsteekzels.

De onderste
Uitsteek-
zels.

CLX. DE (f) *Onderste uitsteekzels*, (g) *Voeten* gezegt, maken, de (h) *Dey*, de (i) *Scheen*, de (k) *uiterste voet*, de (l) *Knie-schyf* en (m) *Zaad-beenderen*, ondersteunende 't gehele Lichaam.

Van de
Deye.

CLXI. In de *Dey*, als 't grootste Been van 't geheele Lichaam merken wy aan, de plaatsing 't getal, afbeeldzel, lichaam en uiteindens.

't Bovenste
eynde.

CLXII. In 't *bovenste eynde* beschouwen wy eerstelyk, 't (n) *grootte Hooft*, en in dat de (o) *Groef*, voor de ronde, of lang-ronde band, met welke het word gevoegt aan het (p) *Heupen-been* holligheid; de *plaats* alwaar 't in die holte vast is *schuinze plaatsing*, en (q) *Geleding* met het Heu-
pen

(a) Olecrantum. (b) Apex. (c) Pollex. (d) Articulatio. (e) Offa sesamoidea. (f) Extremitates inferiores. (g) Pedes. (h) Femur. (i) Tibia. (k) Pes extremus. (l) Patella. (m) Offa sesamoidea. (n) Caput magnum. (o) Fossa. (p) Acetabulum. (q) Articulus.

-beens holligheid. Ten tweden, den (a) *Hals*, voortgang deszelfs, niet (b) *Regel-regt*, maar na (c) *Boogs-wys*, en buitenwaarts neer loode, om de Dyen wel te fcheiden, tot vaster g, en bekwamer plaatzing van veele Spieren; spongieuze en broffe *zelfftandigheid*; de *gaaten* voor de ingang van de vaaten: ten derde, twee *Uitwassen*, de (e) *Dye-beens-drayers* gezegt, de grote en de kleine, dienende voor de inplantinge Spieren van 't Dye-been: Dog deze zyn voor houwbare Jaren maar aanwassen.

CLXIII. In 't *onderfte einde* zyn aan te merken: 't *Onderfte* ftelyk, twee Hoofjes en een middelste hollig-*einde*. d, voor de geleding met het (f) *Scheen been*; ten teeden, de agterfte holligheid, voor zekerder door-*ag* der Vaten naar de Scheen: Ten derden, de *oorfte* holligheid, voor de plaatzing van de (g) *Knie-schyf*; Ten vierden, twee *Knokkels*, of ver-*entheden* by de Hoofjes, voor een vaste inplan-*g* der Spieren die den voet bewegen; in welkers *tenste*, in een byzondere zichtbare Kuil, dik-*s* een groot Zaat-been, en zomtyds ook een *inder* in de andere verheventheid, voornament-*in* de zeer oude, gevonden wort *.

CLXIV. In 't (b) *Lichaam* van 't (i) *Dye-been*, *Van 't Lic-* haam des *Dye-beens.* merken wy aan de voorfte oppervlakte verheven, *agterfte* uitgeholt, zyn byzondere fchuinze ftant, *de* de Natuurlyke ombuiging; zyn groote *sterk-* zyn *rug* of (k) *doorn*, voor de inplanting van (l) *Drie-hoofdige* Spier; ende groote holligheid, *or 't* Merg in te fluiten.

CLXV. De (m) *Knie-schyf*, die men ook *Rotula* *Van de Knie-* *schyf.* emt, verthoont om aan te merken, zyn plaat-*g*, *Afbeeldzel*, getal, grootheid, verfcheide dik-*z*yn voorfte en agterfte oppervlakte; broffe en *ongieuze* zelfftandigheid; zyn zamenbinding door (n) *Pee-*

(a) Collum. (b) Perpendicularis. (c) Horizontalis. (d) A-
phyfes. (e) Trochanteres. (f) Tibia. (g) Patella (h) Cor-
. (i) Os femoris. (k) Spina. (l) Musculus triceps. (m)
tella vel Rotula.

Ziet de *Aftekening* derzelyen in de eerste Tafel af beeld-
a, 3 en 4.

(a) Peezen en (b) Banden met het (c) Dye (d) Scheen-been; zyn Op- en neergaande beweging in de buiging en uitteeking van 't Been, en ten laften, het gebruik, in de *jong-geboorenen*, is 't gehet *Kraak-beenig*.

Van 't Been.

CLXVI. In 't (e) *Been* of (f) *Scheen* in 't gemeen merken wy aan de plaatsing; twee beenderen het (g) *Scheen-*, en 't (h) *Kuit-been* eigentlyk gezegt; hun groote en verscheide dikte; hun geleiding tuffen malkander, met de Dye, en de (i) *Uiterlyke voet*.

Van 't
Scheen-
been.

CLXVII. In 't (k) *Scheen-been* zyn byzonderlyk overwogen de plaatsing in 't binnenste deel van 't been in het lighaam en de uiteindens. In 't *bovenste einde* de dikte, twee ondiepe holligheden, voor 't gelid met 't (l) *Deye*, voorzien met twee (m) *Halve maans* beweeglyke *Kraak-beenderen*; een tuffen-gevoegd by naar in tweengespelten verheventheid, voor de inplanting der banden van de Deye; de *holligheid* achter deze verheventheid, in welk de (n) *Slym Klier* geplaatst word. In de voorste oppervlakte een uitpuling, aan welke de (o) *Uitstrekke* van de *scheen* ingeplant worden; naar de zyde twee uitpulingen, gevende een vaste inplanting aan sommige Spieren van de (p) *Uiterlyke voet*; aan welke uitwendige ook het (q) *Kuit-been* ingeledigt word, also nochtans, dat deze niets toebrenghet tot de geleiding met de Deye.

't Onderste
einde.

CLXVIII. In 't *onderste einde*, merken wy aan een holligheid voor de geleiding met de (r) *Voor-voet*; in de buitenste zyde een holligheid voor de geleiding met het *Kuit-been*; in de binnenste zyde 't dikke en sterke uitwas, den (s) *Inwendige en klauw* gezegt, voor de vastigheid van de geleiding de voet.

CLXIX

(a) Tendines. (b) Ligamenta. (c) Femur. (d) Tibia. (e) Crus. (f) Tibia. (g) Tibia. (h) Fibula. (i) Pes extremus. (k) Fibula. (l) Os femoris. (m) Duæ cartilagines seminales. (n) Glandula mucilaginosa. (o) Extensores tibiae. (p) Pes extremus. (q) Fibula. (r) Tarsus. (s) Mallcolus internus.

CLXIX. In 't *lighaam* drie hoeken of haken: 't *Lichaam*,
 welkers buitenste de (a) *Tuffen-beenigen band*
 word gevoegt, 't Kuit-been met dat Samen-voegen-
 de voorste is zeer fcherp, alleenlyk bedekt met
 Huyd en 't (b) *Been-vlies*; waar door het in des-
 fs kneuzinge dikwils oorzaak is van de zeer-
 voelige (c) *Pynen*. Eindelyk heeft het van binnen
 a holligheid voor 't (d) *Merg*.

CLXX. In 't (e) *Kuit-been* dat men ook *perone* Van 't Kuit-
 eent, onderzoeken wy de plaatfing en de geleding, been.
 agte, en zeer kleine dikte; 't *opperfte hoofdje*, dat
 geleding met het Dye-been niet aanraakt,
 ar alleenlyk aan 't (f) *Scheen-been* word gevoegt;
Onderfte, den (g) *Buitenfte enkel* gezegt, dient tot
 Geleding met de (h) *Voor-voet*, verfterkt het ge-
 t met zyn uitfteekzel, en verhoet aldus de lichte
Ontleding. 't *Lighaam* is bykans dry-hoekig,
 is gefcheiden van 't Scheen-been; aan zyne
 erpste kant, wort de (k) *Tuffen-beenige band*
 geplant, dienende met het geheele Kuit-been
 or te gemakkelyker inplanting van de Spieren
 t uiterste voet. Het volgt eeniglyk de *bewe-*
g van 't Scheen-been, hebbende geen eigen bewe-
 ng.

CLXXI. In de (l) *Uiterste voet* merken wy aan Van de uit-
 plaatfing, de lengte, in de Menfch de aldergroot- terfte Voet.
 onder alle de andere dieren, om te vaster gang;
 ar na de *rug* van de voet; de (m) *Voetsool*, die
 gehold is, opdat de Vaten, als den Menfch ftaat of
 andeld, niet zouden worden gedrukt; de deelen,
 welke wy eigentlyk vast haan; de verdeeling in
Voor-voet, (o) *Naar-voet*, (p) *Toonen*, en q *Saat-*
nderen.

CLXXII. In de *Voor-voet* merken wy aan, Van de
 plaatfing, 't getal van zeven Beenderen, Voor-voet.
 gelyk

a) Ligamentum interoffeum. (b) Periostium. (c) Dolores.
 Medulla. (e) Fibula. (f) Tibia. (g) Malleolu externus.
 h) Tarsus. (i) Luxatio. (k) Ligamentum interoffeum. (l)
 s externus. (m) Planta. (n) Tarsus. (o) Metatarsus. (p)
 giti pedis. (q) Ossa sciamoidca.

gelyk de (a) *Koot*, (b) 't *Hiel-been*, 't (c) *Scheep-been*, het (d) *Taarling-been*, en drie (e) *Wigge* of *Beytel-beentjes*; hunne ongeregelde gedaante; de geleding met het *Scheen-been*, onder malkander, en met de beenderen van de (f) *Naa-voet*; ende ook de zamen-voeging door sterke banden.

Van de Koor. CLXXIII. In 't byzonder in de (g) *Koot*, die ook (h) *Enkel* word genaamt, zyn voornamentlyk te bemerken, de plaatsing, gedaante, geleding met 't (i) *Scheen-* (k) *Kuit-* en (l) *Hiel-been*, ende voornamentlyk ook het hoofje voor de geleding met 't (m) *Scheep-beentje*.

Miel of Versen-been. CLXXIV. In 't (n) *Hiel-* of (o) *Versen-been* zyn aan te merken, de plaatsing, groote, geleding met de (p) *Koot*, en het (q) *Taarling-been*; de (r) *Uitwas* achterwaarts uitsteekende, om 't achter over-vallen te beletten, in wiens achterste gedeelte de (s) *Pees* van Achillis word ingeplant. In de binnen-zyde word de uitholling, voor te zekerder doorgang der Vaten naar de (t) *Naa-voet*, en (v) *Toonen*, gezien.

't Scheeps of **Boor-beentje.** CLXXV. In het (w) *Scheep-* of *Boor-beentje*, zyn te bemerken, de plaatsing, geleding, knokkelachtige holligheid, voor de geleding van 't hoofd van (x) *Koot-been*; en drie voorste vlakten, ontvangende de (y) *Wigge* of *Beytel-beentjes*.

In 't Taarling-beentje. CLXXVI. In 't (z) *Taarling-beentje*, merken wy aan de zit-plaats, in de buitenste zyde van de *Naa-voet*, alwaar hy ondersteunt 't achterste-been van de *Naa-voet*, dat aan de kleine *Toon* word ingeledigt; daar-na de geleding met de naaste beenen; de *Insnyding* in 't onderste deel, in welk dikwils een

(a) *Zaat*

(a) *Astragulus*. (b) *Calcaneum*. (c) *Naviculare*. (d) *Cuboides*. (e) *Tria cuneiformia*. (f) *Metatarsus*. (g) *Astragulus*. (h) *Talus*. (i) *Tibia*. (k) *Fibula*. (l) *Calcaneum*. (m) *Os naviculare*. (n) *Calcaneum*. (o) *Os Calcis*. (p) *Astragulus*. (q) *Os Cubois*. (r) *Apophysis*. (s) *Tendo Achillis*. (t) *Metatarsus*. (v) *Digiti pedis*. (w) *Os naviculares, seu scaphoidis*. (x) *Astragulus*. (y) *Ossa cuneiformia*. (z) *Os cuboidis*.

Zaat-beentje, in de Pees van de achterste Kuit-
r word gevonden.

CLXXVII. In de drie (b) *Bytel-beenderen*, Van de By-
plaatzing, verscheide groote, geleding met 't rel - beende-
Scheep-beentje en met de vier Beentjes van de ren.

CLXXVIII. In de (d) *Naa-voet* merken wy Van de Naa-
, de plaatzing; vyf beenderen, welkers lighamen voet.
ans lang-werpig rond, van bovenen gebogen,
onderen gehold zyn; de tuffen-ruimte voor de
atzing der (e) *Tuffen-beenige Spieren*; de ongely-
achterste hoofjes, gevoegt met de (f) *Voor-voet*;
voorste rondt, voor de geleding met de Toonen,
uitsteeken, om de kracht van de Spieren, die de
onen buigen, te vermeerderen; de verscheide
ote dezer Beenderen; den (g) *Uitwas* in 't ag-
te hoofje van 't buitenste of 't vyfde Been, op wel-
de (h) *Voet*, en derhalven 't geheele gewigt
't lichaam veel komt te rusten.

CLXXIX. In de (i) *Toonen* is meest alles gele- Van de To-
, gelyk in de vingeren; nochtans worden hier nen.
est maar dertien Beenderen gevonden, in de ou-
veel kleiner en dunder, [den Duim uit-
omen] als in de handen; zy hebben een
aalder beweging; de grootste is den (k) *groot-*
Toon, alhoewel hy maar twee Beende-
of gelederen heeft; de andere zyn allengskens
nder, heel anders als in de Vingeren der (l)
aden.

CLXXX. De (m) *Zaad-beenderen* zyn nog ove- Van de Zaad-
: welke kleine Beentjes zyn, meest in de be- beenderen.
de en oude zichtbaarlyk, zomtyds gelykende
t de figuur van 't (n) *Fasmyn-zaat*: meesten-
ls gelegen; Eerstelyk, in de (o) *Duimen* der (p)
aden. en (q) *Voeten*, in elk dikwils twee en zomtyds
ar een; ten tweden, een in de (r) *geleding* van

D de

(j) Os sesamoideum. (b) Ossa cuneiformia. (c) Os navicu-
- (d) Metatarsus. (e) Musculi interossei. (f) Tarsus. (g)
physis. (h) Pes. (i) Digiti pedum. (k) Pollex. (l) Ma-
(m) Ossa sesamoidea. (n) Semen sesamini. (o) Pollicis
Manus. (p) Pedes. (r) Iunctura.

de (a) *Naa-hand*, en van de (b) *Oor vinger*, meest geplaatst in den Afbrenger van deze Vinger *; ten derdewils een in elke (c) *Uitwendige Knokkel* van 't (d) *Dye-been* †: ten 4. Een onder het (e) *Taarlinde beentje*, van de (f) *Voor-voet*, in de (g) *Pees* van de (h) *agterste Kuit-beens-spier*. Deze veertien worden in de (i) *Mannelyke Jaren* en (k) *Ouden* gemeenlyk gevonden, zomtyds ook een, dog zeer zelden, in de (l) *binnenste Knokkel* van 't (m) *Dye-been*. Ik heb by wylen ook een in het uiterste gedeelte van 't Been der (n) *Naa-hand*, dat den (o) *Wys-vinger* ondersteunt, in de (p) *Pees* van de naderhalende Spier van de (q) *Wys-vinger* gevonden; die dikwils ontbreekt 'er een in de (r) *Duimen* van de (s) *Handen*. Derhalven worden der zelden meer als zestien, en dikwils minder gevonden; zo dat de dwalen, die'er gemeenlyk meer als veertig optellen en twee aan elke geleding der vingeren toefschryven. Zy zyn alle gehegt aan de (t) *Pees* der Spieren, uitgenomen deze, die in de (v) *Knokkel-agtige geleding* van 't (w) *Dye-been* worden gevonden: want deze in de beginzelen der Spieren groeyen; de gedaante der zelve is verscheide en ongeregeld; in de Jonge zyn zy Kraakbeenig, en worden daarom bekwamelyker ontdekt in de Ouden. Zy dienen de (x) *Spieren* voor (y) *Katrolle* en versterken de kragt der zelve. Ziet [onze] Aanteekeningen onder 't teken [*].

(a) Metacarpus. (b) Digitus auricularis. (c) Condylus externus. (d) Femur. (e) Os cuboidis. (f) Tarsus. (g) Tendo. (h) Musculus peronæus pollicis. (i) Virilis ætas. (j) Senes. (l) Condylus internus. (m) Os femoris. (n) Metacarpus. (o) Digitus index. (p) Tendo. (q) Musculus adductor indicis. (r) Pollices. (s) Manus. (t) Tendines. (v) Condylus. (w) Os femoris. (x) Musculi. (y) Trochlear.

* Ziet de Plaatzing en 't Afbeeldzel deszelfs in de eerste Tafel in de vyfde Figuur.

† Tafel I Fig. 2, 3 en 4.

Van 't getal der Beenderen.

CLXXXI. **A**lle de Beenderen van 't geheele Lichaam, alzo vertoont zyn, zal het nu gemakkelyk zyn, 't getal der zelve, te weten; in welke te bepaalen de Authenticyt, zo zeer verschelen. In de bejaarde en oude orden 'er naulyks meerder als 260 gevonden; in de Beenderen is 't getal zekerlyk grooter, dog onzeker; om dat 'er veele daar na in een groeyen.

Van 't getal der Beenderen.

't *Hoofd* hebben wy 'er 69 vertoond: van welke het (a) *Bekkeneel*, met de zes Beenderen van 't (b) *gehoor*, heeft

de <i>Opperkaak</i> .	14
de <i>Onderkaak</i> .	13
(e) <i>Tanden</i> in beide de <i>Kaken</i> .	1
(f) <i>Tong-been</i> .	32
(g) <i>Strotten-hoofd</i> .	5
	4

de (b) *Tronk* of *Romp* zyn 53 Beenderen, te weten, (i) *Wervel-beenderen*.

(j) <i>Ribben</i> .	24
(l) <i>Borst-been</i> [alschoon 't dikwils uit twee stukken bestaat.]	24
(m) <i>Heilig-been</i> .	1
't <i>Steert-been</i> .	1
<i>Ongenaamde Beenderen</i> .	1
	2

de (p) *Uitsteekzels* zyn 136 Beenderen: namentlyk de (q) *Schouderbladen*.

(r) <i>Sleutel-beenderen</i> .	2
<i>Schouder- of Arm-beenderen</i> .	2
<i>Elle-beenderen</i> .	2

D 2

(a) klein

(a) Cranium. (b) Auditus. (c) Maxilla superior. (d) Maxilla inferior. (e) Dentes. (f) Os hyoides. (g) Larynx. (h) Malleus. (i) Vertebrae. (k) Costae. (l) Os sternum. (m) Os scapulae. (n) Os coecygis. (o) Ossa innominata. (p) Extremitates. (q) Scapulae. (r) Claviculae. (s) Ossa humeri. (t) Ossa ulnae.

52 *Van 't getalen de Geleding der Beenderen.*

(a) kleine onder *Arm-beenderen.*

De (b) *Beenderen* van de *Voorhand* zyn in elke (*Hand*) agt. 1

Van de (d) *Naa-hand* in elk 4.

In de (e) *Vingeren* 15. van yder hand, te zamen. 3

(f) *Dye-beenderen.*

(g) *Scheen-beenderen.*

(h) *Kuit-beenderen.*

(i) *Ronde Beentjes* of *Knie-Schyven.*

De *Beenderen* van de (k) *Voor-voet* van alle be-
de de (l) *Voeten.* 1

Van de (m) *Naa-voet.* 1

Van de (n) *Tonen.* 2

(o) *Saat-beentjes* worden zelden meerder als 16 ge-
vonden. 1

Derhalven 't geheele getal of *somma*, der zelve is. 26

CLXXXII. Nog kunnen de 124 onderscheid-
Aangroeizels [vers 51] in menschen omtrent van
Mannelyke jaren gemakkelyk ver-toont worden
by welke indien men de 260 ver-voegt, konnen
wy in 't geheel 384 *Beenderen* van 't *Mensche*
lichaam optellen.

Van de (p) *Geledingen* of (q) *Ge-
wrigten* der *Beenderen.*

Van de Ge-
wrigten der
Beenderen.

CLXXXIII. Gemeenlyk plegen de (r) *Ontle-
ders*, van de (s) *Geleding en* der
(t) *Beenen*, welker kennis zo zeer nootzakelyk is in de
(v) *Heelkonst*, in 't begin van de (w) *Been-beschryving*
te handelen; welk ik beter in 't einde naar de voor-
gaande kennis der *Beenderen* gedaan agte, zo dat
ik nu tot de zelve eerst zal overgaan.

CLXXXIV. De Oude hebben aan deze *Griek-
ze*

(a) *Ossa radii.* (b) *Ossa capii.* (c) *Manus.* (d) *Metacarpus.*
(e) *Digitii.* (f) *Ossa femoris.* (g) *Ossa tibiae.* (h) *Ossa fibu-
lae.* (i) *Ossa rotulae vel patellae.* (k) *Tarsus.* (l) *Pedes.* (m)
Ossa Metatarsi. (n) *Ossa digitorum pedum.* (o) *Ossa sesa-
moidea.* (p) *Junctura.* (q) *Articulationes.* (r) *Anatomici.*
(s) *Junctura.* (t) *Ossa.* (v) *Scientia Chirurgica.* (w) *Osteo-
logia.*

namen gegeven, afgeleit van de figuur van 't t, en 't zamenvoegent middel; in welkers (a) *Geleding*, door dien de (b) *Schryvers* van (c) *d'Ontdekking* oneindiglyk verschelen, geloof ik, dat ze naar den zin van *Galenus*, en *Hippocrates*, op de volgende wys het beste kunnen verdeelt worden; in de welke ik nochtans op een andere tyd misschien breder zal verhandelen.

CLXXXV. 't (d) *Zamen-stel* of (e) *Zamenvoeging* der Beenderen, [by de Latynen (f) *Zamen-stel*]

is by deze Schryvers een (g) *gemeen* ge-
 gt van alle de Geledingen, zo wel met, als zon-
 der beweging: onder zig twee zoorten bevattende,
 de eerste zoort word (h) *Lid*, dat is, (i) *Gewrigt*, (k)
Zamenvoeging genaamt: deze bemerkt de wederzyd-
 ze aanrakinge der Beenderen, zonder opzigt der t'za-
 menvoeginge. Deze heeft wederom twee zoorten:
 Eerstelyk, de (l) *loffe Geleding*, hebbende een klaar-
 blykelyke beweging: onder deze word begrepen
 [de drie navolgende] als

De (m) *Inleding*, wanneer het hoeft in een diepe
 holligheid word ingevoegt, gelyk als de (n)
Geleding van 't (o) *Dye-been*, met de (p) *Hol-
 ligheid* des Heupen-beens.

De (q) *Zamen-vingting* der Beenderen,
 wanneer 't hoeft in een oppervlakkige hol-
 ligheid word geledigt, gelyk 't gewrigt van
 de (r) *Schouder* met 't (s) *Schouderblad*.

De (t) *Wederzydse invoeging*, indien 't Been
 ontfangt en word ontfangen: [by de Fransche
Charniere] gelyk in de geleding van 't (v) *Schou-
 der-been* met den (w) *Elle-boog*, &c. by welken
Fallopins de (x) *Katrols-gewyze* heeft by gedaan,
 alwaar de beweging is, gelyk die van een rad om
 zyn afch, als de Geleding van 't eerste *Wervel-
 been* des Hals met het tweede. By deze is van

D 3

zom-

(a) Explicatio. (b) Scriptores. (c) Anatomia. (d) Synthesis.
 (e) Syntaxis ossium. (f) Coniunctio. (g) Genus. (h) Ar-
 tron. (i) Articulatus. (k) Junctura. (l) Diarthrosis. (m) E-
 rthrosis. (n) Articulatio. (o) Os femoris. (p) Acetabulum.
 (q) Artrodia. (r) Humerus. (s) Scapula. (t) Ginglymus.
 (u) Humerus. (v) Cubitus. (x) Trochoides.

zommige nieuwen nog vervoegt de *Anphrothrosis*, met welke zy willen verstaan alle de geledingen met een openbare beweging, verschelende van de voorigen, of in figuur of beweging.

Ten tweden de (a) *Zamen-leding* met een tusschen-koment *Kraak-been*, hebbende

Of een duistere beweging, gelyk de Beenderen van de (b) *Voor-hand*, (c) *Naa-hand*, (d) *Voor-voet*, en (e) *Naa-voet*, enz.

Of geen beweging, wiens soorten zyn; d (f) *Naad*, (g) *Regte linia*, en (h) *Spyker wyze invoeging*,

(i) Onder de tweede soort telt men de *Aangroeying* of *vereeniging*, beteekenende zamen-binding der Beenderen, en deze geschiet.

Of zonder tusschen-koming, [namentlyk met een vreemde of van een byzonder Been in de oude gelyk in 't (k) *Voorhoofds-been*, (l) *Onder-kaak* (m) *Ongenaamde Beenderen*, en in de (n) *Wervel-beenderen*, enz.

Of met *tusschenkoming* [namentlyk met een ander van 't Been verschillende] naar welkers verscheidenheid men drie soorten vint, en yder met, en zonder beweging, gelyk,

1. (o) *Kraak-beens vereeniging*, als in de (p) *Schaambeenderen*, en (q) *Wervel-beenderen* onder malkanderen, enz.

2. (r) *Vlees-agtige, Pees-of Band-agtige zamen-voeging*, als in alle de Gelederen der Ledematen, en in de Naden des Bekkeneels, enz.

3. (s) *Vlees-agtige zamenvoeging*, als in de (t) *Schouder-bladen*, (v) *Tongbeeen*, en (w) *Tandvlees*, &c.

Van

(a) *Synarthrosis*. (b) *Carpus*. (c) *Metacarpus*. (d) *Tarsus*.
 (e) *Metatarsus*. (f) *Sutura*. (g) *Harmonia*. (h) *Gomphosis*.
 (i) *Symphysis seu unio*. (k) *Os frontis*. (l) *Maxilla inferior*.
 (m) *Ossa innominata*. (n) *Vertebrae*. (o) *Synchondrosis*. (p)
Ossa pubis. (q) *Vertebrae*. (r) *Syneurosis*. (s) *Syllarcolis*.
 (t) *Seapulae*. (v) *Os hyoidis*. (w) *Gingivae*.

Van 't (a) *Been-vlies*, (b) *Merg*,
(c) *Banden* en (d) *Kraak-beenderen*, als deelen
behorende nog tot de *Beenderen*.

CLXXXVI. 't (e) *B*een-vlies, is een Zenuw- Van 't Been-
vlies.
vaat-agtig Vlies, van een
er fcherp gevoel; alle de *Beenderen* uit en in-
wendig onmiddelyk bekleedende, uitgenomen de
(f) *Tanden*, zo veer als ze boven 't (g) *Tand-
ees* uitsteken, ende plaatzen, alwaar de (h) *Spie-
en* worden ingeplant: hierom wort het in in- en uit-
wendig verdeeld, en alwaar het de *Beenderen* van
(i) *Bekkeneel* bekleet, word het 't (k) *Pan-vlies*
genaamt.

CLXXXVII. Het maakt het eerste beginzel der
beenderen in de (l) *Lyfmoeder*; het is het werk-
tig der afscheidinge van de *Been-agtige* stof, en
de *Beenderen* nemen daar van hun aanwasch, ver-
meerdering en voedzel: door dien zyn *Bloed-va-*
n de *Beenderen* in ontelbare plaatzen doorboren.
Het geeft het gevoele aan de *Beenderen*: want
ier van ontblood zynde, kunnen zy zonder pyn,
ebrand en gesneden worden. Het bepaalt de groo-
te en gedaante der *Beenderen*: want alwaar 't ge-
ueft is, worden (m) *Uitwassen*, (n) *Kalk-agtige*
uilen, en (o) *Been-bedervingen* voortgebragt. 't Is
n verscheide deelen, van verscheide dikte. 't In-
wendige is egter dunder, als 't buitenste, en voet
e *Benen* van binnen; en ontfangt de (p) *Bloed-
aten* en *Zenuwen*, door byzondere *Kanalen*, in
e *Beenderen* ingegroeft, die het aan 't *Merg* me-
deeld. Het word gemeenlyk gezegt voor te ko-
nen van 't (q) *Harde Herzen-vlies*: dat nochtans
om wel te spreken niet kan gezegt worden, om

D 4

dat

(a) Periostium. (b) Medulla. (c) Ligamenta. (d) Cartila-
nes. (e) Periostium. (f) Dentes. (g) Gingivæ. (h) Mus-
culi. (i) Cranium. (k) Pericranium. (l) Uterus. (m) Exosto-
ses. (n) Tophi. (o) Cavities ossis. (p) Vasa sanguifera. (q) Dura
mater.

56 *Van 't Merg, Beenderen, en Kraak-beenderen.*

dat het te gelyk, en op dezelve tyd, met het hart de Herzen-vlies in de vrugten word voortgebragt.

Van 't Merg. CLXXXVIII. 't (a) *Merg*, eertyds geagt een (b) *Ruwe stof*, bestaat uit een *Oly agtige*, vette, fyn gedaante, en zeer kleine *Vlies-agtige* blaasjes, in welke uit het (c) *Slag-aderlyke* bloed, bykans gelyk 't (d) *Vet*, deze *Vet-agtige* zelfstandigheid word afgescheiden; en word beslooten in de meeste holigheden van de lang-ronde *Beenderen*. De *Vaten* van 't *Merg* doordringen tot het binnenste der beenen, door de voorgezegde *Pypen*, die hier en daar in de *Beenderen* voorkomen: de (e) *Slag-aderen* brengen de (f) *Merg-agtige* stof, de (g) *Aderen* voeren 't overvloedige bloed wederom te rug; dog de (h) *Zenuwen* geven (i) *het Gevoel*, schoon dat het doof of stomp is. Ook en groeit of neemt het niet af volgens het wassen of afgaan der (k) *Maan*, gelyk zommige hebben gemeent; maar volgens dat de (l) *Dieren*, (m) *Beweging* of (n) *Rust*, bekwaam, genoeg of te weinig (o) *Voedzel* gebruiken. Deze vettigheid of *Oly* indringende in de tusschen-ruimte der *Been-vezelen*, bewaart de (p) *Beenderen* van droogte en broosheid; maar voetze niet, gelyk men van outs, gemeent heeft.

Van de Banden.

CLXXXIX. De (q) *Banden* der *Beenderen* zyn sterke *Banden*, nu *Vlies-*, nu *Kraak-been-*, nu *Zenuw-* en *Pees-agtig*, of rond langwerpig, voornamentlyk geschikt, om de *beenderen* zamen te binden. Daar worden nog wel andere banden, als die de beenen binden, gevonden, onder welke egter altyd (r) *Vlies-agtige* deelen, zekere deelen te zamen voegende, verstaan worden.

Van de Kraak-beenderen.

CXC. Eindelyk behooren tot de *Beenderen* de (s) *Kraak-beenderen*, die gelyk [vers 31] gezegt is, been-

(a) Medulla. (b) Massa informis. (c) Sanguis arteriosus. (d) Pinguedo. (e) Arteriae. (f) Materia medullosa. (g) Venae. (h) Nervi. (i) Sensus. (k) Luna. (l) Animalia. (m) Motus. (n) Quies. (o) Pabulum. (p) Ossa. (q) Ligamenta. (r) Partes membranaceae. (s) Cartilagines.

gelyke, en (a) Veer-kragtige deelen zyn, dog
s van 't (b) Tafel-scheidzel of Merg-agtige be-
ende.

XCI. Zy worden omvangen met haar (c) *Vlies*: Van haar
dienen eerstelyk, om de beenderen zamen te Omtrek.
gen, ten tweden, om de holligheden der geledin-
te maken, ten derden, om de eindens der beende-
te bedekken, en om ze glad en effen te ma-
, alwaar de beweging derzelve vereist word.
volgens zyn zy ook zeer nut om de (d) *Lugt*-
, (e) *Strotten-booft*, (f) *Longe-pypen*, (g) *Neus*-
n, (h) *Ooren*, (i) *Rande der Oog-scheelen*, en
ere deelen te maken.

Van de Beschryving der (k) *Weeke* of *Zagte* deelen en voor eerst.

Van de Gemeene bekleedzelen des Mensche-
lyke Lichaams.

CXCII. **D**US verre de Beenderen, en de dee- van de We-
len tot dezelve behorende, als steun- ke of Zagte
s van 't Menschelyk-gebouw, aangemerkt heb- deelen.
de, gaan wy nu voort tot het onderzoek van
zagte deelen, welkers wetenschap wy, [vers 35.]
Sarcologia of *Vlees-beschryving* genaamt hebben.

CXCIII. Deze kan verdeeld worden: eerst, in
beschryving van de (l) *gemeene bekleetzelen*
Menschelyke lichaams, ten tweeden, in de
beschryving der Ingewanden, ten derden, in de
beschryving der Vaten, ten vierden, in de (o)
beschryving der Zenuwen, ten vyfde, in de *beschryving*
(p) *Spieren*, en ten zesde, in de *beschryving*
(q) *Klieren*.

D 5

CXCIV.

(a) *Elasticæ partes*. (b) *Meditullium*. (c) *Perichondrium*. (d)
vera arteria. (e) *Larynx*. (f) *Bronchia*. (g) *Nares*. (h)
res. (i) *Oræ palpebrarum*. (k) *Sarcologia*. (l) *Tegumenta*
immunia. (m) *Splanchnologia*. (n) *Angiologia*. (o) *Neuro*-
ia. (p) *Myologia*. (q) *Annologia*.

Van de be-
fchryving
der Inge-
wanden.

CXCIV. In de *beschryving der (a) Ingewanden* worden aangemerkt, eerstelyk, de *(b) Chyl-ma* de *ingewanden* van den *(c) Buik*, ofte geschikt tot de *verteering der voetzelen*: deze zyn de *(d) Ma* *(e) Darmen*, *(f) Lever*, *(g) Milt*, en *(h) Alve* *klier*; [of *grootte Buik-klier*] ten tweede, de *Pis-schydende*, geschikt tot de *afklynzinge der* *gelyk de (k) Nieren*, *(l) Pisyders*; *(m) Wa* *blaas*, enz.: ten derden, de *(n) deelen geschikt* *de Voorteeeling*: ten vierden, de *(o) Werktuigen* *de Adembaling en Om-perzing des bloets*, geplac in de *(p) Borst* en *(q) Hals*, gelyk de *(r) Longe* *'t (s) Hart*, *(t) Middelfrif*, en de deelen tot *zelve behoorende*; en ten laafden de *(v) Herzen* *en de (w) Werktuigen van de Zinnen* gelegen *het hoofd*.

Van de
Gemeene
bedekzelen.

CXCV. Maar eer wy voortgaan tot de *inw* *dige*, zyn de *(x) Gemeene bedekzelen* die 't *heele Lichaam* bekleden, eerstelyk aan te merken *van welke in de Beesten* wel meerder, dog in *Menschen* maar drie worden gevonden: name *lyk*, de *(y) Opperhuid*, *(z) Huid*, en 't *(a) V* *of (b) Vet-vlies*: welke deelen wy nu zullen *de volgende by wyze van (c) Prenten*, gelyk *ne* *zegt*, vertoonē; op dat de *(d) Leerlingen* *al* *wat in de Ontledingen*, in elk deel van 't *Licha* *voortkomt*, om aan te merken en te leeren, *lyk als met eene aanschouwing*, kunnen begryp *en bezigtigen*.

Van de Op-
perhuid.

CXCVI. De *(e) Opperhuid* is een dun *Vli* *de geheele Huit*, van welke gelyk als het een deel *vaft bekledende*: waar van daan 't met het *Gri*

(a) Splanchnologia. (b) Viscera chylopa. (c) Abdom
(d) Ventriculus (e) Intestina. (f) Hepar. (g) Lien. (h) Pi
creas. (i) Utopa. (k) Renes. (l) Ureteres. (m) Vesica
naria. (n) Partes generationi dicata. (o) Organa respiratio
& circulationis. (p) Thorax. (q) Collum. (r) Pulmor
(s) Cor. (t) Diaphragma. (v) Cerebrum. (w) Organa sensu
(x) Tegumenta communia. (y) Cuticula. (z) Cutis.
Pinguedo. (b) Membrana adiposa. (c) Tabulæ. (d) Ty
nes. (e) Cuticula.

De woort *Epidermis* [of Opperhuid] wort ge-
naamt. In dit is aan te merken,

De vaste verbintenis met de Huit, door 't tusschen-
komende (a) *Net-wyze Lichaam* van *Malpighius*; zoda-
g, dat men in de snydinge der doode Lichamen met
kokent water het van de Huit moet afscheiden; egter
indervinden wy ook dat het in de levendige door
(b) *Vuur* en (c) *Blymakende* middelen, afscheit.
Zyn *Wedergroeying* is zeer ligt in de levendige;
nogtans is zyn oorspronk niet van de uitwazeminge
des Lichaams door de (d) *Lugt* verdikt, gelyk de
stude gewilt hebben; maar liever, volgens *Leeu-
wenhoek*, van een uitbrydinge der uitlozende buis-
jes van de Huid; of volgens *Ruisch* van een uit-
brydingen der Zenuw-tepeltjes van de Huit, ma-
kende zeer veele kleine (e) *Schubbetjes* of (f)
Schilletjes, aan malkander t'zamen hangende; of
misschien, gelyk het my toefchynt, van alle beide
te gelyk. Ziet de Aanmerking onder 't getal
1. *]

't (g) *Maakzel* of (h) *Zelfstandigheid* bestaat uit
de alderkleinste Schilletjes, en gelyk als Schubbetjes,
zeer vast zamen gevoegt, eerst, van *Leeuwenhoek*
gezien door 't (i) *Vergroot-glas*: in welke zeer vee-
le *Gaatjes*, gevende de doorgang, aan de Haaren,
uitwazeming; en zweet: welke laatste gemeenlyk
(k) *Zweet-gaten* genaamt worden. Eenige geven
nun zekere *Klap-vliezen*, om 't Zweet te matigen;
dat ik nogtans eerder agt te geschieden, door de
t'zamen-trekkende kragt dezer waten.

De *verscheide dikte*, en die aldermeest in de (l) *Sool*
[of plante] der Voeten, en in de (m) *Holligheden* der
Handen: in de andere deelen is zy zeer dun.
Over al worden *verscheide diepere en ondiepere*
groeven of *strepn*, en voornamentlyk in de hol-
ligheden der Handen, gezien: uit welke veele po-
gen waar te zeggen: in de toppen der Vingeren,
zyn

(a) *Corpus reticulare Malpighii.* (b) *Ignes.* (c) *Vesicatoria.*
(d) *Acc.* (e) *Squamulae.* (f) *Lamellae.* (g) *Structura.* (h) *Sub-*
stantia. (i) *Microscopium.* (k) *Pori.* (l) *Planta.* (m) *Vola.*

zyn zy krul-rond, en fchynen de uitloozende haren van de Huit, alhier in een zekere fchikkinge geftelt, te befchermen.

De (a) *Vaten*, konnen nog van *Ruyfch* de zyn alderfynfte inſpuitingen ontdekt, nog ook van andere getoont worden; zo dat zy gequeft zyn geen bloet geeft, en is by naar zonder gevoelen egter moet het zekerlyk door een zeer fyn vaten gevoet worden.

't (b) *Gebruik*, eerftelyk, de (c) *Huit* te befchermen van 't pynelyk gevoel, en alzo 't Gevoelen beftieren; ten tweeden, ook de uitwazemingen van de Huit te matigen.

Van 't Net-gewyze Lichaam van Malpighius.

CXCVII. 't (d) *Net-wyze Lichaam van Malpighius*, of het *Huits-net*, is een dun Vlies doorboort met ontelbare kleine gaatjes, gelyk een (e) *Net* leggende zeer dicht aan de (f) *Opperhuid*, en aan deze vaft houdende, als 't door de (g) *Konft* ongeluk word afgefcheiden. In dat moet men aante merken.

De *Plaats*, alwaar 't meest word gevonden. Men verzekert wel gemeenelyk, als of het door 't geheele Lichaam onder de Opperhuit wiert gevonden; dog nauwlyks kan het in andere plaatzen als in die deelen, alwaar 't gevoel van de Huit 't volmaakfte en sterkfte is, namentlyk in de (h) *Hollen* der *Handen*, (i) *Toppen* der *Vingeren*, (k) *Planten* der *Voeten*, ontdekt worden. Daar boven kan het ook in de (l) *Tong*, ja wel hier alderduidelykfte gezien worden: uit welke zy aart en maakzel beter, als uit alle de andere deelen blyken.

't *Gebruik*: door zyn *Gaatjes* laat het door de haaren, *Tepel-zenuwtjens*, en uitlozende *Buisjes* der *Huit*: die het op een zekere en bepaalde fchikkinge hout, op dat zy niet ligt van haar plaats zouden kunnen verzet worden: en het fchynt ook de zachtighe

(a) Vasa. (b) Usus. (c) Cutis. (d) Corpus reticulare Malpighii, five reticulum cutaneum. (e) Reticulum. (f) Cuticula. (g) Ars. (h) Volæ manuum. (i) Apices digitorum. (k) Plantarum. (l) Lingua.

heid der (a) *Tepeltjes*, en de bequaamheit tot het Gevoel te bewaren.

Malpighius van 't Werktuig des Gevoels, en daar *Ruyfch* in zyn eerste brief Fig. 4, 5, 6 en 7, dienen over dit deel nagezien te worden: welke de uitvinding van den eerste zeer fraai verheeft.

CXCVIII. De (c) *Huid* is een Vlies zo dik gelyk Van de Huid.

leer, 't geheele Lichaam bedekkende: in elk zyn aan te merken,

De (d) *Zamenbinding*: de bovenste oppervlakte met

(e) *Net van Malpighius*, en de (f) *Opperhuid*;

de onderste met het (g) *Vet*, en dat in zommige plaatsen zeer los, in andere zeer vast gehegt.

Verscheide dikte, in verscheide deelen des Lig-

naams, en ook in verscheide (h) *Dieren*, gelyk

de verscheidentheid van 't (i) *Leer* blykt.

Weel (k) *Groeve* of (l) *Strepen*, gemeen met de vren huid.

Het heeft (m) *Gaten*, groote, gelyk in de (n)

mond, (o) *Neus*, (p) *Ooren*, enz. alwaar nogtans

Huit beter omgebogen; als doorboort, kan ge-

gt worden.

Kleine, gemeenlyk (q) *Damp-gaten*: die weder-

n groter of kleinder zyn; voor de doorgang van

(r) *Haren*, (s) *Doorwazeming* en 't (t) *Zweet*:

grootste voornamentlyk in de (v) *Neus*, bevat

(w) *bloote Oog*; dog de kleinste vertoonen de

(x) *Vergroot-glazen*, en ook de doorgang van

(y) *Kwikzilver* door 't (z) *Leer*.

't (a) *Maakzel* of (b) *Zelfstandigheid*: uit byzondere

(c) *Pees-agtige Veezels*, wonderlyk te zamen

wlogten.

Zeer menigvuldige (d) *Bloed-waten*, door de (e)

Wonder-

(a) *Papillæ*. (b) *Tactus*. (c) *Cutis*. (d) *Connexio*. (e) *Re-*

alum Malpighii. (f) *Cuticula*. (g) *Pinguedo*. (h) *Anima-*

(i) Corium. (k) *Sulci*. (l) *Lineæ*. (m) *Foramina*.

Os. (o) *Nasus*. (p) *Aures*. (q) *Pori*. (r) *Pili*. (s) *Trans-*

ario. (t) *Sudor*. (v) *Nasus*. (w) *Nudus oculus*. (x) *Mi-*

scopia. (y) *Mercurius*. (z) *Corium*. (a) *Structura*. (b)

stantia. (c) *Fibræ tendinæ*. (d) *Vasa sanguifera*. (e) *lan-*

giones stupendæ.

Wonderlyke inspuitingen van Ruysch, eerst behoeftelyk ontdekt, ziet de Schriften deszelfs.

Uit zeer veel (a) Zenuwen, makende de (b) Spijgwyze tepeltjes, door 't (c) Net-vlies van Malpighi in de Opperhuid doortrekende: die in de (d) Hoofden der handen, voornamentlyk omtrent de (e) Toppen der Vingeren, en in de (f) Planten der Voeten als de opperhuid gefcheiden is, meest zichtbaar zyn en maken 't eerste (g) Werktuig van 't gevoel.*

Van meest al de nieuwe, naar Stenon en Maghius, worden in de huid zeer veel (h) gierstgedachtige-huits-kliertjes, gestelt, voor de afscheiding van de (i) Doorwazemende stoff; niet tegenstaande naauwlyks, of ten minsten zeer weinige konnen getoond worden, en de werking hun toegeschreven door de slag-adertjes alleen genoeg kan verricht worden †.

De (k) Klapjes of de huits-huisjens ‡ zyn misschien de (l) Vet-klieren van andere.

't Gebruik van de Huid is: eerstelyk de ondergelegene deelen te bekleden en te beschermen; tweede, 't Werktuig te zyn van 't gevoel; en derde, de gemeene (m) Uitlooser van 't (n) Bloed door middel van 't (o) Sweet en (p) Doorwazemend hy dient ook te gelyk, om de droogte van (q) Huid te weeren.

Van de Hairen.

CXCIX. Men is ook gewoon de (r) Hairen [vergel. 32.] aan de Huid toe te voegen, en zyn voor al 't hoofd, alwaar zy (s) Hoofthairen genaamt worden, aanmerkelyk: in deze moet men bemerken

't Deel buiten de Huid: dat lang, rond, en door 't (t) Vergroot-glas bezigtigt, doorschynend is

(a) Nervi. (b) Papillæ pyramidales. (c) Rete Malpighianum. (d) Volæ manuum. (e) Apices digitorum. (f) Plantæ pedum. (g) Tactus organum. (h) Glandulæ cutaneæ miliares. (i) Materia perspirabilis. (k) Folliculi sive receptacula cutanea. Glandulæ sebaceæ. (m) Emunctorium universale. (n) Sanguis. (o) Sudor. (p) Transpiratio. (q) Cutis. (r) Pili. (s) Capilli. (t) Microscopium.

* Ruysch Epist. Tab. XVII. fig. 2.

† Conf. Ruysch advers. Anat. Decaf. I. pag. 9:

‡ Ibidem descripta. Ziet ook na de Aanmerkingen [agteraan dit Werk gevoegt] Aanmerking [2 *]

dikwils knobbel-agtig; maar niet hol, of getakt: het einde is dikwils gespleeten gelyk een pen-

De *Deel binnen de Huid*, de *Wortel*, en om zyn maante den (a) *Bol* geheten: waarschynelyk holvaat-agtig in de wortels, gelyk de (b) *Schaften* Vogelen. * Welk vaat-achtig gedeelte word loten in een blaasje, zeer klaar te zien in de *Paarts-hairen* en *Varkens borstels*.

De (d) *Oorspronk*: onder de (e) *Huyd* in 't (f) *Vet*: waarschynelyk uit de (g) *Zenuwen*, om de pyn, in het uittrekken der zelve word gevoeld.

(b) *Voedende stof* is dezelve, gelyk van de andere deelen; niet (i) *Uitwerpelyk*, gelyk de *Ouwen* hebben gemeent; nog zy groeyen ook niet naar dood, als gemeenlyk geloof word, gelyk ik voor zekere ondervinding geleert heb.

(k) *Coleur*: in de (l) *Heete Landschappen*, zeer (m) *Swart*; in de getemperde (n) *Bruin* of (o) *Swart*; in de koude, (p) *Geel*, (q) *Rood*, (r) en *Bruinagtig*; in de nochtans overal in de *Ouwde* tot het (s) *Grys*, overgaan, en tot de (t) *Groen-achtige* in die, welke met *Kooper* bewerken.

Langte: naar maate der deelen des *Lichaams*, in zy het langste in 't (v) *Hooft*; naar maate van de onderwerpen of landschappen: zy zyn onder de barre landstreek, zeer (w) *Kort* en (x) *Gekroest*; in de matigder, langer.

De *gestalte in 't gevoel*; eerstelyk, naar de verscheidentid der onderwerpen en (y) *Landschappen*: zy zyn in *Ætiopien* en droger *Land-lieden* harder; in de vogtige en jonge *Kinderen*, zagter: ten tweden, naar de verscheidentid van de *plaatzen des Ligbaams*: in de (z) *Schaamdeelen*

(a) *Bulbus*. (b) *pennæ avium*. (c) *Setæ*. (d) *Origo*. (e) *cutis*. (f) *Pinguedo*. (g) *Nervi*. (h) *Materia nutriens*. (i) *crementitia*. (k) *Color*. (l) *Regiones calidissimæ*. (m) *Nigrissimus*. (n) *Fuscus*. (o) *Niger*. (p) *Flavus*. (q) *Rufus*. (r) *Subfuscus*. (s) *Canus*. (t) *Viridescens*. (v) *Caput*. (w) *capillifissimi*. (x) *Crispi*. (y) *Regiones*. (z) *Pudenda*.

* *Leuwenhoek A&E Erud. An. 1683, p. 511. Ruysch epist. I. in Thes. Anat. X. pag. 1 ad 4.*

deelen, en (a) *Oxels*, zyn zy zeer hart; in 't hoofd zachter, in 't vordere lighaam, het alderzagfte.

Tyd van de Oorspronk: Zommige worden men geboren, gelyk in 't (b) *Hooft*, (c) *Oog-hairen*, (d) *Wyn-braauwen*; doch zommige komen allertooft voort in een zekere ouderdom, gelyk die van (e) *Baard*, (f) *Oxels* en (g) *Schaamdelen*. Ook wassen zommige hairen altyd; dogh andere niet meer na de geboorte.

Het Gebruik van de hairen des hoofts: het hoofd verwarmen en te verziere; doch dat van de andere hairen, de Oog en Wyn-braauws-hairen uitgezonderd, is zoo klaar niet.

Van de Nagels.

CC. De *Plaatzing*, getal, gedaanten, grootte, en couleur der (b) *Nagelen*, [vers 32.] zyn een ieder bekend; maar men moet aanmerken

Hun deelen: het uitterlyke deel word de punt, 't onderste wortel of begin geheten: dit is dunner en zachter; [namentlyk de wortel] en dat dikker en harder; [namentlyk de punt] en 't witte deel by de wortel wort (i) *Maan-ring* genoemt.

Zelfstandigheid: zy bestaan uit verlangde huits tepeltjes, verhart, en zeer vast zamengevoegt met een (k) *Even-wydige schikking*: daarom zyn zy in de wortel, alwaar de tepeltjes nog heel dun en te zacht zyn, zeer gevoelig; dog in de (l) *Top* kunnen zy zonder pyn afgesneeden worden. Deze tepeltjes komen, zo wel van de wortel [der nagelen] als van 't onderste gedeelte, uit de huid, voort: zodat zy in de voortgang naar de Top, om de grootte toe-vloed der bykomende tepeltjes, dikker en sterker zyn, en door behulp der zelve zo vast aan de ondergelegene huid aankleven. Nogtans worden zy lichtelyk met kokent water in de (m) *Doode lighamen* afgescheiden.

Voeding: gelyk de andere (n) *Huists-tepeljes* hairen vaten hebben, waar uit zy gevoedt worden; alzoo hebben deze die ook in hun begin: welke tepeltjes gelyk

(a) *Alx.* (b) *Caput.* (c) *Cilia.* (d) *Supercilia.* (e) *Barbae.* (f) *Alx.* (g) *Pudenda.* (h) *Ungues.* (i) *Lunula.* (k) *Ordo parallelus.* (l) *Apex.* (m) *Cadavera.* (n) *Papillæ cutaneæ.*

lyk als (a) *Wortels* zyn, uit welke daar na voort-
 omen, harde vaste vezelen, op dezelve manier,
 lyk in de (b) *Haaren*: en worden ook gevoedt,
 groeijen op dezelve wyze. Doch deze groeiingh
 uwt op naar de (c) *Dood*, heel anders als veele
 weeren.

't *Gebruik*: eerstelyk de (d) *Vingers* te verster-
 en, op dat zy niet lichtelyk van de uitterlyke onge-
 akken worden gekwest. Ten tweeden, de oplich-
 g gemakkelyker te maken, in de handen, voor-
 entlyk van kleine dingen. Ten derden, gebrui-
 n wy deze zeer bekwaamelyk om de (e) *Jeukende*
 elen te klouwen; en om verscheidene, by voorbeeld
Onreinigheden, af te schrabben. Ten vierden,
 sterken zy de gang in de (g) *Voeten*, en verhoef-
 n de (h) *Pynelyke tegenstotinge*, enz.

Zornige (i) *Dieren* [in welke zy een (k) *Gelyk-*
armig gedaante hebben] grypen, en nemen der hun-
 of mede, gelyk de (l) *Katten*, en (m) *Leeuwen*.
 n de andere dienen zy in de plaats van (n) *Haak-*
 e, om te kunnen klimmen, gelyk aan de (o)
 pen, en (p) *Eikhoornjes*. Andere gebruiken ze
 de plaats van (q) *Schoenen*, andere in de plaats
 n (r) *Wapenen*: gelyk de (s) *Paarden*, en (t) *Os-*
 , als zy zig met deze beschermen en slaan.

CCI. In 't (v) *Vet*, [vers 28] of (w) *Vet vlies* van 't *Vet*.
 n aan te merken.

De Plaatzing: bykans over-al door 't geheele
 haam onder de huid; daar-en-boven in de tusschen-
 ats der Spieren, in 't (x) *Net*, en (y) *Darm-*
 eyl, omtrent de (z) *Nieren*, en in verscheide
 dere plaatsen.

Selfstandigheid uit,

in dun doorschynend Vlies, hebbende ontelbare (a)

E

Blaas

a) Radices. (b) Pill. (c) Mors. (d) Digit. (e) Partes
 rientes. (f) Sordes. (g) Pedes. (h) Allisio Dolorif.
 (i) Animalia. (k) Analoga. (l) Feles. (m) Leones.
 Hami. (n) Simia. (o) Sciuri. (p) Calcei. (r) Arma.
 Equi. (s) Boyes. (v) Pinguedo. (w) Membrana adipo-
 (x) Omentum. (y) Mesenterium. (z) Reoes. (a) Cellulae.

Blaasjes, of (a) *Kwabbetjes*, tuffchen malkan wederzyds gemeen zynde, en Een vette, Oly-achtige, en als Boter-achtige *stoff* 't Bloed, die *Blaasjes* vervullende: afgefcheide uit de (b) *Slag-aderen*, maar niet uit de (c) *Kieren*. Dog in de zeer mageren is alleenlyk dat blaasachtige vlies, ledig van de vet-achtige stoffe.

Onderscheid 't welk de (d) *Schryvers* maken tuffchen het (e) *Smeer* en 't (f) *Vet*, volgens welke de *Mensch* geen *smeer* wort gevonden.

Overvloedige (g) *Bloed-vaten*, (h) *Slag-aderen* en (i) *Aderen*, van de naaste Deelen, de (k) *Vlaasachtige blaasjes* omringende; dog weinig (l) *Zeeuwen*: hier om heeft het weinig gevoel.

(m) *Vet-vaten* worden van zommige der by daan: welke wy van de (n) *Zyd-takjes* bloed-vaten en de voornoemde blaasjes niet geloven onderscheiden te wezen.

De (o) *Omlooping*, (p) *beweging*, of (q) *Wedergang* van 't (r) *vet* naar de (s) *Aderen*, blykt eentlyk, uit de fchielyke vertering deszelfs in zekere ziekten, en door de sterke beweging der *Dieren*.

Gebruik: Eerstelyk 't lichaam te beschermen tegens de (w) *koude*; ten tweeden, tegens de (x) *fcherpheid* der zouten; ten derden, de buigzaamheid, van *Huid*, *Spieren*, en andere deelen te bewaren; ten vierden, misschien in de tyd van gebrek wederom eenig wys voorvoetzel te dienen; ten vyfden, de (y) *Leden* plaatzen te vullen, in welk aanzien het eerstelyk de *fchoonheid* in 't (z) *Aangezigt*, (a) *Hals*, enz. voermeerdert; daar en boven dewyl het de ruine tuffchen den (b) *Aars*, (c) *Schede* der *Lyfmoec*

(a) Lobuli. (b) Arteriz. (c) Glandulz. (d) Autores. Adeps. (f) Pinguedo. (g) Vasa sanguifera. (h) Arteriz. Venz. (k) Cellulz membranacez. (l) Nervi. (m) Vasa adiposa. (n) Vasa lateralia sanguiferorum. (o) Circulatio. (p) Motus. (q) Regressus. (r) Pinguedo. (s) Venz. (t) Certi morbi Animalia. (w) Frigus. (x) Acrimonia salium. (y) Loca vacua. (z) Facies. (a) Collum. (b) Anus. (c) Vagina uteri.

an 't *Vleizig vlies*, en 't *gemeene Vlies der Spieren*. 67

beenderen der Heup vervult, kunnen de gezegde deelen in de uitdryvingen der vuiligheden en vrugten beoorlyk uitgespannen of verwydert worden. Ten zeshen, om de pynelyke vryving of kneuzing te beletten, gespannen in de (a) *Planten der Voeten*, en in de afpaling van de (b) *Schaam-deelen*.

CCII. Het (c) *Vlyzig-vlies*, word van veele belevven voor 't vierde gemeene dekzel: 't welk een Vlys-agtigen rok, die zekerlyk in de beesten tusschen de Huid en 't Vet, met wiens behulp de Huid bewegen en de (d) *Vliegen* verdryven; maar in de Mensch en wort het niet gevonden, en is in 't aangezigt; zonder twyffel, om dat den Mensch, zynde verzien met handen en klederen, niet in andere plaatzen van 't Lichaam niet nodig heeft.

Van het Vlyzig-vlies.

CCIII. 't (e) *Gemeene vlies der Spieren* wort van sommige voor een gemeen bekleedzel belevven: 't welk onder 't Vet gelegen, en alle Spierdeelen te bekleeden gezegt word; dog dat word niet ten onrecht voor een gemeen bekleedzel gesagden: om dat door het geheele lichaam niet is gespannen; maar alleen in sommige deelen word gevonden: en in veele plaatzen ontbreekt.

Van 't gemeene Vlies der Spieren.

CCIV. De gemeene bekleedzelen afgehandelt zijnde, volgen nu; de (f) *bevattende deelen*, of *eigen bekleedzelen van de (h) buik*, namentlyk, de (i) *Spieren van de (k) Buik*, en de (l) *Pens-zak*. Want wy eerst, tot het onderzoek der deelen van de Buik overgaan; om dat deze om de vuiligheden, die zy in hebben, 't meeste zyn onderworpen aan de bederving: en alzo de andere lantzen en beter zonder stank kunnen behandeld en beart worden.

CCV. Omtrent de Spieren van de Buik moet men merken:

Vande Spieren des Buiks.

De Plaatzing. Zy bezetten en maken den gewonen omtrek van de Buik.

E 2

(a) *Witte*

(a) *Plantæ pedum*. (b) *Regio pubis*. (c) *Panniculus carnosus*. (d) *Musculi*. (e) *Membrana communis musculorum*. (f) *Res continentibus*. (g) *Tegumenta propria*. (h) *Abdomen*. (i) *Musculi*. (k) *Abdomen*. (l) *Peritonæum*.

De (a) Witte Linia, uitgestrekt van 't (b) borst-been door 't midden van de Buik, tot de zamenvoeging der Schaam-beenderen, zamen gesteld uit de Peezen dezer Spieren, [namentlyk Buiks Spieren] in wien 't midden de (c) Navel is.

't Getal: gemeenlyk vyf paar.

1. De (d) Regte, zyn begin hebbende in de Schaam-beenderen; en zyn einde in 't Borst-been, en veele Ribben: in welke zyn (e) Peesagtige afscheidingen.
2. De (f) Schuins nedergaande: hy komt voort uit veele Ribben, Wervel-beenderen der Lendenen, Darm en Schaam-beenderen; eindigt ook met zyn (g) Pees in de Witte Linia.
3. De (h) Schuins opklimmende: komt ook voort uit de ongenaamde Beenderen en Wervel-beenderen der Lendenen; ende wort ten deele ingeplaat in de (i) Onderste Rand van de laatste Ribben, en ten deelen in de witte Linia.
4. De (k) Dwerze: hy heeft by kans het zyn begin en einde.
5. De (l) Spits-wyze: is zeer klein, komt voort by de zamenvoeging der Schaam-beenderen, en eindigt in de witte Linie onder de (m) Navel; maar al te mets word hy in 't geheel gemist; zomtyds is 'er alleenlyk een Spier te vinden, zomtyds alle beiden.

(n) Vaten: (o) Slagaderen en (p) Aderen, van de (q) Tusschen-ribbige, (r) Lendenen, (s) Mam- en ook van de (t) Middel-boven-buiks vaten voort komende: (v) Zenuwen, van de Rug en Lendenen, die redelyk groot zyn.

De (w) Door-boring, of de (x) Ring in 't onder

(a) Linia alba. (b) Os sternum. (c) Umbilicus. (d) Rectum. (e) Distinctiones tendineæ. (f) Oblique descendens. (g) Aponeurosis. (h) Oblique ascendens. (i) Margo inferior. (j) Transversale. (k) Pyramidale. (l) Umbilicus. (m) Vasa Arteria. (n) Venæ. (o) Intercostales. (p) Lumbares. (q) Mammæ. (r) Epigastrica. (s) Nervi. (t) Perforatio. (x) Annulus.

ste deel van de schuins neergaande, opklimmende, en dwerze Spieren: tot doorgang der neuten van de Pens-zak en Zaat-vaten in de Mannen; in de Vrouwen laat het door de ronde Banden van de (a) *Lyfmoeder*, dog de (b) *Darmen* en (c) *Net* in de (d) *breuken*.

De band van *Poupartius*: tusschen 't uitsteekvan 't (e) *Darm*- en (f) *Schaam-been* [3. *].

't *Gebruik*: ten eersten, om de ingewanden van de derbuik te bewaren en te beschermen; ten tweeden, door haar geduurige beweging de verteering en doorgang van de Chyl te helpen; ten derden, de uitsluiting van den (g) *Afgang*, (h) *Pis*, en ten vierden van de (i) *Baring*, de (k) *Vrugt* en (l) *Naarboorte*, voort te zetten; ten vierden, aan de (m) *adem-haling* te dienen; ten vyfde, om de buiging van (n) *Lichaam* te helpen; ten zesde, de (o) *Braking* te verlichten; en ten zevende, misschien ook te helpen tot het (p) *Springen*.

CCVI. 't (q) *Buik-vlies*, of *Pens-zak*, is 't naast Van het Buik-vlies. de dwerze Spieren der Buik gelegen: 't welk een dun, effen en glad vlies, bekledende van binnen de geheele Buik, en besluitende, als in een zak, de meeste (r) *Ingewanden* van de (s) *Buik*: daar en boven is het zamen gevoegt met het (t) *middekrift*, en met alle Ingewanden van de Buik; van dewelke het volkomentlyk bedekt, de (v) *Maag*, (w) *Darmen*, (x) *Darm-scheil*, (y) *Net*, (z) *Lever*, (a) *Milt*, en de (b) *Alvlees-klier*: die daarom gezegt worden in de (c) *Verdubbeling van de Pens-zak* gelegen te wezen: dog de (d) *Nieren*, (e) *Waterlyders*, (f) *Blaas*, en de (g) *Grooten van de buik* dekt het alleenelyk in 't opste gedeelte.

E 3

Het

(a) Uterus. (b) Intestina. (c) Omentum. (d) Hernia. (e) Vesiculae. (f) Os pubis. (g) Stercus. (h) Urina. (i) Partus. (j) Foetus. (l) Secundina. (m) Respiratio. (n) Corpus. (o) Emittus. (p) Saltus. (q) Peritonæum. (r) Viscera. (s) Abdomen. (t) Diaphragma. (v) Ventriculus. (w) Intestina. (x) Intestinerium. (y) Omentum. (z) Hepar. (a) Lien. (b) Pancreas. (c) Duplicatura peritonzi. (d) Renes. (e) Ureteres. (f) Uterus. (g) Vasa majora abdominis.

Het maakt (a) *Banden*: eerstelyk, den (b) *Schort-band* van de Lever, en ten tweeden, de twee (c) *Brede banden* van de Lyfmoeder.

Het schiet twee (d) *Scheuten* buiten de Buik bekledende de (e) *Zaat-vaten*, en (f) *Ballen*: omtrent deze zyn aan te merken.

1. Hun *wonderlyke doorgang* tusschen de *Scheuten* van de Buik;
2. De *opening*, in de buik der Honden, in de *Mensch* ontbrekende.

De *Bekleding der ronde Banden* in de *Vrouw* ende omkringen der zelve door *Nuk* afgetekend *adenogr. Fig. 39 en 40.*

(g) *Slag-aders* en (h) *Aders*, van de *Middel-bovenbuikige*, *Mammen*, *Lendenen*, en *Middelrifts-vaten*.

(i) *Zenuwen*, van de *Middelrif*, *Rug*, *Lendenen* en *Heilig-beens-zenuwen*.

(k) *Water-vaten* worden van zommige der *Water* gevoegt.

(l) *Klieren* worden ook van eenige *Organen* stelt in dat te wezen: die nogtans in zyn *natuurlyke stant* niet te zien zyn. [4. *].

't *Gebruik*: eerstelyk, de (m) *begrepene deelen* van den buik te behouden: want dit te verlenget, of gescheurt zynde, zakken zy uit hun plaats, en brengen (n) *breuken* voort; ten tweeden bekleetzels te geven aan de (o) *Ballen*, en bykleeft aan alle de begrepene deelen des buiks; die daarmede gemeenelyk gezegt worden haar *buitenste vlies* van de (p) *Pens-zak* te hebben.

Beschouwing van de begrepene deelen des Buiks.

CCVII. *Beschouwing van de begrepene deelen des buiks.*

't *Buik-vlies* voorzigtelyk geopent zynde, ziet men de zo genaamde,

(q) *Navel-vaten*, in de oude in banden van de *andere*, (r) *twee Slag-aders*, een *Ader*, en de *Blaas-bant*, die in de oude *redenloozen Dieren*

(a) Ligamenta. (b) Suspensorium hepatis. (c) Duo lata ligamenta uteri. (d) Processus. (e) Vasa spermatica. (f) Testes. (g) Arteriae. (h) Venae. (i) Nervi. (k) Vasa lymphatica. (l) Glandulae. (m) Contenta. (n) Hernia. (o) Testes. (p) Peritonaeum. (q) Vasa umbilicalia. (r) Dux arteriarum. (s) Urachus.

kans verdwynen; of ten minsten minder te zien
n, als in de Mensch *.

't (a) *Net* of (b) *Overdekzel*, leggende op de (c)
armen.

(d) *Darmen*, beslaande 't grootste gedeelte van
Buik:

In 't midden, de (e) *dunne*.

In de omtrek, de (f) *dikke* genaamt.

't (g) *Darm-scheil*, of *Vlies* het welk de Darmen
samen bint.

De (b) *Maag*, meest gelegen in 't opperste en
linkere deel.

De (i) *Lever* met de (k) *Gal-blaas*, in de zyde
(l) *Regter-boven-buik*.

De (m) *Milt*, hangt in de linker zyde, aan de
Maag, en legt tegens de Bastert-ribben.

(n) *Twee Nieren*, schuilende onder de Darmen,
leggende op de (o) *Lendenen*.

(p) *Water-blaas*, in 't onderste deel van den
buik, 't (q) *Bekken* gezegt, gevoegt aan de Schaam-
eenderen.

De (r) *Alvees-klier*: welk is een groote Klier,
onder de Maag leggende.

Eenige deelen dienende aan de voort-teling: ge-
k.

Van de Mannen (s) *Zaat-blaaskens*, &c.

Van de Vrouwen de (t) *Lyfmoeder*, deszelfs (v)
Banden, de (w) *Ballen*, de (x) *Trompetten*
van *Fallopian*, en andere deelen tot haar beho-
rende.

De (y) *Grote Slag-ader*.

De (z) *Hol-ader*.

De (a) *Poort-ader*.

E 4

De

(a) Omentum. (b) Epiploon. (c) Intestina. (d) Intestina.
(e) Intestina tenuia. (f) Intestina crassa. (g) Mesenterium.
(h) Ventriculus. (i) Hepar. (k) Vesicula fellea. (l) Hypochon-
drium dextrum. (m) Lien. (n) Duo renes. (o) Lumbi. (p)
Vesica urinaria. (q) Pelvis. (r) Pancreas. (s) Vesiculae semi-
nales. (t) Uterus. (v) Ligamenta. (w) Ovaria. (x) Tubæ
Fallopianæ. (y) Arteria magna. (z) Vena Cava. (a) Vena portæ.

* Ziet van deze meerder in 't Hoofdstuk van de Vrucht.

De (a) *Heup*, (b) *Uit-zuig*, (c) *Darm-scheil*, andere *Slag-aderen*, en *Aderen*, &c.

Van het Net.

CCVIII. 't (d) *Net* is een *Vlies-agtig deel*, veeltyds met veel *Vet* voorzien, onder 't (e) *buik-vlies* 't naaste op de *Darmen* leggende.

(f) *By-namen*: 't (g) *Net* 't (h) *Netje*, en de *Grieken* (i) *Overdeksel*.

Plaatzing: veeltyds beslaat het alleen 't opperste deel van de *Buik*; ook is het dikwils tot 't onderste uitgestrekt.

(k) *Swaarte*: in een volwassen *Mensch*, is niet vet nog mager is, omtrent een half *pont*: de *Swarte* verschceelt naar mate van 't *Vet* zeer veel in de *Beesten*.

Zamenbinding: in het onderste gedeelte, is 't *Lien* en vloeeyende.

In 't opperste { Van vooren met de (l) *bodem* der
Maag (m) *Twaalf Vingerigen-darm*
en (n) *Milt*.
Van agteren met de (o) *Kartel-darm*
en (p) *Alvlees-klier*.

Selfstandigheid: uit

Een zeer *dun dubbeld Vlies*, makende, als een (q) *Fagers tas*, voorzien met een holligheid, (*beurs*, of *zakje*, genaamt.

Vet, behouden in de *Vet-blaasjes*, die gelyk als (s) *buizen* uitmaken.

Vaten { (t) *Slag-aderen*, zeer menigvuldige uit
de (v) *buiks-Slagader* *
(w) *Aderen*, van de (x) *Poort-ader*
voornamentlyk van de tak der (y)
Milt-ader.

Senuwen

(a) *Arteria & vena iliaca*. (b) *Arteria & vena emulgentes*.
(c) *Arteria & vena mesenterica*. (d) *Omentum*. (e) *Peritonaeum*.
(f) *Synonymia*. (g) *Rete*. (h) *Reticulum*. (i) *Epiploon*. (l)
Pondus. (l) *Fundus ventriculi*. (m) *Intestinum duodenum*.
(n) *Lien*. (o) *Intestinum colicum*. (p) *Pancreas*. (q) *Marsupium venatorium*.
(r) *Bursa*. (s) *Ductus*. (t) *Arteriz*. (v) *Arteria coeliaca*. (w) *Vena*. (x) *Vena portae*. (y) *Vena splenica*.

* In *Ruyfchii Thes. Anatom. II. Tab. V. Fig. 1. elegantissima harum arteriarum delineatio videri potest.*

(a) *Sennawen*, van 't (b) *Tuffen-ribbi-*
gen en dolend Paar.
 (c) *Water-vaten*.

De *Tuffchen-ruimten* tuffchen de (d) *Inmond-*
Vaten worden (e) *Kringen* gezegt.

It heeft veele Gaatjes, waar van daan 't de naam
 (f) *Net* heeft.

De (g) *Vet-buizen* van *Malpighius*, zy zyn niet an-
 s als *Zyd-takken* der *Bloed-vaten*, die in de
asjes, de *Bloed-vaten* omcingelen, 't *Vet* aan-
 ngen: welke blaasjes, gelyk in 't andere *Vet*,
 [5. *]

Gebruik: eerstelyk, om door zyn gladdigheid aan
 beweging der *Darmen* te dienen; ten tweden,
 (h) *Darmen* te beschermen tegens de koude;
 derden, te helpen tor de bereiding der *Gal*,
 or het geven van 't vettig gedeelte: Want al wat
 in het *Net* wedervloeit, gaat in de *Lever*; ten vier-
 de, de fcherpigheid te verzagten der vogten: en ten
 viden, miffchien wederom te voeden in gebrek
 in voetzels, gelyk van 't *Vet* in 't gemeen ge-
 zt is.

CCIX. De (i) *Maag* is een *Vlies-agtig* deel, hol, van de
 gedaante van een (k) *Doedel-zak*, geschikt om Maag.
Spyzen te ontfangen en te verteeren.

Plaatzing: deze is fchuins onder het (l) *Middel-*
e, tuffchen de (m) *Lever* en (n) *Milt*.

Verdeeling: in twee (o) *Monden*, en (p) *bodem*:
 De *bodem*, maakt het grootste en onderfte deel
 zelfs.

De linker, of (q) *Krop* van de *Maag*,
 die hooger is als de regter, vereenigt
 met 't (r) *Keel gat*, en verzien met veel
 (s) *Zenuwen*; en
 E 5 De

(a) *Nervi*. (b) *Par intercostale & vagum*. (c) *Vafa lym-*
phatica. (d) *Anastomoses*. (e) *Arcolæ*. (f) *Omentum*. (g)
Tætus adiposi Malpighii. (h) *Intestina*. (i) *Ventriculus*. (k)
Ventriculus luforius. (l) *Diaphragma*. (m) *Hepar*. (n) *Lien-*
Duo orificia. (p) *Fundus*. (q) *Cardia*. (r) *Gula*. (s)
Nervi.

Monden } De regter, of (a) Poortier, aan welke
 (b) Darmen gevoegt zyn; alwaar en
 byzonder (c) Klap-vlies is, hebben
 een neer gebogen plaatzing*.

Grootheid: verscheiden, veeltyds 't aldergrootst
 in de Gulzigaarts, ook in de Mannen grooter,
 in de Vrouwen.

't Getal: in de Mensch alleen; in verscheiden
 Beesten veele.

Deszelfs } (d) Slag-aderen, (e) Maag-slagaderen
 Vaten } zegt, uit de (f) Buikslag-ader.
 (g) Maag-aderen, lopen tot de (h) Poort-
 ader, alwaar
 De (i) Korte-vaten, gaande naar
 de Milt-tak.
 De (k) Kroon-ader; rond om
 (l) Maag loopende.
 (m) Zenuwen; van 't (n) doolende paard
 voornaamentlyk omtrent de linker
 mont ingaande, genoegzaam zig
 baar.
 (o) Water-vaten; deze loopen naar de (p)
 Chyl-zak.

(q) Selfstandigheid: Vlies-agtig, zamengesteld uit
 vier (r) Rokken.

1. De (s) Vlies-agtige; wiens Vezelen over dwaars
 loopen.

2. De (t) Spier-agtige; in welke een dubbele
 schikking der Vezelen is.

De buitenste [schikking], daalt van 't opperste
 deel tot 't onderste.

De binnenste; wiens Vezelen, ten deelen in
 opperste deel van de Maag, tusschen beide
 de Monden; ten deelen van de linker zyde
 schuins loopen naar de regter.

3. D

(a) Pylorus. (b) Intestina. (c) Valvula. (d) Arterix. (e)
 Arterix gastricæ. (f) Arteria cæliaca. (g) Venæ gastricæ. (h)
 Vena portæ. (i) Vasa brevia. (k) Vena coronaria. (l) Ventri-
 culus. (m) Nervi. (n) Par vagum. (o) Vasa lymphatica. (p)
 Receptaculum Chyli. (q) Substantia. (r) Tunica. (s) Mem-
 branacea. (t) Musculosa.

* Ziet onze Aftekening Figur 6.

3. De (a) *Zenuw-agtige*: de ployen uitmakende, verzien, van veel (b) *bloed-vaten*, en kleine (c) *Klieren*, affcheidende 't (a) *Maag-vogt*: die in de (e) *Varkens* gemakkelyk, in de Mensch zelden worden gevonden.

4. De (f) *bont-agtige*, dun, doorgaat *, zamen-gevoegt met de voorgaande.

't *Gebruik*, de verteering: dat is de voedzels te tfangen, behouden, ontbinden, en uit te dryven door (g) *Poortier* naar de (h) *Darmen*: ten tweede, den *Honger* te verwekken.

CCX. De (k) *darmen* zyn groote *Vlies-agtige* Van de Darmen. analen, uitgespannen van de (l) *Maag* tot aan den

(m) *Aarsch*: in welke zyn aan te merken.

De *langte*, omtrent zes maal zo groot als een mensch, uit welk zy genomen zyn.

De *wonderlyke Omkrullingen*, en 't gebruik der-
elver.

Samenbinding: door middel van 't (n) *darm-beil*, met de (o) *Wervel-beenderen* der Lendenen.

't *Getal*; eigentlyk een, dog het word verdeeld meeenlyk in zesse; van welke

Drie dunne gezegt worden.

1. De (p) *Twaalf-vingerigen darm*, de langte van Van de Twaalf-vingerigen darm. twaalf (q) *Vingeren*: zyn oorspronk nemende van de (r) *regter Mond* der (s) *Maag*, en loopt eerst (t) *Regelregt*, en daar na (v) *Boogswys*, van 't regter deel des Buiks naar de (w) *Linker nier*. Hy ontfangt, op de afgelegentheit van drie à vier Vingers van de (x) *Poortier*, de (y) *Monden* van de (z) *Gal-lyder* en van de (a) *Alvlees-klier*, voor de (b) *Gal* en 't (c) *Alvlees-*

(a) Nervea. (b) Vasa sanguifera. (c) Glandulæ parvæ. (d) quoræ gastricus. (e) Porci. (f) Villosa. (g) Pylorus. (h) Intestina. (i) Fames. (k) Intestina. (l) Ventriculus. (m) Anus. (n) Mesenterium. (o) Vertebrae lumborum. (p) Duodenum. (q) Digni. (r) Pylorus. (s) Ventriculus. (t) Perpendiculariter. (v) Horizontaliter. (w) Ren sinister. (x) Pylorus. (y) Orificia. (z) Ductus choledochus. (a) Pancreas. (b) Vili. (c) Succus pancreaticus.

vlees-zaps ontfanging. De dikte van derzelve (a) *Rekken* is grooter als die van de andere dunne darmen; dog de *holligheid* bykans kleiner. De (b) *Slag-ader* van de (c) *maag-slag-ader*; de (d) *Ader*, gelyk de andere Darmen van de (e) *Poort-ader*. Overvloedige *Klieren* van *Brunnerus* gevonden, tot de afscheiding van een dun vogt *.

Van de Nug-
teren Darm.

2. De (f) *Nugteren*, om dat veelyts leedig worden gevonden: om de vloeibaarheid van de (g) *Chylus* en groote prikkeling van de (h) *Gal*, en overvloed van de (i) *Melk-vaten*. De plaatsing deszelfs is in de afpaling boven de (k) *Navel*. Hy heeft zeer veele toefluitende *Klap-vliezen* (l) *Rimpels* of (m) *Plooyen* gezegt. 't *Begin*, alwaar den (n) *twaalf vingerigen darm* eindigt, en 't *Einde*, alwaar de (o) *Klap-vliezen* niet meer worden gezien. Hier van daan heb ik de *langte* deszelfs in verscheide onderwerpen byzonder waargenomen, want nu was hy langer, dan korter als den (p) *Omgewonden Darm* derhalven hy dan alleen dertien, en nu wederom zeffien (q) *Spannen* uitmaakten.

Van den
Omgewon-
den Darm.

3. Den (r) *Omgewonden*, om dat de plaatsing deszelfs meest is onder de (s) *Navel*, by de (t) *Darm-beenderen*. De *langte* is zomtyt naauwlyks vyftien, dog zomtyts over de twintig (v) *Spannen*. 't *Begin*, alwaar de *Klap-vliezen* naauwlyks meerder gezien worden; dog 't *einde* alwaar de (w) *dikke darmen* beginnen in welke plaats hy op een byzondere manier word ingeplant, aan de linker zeide van de (x) *Kartel-darm*. † Hy heeft geen *Klap-vliezen* behal-

(a) Tunica. (b) Arteria. (c) Arteria cœliaca. (d) Venæ
(e) Vena portæ. (f) Jejunum. (g) Chylus. (h) Bilis. (i)
Vasa lactea. (k) Umbilicus. (l) Ruga. (m) Jugæ. (n) Duo-
denum. (p) Intestinum ileum. (q) Spithamæ. (r) Intestinum
ileum. (s) Umbilicus. (t) Ossa ilei. (v) Spithamæ. (w) In-
testina crassa. (x) Intestium cœcum.

* Traæt. de glandulis Duodeni.

† Vide differt. Nostra de valvulæ coli, als ook't zevende Af-
beeldzel.

behalven die groote in 't einde, die men de *Kartel-klap-vlies*, van *Baubinits*, noemt. De *Klieren* zyn ontrent het einde meerder, als elders.

Drie (a) *Dikke*, alzo genaamt om de groote Van de Dikke Darmen.

1. De (b) *Blinden darm*; die geplaatst is tegen 't reg- Van de Blinden Darm.

ter (c) *darm-been*, hy begint, alwaar den (d) *Omgewonden darm* eindigt, en eindigt in 't (e) *Aanhangsel* of *worm-wys-uitsteeksel*. De langte van deze darm is niet boven de breette van 3 of 4 dwerse vingeren. In 't worm-wys aanhangsel verneemt men *Klieren*; die te gelyk met de regte opgaande gestalte, van dit aanhangsel, aanwyzen, 't gebruik des zelfs te wesen, iets af te scheiden. In de *Hoenderen* zyn der twee enz.; in veele *Vissen*, is dit aanhangsel verscheide *.

2. De (f) *Kartel-darm* is geplaatst in de omtrek Van de Kartel-Darm.

der (g) *Dunnen darmen*, verscheidentlyk en wonderlyk gebogen in verscheide lighamen: 't begin der zelve is, al waar de omgewonde darm eindigt, en 't einde by 't (h) *Heilig-been*. Hy word zamen gevoegt met het (i) *Darm-been*, (k) *Rechter-nier*, (l) *Gal-blaas*, (m) *Lever*, (n) *Maag*, (o) *Milt*, en de (p) *Linker-nier*, enz; zyn lengte die zomtyds naauwlyks vyf, dog dikwils ook zeven spannen uitmaakt; wydte, deze is de grootste van al de andere. Hy heeft drie (q) *Banden* langs zyn lengte uytloopende, en eindigende in 't (r) *Worm-agtige aanhangsel* †. De uitterlyke (s) *Vet-agtige aanhangzeltjes*, deze dienen tot de glibberigheid. *Plooyen*, of (t) *Toesluitende klapvliezen*

(a) Intestina crassa. (b) Cz. m. (c) Os ileum. (d) Intestinum ileum. (e) Appendix sive processus vermiformis. (f) Intestinum colon. (g) Intestina tenuia. (h) Os sacrum. (i) ileum. (k) Ren dexter. (l) Vesicula fellis. (m) Hepar. (n) Ventriculus. (o) Lien. (p) Ren sinister. (q) Ligamenta. (r) Processus vermiformis. (s) Appendiculæ adiposæ externæ. (t) Valvulæ conniventes.

* Grev. *Compartive Anatomy*.

† Ex *Observat. Morgagni adversar. Anat. III. p. 27.*

Van den Endel-darm.

vliezen zy zyn de grootſte in dezen Darm. En rokken zyn ſterker, als in de dunne [darmen].

3. De (a) *Endeldarm*, genaamt, om dat de *placering* des zelfs regt boven het (b) *Heilig-been*. Zyn *langte* is van een hand met een halve, van twee handen. *Breedte* van drie vingers. 't *Begin* in 't onderſte *Wervel-been* der *lendenen*. En 't *einden* den (c) *Aars* gezegt, heeft drie *Spiere*: eerſtelyk de *ſluytſpier*, gemaakt van ring-agtige veezelen, om de darmen te ſluiten, (d) *Twee opheffers*, om de ſluitſpier te rug trekken: van welke in de verhandeling der *Spiere* breder. Hy word *zamen-gevoegd* met het (e) *Steert-been* en de (f) *Blaas* in de *Mannen*; maar in de *Vrouwen* met de (g) *Scheede* der *Lyf-moeder*: zyn (h) *Rokken* zyn de vlees-agtigſte en dikſte van alle. Hier en zyn geen *Klap-vliezen* gelyk in de (i) *Kartel-darm*; maar alleen (k) *Plooyen*, op dat de *uitgang* der (l) *Vuyligheden* niet vertraagt. Hy heeft onderſcheide *klieren* gemeenlyk grooter, als in de andere, en word bekleet met zeer veel *vettigheid*, op dat hy in de *uitlozingen* der (m) *Vuyligheden*, gemakkelij zoude kunnen verwyderd worden.

Van 't Maakzel der Darmen.

Van de Rokken derzelven.

CCXI. 't (n) *Maakſel der (o) darmen*, is *Vlies-agtig*, zamengeſteld uit 5 *Rokken*.

1. De (p) *Vlies-agtige*, of gemeene van 't (q) *buis-vlies*.

2. De (r) *Blaas-agtige van Ruysch*, door opblazinge te ontdekken, in vette *Dieren*, dikwijls vet in hebbende, *Theſ. an. VI. tab. 5. fig. 2.*

3. De (s) *Spier-agtige*, zamengeſteld uit twee reſels van lang-agtige en ring-agtige *Vezelen* dienende tot de (t) *Worm-wyze* beweging.

4. De (v) *Zenuw-agtige*, verzien met veel vaat

(a) Intestinum rectum. (b) Os sacrum. (c) Anus, musculus sphincter. (d) Musculi elevator. (e) Os coccygis. (f) Vesica. (g) Vagina uteri. (h) Tunica. (i) Intestinum color. (k) Rugae. (l) Excrementa. (m) Faeces. (n) Structura. (o) Intestina. (p) Membranacea. (q) Peritonaeum. (r) Cellulosa Ruyschii. (s) Musculosa. (t) Motus peristalticus. (v) Nervea.

jes en klieren, en grooter als de andere: waar van de plooyen en klap-vliezen voortkomen.

De (a) *Bont-achtige*: bevattende de eindens der uitloozende en de beginzels der (b) *Melk-vaten*: waar van het aan een naauw-keurig onderzoek, gelyk als seef-agtig toefchynt. * Derhalven is het, 't werk-tuig tot de (c) *Affscheiding* der (d) *Chyl*.

ervloedige Vaten.

Van de Vaten derzelven.

(e) *darm-scheyls*: slag-aderen; de opperste, voor de dunne darmen; de onderste, voor de dikke.

(f) *darm-scheyls-aderen*, deze lopen naar de (g) *Poort-ader*.

(h) *Zenuwen*, van 't (i) *dolend* en (k) *Tussen-ribbige* paar.

(l) *Melk-* en (m) *Water-vaten*; van deze zullen wy terstond in 't byzonder handelen.

Ook ontfangt den (n) *Endel-darm, vaten*, van de (o) *Onder-buiks-vaten*.

De (p) *Klieren* van *Peyerus* en *Brunnerus* in de darmen, zyn

In de dunne meest verzamelt, klyn, en (r) *Gierst-gelykende*; zomtyds ook *afgezondert*: de grootste naar de (s) *Twaalf-vingerigen*, de kleinste naar de (t) *dikke darmen*; brengende een vogt in de darmen, tot (v) *Verdunning* van de (w) *Chyl*.

In de (x) *dikke darmen* en 't (y) *Worm-wys* ahangsel; grooter en *afgezondert*, (z) *Kroost-gedaantig*, *afscheidende* een vogt, voor de bevogting der vuiligheden, en (a) *Gladdigheid* der darmen

(a) *Villosa*. (b) *Vasa lactea*. (c) *Percolatio*. (d) *Chylus*. *Arteriaz mesaraicæ*. (f) *Venz mesaraicæ*. (g) *Vena portæ*. *Nervi*. (i) *Par vagum*. (k) *Par intercostale*. (l) *Vasa lactea*. (m) *Vasa lymphatica*. (n) *Intestinum rectum*. (o) *Vasa gastrica*. (p) *Glandulæ*. (q) *Intestina*. (r) *Miliares*. (s) *Intestinum duodenum*. (t) *Intestina crassa*. (v) *Attenuatio Chylus*. (x) *Intestina crassa*. (y) *Processus vermiformis*. *Lenticulares*. (a) *Lubricitas intestinorum*.

De vasis, tunicis & glandulis intestinorum Ruyschius Epist. Tab. XII.

men, op dat de uitlozingen der (a) *Vuiligheden* niet al te moeyelyk zoude wezen.

Van 't Gebruik der Darmen.

Van de (b) Dunnen: eerstelyk, voort te zetten (c) *Chylmaking*, de afscheiding deszelfs te voerbrenghen, ende (d) *Vuiligheden* naar de (e) *dikke darmen* voort te perzen.

Van 't Darm-scheil.

Ten tweeden van de *dikke darmen*: om de (f) *Vuiligheden* te vergaderen, en op zyn tyd uit te dryven. **CCXII.** 't (g) *darm-Scheyl* is een dik, vet-agtig vlies, geplaatst in 't midden der Darmen, waar van de reden van deszelfs benaming word verstaan. dat zyn aan te merken:

De *Selfstandigheid*: welke bestaat uit Vliezen, vetagtigheid, vaten van alle soort, en veel (h) *Klieren*.

De *Samenvoeging*: in 't opperste deel, met de drie opperste Wervel-beenderen der Lendenen; 't onderste met alle de Darmen; aan welke het de buitenste of gemeene (i) *Rok* geeft.

De *Verdeeling*: zommige noemen dat deel, welk den (k) *Kartel-darm* aanraakt, (l) *kleine Scheil* 't andere het (m) *Darm-scheil*.

d'Omtrek, in welke wanneer 't gescheiden is van de Darmen [te zien zyn.]

De (n) *Vouwen*, in gedaante van de verzierzele der hande, Man-schetten [of Lubbens] genaamt.

De *langte* ontrent van drie ellen, aan welke nogtans de (o) *darmen* viermaal zo lang worden gevoegt.

Twee (p) *Vliezen*, of (q) *Rokken*, de opperste ende onderste; tusschen welken de (r) *Blaas-agtig zelfstandigheid*, 't (s) *Vet* in hebbende, de (t) *Klieren*, en de (v) *Scheil-vaten* geplaatst worden. Zommige tellen deze voor de derde Rok, en noemen hem de (w) *Blaas-agtige* *.

(a) Excrementa. (b) Intestina tenuia. (c) Elaboratio Chyli vel Chylificatio. (d) Faeces. (e) Intestina crassa. (f) Faeces. (g) Mesenterium. (h) Glandulae. (i) Tunicae. (k) Intestinum colon. (l) Mesocolon. (m) Mesenterium sive Mesaraicum. (n) Plicae. (o) Intestina. (p) Membrae. (q) Tunicae. (r) Substantia cellulosa. (s) Pinguedo. (t) Glandulae. (v) Vasa mesaraica. (w) Cellulosa.

* Warthonus Adenograph, Csp. VIII. Ruysch Thes. Anat. Vle

(a) bloed-vaten, de zelfden met de (b) Darmen, makende alhier de wonderlyke inmondinge (c) boogjes, en (d) Perkjes *.
 (e) Senuwen ook van 't tuffchen-ribbige en doolend paar.
 (f) Melk, en (g) Water-vaten, van de welke wy aanitonts byzonderlyk.

eer veele (b) Klieren, verspreid door 't geheele Darm-scheil:

Telkers getal, groote, en plaatsing zeer verschillen. In de honden, in de plaats van veelen, is 'er nlyk een, maar grooter als in den Mensch, k) groote klier van *Asellius* genaamt.

Gebruik derzelve, is een vogt af te scheiden, maar mede de doorlopende (l) Chyl te verdunnen; want de (m) melk-vaten doorloopen de zel-

Gebruik van 't Darmscheil: ten eersten, de (n) zamen te binden, en in haar plaats te houden tweeden, de Bloed- en Melk-vaten der men te dragen.

en derden, de weg, aan de Melk-vaten, naar o) Chyl-zak, te verkorten.

CXIII. De (p) Chyl-vaten bestaan uit de (q) Van de Chyl-vaten.

e-vaten, en de (r) Borst-buis: deze zyn fyne es in 't (s) Darm-scheil de (t) Chyl over voe- e; waar ontrent zyn aan te merken.

en *Uitvinder Asellius* in 't Jaar 1622. eertyds rlyk al van *Erasistratus* en *Galenus* aangete- , maar voor (v) slag-aderen vol met Melk uden.

F

De

Vasa sanguifera. (b) Intestina (c) Arcus. (d) Insula, ervi. (f) Vasa lactea. (g) Vasa lymphatica. (h) Gland- (i) Mesenterium. (k) Glandula magna Asellii. (l) Chyl- (m) Vasa lactea. (n) Intestina. (o) Sacculus Chyliferus oriferus. (p) Vasa Chylifera. (q) Vasa lactea. (r) Du- thoracicus vel ductus Chyliferus. (s) Mesenterium. (t) as. (v) Arterix.

Optime ab *Eustachio* in *Tab. Anatom. & Cheselden. Tab; 16, delineata.*

De bekwaamste tyd om deze te vertoonen: is of 3 uuren naar den eten, in Beesten van ten wel gevoed, en vers geslagen; om dat zy opgeswollen met Chyl zyn; want buiten de van de verteering, voeren zy alleen een hel ere V

d' Alderbeste manier om ze te vertoonen: i
(a) Borst-buis, van dewelke wy straks zullen delen, met een draad toe te binden.

De moeyelykheid om deze in de menschen aan tenen komt hier van daan: om dat zy niet wa of schielyk genoeg geopend worden; want z de kouden lichamen meerendeels verdwynen.

De oorspronk: uit de (b) darmen, voornamlyk uit alle dunne Darmen, met zeer veele takk ende ook veel meerder in de Menschen *, als i

(c) Honden: [6 *] ook eenige, dog zelden, u dikken darmen †.

Underscheid der (d) Melk-vaten.

In melk-vaten van de eerste soort, zig brydende, van de (e) darmen, tot de (f) ren van 't (g) darm-scheil.

Van de tweede soort: welke loopen van de l ren tot de (b) Chyl-zak, alwaar hun de is: welke grooter als de eerste, maar r der in getal zyn: Zommige stellen ook melk vaten van de derde soort.

(k) Halvemaans Klap-vliezen, dubbeld, tegens r kander over gesteld, de wedervloet beletten maar niet zo menigvuldig, gelyk in de andere Water-vaten *.

't Gebruik: de (m) Chyl, en de (n) Wey uit de darmen naar de (p) bak of (q) Chyl-zakte brengen

(a) Ductus Chyliferus. (b) Intestina. (c) Canes. (d) lactea. (e) Intestina. (f) Glandulæ (g) Mesenterium. Sacculus Chyliferus. (i) Vasa lactea. (k) Valvulæ seminulæ (l) Vasa lymphatica. (m) Chylus. (n) Lympha. (o) Intest (p) Cisterna Chyli. (q) Sacculus Chyliferus.

* Ziet onze Aftekening Fic, 8. uit een Mensch; want de tekeningen die andere vertoont hebben, zyn uit de Beesten nomen.

† Vide Observ. nostra in Ephem. N. G. Cent. V. 234.

* Ruyisch dilucidatio valvularum.

Ontbreeking in de gevleugelde gediertens : in de (a) Chyl de (b) Scheil-aderen ingaat.

XXIV. De (c) Borst, of (d) Chyl-buis, is een Van de Borst of Chyl-buis. dunne Canaal, ontfangende de (e) Chyl uit de melk, en de (g) wey, uit de (b) water-vaten, deze overvoerende tot de (i) onder-sleutel-beens-ader, in deze is aan te merken.

en (k) Uitvinder : Pecquetus in 't Jaar 1651. * zekerlyk lang voor hem, van Eustachius †, zeer duister beschreven.

Beginzel : is de (l) bak, of (m) Chyl-zak, geplaatst in de linker zyde van de opperste Wervel-beenderen der (o) Lendenen, onder (p) groote slag-ader, en (q) Vaten van de (r) Nier : wyder als de (s) buis in 't vervolg, aan een ongeregelde gedaante.

Einde : in de (t) onder-sleutel-beens-ader, en endeels in de linker.

ortgang, en plaatsing, onder de (v) groote ader : de (w) stam enkelt en by wylen verdeeld e.

breete, van een dikke (x) stroo-balm, alwaar nverdeelt is.

beste manier, om deze in de (y) Dieren te onen, is, indien men ze by voorbeeld in een d, wel gevoed, en vers geslagen, in de borst dicht onder-sleutel-beens-ader, met een draat toebint : zo komen te gelyk in 't gezicht heel wel de (z) -bak, de (a) melk-vaten, en de (b) water-vaten. Of in de Mensch, in alle tyd naar de Dood, in-
F 2 dien,

Chylus. (b) Venæ melaeraicæ. (c) Ductus thoracicus. (d) s Chyliferus. (e) Chylus. (f) Vasa lactea. (g) Serum. (h) Vasa lymphatica. (i) Vena subclavia. (k) Inventor. (l) Cysterna Chyli. (m) Receptaculum Chyli. (n) Vertebra. (o) Lum- (p) Arteria aorta. (q) Vasa. (r) Ren sinister. (s) Du- (t) Vena subclavia. (v) Arteria magna. (w) Truncus. (x) Cisterna chylica. (y) Animalia. (z) Cisterna chylica. (a) Vasa lactea. (b) Vasa lymphatica.

vide Pecqueti Experimenta Anatomica, lib. de Vena azygos.

34 *Van de Borst-buis, en Water-vaten.*

dien, volgens *Salzmannum* *, in 't grootte Water-vat, lopende, door de (a) linker uit-zuig-ader was in geschoten, Wind, Vogt, of Was; of ten tweeden, indien dat zelve volgens de nieuwe beschrijvinge van *Henningerus* †, word bezogt in een melk-vat van de tweede soort, te ontdekken in 't middelpunt van 't (c) darm-scheil: of ten derden, dien 't (d) borst-vlies tusschen de (e) ongenaamde ader, en de (f) groote slag-ader word geopent, l'hy gemeenelyk aldaar gevonden worden.

(g) *Selfstandigheid* uit een teer en dun vlies.

(h) *Klap-vliezen*, langs de geheele Buis, bevestigende de wederom-vloeying der (i) Chyl: men vindt vuldiger in de (k) *Mensche*, als in de (l) *Bestianten*.

(m) Het *Halve-maans klap-vlies*, bedekkende het einde deszelfs in de (n) *onder-sleutel-beens-ader*.

't *Gebruik*: de (o) Chyl, uit de (p) Chyl-bak, en de (q) Water uit de (r) Water-vaten, naar 't (s) *bluys* over te voeren.

Van de Water-vaten.

CCXV. De (t) *Water-vaten*, om 't gelyk te maakzel, en dezelve tyd, om te vertoonen, zo hebben wy die onmiddelyk by de (v) *Chyl-vaten* gevoegt, in deze zyn aan te merken.

(w) *Beschryving*: het zyn fyne, dunne, doorschynende vaten, gemeenelyk overbrengende een (x) *waterachtig vogt*, (y) *water* genaamt; dog in de (z) *dieren*, voornamentlyk in de *dunnen*, voeren zy ten tyde van de (a) *verteering*, ook (b) Chyl over te voeren, en dan, worden zy, gelyk gezegt is, (c) *melk-vaten*.

(a) Vena emulgens sinister. (b) Vas lacteum. (c) Mesenterium. (d) Membrana pleura. (e) Vena azigos. (f) Arteria magna. (g) Substantia. (h) Valvula. (i) Chylus. (k) Homo. (l) Animalia. (m) Valvula seminularis. (n) Vena subclavia. (o) Chylus. (p) Cisterna Chylifera. (q) Serum. (r) Vasa lymphatica. (s) Sanguis. (t) Vasa lymphatica. (v) Vasa Chylifera. (w) Descriptio. (x) Humor aquosus. (y) Aqua. (z) Intestina. (a) Digestio. (b) Chylus. (c) Vasa lactea.

• In peculiari dissertatione hac de re edita, argentorae 1711.

? In *Ephem. Nat. Curios. Cent. IV. append. p: 120.*

namt, die in de (a) darmen de zelve vaten zyn.
Den (b) Uitvinder: Thomas Bartholinus en Rud-
ivius in 't Jaar 1651 *.

Nogtans fchryven de Engelsche, *Gliffomus* *,
andere, de eer van deze uitvinding aan haren
livius toe.

Hun plaatsing, in de oppervlakte van meest alle
en, voornamentlyk van de (c) Lever.

Hun maakzel, uit een zeer dun vlies: gelyk de
Melk-vaten.

Zeer veel *Klap-vliezen*, halve maans wyze,
dubbelde, 't alderbest van *Ruysch* vertoont,
t boekje van de *Klap-vliezen* der *Water-vaten*
*]

Hun begin, in de meeste deelen van 't (e) *Lig-*
zam: want in alle zyn zy nog niet aangetoont;
fchoon het waarfchynelyk is, dat ze daar ook

Hun einde of inplanting.

. In verfcheide groote *Aderen*, voornamentlyk in
(f) *Holle*, en (g) *Poort-ader*, enz.

. In de (b) *Bak*, of (i) *Ontfanger* van de
l.

. In de (k) *borst-buis* zelve.

Manier om deze te vertoonem; eerstelyk, met te
den de (l) *borst-buis*, (m) *holle*, (n) *poort*, (o)
e, (p) *nier*, of een andere (q) *groote ader*,
een dier nog levendig zynde, ofte vers gefla-

Ten tweeden, met de wind, in de *Aderen*, of
F 3 Slag-

(a) *Intestina*. (b) *Inventor*. (c) *Hepar*. (d) *Vena lactea*.
Corpus. (f) *Vena cava*. (g) *Vena portæ*. (h) *Cisterna*.
Receptaculum Chyli. (k) *Ductus thoracicus*. (l) *Ductus*
racicus. (m) *Vena cava*. (n) *Vena portæ*. (o) *Vena spleni-*
(p) *Vena renalis*. (q) *Vena magna*.

Vide Bartholinus de vasis lymphaticis & lacteis: atque
bek: de ductibus hepaticis aquosis: vel Hemsterhusii metis
a.

Tract. de hepate, Cap. XXXI.

Slag-aderen, of de uitlozende Buizen der Ingewonden, sterk in te blazen.

Hun gebruik: het (a) water van de voeding deelen overgebleven, naar (b) het bloed, of in de (c) Chyl-wegen, wederom te voeren, want zelve water dient daar na wederom, tot nieuw verdunning van de (d) Chyl, en het (e) bloed.

Van de Alveles-klier,

CCVI. De (f) Al-veles-klier is een groote, vlakke Klier, van een Vlees-agtige koleur, agter de (g) maag, doars van de (h) twaalfvingerigen darm naar de (i) milt uitgestrekt: in deze is aanmerken.

Zyn Zamenvoeging: met de (k) twaalfvingerigen darm, (l) darm-scheil, en (m) milt.

Enkeld in den (n) Mensch; maar in de Honden, en (p) Katten gelyk als in tweeën verdeelt.

Zyn langte: van agt of by kans van negen dwarsvingeren.

Breete: van twee; of van twee met een halvinger.

Dikte: van eenen vinger.

't Gewicht: ontrent van drie onsen.

De gedaante in de Mensch gelyk, aan een Honts-tong, breder by de (r) twaalfvingerigen darm, en smalder by de (s) milt.

Het word bekleet met een Vlies, dat gemeent is met 't (t) buik-vlies.

De Zelfstandigheid, is (v) Klier-agtig: zamengehoopt uit veele kleine (Kliertjes.)

Het heeft Vaten, (w) Slag-aderen van (x) Maag-slag-ader, en van de (y) Milt-tak; (z) Aderen, ook van de (a) milt-aderen, de (b) Zenuwen van 't (c) dolend,

(a) t

(a) Lympha. (b) Sanguis. (c) Vix chyliferæ. (d) Chylus
(e) Sanguis. (f) Pancreas. (g) Stomachus. (h) Intestinum
duodenum. (i) Lien. (k) Intestinum duodenum. (l) Mesenterium.
(m) Licn. (n) Homo. (o) Canes. (p) Feles. (q) Lingua canina.
(r) Intestinum duodenum. (s) Lien. (t) Peritonæum
(v) Glandulosa. (w) Arteriæ. (x) Arteriæ cæliaca. (y) Ramus
splenicus. (z) Venæ (a) Venæ splenicæ. (b) Nervi. (c) Paragum.

tuffchen-ribbige paar; dog de Water-vaten zyn eker.

De (b) *Uitlozende buis*, is zamengesteld uit veele kleintjes: wiens eerste (c) *Uitvinder* is, onzen *Maurik Hofman*, tot *Pavia* in een (d) *Indiaanze Haan*, Ao. 1641. en naar de vertooning des zelfs, eindelyk gevonden van *Wirfungius* in een Mensch: als getuigt den (e) *Eigenziender Thomas Bartholinus* *.

Getal: is veelyds enkeld in de (f) *Mensch*; zomtyds dubbeld: dat in de (g) *Ganzen*, (h) *End-vogels*, (i) *Afrikaanse hanen*, (k) en *Faysanten* gemeen is; dog drie voudig in de (l) *Hoenderen*, (m) *Duiven*, (n) en in een *Arend*, enz.

Plaatzing: in 't midden van de (o) *Alvlees-klier*, vertonende als een (p) *ledige ader*, van dikte als een (q) *dunne stroo-halm*.

Einde, of opening in de (r) *twaalf vingerigen-darm*, vier of vyf vingeren onder de (s) *Poor-ten* van de (t) *maag*, meerendeels in de zelve ont, met de (v) *Galleider*, dog zomtyds heeft het dubbelde opening. In veele beesten wort hy, of een aanmerkelyke tuffchen-ruimte, onder de (w) *l-lyder*, in de (x) *twaalf vingerigen-darm*, met een byzonder opening, ingeplant.

't Gebruik: is een vogt af te scheiden, (y) *Pancreas-zap* gezegt, van den zelve aart, als 't (z) *Speekzel*, en dient om de (a) *Chyl* te verdun-

n.

F 4

CCVII.

a) Par intercostale. (b) Ductus excretorius. (c) Inventor.
 d) Gallus indicus (e) Autoptus. (f) Homo. (g) Anseres.
 Anates. (i) Galli africani. (k) Fasiani. (l) Galli.
 Columbi. (n) Aquila. (o) Pancreas. (p) Vena vacua.
 Calamus tenuior stramineus. (r) Intestinum duodenum (s)
 forus. (t) Stomachus. (v) Ductus choledochus. (w) Du-
 ctus choledochus. (x) Intestinum duodenum. (y) Pancreas.
 Saliva. (a) Chylus.

* Anatom. Reform. lib. I. Cap. XII. & Joh. Maur. Hoffmann.
 Tert. in hornii Microcosm, p. 164. item in idea Mackin. hum.
 42.

Van de Le-
ver.

CCVII. De (a) Lever is het (b) grootste in-
wand, (c) rood-agtig, geplaatst in de (d) rechter
ven-buiks-zyde, geschikt tot de (e) afscheiding
de (f) Gal; in dat zyn aan te merken.

De oorzaak van de Grootheid: op dat een
nigvuldige (g) Gal kan afgescheiden worden.

De (h) Ongeregelde gedaante: de bovenste oppervlakte
gebogcheld, glad en effen; de onderste uit-
holt, ongelyk, bevattende de (i) Gal-blaas.

De verbeventheid, alwaar de (k) poort-ader
(l) Lever ingaat, de (m) poort gezegt.

(n) Verdeeling, in (o) Kwabben, in de (p) He-
den; dog geen in een (q) mensch, of in een
Kalf.

Zwaarte: ontrent van vier ponden.

Zamenvoeging: door middel,

{ Door breiden (banden) in
't (t) middelrif.

1. Van (s) Banden { Door een ronde: met de (v) Navel-
vel, dat de (w) Navel-aa-
is geweest in de (x) Vrug

2. Van (y) Vaten, voornamentlyk van de (z) holle
en (a) poort-ader.

't Vlies de (b) Lever-bekledende, is dun, ge-
meen met 't (c) buik-vlies.

De (d) doos van Glissonius: is een sterken ro-
van 't (e) buik-vlies, insluitende de takken van
de Poort-ader en (f) Gal-buizen in de Le-
ver.

Vaten { (g) Slag-aderen: voor de voeding, eerstelyk
van de (h) buik-slagader, ten tweedem
van de (i) middelrifts-slagader: ten derden

(a) Hepar. (b) Maximum viscus. (c) Rubicundum. (d) Dex-
trum hypochondrium. (e) Secretio. (f) Bilis. (g) Bilis. (h)
Figura irregularis. (i) Viscula fellis. (k) Vena portæ. (l)
Hepar. (m) Porta. (n) Divisio. (o) Lobi. (p) Canes. (q)
Homo. (r) Vitulus. (s) Ligamenta. (t) Diaphragma. (v) Um-
bilicus. (w) Vena umbilicalis. (x) Fœtus. (y) Vasa. (z)
Vena cava. (a) Vena portæ. (b) Hepar. (c) Peritonæum. (d)
Capsula glissonii. (e) Peritonæum. (f) Ductus bilarii. (g)
Arteria. (h) Arteria cœliaca. (i) Arteria diaphragmatica.

ook zomtyds van de (a) opperste darm-
scheils-slagader.

(b) Aderen: eerstelyk, van de (c) poort-
ader, die 't werk van een (d) ader en (e) slag-
ader waarneemt, hy voert het (f) bloed aan,
en diend tot de (g) Afscheiding; van
welke, ziet naar, de beschryving van de
(b) Poort-ader. Ten tweeden, van de (i)
Holle-ader, voor de (k) Weeder-vloet van
't overtollige (l) bloed naar 't (m) Hart.

(n) Zenuwen, van de (o) Lever-vestiging van
de tuffen-ribbige zenuw.

De (p) Gal-vaten zyn buizen, eerstelyk, de
gemeene (q) Gal-lyder; schuins in de (r)
twaalf-vingerigen-darm, gapende.

Ten tweden, de (s) Galblaas-buis, uit de (t)
Gal-blaas in de (v) gemeene Gal-lyder: in
de Menschen gekromt, en dikwils ver-
zien met (w) krul-wyze Klap-vliezen.
Ziet de Aanmerking [8*].

Ten derden, de (x) Lever-buis, uit de (y)
Lever naar de (z) Gal-lyder.

Ten vierden, de (a) Lever-blaas-buis, en
(b) Gal-wortels, in de (c) Koeyen.

Ten vyfden, de (d) Gal-takjes verdeeld, door
de geheele (e) Lever.

De (f) Water-vaten, deze worden ontdekt,
eerstelyk, door de binding van de (g) poort-
ader in de levendige, ten tweeden, door
't opblazen van de (h) Slag-ader of (i)
Lever-buis.

F 5

De

a) Arteria Mesenterica superior. (b) Venæ. (c) Vena portæ.
Vena. (e) Arteria, (f) Sanguis. (g) Secretio. (h) Vena
æ. (i) Vena cava. (k) Refluxus. (l) Sanguis. (m) Cor.
Nervi. (o) Plexus hepaticus n rvi intercostalis. (p) Vasa
ria. (q) Ductus choledochus communis. (r) Intestinum
denum. (s) Ductus cysticus. (t) Vesicula fellis. (v) Ductus
ledochus. (w) Valvulæ spirales. (x) Ductus hepaticus (y) He-
(z) Ductus choledochus. (a) Ductus hepatico-cysticus. (b)
ices fellæ. (c) Boves. (d) Pori bilarii. (e) Hepar (f)
a lymphatica. (g) Vena portæ. (h) Arteria. (i) Ductus
aticus.

Vaten { De (a) Ader-buis in de (b) Vrugt, en de
grootte boezem van de (d) Poort-ader.

De Zelfstandigheid: volgens

De Oude, uit een (e) Aangegroeit bloed ontro-
de (f) Bloedvaten.

Volgens Malpighius, en de meeste nieuwe,

Klier-agtig [9. *]

Volgens Ruysch, (h) Vaat-agtig, uit een ver-
meling van de (i) alderkleinste vaatjes.

van de Gal-
blaas.

De (k) Gal-blaas, of (l) Gal-dooz, is een (m) Blaas
gelykende naar de figuur van een (n) Peer, &
legen in 't holle deel van de (o) Lever: in c
zyn te bemerken,

De grootte: veelyds gelyk aan een (p) klein boe-
der ey.

De bals, die gelyk als een byzondere (q) Slu-
spier heeft.

De bodem, die wanneer wy staan neerhangt,
den hals opwaarts heeft, hy legt op de (r)
Kartel-darm, en verft hem met zyn k-
leur.

De Zamenvoeging: ten eerften, door 't (s) g-
meene vlies, ten tweeden, door de (t) V-
ten.

De (v) Gal-blaas-buis, gaande tot de (w) g-
meene gal-lyder, van deze [hebben wy bove
gehandeld.]

't Maakzel, uit vier (x) Vliezen; eerftelyk, uit h-
(y) gemeene, ten tweeden, 't (z) vaat-agtig-
ten derden, het (a) Spier-agtige, uit regte, fchuinz-
en dwerze veezels; het vierden, 't (b) Zenuw-
agtige, van binnen geplooit of net-wys, door
drongen met een Vet-agtig vogt, in welk zi-
b

(a) Canalis venosus. (b) Fœtus. (c) Sinus. (d) Vena portæ
(e) Sanguis concretus (f) Vasa sanguifera. (g) Glandulosa
(h) Vasculosa. (i) Vascula minima. (k) Vesicula fellis. (l)
Cistis fellea. (m) Vesica. (n) Pyrus. (o) Hepar. (p) Parvum
orum gallinaceum. (q) Musculus sphincter. (r) Intestinum
colum. (s) Membrana communis. (t) Vasa. (v) Ductus cyf-
ticus. (w) Ductus choledochus. (x) Membranz. (y) Mem-
brana communis. (z) Membrana vasiculosa. (a) Membrana mus-
culosa. (b) Membrana nervea.

by wylen zeer (a) kleine klieren vertoonen, welk gestel aan de (b) Gal-buizen gemeen schynt, te weten.

De gemeene vaten met de (c) Lever, die alhier (d) Gal-blaas-vaten worden genaamt *.

De (e) Gal-wortels zyn in de Ossen, maar niet in den (f) Mensch †.

De manier, hoe de (g) Gal, in de (h) Gal-blaas word gebragt, is deze: in den Mensch, gaat het grootste gedeelte uit de (i) Lever-buis en (k) gal-lyder door de (l) gal-blaas-buis naar binnen, en 't andere komt uit de zelfstandigheid van de (m) blaas zelf voort. Dog in de (n) Koeyen vloeitze ook door de (o) Lever-blaas-buizen, en de (p) gal-wortels, afgetekent van Verheyen in de elfde Tafel Fig. 6.

{ Van de (q) Lever, is, de (r) gal uit het (s) bloed van de (t) poort-ader te scheiden; dog volgens de oude 't bloed te maken.

{ Van de (v) gal-blaas: de Gal te verzamelen, dezelve verder te volmaken, en tot een gestelde tyd te bewaren, en ten laasten deze uit te dryven.

{ Van de (w) gal: de (x) Chyl te verdunnen, de Oly-agtige deelen met de water-agtige te mengen, de (y) darmen te prikkelen, 't (z) Zuur van de (a) Chyl ten deele te breken. Dog daar is tweederhande (b) gal.

1. (a)

(a) Glandulæ minimæ. (b) Ductus bilarii. (c) Hepar. (d) Cystica. (e) Radices felleæ. (f) Homo. (g) Bile. (h) Vesicula fellis. (i) ductus hepaticus. (k) Ductus choledochus. (l) Ductus cysticus. (m) Vesica. (n) Boves. (o) Ductus hepatico-cystici. (p) Radices felleæ. (q) Hepar. (r) Bilis. Sanguis. (s) Vena portæ. (v) Vesicula fellis. (w) Bilis. (x) Chylus. (y) Intestina. (z) Acidum. (a) Chylus. (b) Bi-

* a Ruyschio optime delineata Epist. V. ubi & alia huc pertinentia videri possunt.

† Cheselden tamen eas delineat: Tab. XVIII.

1. De (a) *Lever-gal*, die by na onsmakelyk
dun: en nauwlyks gecouleurt is.

2. De (b) *Gal-blaas-gal*, die dikker, kleurige
en zeer bitter is.

Van de Milt. CCXVIII. De (c) *Milt*, is een (d) *Ingewand*
(e) *Zwart rood-agtig*, geplaatst aan de linker zyde
van de (f) *Maag*: in dat is aan te merken.

*t *Getal*: gemeenlyk een, dog zomtyde is
dubbeld gevonden *.

Gedaante: eenigzints overeenkomende met c
(g) *Tong*, gehold naar de (b) *maag*, gebogen naar
de (i) *ribben*; nochtans is hy dikwils ongeregelde
en heeft nu en dan veele (k) *Spleeten*.

Zamenvoeging: met de (l) *maag*, door c
(m) *korte vaten*; met de (n) *Alvlees-klier*, (o) *Neb*
(p) *Middel-rift*, en (q) *linker nier*, door (r) *vlie*
zen.

De *grootheid*, verscheide: *lengte* ontrent van vyf c
zes duimen; veel langer dog dunder in de (s) *Varken*
en (t) *Honden*. De *breette* van drie duimen; de *dikte*
van een duim. Het *gewicht* ontrent van twaalf oncen

De (v) *vliesen*; een in de (w) *mensch*, (x) *varken*
en (y) *honden*; maar in de (z) *Kalveren* twee
't buitenste, gemeene, sterke, door de bloed-vaten aan
de inwendige, eigene, los aanhangende: welke, de
eerste weggenomen zynde, de (a) *Wint* doorlaat.

De (b) *vaten*, voor de kleinigheid van dit (c) *Inge*
wand zeer aanzienelyk.

Eerstelyk, de (d) *Slag-ader*, van de (e) *buiks-slag*
ader, (f) *milt-slag-ader* genaamt, in de *Mensch* het
ingespooten water, door de (g) *aders*, licht
doorlatende.

Ten

(a) Bilis hepatica. (b) Bilis cystica. (c) Lien five splen.
(d) Viscus. (e) Atro rubens. (f) Ventriculus. (g) Lingua.
(h) Stomachus. (i) Costr. (k) Fissura. (l) Ventriculus. (m)
Vasa brevia. (n) Pancreas. (o) Omentum. (p) Diaphragma.
(q) Ren sinister. (r) Membranæ. (s) Porci. (t) Canes. (v)
Membranæ. (w) Homo. (x) Porci. (y) Canes. (z) Vituli.
(a) Flatus. (b) Vasa. (c) Viscus. (d) Arteria. (e) Arteria cæ-
liaca. (f) Arteria splenica. (g) Venæ.

* Chescelden tres in muliere invenit. Antom. p. 109.

Ten tweden, de (a) *milt-aderen*, die in de (b) *Kalveren* terftond na den ingang in (c) *blaasjes* veranderen; dog zyn in de Mensch door de geheele (d) *milt*, gelyk in de andere (e) *Ingewanden*, verdeelt*. In de Kalveren komen beide de Vaten in een einde; dog in de Mensch, met verscheide takken, in de geheele streek van de inwendige oppervlakte.

Ten derden, de (f) *zenuwen*, van de (g) *miltvlegting*, geen (h) *Uitlozende buis*.

Ten vierden, de (i) *Water-vaten*, lopende naar de (k) *Chyl-zak*.

De (l) *Selfstandigheid*, word (m) *blaas-agtig*, en *Klier-agtig* geoordeeld: (n) *blaas-agtig* is hy zelyk in de (p) *Kalveren*: maar in de (q) *mensch* vaat- en (r) *vezel-agtig*: want de klieren, men haar toefchryft, verftoond *Ruysch*, (t) *vaatjes* vezen [10 *]

De (v) *Water-klier*, word in de zelve, van grote rent van een (x) *Boon* of (y) *Hazenoot*, buiten (z) *milt*, dikwils omtrent den ingang der (a) *va-*, gevonden.

t *Gebruik*, aan my het waarschynelykste, is, (b) *bloed* van de (c) *Lever*, uit welk de (d) *gal* rd afgescheiden, dunder te maken en alzo de afleiding van de gal te bevorderen. Ziet de aanmerg [11. *]

CCXIX. De (e) *Nieren* zyn twee, (f) *Roodag-* (g) *Ingewanden*, vertonende de figuur van een *Roomse boon*, wederzyds geplaatst in de lendenen,

Van de Nieren.

(a) Vena splenicæ. (b) Vituli. (c) Cellulæ. (d) Lien vel m. (e) Viscera. (f) Nervi. (g) Plexus splenicus. (h) Du-excretorius. (i) Vasa lymphatica. (k) Receptaculum chyli. Substantia. (m) Cellulosa. (n) Glandulosa. (o) Cellulosa. Vituli. (q) Homo. (r) Vasculosa. (s) Fibrosa. (t) Vascula. (v) Glandula lymphatica. (x) Faba. (y) Nux avellana. (z) n. (a) Vasa. (b) Sanguis. (c) Hepar. (d) Bilis. (e) Re-(f) Rubicunda. (g) Viscera. (h) Phascolus.

Gelyk als Ruysch aantoot, tegens veele nieuwe Schryvers, zyn vierde Brief Tafel IV. welke meerendeels de beschryving een Kalfs-Milt in de plaats van die van een Mensche, hebben schreven.

nen , in elke zyde een , welkers geholde deel in waarts , 't gebogchelde uitwaarts zit , in deze zyde boven dit aan te merken.

De *Nette plaatsing* : by de twee onderste (a) *bastard-ribben* ; zo nogtans , dat zy nu in een gelyke , nu in verscheide hoogte geplaatst zyn , zomtyds is de linker hoger als de regter , dan weder de regter hoger als de linker , tegens 't gemeen gevoelen.

De *Samen-voeging* met de (b) *Lendenen* , onderste ribben , (c) *Nier-doosjes* , (d) *Niervaten* , en (e) *Pis-lyders*.

De (f) *twee vliezen* : 't eerste gemeen , het (g) *Vet-vlies* gezegt , sterk , de (h) *Nieren* los bekledende , verzien met zyn eigen Vaten : 't andere het eigen , dun , en zeer vast van alle kanten aan de zelfstandigheid der Nieren aanklevende.

De *grootte* : de langte , omtrent van vyf of zes Vingers , de breette , van drie ; en de dikte , van een met een halve vinger.

De *Oppervlakte* in de oude gelyk , vereenigt en glad ; dog in de (i) *wruyt* , (k) *Kalveren* , en (l) *Koeyen* , verdeeld in verscheide kwabben en ongelijkheden.

De *vaten* : zyn in een Vlies of (m) *doosje* opgesloten.

Ruime *Slag-aderen en Aderen* , (n) *uitzuigende* en (o) *Nier vaten* gezegt : welke (p) *Aderen* voortkomen uit de (q) *Hol-ader* ; en de (r) *Slag-aderen* , uit de (s) *grootte Slag-ader*.

De (t) *Zenuwen* van de (v) *Nier-vlegting* : de (w) *uitlozende Buis* , (x) *Pis-lyder* genaamt. (y) *Water-vaten* , lopende naar de (z) *Chyl-zak*.

De

(a) *Costæ spuria*. (b) *Lumbi*. (c) *Renes succenturiatis*. (d) *Vasa renalia*. (e) *Uretores*. (f) *Dux membranæ*. (g) *Membrana adiposa*. (h) *Renes*. (i) *Fœtus*. (k) *Vituli*. (l) *Boves*. (m) *Capsula*. (n) *Emulgentes*. (o) *Renales*. (p) *Venæ*. (q) *Vena cava*. (r) *Arteriæ*. (s) *Arteria magna*. (t) *Nervi*. (v) *Plexus renalis*. (w) *Ductus excretorius*. (x) *Ureter*. (y) *Vasa lymphatica*. (z) *Receptaculum chyli*.

de harde en vaste zelfstandigheid, word tweevandig in hun waargenomen:

De buitenste, of bast-agtige, volgens *Malpighius*, is (a) *Klier-agtig*; dog volgens *Ruyfch **, in 't geheel zeer fraay (b) *vaat-agtig*. Ziet de Aantekening [12 *]

De binnenste, is (c) *Pyp-agtig*, de (d) *Pis-pypen van Bellinus* genaamt, eindigende in tien of twaalf (e) *Tepels*, met veele gaatjes in 't (f) *bekken* gapende †.

(g) *Bekken*, is een (h) *vlies-agtige holligheid* (i) *Nieren*, verlengingen, pypen van 't (k) *en* genaamt, voortbrengende, die de (l) *Nier-els* omvatten.

Gebruik: de (m) *Pis*, in 't (n) *bekken*, om 't bloed te zuiveren af te fchyden, en van daar r de (p) *Pis-lyders* naar de (q) *blaas* voort te den.

CCXX. De (r) *Nier-doozjes*, (s) *Swarte gal-dooz-* Van de Nier-
of (t) *Nier-klieren*, van *Eustachius* eerst be- doozjes.

even *, zyn twee geel-agtige ingedrukte *Klieren*, wederzyds aan 't opperste gedeelte der (v) *renen* leggende, in welke een enge holligheid, meert met een (w) *bruin zoet-agtig vogt*. In de zyn aan te merken.

De gedaante: (x) *ongeregeld*, (y) *vier-kantig*, *drie-hoekig*, (a) *ey-rond*, enz.

verschiede grootheid: in de oude dikwils gelyk (b) *grootte kraan-oog*.

Dog

(a) Glandulosa. (b) Vasculosa. (c) Tubulosa. (d) Tubulæarii bellini. (e) Papillæ. (f) Pelvis. (g) Pelvis. (h) Capsula membranacea. (i) Renes. (k) Pelvis. (l) Papillæ renales. (m) Urina. (n) Pelvis. (o) Sanguis. (p) Ureteres. (q) Capsula. (r) Renes succenturiati. (s) Capsulæ atrabiliariz. (t) Glandulæ renales. (v) Renes. (w) Liquor fusco-subdulcis. (x) Capsula renalis. (y) Quadrata. (z) Triangularis. (a) Ovata. (b) Capsula nux vomica.

Vide Thef. Anat. III. Tab: IV. Fig. 2 & 3. Thef. IV. I. Fig. 1.
Ruyfch. Thef. III. Fig. 3, & Thef. IV. Tab, I. Fig. 1.
Lib de Renibus.

Dog in de (a) *Vrugt* grooter en gelyk met Nieren, ja altemets grooter.

Een *dun vlies*, de (b) *klieragtige* zelfſtandighe vaſt bekleedende, en met de (c) *Nier* zamenvogende.

De (d) *bloed-vaten* zomtyds van de groote *Slag-ader* en (f) *bolle-ader*, dikwils van de *Uitzuig-aders*.

(b) *Zenuwen*, van de (i) *Nier-vlegting*. (k) *Water-vaten*, zeer veel.

(l) *Uitlozende buis*, is 'er geen bekend: derhalven 't gebruik onzeker; die egter grooter in *vrugt*, als in de oude ſchynt te wezen.

Van de Pis-lyders.

CCXXI. De (m) *Pis-lyders*, zyn twee (n) *vlieſagtige* pypen, bykans (o) *rond*, van dikte omtrent als een (p) *Schryf-pen*, nogtans ongelyk van wydt van elke (q) *Nier* een uitgeſtrekt, naar de (r) *blaas*.

't *Begin der zelve*, is in de Nieren: alwaar in gedaante van een verwyderde (s) *tregter*, hi (t) *bekken* maken.

't *Einde*: in 't onderſte en voorſte deel van de blaas, alwaar zy ſchuins tuſſchen de *Vliezen* doorgaan, en eindigen met kleine monden, by wyſe van een *Sluit ſpier*, in de blaas, en ontfangen nie uit de zelve.

Hun *gedaante*: is niet regt, maar eenigzins naar de beſchryving van de Letter S gebogen.

(v) *Zelfſtandigheid*, (w) *Vlieſagtig*, zamengeſteld uit drie (x) *rokken*: ten eerſten, de gemeene van 't (y) *buik-vlies*, ten tweeden, de (z) *dunne ſpieragtige*, ten derden, de (a) *Zenuwagtige*, bedekt met een (b) *glibberig vogt*, in welke zomtyds (c) *klieren* ontdekt worden.

Hu

(a) Foetus. (b) Subſtantia glanduloſa. (c) Ren. (d) Vaſa ſanguifera. (e) Arteria magna. (f) Vena cava. (g) Venæ emulgentes. (h) Nervi. (i) Plexus renalis. (k) Vaſa lymphatica. (l) Duſtus excretorius. (m) Ureteres. (n) Canales duo membranacei. (o) Cylindrici. (p) Calamus ſcriptorius. (q) Ren. (r) Veſica. (s) Infundibulum. (t) Pelvis. (v) Subſtantia. (w) Membranacea. (x) Tunica. (y) Peritonæum. (z) Muſculari tenuis. (a) Nervea. (b) Humor lubricus. (c) Glandulæ.

un *Vaten*: zyn (a) *Bloed-vaten*, en (b) *Zenuwen* de naaste deelen.

Gebruik: de (c) *Pis*, afgescheiden in de (d) *ren*, uit het (e) *bekken* te ontfangen, en tot de *Water-blaas* te brengen: want deze verftopt le, word de (g) *Pis* opgehouden. By gevolg er geen andere wegen van de *Pis* naar de (h) *s*.

un *tegen natuurlyke wydte*, dikwils zeer aankelyk, word by wylen door de doorgelaten (i) *steen* voortgebragt. Ziet Ruysch Obs. XV.

CXXII. De (k) *Water-blaas* is een (l) *Vlies* ingewand, (m) *Peer-gedaantig*, geplaaft in 't *bekken*, gefchikt om de *Pis* te ontfangen en uit te en: ontrent welke zyn te vertoonen.

Van de Water-blaas.

aar *grootte*: die in de bejaarde ontrent een pont bevat.

aar *zamen-voeging*: ten eerften, met het (o) *am-been*, door 't (p) *buik-vlies*; ten tweeden, de (q) *voort-telende deelen*, door de (r) *Pis*; ten derden, met de (s) *Navel*, door de (t) *band* en de (v) *Navel-flag-aderen*; ten vierden, de (w) *Endel-darm*, in de (x) *Mannen*; ten en, met de (y) *Scheede* der *Lyfmoeder*, in de *Vrouwen*.

aar *verdeeling*: in (a) *nek* of (b) *hals*, en (c) *borst*. De (d) *rokken* van deze zyn dunder, van de ere dikker.

er *vaten* { (e) *Bloed-vaten*, van de (f) *onder-buiks* en (g) *Speen-vaten*; maar in (h) *Vrouwen*, ook van de (i) *zaad-vaten*.

G

(a) Ze-

(a) Vasa sanguifera. (b) Nervi. (c) Urina. (d) Renes. (e) Pis. (f) Vesica urinaria. (g) Urina. (h) Vesica. (i) Cal-renales. (k) Vesica urinaria. (l) Viscus membranaceum. Pyrifotme. (n) Pelvis. (o) Os pubis. (p) Peritonæum. Partes genitales. (r) Urethra. (s) Umbilicus. (t) Ura. (v) Arterix umbilicales. (w) Intestinum rectum. (x) (y) Vagina uteri. (z) Fœmina. (a) Cervix. (b) Col-(c) Fundus. (d) Tunica. (e) Vasa sanguifera. (f) Va-pogastrica. (g) Vasa hæmorrhoidalis. (h) Mulieres. (i) spermatica.

Haar vaten } (a) Zenuwen , van de (b) tuffck
 ribbigen , en voornamentlyk uit
 (c) Heilig-been.
 (d) Water-vaten , weet ik van niem
 waargenomen , als van Zellerus

Maakzel : vlies-agtig , bestaande uit drie V
 zen :

1. Het gemeene gezegt , van 't (e) buik-vlies voort
 mende : onder welke meerendeels (f) vet w
 gevonden. Ziet de Aantekeningen [13 *.
2. De (g) Spier-agtige , uit een verscheide be
 van vezelen , dog meest langwerpige en dw
 zen , te zamen gestelt.
3. De (h) zenuw-agtige , bedekt met een (i) Sly
 agtig vogt , afgescheiden in de (k) Klieren v
 deze (l) rok , die altemets zeer klaar , by
 (m) hals , te zien zyn †.

De (n) Sluit-spier , deze is een vergadering van dw
 ze Vezelen , omlopende , en sluitende 't einde v
 de (o) hals der (p) blaas ; om de (q) onwillige v
 vloeying der (r) Pis te beletten : gehegt , in
 (s) Mannen , met de Vezels van den (t) Ena
 darm ; in de (v) Vrouwen , met de Vezels van
 (w) Schede.

Haar drie (x) gaten : twee , alwaar de (y) P
 lyders de (z) blaas ingaan , door welk de (a) l
 invloeit : en een grooten , voor de uitgang van
 Pis in de (b) Pis-weg.

Haar gebruik : blykt reeds uit de bepaling.

CCXXI

(a) Nervi. (b) Intercostales. (c) Os sacrum. (d) Vasa lym
 phatica. (e) Peritonæum. (f) Pinguedo. (g) Muscularis. (h)
 Nervea. (i) Humor mucosus. (k) Glandulæ. (l) Tunica. (m)
 Collum (n) Musculus sphincter. (o) Collum. (p) vesic
 (q) Involuntarius effluxus. (r) Urina. (s) Viri. (t) Intest
 num rectum. (v) Fœminæ. (w) vagina (x) Foramina. (y)
 Ureteres. (z) Vesica. (a) Urina. (b) Urethra.

* Disputat. de Administr. vasor. lymphat. p. 3.

† De Graaf , van de Werktuigen tot de voortteeling , in d
 vyfde Tafel. Drake Antropol. Tab. III. Fig. I. lit. h.

CXXIII. De (a) *Water-weg* is een (b) *vlies-* Van de Wa-
e buis, by kans (c) *rol-rond*, gemeen aan ter-weg.
 (d) *bals* der (e) *blaas*, makende de uitgang der
pis uit de (g) *blaas*: hy is in de (b) *Vrouwen*
 en langer als twee vingeren: dog veel
 er in de (i) *Mannen*. Waar van wy bre-
 in de beschryving van de (k) *voortteelende dee-*

CXXIV. Omtrent de (l) *voortteelende deelen* Van de
Mannen zyn voor eerst aan te merken de (m) *voortte-*
ballen, of *tweelingen*, gelegen in 't (n) *zakje*: len der Man-
 ers gedaante en grootheid, aan een yder be- nen.
 zyn.

(o) *gemeene* en (p) *eigene bekleetzelen* zyn.
 rftelyk: 't (q) *zakje*, of *beursje*, hangende onder de
 roede, voorzien met (r) *haren*: in welk te
 bemerken is,

De (s) *naad*, met welke het word verdeeld in
 een regter en linker zyde.

De (t) *Selfstandigheid*, uit de (v) *opperhuid*,
 (w) *huid*, en (x) *Spier-agtig vlies*, (y) *huid-*
vlies genaamt, door wiens hulp het zakje
 wort gefronzeld.

(z) *Middel schot*, uit een (a) *verdubbeling*
 van 't (b) *Huit-vlies* gemaakt, waar door 't
 (c) *zakje*, in (d) *twee beursjes* verdeeld word.

Ziet *Rau* van 't middel-schot van 't zakje.

De *Vaten*, van de (e) *Schaam-* en (f) *onder-*
buiks vaten.

(g) *Senuwen*, uit het (b) *Heilig-been*.

Het gebruik: de (i) *ballen* te omvatten.

en tweeden: de drie (k) *rokken*.

G 2

i. De

Urethra. (b) *Canalis membranaceus.* (c) *Cylindricus.*
ellum. (e) *Vesica.* (f) *Urina.* (g) *Vesica.* (h) *Fœmi-*
ni Viri. (k) *Partes genitales.* (l) *Partes genitales viro-*
 (m) *Duo testes seu didymi.* (n) *Scrotum.* (o) *Commū-*
 (p) *Propria involucra.* (q) *Scrotum five Bursula.* (r)
 (s) *Sutura.* (t) *Substantia.* (v) *Cuticula.* (w) *Cutis.*
embrana musculosa. (y) *Dartus.* (z) *Septum.* (a) *Du-*
ra. (b) *Dartus.* (c) *Scrotum.* (d) *Lobuli duo.* (e)
audenda. (f) *Vasa Hypogastrica.* (g) *Nervi.* (h) *Os sa-*
 (i) *Testes.* (k) *Tunica.*

1. De (a) opschortende spier, of (b) ophigter de bal.
2. 't (c) Scheede-vlies, de (d) bal los omklede, van de scheut des (e) buik-vlies.
3. Het (f) Witte vlies, zeer sterk, en vast de zelfstandigheid der (g) ballen, verwohy ontfangt de (h) zaad-vaten, en laad door, naar de (i) bal.

De (k) Saat-slag-aderen, uit de (l) gslag-ader; met een nauw begin voor mende.

De (m) Aderen: de regter, uit de (n) ader; de linker, meerendeels uit de uitzuig-ader, ontbloed van (p) klapzen, en makende 't (q) wyngaarts- of (r) spitswyze lichaam.

De (s) Senuwen van de (t) vlegtingen 't (v) bekken en der (w) Lenden-zwen.

De (x) Water-vaten, deze kunnen in een levendig dier overvloedig gezien worden.

De *Selfstandigheid*: is (z) vaat-agtig, bestaande zeer teeren vaatjes, (a) zaat-vaatjes gezegt, (b) gekop op de manier der (c) darmen *: zig fray ver-nende, indien de (d) bal in (e) azyn geweekt wordog daar vertoonen zig geen (f) klieren.

't (g) Lichaam van *Higmorus*: in 't midden (h) ballen, voor een steunzel van deze (i) vaat aan welk men een (k) holligheid, om 't (l) zaad te ontfangen, toeschryft.

(a) Musculus cremaster. (b) Elevator testiculi. (c) Vagina. (d) Testis. (e) Peritonæum. (f) Albuginea. (g) Testes. (h) Vasa spermatica. (i) Testis. (k) Arteriz spermaticæ. (l) Arteria aorta. (m) Venæ. (n) Vena cava. (o) Vena emulgens. (p) Valvulæ. (q) Corpus pampiniforme. (r) Pyramidale. (s) Nervi. (t) Plexus. (v) Pelvis. (w) Lumbares. (x) Vasa lymphatica. (y) Animal vivens. (z) Vasculosa. (a) Seminalis. (b) Intortus. (c) Intestina. (d) Testis. (e) Acetum. (f) Glandulæ. (g) Corpus Higmori. (h) Testes. (i) Vasa. (l) Semen.

* De ontbinding derzelve kan men zien by Raych Tab. IV. Tab. I. Fig. II. & Thel. IX. Tab. III. Fig. III.

Gebruik, het (a) voorttelende zaad voort te brengen in welk (b) levendige diertjes zyn *.

CXXV. Ten tweeden, de (c) opper-klootjes, Van de Opper-klootjes.
(d) twee gekronkelde lichamen, in elke (e) bal
by naar (f) rol-rond, welke zyn lange de-

leggende op de opperste omtrek van de (g) naar de gelykenis van 't (h) raket of (i) ka-
saat. In deze zyn aan te merken.

Ar Zamenvoeging: met de (k) bal, door mid-
an 't (l) witte vlies; en met het (m) uitschie-
vat.

Ar begin: in de (n) bal, met vyf of zes zeer
: (o) zaat-vaatjes.

Ar de: in 't begin van 't (p) uitschietende vat.

Ar (q) omkledende vlies, sterk en met het (r)
vlies gemeen.

Zelfstandigheid, ook (t) vaat-agtig, gelyk
e (v) ballen: dog niet alleen uit zichtbaarder
s bestaande: maar welkers holligheden zig
dloor de (w) inspuitingen, aan 't (x) gezicht
onen. Dog alle deze Vaatjes worden einde-
rerandert in eenen buis, 't (y) uitschietende
gezezt.

Ar (z) vaten, die zelve met de (a) ballen,
aat-vaten genaamt.

Zenuwen: van dezelve Takken gelyk van
) ballen.

Ar gebruik: 't (e) Saat te ontfangen uit de
klooten, en verder te volmaken, en naar het
uitschietende vat over te brengen.

C 3

CCXXVI.

emen prolificum. (b) Viva animalcula. (c) Epididymi-
(d) Parastatae dux. (e) Testis. (f) Cylindrica. (g)
lus. (h) Semen cruce. (i) Semen bombycis. (k) Te-
(l) Membrana albuginea. (m) Vas deferens. (n) Testis.
a seminalia. (p) Vas deferens. (p) Membrana ambiens.
mbrana albuginea. (r) Substantia. (r) Vasculosa. (v)
(w) Injections. (x) Visus. (y) Vas deferens. (z)
(a) Testes. (b) Vasa spermatica. (c) Nervi. (d) Testes.
nen. (f) Testes. (g) Vas deferens.

uwenhoek variis locis: item harris Lexic. Techn. u-
am delinsantur, Boerhave inst. Med. edit. altera pag.

Van 't uitschietende vat.

CCXXVI. Ten derden, 't (a) uitschietende of (b) uitwerpende gezegt, is een sterke buis, agtig, een Zenuw verbeeldende, de dikte van middelmatige (c) stroo-balm, van elk (d) opklootje een, tot de (e) zaat-blaasjes, en (f) pis-uitgebreit, in dat zyn aan te merken.

De plaatsing en voortgang: hy klimt van de opper-kloot naar de (b) buik op door de (i) sc van 't buik-vlies, en wort van daar wederom bogen naar de (k) bals van de (l) blaas.

't Einde: hy eindigt in 't voorste deel van (m) zaad-blaadjes, ten deelen in de (n) water-z ten deelen in de (o) zaad-blaas. Zo dat hy alle beide, voor de vereifte noodzakelykheid, (p) vogt kan geven.

De (q) zelfstandigheid: zeer sterk en vast, bygelyk een (r) sterke zenuw.

De (s) holligheid: in 't begin en voortgang vangt hy nauwlyks een (t) paarde-haar; digt by (v) blaas is hy veel wyder: in 't einde wederom nauwer, niets van zelf in de (w) water-weg l tende; maar alleen in 't (x) venus-spel.

't Gebruik: 't (y) zaat gestadig uit de (z) opklootjes naar de (a) zaad-blaasjes; Dog in de eeniging ook naar de (b) pisweg over te voer. En misschien een (c) volmaakter bewerking aan Zaat toe te brengen.

Van de zaat-blaasjes.

CCXXVII. Ten vierden, de (d) zaat-blaas zyn (e) twee vlies-agtige holle ontfaengers, gevord zynde aan 't onderste deel van de (f) bals (g) blaas, om 't (h) zaat te ontfangen uit de uitschietende vaten, verder te volmaken, en op

(a) Vas deferens. (b) Vas ejaculatorium. (c) Calamus migneus. (d) Epididymis. (e) Vesiculae seminales. (f) Uret (g) Epididymis. (h) Abdomen. (i) Processus peritonæi, Collum. (l) Vesica. (m) Vesiculae seminales. (n) Urethra. Vesicula seminalis. (p) Liquor. (q) Substantia. (r) Nervus ris. (s) Cavitas. (t) Seta. (v) Vesica. (w) Urethra. (x) C trum venericum. (y) Semen. (z) Epidymides. (a) Vesiculae minales. (b) Urethra. (c) Perfectio seminis elaborat (d) Vesiculae seminales. (e) Duo receptacula membranacea cellule (f) Collum. (g) Vesica. (h) Semen. (i) Vasa differentia.

door de (a) water-weg in de (b) Lyfmoe-
e schieten: in deze zyn aan te merken.

langte: van drie Vingeren; de breete, van

afstandigheid: uit een (c) sterk vaat-agtig vlies,
ende verscheide (d) bolletjes, onder malkander ge-
zynde, en tot nog toe bekleet met 't (e) buik-
: deze (f) bolletjes kunnen egter als in een
blinden darm, ontbonden worden *.

(b) uitlozende buis, is dubbeld, uit elk (i) blaas-
n gemeenlyk eindigende met een dubbelde mond
(k) water-weg: tegens Lealem, die een buis,
leen (l) een mond aftekeren †.

(n) Bloed-vaten overvloedig, van de (n) vaten
(o) blaas en (p) endel-darm.

(r) Zenuwen, van de (r) vlegtingen van 't (s)
n.

(t) Klieren, worden ook verzekert van zommi-
hier gezien te zyn.

Gebruik blykt reets uit de bepaling.

CXXVIII. Ten vyfden, de (v) voorstanders, ^{Van de}
een eenig rond-agtig Lichaams, by naar van ^{voorstan-}
ante als 't hart, onmiddelyk voor de (w) bals ^{ders.}
de (x) blaas geplaaft, en 't begin van de (y)
r-weg voor een groot gedeelte omringende. in
zyn aan te merken.

de grootheid: omtrent gelyk en (z) Okker-noot.
twee hoogtens, in 't onderste gedeelte; (a) bil-ge-
tig.

en uitsteekzel, (b) snippe-hoofst gezegt, in 't op-
e deel met twee gaatjes, die met de (c) uit-

G 4

schie-

Urethra. (b) Uterus. (c) Membrana valida vasculosa. (d)
ilx. (e) Peritonæum. (f) Cellulæ. (g) Intestinum ex-
(h) Ductus excretorius. (i) Vesica. (k) Urethra. (l)
cium. (m) Vasa sanguifera. (n) Vasa. (o) Vesica. (p) In-
um rectum. (q) Nervi. (r) Plexus. (s) Pelvis. (t) Glan-
(v) Prostatæ (w) Collum. (x) Vesica. (y) Urethra. (z)
juglandis. (a) Natiformes. (b) Caput gallinaginis. (c)
us ejaculatorii.

Leal Lealis de partibus semen conficientibus Fig. II.
ibidem (14 *.)

schietsende buizen en (a) zaat-blaasjes gemeen zyn

De *Selfstandigheid*, (b) *klier-agtig*, voorzien in (c) *bolletjes*, en met een (d) *vlies* omkleet.

De (e) *Gaatjes*, of (f) *uitlozende buizen* van ze (g) *klier*, een (b) *wit vogt* uit de (i) *bolletjes*, in (k) *watergang*, uitlozende: in de (l) *Menschen*, zy der tien of twaalf; in de *Honden*, zeer veele.

De *vaten*, gemeen met de (m) *zaad-blazen*.

't *Gebruik*: een (n) *wit vogt* af te scheiden: oegter 't waaragtige (o) *zaat* niet is, alſchoon in (p) *by-flaping* ook word uitgeschooten; maar ſchynt voornamentlyk voor een smeering van (q) *water-weg* en overvoering van 't (r) *zaat* dienen.

Van de Roede.

CCXIX. Ten zelden, de (s) *roede* is 't voornaamste werktuig van de (t) *voortteeling*: in de zyn aan te merken.

Bynaming: (v) *manlyk-lit*, (w) *roede*, (x) *manlykheit*, (y) *loot of ſcheut*, en (z) *kraan*.

't *Atbeeldzel*, *plaatzing*, *getal*, *grootheid*, z bekent aan een yder.

't *Maakzel* of de deelen zyn.

De (a) *opperhuid*, en de (b) *buit*, als (c) *gemeedekzelen*.

De (d) *voorhuit*; 't welk is een dubbelt huilt, bedekkende het hoofd der roede, in wier onderſte gedeelte, de (e) *band* is: die beide vezien zyn met zenuw-tepeltjes, en klieren, van *Tyſo*, den Engelsman, (f) *ruikende* genaamt. Een eigen, ſterken rok, van een Pees-agtigen aard bekleedende de vordere zelfſtandigheid der roede: die zomtyds dubbeld is, met een tuffche gevoeg

(a) *Vesiculæ seminales.* (b) *Glandulosa.* (c) *Cavernula.* (d) *Membrana.* (e) *Foraminula.* (f) *Ductus excretorii.* (g) *Glandula.* (h) *Liquor albicans.* (i) *Cavernula.* (k) *Urethra.* (l) *Homines.* (m) *Vesiculæ seminales.* (n) *Liquor albicans.* (o) *Semen.* (p) *Coitus.* (q) *Urethra.* (r) *Semen.* (s) *Penis.* (t) *Generatio.* (v) *Membrum virile.* (w) *Virga.* (x) *Mentula.* (y) *Colis.* (z) *Priapus.* (a) *Cuticula.* (b) *Curis.* (c) *Tegumenta communia.* (d) *Frænulum.* (e) *Odoriferæ.*

gevoegt blaas-agtig vlies, naar de (a) *opblazing* en (b) *uitdroging* zichtbaar *.

Twee (c) *holle*, of *spongiagtige* Lichamen, makende 't grootste gedeelte der (d) *roeden*: die wederzyds van den (e) *schaam-beenderen*, onderscheiden voortkomen, daar na zamengevoegt, tot aan 't hooft worden uitgestrekt: in welke, indien der eenig vogt, of wint word ingedrukt, de (f) *roede* (g) *styf* word.

Het (h) *schot* tusschen de twee (i) *hol-agtige* Ligchamen, dikker in 't agterste deel, dunder in 't voorste deel, en doorboort gelyk een (k) *zeef*.

De (l) *opshortende band* van *Vesalius*, waar door de roede word gevoegt aan de *Schaam-beenderen*.

(m) *Spiere*n: drie paren *.

1. De (n) *opheffers*: zy komen voort van de *Heup-beenderen*, en eindigen alle beide in de holle Ligchamen.

2. De (o) *helpende Spiere*n: zy komen van de *Sluit-spier* des *Aars*, omvatten 't agterste deel van de *Water-weg*, eindigen wederzyds in de *Spongieuze Lichamen*, en sluiten de *Water-weg* toe.

3. De (p) *dwerze*: zy nemen haar begin van de *Beenderen* der *heup*, eindigen in de (q) *Bol* van de *Water-weg*, en dienen tot de *verwydering* deszelfs.

4. De (r) *Hooft*, of den (s) *aker*, is 't voorste deel Van 't Hooft der Roeden.

(t) *roeden*: wiens afbeeldzel en koleur bekend

G 5

zyn.

(a) *Inflatio*. (b) *Exsiccatio*. (c) *Duo corpora cavernosa*, seu *angiosa*. (d) *Penis*. (e) *Ossa pubis*. (f) *Penis*. (g) *Rigiditas*. (h) *Septum*. (i) *Corpora duo cavernosa*. (k) *Cribrum*. (l) *Ligamentum suspensorium vesalii*. (m) *Musculi*. (n) *Erectores*. (o) *Acceleratores*. (p) *Transversales*. (q) *Bulbus*. (r) *Glans*. (s) *Balanus*. (t) *Penis*.

Ruyfch Epist. XV, Tab. XIX. Dat dit blaas-agtig Vlies niet gevonden, wyft Ruyfch zelfs aan in *advers. Anat. Del. I. pag. 21.*

Couper *Myotom. reform Fig. X. XXII.* Bidloo *Anat. C. H. XLVII.*

zyn: dog hier in zyn verder aan te merken.

Zyn opper-vlakte, glad en effen.

't Einde van de water-weg, wat nauwer als andere deel, onder deze is de (a) band.

De (b) kroon, het welk word gezegt de agtste omtrek van den (c) aker, in deze stellen zommige (d) kleine kliertjes *.

(e) Zenuw tepeltjes, aldaar voornamentlyk, een (f) styve roede, zichtbaar: waar van daan zeer gevoelig is; welke nauwlyks van deze kliertjes kunnen onderscheiden worden.

(g) Zelfstandigheid: welke bestaat uit de (b) opperhuid en 't (i) hol-agtige Lichaam, 't welk met de (l) pisweg gemeen, en alhier gelyk als in een (m) kloot, of (n) bol, uitgespannen is *.

van de Water-weg.

De (n) water-weg: die is een (o) vlies-agtig buis, bykans (p) lang-rond, vereenigt met de (q) bals der (r) blaas, zig uitbrydende tot het einde van den (s) aker. In deze zyn aan te merken

De plaatsing, in een zekere groef, gemaakt de onderste tusschen ruimte van de (t) sponsige Lichamen.

De voortgang: is niet regt, maar wort op een byzondere wyze gebogen †.

Langte van twaalf of dertien duimen.

Wytte: komt over een met de dikte van een (v) schryf-pen.

Zelfstandigheid: uit twee sterke Vliezen, een uitwendige en een inwendige: tusschen welke een hol-agtige zelfstandigheid geplaatst is; alwaar van zommige kleine Kliertjes gesteld worden *.

D

(a) Frænulum. (b) Coröna. (c) Balanus. (d) Glandulæ parvæ. (e) Papillæ nervæ. (f) Penis rigidus. (g) Substantia (h) Epidermis. (i) Corpus cavernosum. (k) Urethra. (l) Globus (m) Bulbus. (n) Urethra. (o) Canalis membranaceus. (p) Cylindricus. (q) Collum. (r) Vesica. (s) Glans. (t) Corpora cavernosa. (v) Calamus scriptorius.

* Littrius Hist. Acad. Reg. 1700. Morgagn. advers. Anat. prim. Tab. IV. Fig. 4. k.

* Ruysch. Observat. Anat. Chirurg. Obs. 100.

† Ut optime delineavit Alghisius in Tract. de Lithotomia.

* Ita sustinet Terræus Lib. de glandulis pag. 32.

De (a) *bol*, of (b) *uitwas* van de (e) *waterweg*: het agterste deel deszelfs en dikker als het ander, 't naast gelegen by de (d) *voorstanders*, eenim lang, en eenigzints een (e) *bol* vertoonen-

De *Inwendige oppervlakten* heeft verscheide atjes, ronde en lang-werpige, uit welke zom- als een slymig vogt geperst kan worden; 't welk gens de scherpigheid der (f) *pis* schynt te die- n *

Gebruik: de (g) *pis* en het (b) *zaad* door te ten.

CCXXX. Nog behooren, tot de aanmerking der) *roeden*.

De (k) *klieren* van *Cowperus*: van welke hy drie euwe beschryft †.

1. Twee, in beide de zyden van de (l) *pisweg*, een gelegen, tusschen de (m) *helpende spieren* en de (n) *bol* van de (o) *waterweg*, van een ei-ronde gedaante, eenigzints gedrukt, van groote als een (p) *kleine boon*, die een (q) *door schynent lym-agtig* of *slym-agtig vogt*, in de Water-weg (elk door een eigen uitlozende buis, omtrent twee vingeren lang, byde de rokken van de waterweg doorboorende) doorlaten. Welk vogt tot bescherminge van de (r) *water-weg*, tegens de (s) *scherpigheid* der (t) *pis*, schynt te dienen. Nogtans heb ik deze *Klieren*, in verscheide doorzogte onderwerpen, niet kunnen vinden: zo dat ik twyfel, of

(a) Bulbus. (b) Protuberatia. (c) Urethra. (d) Parastatae.
) Bulbus. (f) Urina. (g) Urina. (h) Semen. (i) Penis.
) Glandulae. (l) Urethra. (m) Musculi acceleratores. (n)
albus. (o) Urethra. (p) Parva faba. (q) Liquidus diaphanus
scidus sive mucosus. (r) Urethra. (s) Acrimonia. (t) U-
na.

* Ibidem Tab. II. & Morgagnius. l. c. Tab. IV. Fig. 4. c.

† Descriptio glandularum nuper detectarum 4. Lond. 1702.
um Fig. quae etiam in Drakii Anthropolog. Tab. IV. & V. &
erraneo Lib. de glandulis pag. 65. Tab. II. lit. M. M. de-
scriptae & delineatae sunt. Describuntur etiam a Littrio Hist.
ad. Reg. An. 1700.

of zy altyt, of in allen te vinden zyn
(15 *.)

2. Een, die de *derde* is, word gezegt gelegen te zyn, in de hoek van de kromte der Water-weg, onder de (a) *schaam-beenderen*, tusschen het (b) *spongieuse* of *hol-agtige Lichaam* van de Water-weg, en wort ook van hem met een figuur als van een lints afgebeeld: die ik eger ter nog niet heb kunnen ontdekken.

CCXXXI. De (c) *klier* van *Littrius*, is een Klier, gelegen tusschen beide de Vliezen van de (d) *water-weg*, en 't naaste onder de (e) *voorstaanders*. Hy is van een donkere rode kleur, een duim breed, twee linia dik, 't inwendig (f) *vliezen* van de Water-weg gelyk een (g) *kring* omvatterde, en die doorborende met veele gaatjes of kleine buisjes: waar door hy een (h) *lym-agtig vogel* in de (i) *water-weg*, tot deszelfs smeeringe, instort.

Van de Vaten.

CCXXXII. De (k) *vaten* der (l) *roede*, (m) *water-weg*, en derzelve klieren, zyn.

1. (n) *Slag-aderen* en (o) *aderen*, van de (p) *onder-buiks-vaten*.

2. (q) *Zenuwen*, van de laatste van 't (r) *heiligh-been*.

(s) *Water-vaten*: zyn van *Cowper* * en *Drakius* † zeer fraay afgetekent.

Gebruik der Roeden.

CCXXXIII. 't *Gebruik* der (t) *roeden*.

Het voornaamste tot de (v) *byslaping*, en (w) *voorteeling* der *Kinderen*.

Het *tweede*, tot de uitlozing der (x) *pis*.

CCXXXIV.

(a) Ossa pubis. (b) Corpus spongiosum five cavernosum. (c) Glandula Littrii. (d) Urethra. (e) Parastata. (f) Color obscure rubens. (g) Zona. (h) Liquidus mucilaginosus. (i) Urethra. (k) Vasa. (l) Penis. (m) Urethra. (n) Arterix. (o) Venæ. (p) Vasa hypogastrica. (q) Nervi. (r) Os sacrum. (s) Vasa lymphatica. (t) Penis. (v) Coitus. (w) Procreaciones sobolium. (x) Urina.

* Myotom. reform. Fig. 10.

† Anthropolog. Tab. VI.

CCXXXIV. In de (n) teel-deelen der Vrouwen Van de Teel-
deelen der
Vrouwen.
aan te merken.

De (b) uitwendige deelen, of deze, die zonder
ding, en alleen met een schyding kunnen gezien
worden: gelyk,

De (c) schaambeid of (d) Vrouwelykheid: in wiens
midden, een (e) spleet; en naar 't onderste deel
de (f) band en de (g) bils-naad.

(h) Twee lippen, en de (i) Venus heuvel, ver-
heven door 't ondergelegene (k) vet, en be-
zet met (l) haaren.

De (m) kittelaar, of (n) roede der Vrouwen: in
welke te bemerken.

De plaatsing: in 't opperste deel van de (o)
spleet, gemeenlyk bykans in 't geheel schui-
lende onder de (p) huid of (q) voorhuid.

Afbeeldzel en gemeene groote, gelyk een (r)
kleine lel: buiten gemeene, zomtyds zeer
groot, zo dat ze dikwils de (s) mannelyke roe-
de gelyk is gevonden *.

Den (t) aker, of (v) top; die egter niet door-
boort is.

De (w) Voorhuid voortkomende van de huid der
(x) schaambeid den (y) aker bedekkende, die
verzien is met (z) senuw-tepeltjes, en hier om
zeer gevoelyk is.

Twee beenen: driemaal zo lang als de (a) kitte-
lar, voortkomende van de (b) schaam-beenderen.

Twee (c) hol-agtige Lichamen, met een (d)
middel-schot, bykans als in de Mannelyke roede,
maken-

(a) Partes genitales mulierum. (b) Partes externæ. (c) Pu-
endum. (d) Vulva. (e) Fissura seu rima. (f) Frænulum. (g)
trinæum. (h) Duo labra. (i) Mons veneris. (k) Pinguedo.
) Crines. (m) Clitor. (n) Mentula mulieris. (o) Rima. (p)
utis. (q) Præputium. (r) Parva uvula. (s) Penis virilis.
) Glans. (v) Apex. (w) Præputium. (x) Pudendum. (y)
lans. (z) Papillæ nervæ. (a) Clitor. (b) Ossa pubis. (c)
uo corpora cavernosa. (d) Septum.

* Qualia exempla habent, panarollus, Placrezus, Plazzonus,
hodius, Graafius, & Tulpius, &c.

makende de zelfstandigheid deszelfs: die bekleet met een (a) zenuw-agtig vlies.

Twee (b) opregtende spieren, gelyk in de Mylkheid: die voortkomen van de Beenderen Heup, en in de hol-agtige Lichamen ingeplant worden.

Vaten, (die gemeen zyn met de andere uiterly deelen.)

(c) Slag-aders en (d) aders, van de (e) onder-been en (f) schaam-vaten.

(g) Zenuwen, van 't (h) heilig-been; van welke groote takken door de (i) rug van de Kitlaar loopen, waar door hy zo gevoelyk is.

't Gebruik: een aangenaam gevoel van de kitteling te verwekken, ende ook de (k) Venus-lust aan de (l) Vrouwen te vermeerderen.

De (m) water-vleugels, zyn twee Vlies-agtige roode, holle deelen, zeer gelyk aan de hangende karmen onder de keel der hoenderen, ende vereenigd aan de inwendige zyde der lippen: in welke zyde aan te merken.

Overvloedige (n) zenuw-tepeltjes, waar van: zeer gevoelyk zyn.

(o) Kleine klieren, afscheidende een (p) vet-agtige zelfstandigheid*.

't Gebruik: de (q) kitteling en de (r) lust te vermeerderen: als mede de uitloozing van de (s) pis alzo te bestieren, dat de voeten niet bevogtigt worden.

De (t) mond van de scheidde, bekleet met een hol-agtige zelfstandigheid, die in de (v) by-slaping opzwellt. Enger, in de (w) Maagden; wyder, in die dikwils de byslaping gebruiken, en die gebaard hebben.

(a) Membrana nervea. (b) Musculi erectores duo. (c) Arteria. (d) Venæ. (e) Vala hypogastrica. (f) Vasa pudenda. (g) Nervi. (h) Os sacrum. (i) Dorsum clitoris. (k) Voluptas venerea. (l) Mulieres. (m) Nympha. (n) Papillæ nerveæ. (o) Glandulæ parvæ. (p) Substantia sebacea. (q) Titillatio. (r) Voluptas. (s) Urina. (t) Orificium vaginae. (v) Coitus. (w) Virgines.

* Morgagn. Advers. Anat. prim. Tab. III. e. e.

en: dog altyd nauwer als de overige sctie-

et (a) *Maagde-vlies*, is een Vlies, nu rond, nu half-maans gewys, nu van een ander gedaante*, in de (b) *Maagden* de (c) *scheeden* toefluitende, ende ook in de (d) *kleine meisjes* altyd tegenwoordig: (14*)

Van het
Maagden-
vlies.

In welke het heeft een kleine opening naar de Scheede, dog in de volwaffene veelyds een grooter.

de (e) *eerfte byflaping* fcheurt, en bloet het. e (f) *vliezige heuveltjes*, deze komen voort uit de fcheuring van 't (g) *Maagden-vlies*, en worden nu twee, drie, nu vier waar genomen, net op die plaats, alwaar eertyds 't Maagden-vlies was; en ontbreeken in de Kinderen.

e (h) *pis-gang*, of de (i) *water-weg*; omtrent welke zyn aan te merken.

Zitplaats: regt onder de (k) *kittelaar*, zig vertoonende met een kleine verheventheid.

Langte, van twee dwerze vingeren.

Wyte, grooter als in de Mannen, lydende een groote verwydering in de uithaling van de Steen.

(l) *Buisjes*, uitschietende, een lymig vogt, tegens de (m) *fcherpigheid der pis*, gelyk in de (n) *Mannelyke roede*, dat zy afleiden uit klieren †.

de (o) *Groetjes van de Graaf*, of kuiltjes omtrent de (p) *pis weg* zichtbaarlyk; welke buizen zyn, uitlozende, een vogt voor de gladmaking der (q) *scheede*, en (r) *prikkeling* van de

Hymen. (b) Virgines. (c) Vagina. (d) Parvæ puellæ. Coitus primus. (f) Carunculæ myrtiformes. (g) Hymen. Urethra. (i) Meatus urinarius. (k) Clitor. (l) Ductuli. Acrimonia urinæ. (n) Virilis. (o) Lacunæ Grafiæ. (p) Utra. (q) Vagina. (r) Stimulus veneris.

Conf. delineatio ejus, ficuti An. 1717. in puella, 14 annata, a me inventa est, in Ephem. Nat. Cur. Cent. VII. Morgagn. Advers. Anat. prim. vers 10. Terraneus de gland.

Van de In-
wendige
deelen.

CCXXXV. De *inwendige deelen*, dienende
de voortteeling, zyn.

1. De (a) *scheede* der Lyfmoeder: welke
wyde Kanaal, en een dunne darm niet zeer ongelyk
maar sterker, uitgestrekt van de mond der Scheede,
tot aan de (b) *Lyfmoeder*, tusschen de (c) *Vesica*
en (d) *endel-darm*: wiens

Langte, zonder uitstrekking, is van zes of
ven vingeren.

Wytte, bykans gelyk een dunne darm; nog
onderscheide, in verscheide gevallen, voornamelyk
in de tyd van de (e) *baaring*: dog de mond
is altyd nauwer als 't verdere gedeelte.

Zelfstandigheid: Vlies-agtig, van binnen geplaatst
zenuw-tepel-agtig, (als *Ruyfch* aan tekent
hier om zeer gevoelyk; van buiten Spier-agtig,
waar door ze de (f) *roede* lieffelyk kan
vatten.

De *rimpels der scheede*, zyn niet hoepelroos
maar gelyk als in de (g) *nugteren darm*.

In de (b) *Maagden*, zyn zy 't grootste, voornamelyk
in 't voorste deel;

In deze de byslapinge dikwils gebruikende, kinder,
gelyk als afgesleeten; en worden naa
veelvuldige baring, bykans als geheel uit
wift.

't *Gebruik*: Eerstelyk, voor de vermeer
ring van de Venus lust, zo wel in de *Mannen*
als in de *Vrouwen*;

Ten tweeden, voor een makkelyker verwy
ring in de *Baaring*.

(i) *Voortjes*, worden in de geheele *scheede* in
hals van de Lyf-moeder, gelyk als omtrent
pis-gang, hier en daar gevonden, een verk
hayr dikwils ontfangende, en met de onder
leg

(a) *Vagina uteri.* (b) *Uterus.* (c) *Vesica.* (d) *intestinum
Sum.* (e) *Partus.* (f) *Penis.* (g) *Intestinum jejunna,
Virgines.* (i) *Lacunæ.*

legene Kliertjes, die een lym-agtig vogt uitwerpen, gemeenschap houdende *.

De (a) zamentrekkende Spier der Scheede, is een breede zamen-schakeling van Spier-vezelen, omvattende het onderste gedeelte van de mond der (b) scheede, en wort onder de (c) kittelaar ingeplant. Aldaar omcingelen het hol agtige Lichaam, en de zamen-weving der vaten, de mond van de scheede: welke in de (d) byslaping door 't bloed op gespannen zynde, de mond toe drukken, op dat deze lieffelyker de roede drukkende, van dezelve ook lieffelyk gedrukt zoude worden.

Gebruik: de (e) roede en 't (f) zaat te ontvangen; dog de (g) vrugt, (h) stonden, en (i) kraam zuivering door te laten.

CCXXXVI. Tentweeden: de (k) Lyf-moeder, of Van de Lyf-moeder. Moeder, is een deel, in de Vrouwen, geplaatst

tusschen de (m) blaas en (n) endel-darm, natuurlijke verblyf plaats van de (o) vrugt. In dit zyn te merken.

De zamenvoeging: 't agterste deel is los; 't voorste, is zamengevoegt van bovenen met de (p) blaas, van onderen met de (q) Endel-darm; de zydelyke deelen, door banden: die dubbeld zyn.

Eerstelyk: de breede, vlies-agtige, die (r) ook vlermuis vlerken genaamt worden: gemeen met het (s) byik-vlies, wederzyds de Lyf-moeder met de (t) darm-beenderen te zamen voegende. Onlangs heb ik waargenomen dat ze met een dubbeld vlies voorzien zyn, tusschen welke, de blaas-agtige, door wint ligt te ontdekken,

H

ken,

(a) Musculus vaginæ constrictor, (b) Vagina. (c) Clitor. (d) Penis. (e) Semen. (f) Fœtus. (g) Menstrua. (h) Uterus. (i) Matrix. (j) Vesica. (k) Intestinum rectum. (l) Fœtus. (m) Vesica. (n) Intestinum rectum. (o) Vesperilionum. (p) Peritonæum. (q) Ova ilei.

* Bidloo Anatom. Tab. LI. Morgagn. Advers. primis Vers. Verheyen Anat. C. H. Tab. XVII Fig. 2.

ken, gevoegt is, even by naar gelyk als
't (a) darm-schyl.

Ten tweeden, de *ronde*: voortkomende van
agterste deel der (b) *Lyf-moeder*, zy loopen over
de ringen van de Spieren des Buiks, en
digen in 't vet by de (c) *liezen*. Zy
staan uit een dubbeld Vlies, en een zamen-
weving der vaten.

Afbeeldzel: buiten 't (d) *zwanger gaan*, ge-
een gedrukte peer; in 't *Zwanger gaan*,
scheide, naar de verscheide tyd deszelts.

Verdeeling: 't agterste deel, wort den (e) *bodem*
't voorste, den (f) *bals* genaamt; in dat verto-
zig de mond van de (g) *Lyf-moeder*, den inw-
digen gezegt.

De *grootheid*: in de niet zwaar-wezende, is
langte van drie duim; de breedte, in 't agterste deel
van twee duim; in 't voorste van een: dog
dikte van ander half duim. In de (h) *Maagden*
kleinder.

De (i) *mond*, of (k) *inwendige mond der Lyf-
moeder*, gapende in de scheede, in degelykenis
't hoofd van een Mannelyke roede: zeer klyn in
Maagden; nauwlyks een (l) *tent-yzertje* inlatende
dog in deze, welke gebaart hebben, en de (m) *zwan-
re*, een weinig grooter; maar in deze met een Lyf-
agtig vogt gesloten: nochtans in de (n) *baringe*, de
een wonder van de Natuur, het (o) *Kint* do-
latende.

De (p) *Spier-agtige zelfstandigheid*, bestaande
een verscheide zamen-weving der Vlees-agtige
zelen, met zeer veele tusschen-gevoegde vaten. In
niet zwangere vast en zamen gedrongen; in de zwan-
gere bequaam tot een wonderlyke verwydering. Van
buiten wort zy met een sterk vlies omkleet, van
't Buik-vlies; van binnen in de *holligheid*, die
de (q) *maagden* nauwlyks een (r) *boon* begrypt, is

(a) Mesenterium. (b) Uterus. (c) Inguina. (d) Graviditas.
(e) Fundus. (f) Collum. (g) Uterus. (h) Virgines. (i) In-
rificium. (k) Os uteri internum. (l) Specillum. (m) Graviditas.
(n) Partus. (o) Fœtus. (p) Substantia musculoſa. (q) Vir-
gines. (r) Faba.

een gaat, en Zenuw-agtig Vlies ombekleert. De (a) mondjes, of (b) gaatjes in de (c) bals der Lyf moeder, die buizen schynen te wezen, een n-agtig vogt afscheidende.

De (e) blaasjes, of (f) ronde lichamen, worden zomtyds waargenomen in de (g) bals en omtrent de mond der (h) Lyfmoeder, in hebbende een slymig vogt, van veele voor (i) water blaasjes gehouden *, van zommige voor klieren †, afscheidende een (k) lym-agtig vogt, dat in de zwangere de mond van de (l) Lyf-moeder toefluit. Van andere voor 't nieuwe en ware (m) eyer-nest, in welke de (n) vrugt word afgebeeld *. Van zommige worden zy de (o) zaat-blaasjes der Vrouwen genaamt ‡, uit welke zy vermoeden, dat het (p) voort-teelende zaat in de (q) byslaping word uitgestort *. Hier om is het gebruik nog twyfel-agtig.

De (r) bloed-vaten: zeer gekronkelt, makende ontelbare (s) inmondinge, en in de (t) zwangere zeer verwydert:

(v) Slag-aderen: ten eersten, de (w) zaat-slag-aderen, uit de (x) groote slag-ader, (y) vlegtingen en (z) inmondingen makende; ten tweeden, de grootste en de meeste uit de (a) onder-buiks-vaten; ten derden, uit de

H 2

(a) speen-

(a) Ostiola. (b) Foraminula. (c) Cervix. (d) Uterus. (e) Cuniculus. (f) Corpuscula globosa. (g) Cervix. (h) Uterus. (i) Hydatides. (k) Liquidus glutinosus. (l) Uterus. (m) Ovarium. (n) Fœtus. (o) Vesiculae seminales mulierum. (p) Semen prolificum. (q) Coitus. (r) Vasa sanguifera. (s) Anastomoses. (t) Gravidæ. (v) Arterix. (w) Arterix spermatica. (x) Arteria aorta. (y) Plexus. (z) Anastomoses. (a) Hypotrichica vasa.

Vide autores a Morgagnio advers. Anat. I. vers 37. recens., & Ruysch Advers. III. Anat. decad. I. p. 5.

Morgagnius eodem loco, & Verheyen l. c. Cap. XXXIII.

* Naboth. dissert. de sterilitate, Lipsiæ impressa an. 1707. & contra hanc opinionem Goelicke Histor. Anat. p. 183. & Ettmulleri Epistola de ovario novo.

† Lettres des Desnoes p 70. & Blegny Zodiac. Tom. I. 20,

* Heinrici dissert. de vesiculis seminalibus mulierum, Halæ 1712. impressa.

(b) *speen-slag-aderen*, alle wonderlyk o malkander gemeen zynde: alzo,

Dat, indien der (a) *was* of (c) *kwikzilver* een eenige der zelve, wort ingespoort alle de andere, zelfs die van de andere de, worden opgevuld.

(d) *Aderen*: ook drierley van dezelve na ontbloot van (e) *klap-vliezen*, door w de (f) *wind* in 't hol van de (g) *Lyf-der* en (b) *scheede* dikwils kan ingedr worden: en in tegendeel ook door de *scheede* in de (k) *aderen* *. Zy m ook diergelyke (l) *inmondningen*, gelyk de *Slag-aderen*; welke in deze nog gemakkel te zien zyn.

De (n) *zenuwen*, van de (o) *tusschen ribb* en van 't (p) *Heilig-been*.

De (q) *water-vaten*, alleenlyk waargenome de (r) *onredelyke Dieren*. Want die aan (s) *Lyf-moeder der Vrouwen* worden to schreven, schynen maar verdigt te wezen

Van de eye-
ren of kloot-
ten der
Vrouwen.

CCXXXVII. Ten derden, de (t) *eyeren* de (v) *klooten der Vrouwen*, zyn twee witte chamen, eenigzints rond (wederzyds een) ge aan de bodem der (w) *Lyf-moeder*: omtrent zyn aan te merken.

De *zamenvoeging* } Eerstelyk: met de *bodem der moeder*, door middel van lange *ronde band*, van de den, 't (x) *uitschietende der Vrouwen* gezegt, v geen ware opening in de *Lyf-moeder* heeft.

(a) *Arteriæ homorrhoidales.* (b) *Cera.* (c) *Mercurius.* (d) *Vena.* (e) *Valvula.* (f) *Flatus.* (g) *Uterus.* (h) *Vagina.* (i) *Vagina.* (k) *Vena.* (l) *Anastomoses.* (m) *Arteriæ.* (n) *vi.* (o) *Intercostales.* (p) *Os sacrum.* (q) *Vasa lymphatica.* (r) *Brutus.* (s) *Uterus humanus.* (t) *Ovaria.* (v) *Testes mulierum.* (w) *Uterus.* (x) *Vas deferens mulierum.* (y) *Uterus.*

* Fantoni, *Anat. Corp. hum.* p. 186.

menvoeging: { Ten tweeden: met de (a) trompet van Fallopius en aan de zyde van 't (b) bekken, door de breede band van de Lyfmoeder.
 { Ten derden: door hulp van de (c) zaat-vaten met andere deelen.

beeldzel: bykans ey-rond, nogtans in 't andere deel plat.

rootheid: verscheide naar onderscheid van ouderdom en getempertheid: de zwaarte, in de (d) *kragt van jaren* en (e) *gylheid*, omtrent anderhalf *dragma*, of 90 grein; maar verdroogt, verklynt, en als gerimpelt, in de (f) *oude Wyven*, nauwlyks een half *dragma* wegende.

worden omkleet, met een wit, en sterk Vlies, van 't (g) *buik-vlies*

zelfstandigheid: Vlies-agtig, Vezel-agtig, met veele vaten doorweven: tusschen welke de (b) *ronde blaasjes* zig vertoonen, veele, of weinige, naar de verscheidentheid van de ouderdom en gesteltheid, vervuld, met een (i) *eiwit vogt*: welk vogt door 't koken, de dikte, koleur en smaak van 't (k) *wit van een ey* verkrygt: hierom worden zy om de overeenkomst met de eyeren (l) *eyertjes* genaamt, welkers grootste nauwlyks aan een ert gelyk zyn. Zomtyds telt men der tien, twaalf of meerder in een (m) *klootje*; en zomtyds kan men der nauwelyks een of twee ontdekken.

Gebruik: gemeenlyk gelooft men dat zy het lichamelyk begin van de (n) *vrugt* uitmaken, in welke zyn eerste (o) *beeltenis* begrepen is.

H 3

(a) *Wa-*

Tuba fallopiana. (b) Pelvis. (c) Vasa spermatica. (d) *etatis*. (e) Libidinos. (f) *Vetulae*. (g) Peritonaeum. (h) *vesicula rotunda*. (i) Humor albuminosus. (k) Albumenovi. (l) *ovula*. (m) Ovarium. (n) *Fœtus*. (o) *Ruimenta*.

Van de
Trompetten
van Fallo-
pius.

(a) *Water-blazen*, worden ook aldaar dikwijls
gens de natuur gevonden, die veelyds de
zaak zyn van de (b) *Waterzucht* in de Vrouwen.
CCXXXVIII. Ten vierden, de (c) *Trompetten*
van Fallopius, zyn twee kegel-wyze, gekrom-
buizen, wederzyds een, gevoegt aan de bodem
(d) *Lyf-moeder*, alzo genaamt van *Fallopius*
de gelykenisse met een (e) *trompet*: in deze
aan te merken.

De *zamenbinding*: zeer vast en gemeen, met
Lyf-moeder; los-agtig, met de (f) *eyeren*, en
't Vlies van de breede banden.

De *langte*: omtrent van zes, zeven of zom-
van agt vingeren.

De *wytte*: omtrent 't midden bykans gelyk
kleine vinger.

Dog de eindens nauwer, en voor al is het
de gevoegt aan de (g) *Lyf-moeder*, het kl-
ste, en is open in deszelfs holligheid de (h) *zucht*
en een (i) *dunne priem* doorlatende. Dog
andere, los in de buik hangende, is wyde
ontfangt een middelmatige buis, en is ver-
met veele gelyk als (k) *spier-agtige franjes*,
wanneer 't nodig is, aan 't (l) *eyer-nesje*,
opligten.

De *zelfstandigheid*: Vlies-agtig, hol-agtig, bestaa-
uit een dubbeld Vlies: welkers uitwendige met
(m) *buik-vlies*, 't inwendige met de binnenste *zucht*
standigheid der (n) *Lyf-moeder* gemeen is. V
binnen is zy (o) *gerimpeld*, en bevogtigt
een (p) *glibberig vogt*; maar zy is niet bla-
agtig, gelyk in de (q) *Dieren*.

De *menigvuldige vaten*, makende tusschen
Vliezen der zelve een *hol agtig* (r) *lichaam*
op dat zy zouden kunnen opzwellen of
gemaakt worden, wanneer zy aan 't (s) *eyer-nesje*
moet

(a) Hydatides. (b) Hydrops. (c) Tuba fallopiana. (d) Uterus.
terus. (e) Tuba. (f) Ovaria. (g) Uterus. (h) Flatus.
Stylus tenuis (k) Fimbriae musculares. (l) Ovarium. (m) Peritonaeum.
ritonaeum. (n) Uterus. (o) Rugosa. (p) Humor lubricus.
Bintus. (r) Corpus cavernosum. (s) Ovarium.

moeten gevoegt worden : van de welke zy ook van binnen worden bevoigt *.

Gebruik: in de tyd van de (a) by-flaping worden zy opgeregt door een overvloedige toevloeying van Bloed en Geesten, en de losse monden, met een natuurlyke beweging, vervoegt aan de Eyertjes, door middel van de Franje-agtige Spier-vezelen, en laten het (b) voort-teelende Mannelyke zaat door †; daar na, ontfangen zy ook, op haar tyd, 't (c) bevrugte eytje uit 't (d) eyernest, en brengen het over naar de (e) lyf-moeder.

de (f) vier-voetige gediertens worden zy om hun gedaante, (g) hoorens der (b) lyf-moeder genaamt: maar (i) ey-lyders in de (k) hoenders, en ander (l) gevogelte.

CXXXIX. 't Gebruik der (m) lyf-moeder: het (n) Mannelyke zaat door te laten; het (o) bevrugte eytje, 't Eyernest en Trompet van Fallopius, te ontfangen; de (p) vrugt negen maanden te bewaren en te voeden, en ze ten laatsten volmaakt zynde, zyn Spier-agtige zamen trekkende kragt, door (q) scheede uit te dryven.

Van het gebruik der Lyfmoeder.

CXL. Naar de (r) bevrugting, geschiet 'er een vrugte van de vrugt en deszelfs byzonderheden. we voortkoming van deelen in de (s) Vrouwen die aldaar zo lang blyft, als de Zwangerheid duurd. 't voornaamste deel der zelve is het (t) schepzeltje of de (v) Vrugt *; de andere, gelyk de Vliezen

H 4 van

(a) Coitus. (b) Semen prolificum masculinum. (c) Ovulum cognatum. (d) Ovarium. (e) Uterus. (f) Quadrupedes. (g) Cornua. (h) Uterus. (i) Oviductus. (k) Gallines. (l) Gallina. (m) Uterus. (n) Semen virile. (o) Ovulum foecundatum. (p) Foetus. (q) Vagina. (r) Impregnatio. (s) Foemina. Embryo. (t) Foetus.

Ita Drake Anthropol. Tab. X. Fig. 2. ea delineat. & describit. Ziet hier over naar onze Aanmerkingen (agter dit stuk aan gevoegt) Aanmerk. (17 *)

Ruysch Thes. Anat. V. Tab. V. Fig. I. atque Advers. Anat. I. pag. 3. Fallop. Observat. Anat. & de Graaff de organo mul. Cap. XIV.

Embryones minimi varii vidi in Ruysch Thes. Anat. VI. II. & III. tales in Membranis. Thes. X. Fig. 3.

van de Vrugt, (a) moeder-koek, (b) navel-streng, (c) navel-vaten, en 't (d) vogt, in welk de vrugt dryft, zyn alle voor de zelve gemaakt.

CCXLI Derhalven omtrent de volmaakte Vrugt zyn aan te merken.

Ten eersten, de Vliezen, die haar in de Lyfmoeder bekleeden.

Het eersten, 't *buitenste*, (f) *ader-vlies* gezegd dik, spongieus, vervuld met zeer veel Bloedvaten, gemeen aan de Lyfmoeder, en schybaar in verscheide schillen.

Het andere, 't *binnenste*, of *tweede*, word (g) *lam-vlies* genaamt: dat dun en doorschynent is, gemeen aan 't eerste; in welke zeer weinige, of geene vaten, worden gevonden; dog 't Gelyagtige, doorschynende Vogt en de Vrugt worden in dat behouden.

Het derden, 't (h) *Pis-vlies*, of (i) *worst-vlies* het welk zeer fraai, in zommige beesten, voornamentlyk in de Koeyen, word gevonden, gemeen met het open Water-vat, dog niet in de Mensch en dient hun om de (k) *Pis* te vergaderen. Het heeft de langte in de (l) *Koeyen* omtrent van twaalf voeten. De gedaante, bykans van een (m) *worst* wiens middellyn, wanneer het met wint is uitgezet, meer als een voet is, zo dat het een zeer groot en wonderlyk deel is.

Zommige beweeren wel, dat het aan de Mensch even zo nodig is, als aan de Beesten; en willen daar uit besluiten, dat het ook nootzakelyk in de Mensch aanwezig is. Anderen geven voor, dat het tusschen het (n) *ader-en* (o) *lam-vlies* gevonden wort, dog indien zy het niet beter vertoegen, dan als het tot nog toe gedaan is, voornamentlyk om dat het

Wa-

(a) Placenta uterina. (b) Funiculus umbilicalis. (c) Vasa umbilicalia. (d) Humor. (e) Fœtus. (f) Chorion (g) Amnios. (h) Allantois. (i) Farciminalis. (k) Urina. (l) Vaccina. (m) Farciminalis, (n) Chorion. (o) Amnios.

* Vide Observ. nostra de allantoide Eph. N. C. Cent. VI, Obs. 24.

atervat, of (a) blaas-bant, in de Menschelyke vrugt veelyds gesloten word gevonden, en andere gewigtige redens gegeven kunnen worden, waarin God de Vrouwen van die last verlost heeft, word het van de meeste niet geloofd nogte aangenomen. Zy willen dat het ontblood is van (b) moeder-vaten; die ik egter zeer veele heb gevonden en afgetekent*.

CCXLII. Ten tweeden: de (c) koek, by de vanden (d) Moeder-lever genaamt: in welk zyn te merken.

Vande Moeder Koek.

't Getal, 't welk in de Vrouwen over een komt met het getal der Vrugten: nochtans alzo, dat zy in de (e) tweelingen dikwils zamengegroeit zyn; dog in veele beesten, voornamentlyk in de Koeien, wordender veele en al te mets wel honderd voor eene Vrucht, gevonden: en worden aldaar *Cotyledones* of *moeder-navels* genaamt.

De gedaante is rond-agtig, en plat, hebbende de middellyn omtrent van agt duim, en de dikte van eenen duim.

De zamenvoeging: 't gebochelde en spongieuse deel, is gevoegt aan de (f) Lyfmoeder, door middel van een (g) alderdunst, bont-agtig vlies, gemeen met het (h) ader-vlies: dog 't ingebogene, gelegen over het Kint, is gevoegt met de (i) navel-streng, en 't word omkleed met een glad Vlies, gemeen met het (k) ader- en (l) lam-vlies.

De plaats, aan welke het is gevoegt aan de (m) Lyfmoeder, is niet zeker en gestadig, dog meerendeels aan 't agterste gedeelte.

De zelfstandigheid, volgens veele der nieuwste Schryvers, is hy (n) klier-agtig, zamen gesteld uit

H 5

on-

(a) Urachus. (b) Vasa sanguifera. (c) Placenta. (d) Hepar uterinum. (e) Gemellæ. (f) Uterus. (g) Membrana tenuissima villosa. (h) Chorion. (i) Funiculus umbilicalis. (k) Chorion. (l) Amnios. (m) Uterus. (n) Glandulosa.

* Eodem loco.

ontelbare zeer kleine kliertjes ; die egter niet kunnen gezien worden. Hierom word zy niet ter volgens *Ruyfch*, en verscheide andere, niet hem volgen ; voor (a) vaat-agtig gehouden bestaande uit enkele vaatjes, namentlyk (b) navel-slag-aderen en (c) aderen, verdeeld in zeer fyne uit-eindens * : want tot wat gebruik zullen hier de Klieren wezen, alwaar de affcheidingen van 't geen de (d) koek uit de (e) Moeder heeft ontfangen, reets volbragt is?

* Gebruik: ten eersten, 't voedzaam zap uit de Lyfmoeder te ontfangen, of op te florpen, gelyk de (f) darmen de (g) Chyl †, en dat vandaar, door de Navel-ader, naar de (h) vrugt over te laten.

Ten tweeden : waarschynelyk ook het Bloed en de Pis, van de Vrugt naar de (i) Moeder door te laten.

Van de Navel-vaten.

CCXLIII. Ten derden: de (k) Navel-vaten, naar de (l) verlossing in die banden (§. 207) veranderende, zyn

Twee Slag-aderen : gewoonelyk wederzyds uit de (m) darm-vaten der vrugt, zomtyds uit de (n) groote slag-ader voortkomende: zy loopen langs beide de zyde der (o) blaas naar de (p) navel; van daar door de (q) navel-streng met (r) slang-agtige omkrullingen, naar de (s) Moeder-koek: alwaar zy in on-eindige takjes verdeelt zynde, eindigen, en brengen het (t) bloed uit de (v) vrugt naar de (w) koek, en hier van daan misschien ook wederom naar de (a) moeder

(a) Vasculosa. (b) Arterix Umbilicales. (c) Vena umbilicalis. (d) Placenta. (e) Uterus. (f) Intestina. (g) Chylus. (h) Fœtus. (i) Mater. (k) Vasa umbilicalia. (l) Partus. (m) Vasa iliaca. (n) Arteria aorta. (o) Vesica. (p) Umbilicus. (q) Funiculus umbilicalis. (r) Spirales contortiones. (s) Placenta. (t) Sanguis. (v) Fœtus. (w) Placenta.

* *Ruyfch Thef. Anat. V. Tab. I.*

† *Ibidem pag. 16.*

* *Uti Meryus observatione quadam probat, in Hist. Acad. Reg. ann. 1708. ubi gravida ex vulnere obiit, & nihil sanguinis in foetu repertum est.*

(a) moeder *. Waarom, zyn der twee, en niet een, gelyk 'er maar eene ader is? misschien, op dat 'er niet ligt een doodelyke (b) bloed-storting zoude voortkomen, indien de (c) navel-streng by geval wiert afgescheurt.

Een (d) Ader: tweemaal zo wyt als de (e) slag-aderen, in de (f) moeder-koek uit ontelbare takjes, tot eenen stam t'zamen gegroeit, voortkomende: hier van daan loopt zy voort, met diergelyke (g) slangagtige krullingen, tusschen de slag-aderen, door de (h) navel-streng, en van daar door de (i) navel, naar de (k) lever van de Vrucht: alwaar hy eindigt in de (l) boezem van de (m) poort-ader, in welke, hy 't bloed met het voedend zap, in de Koek ontfangen, uitstort: van waar het door een byzondere lang-ronde buis, de (n) aderlyke gezegt †, gelegen by naar regt over de (o) navel-ader, uit deze boezem van de (p) poort-ader, voor 't grootste gedeelte terstont naar de Holle ader en 't (q) bert voort loopt.

† (r) Water-vat, is in een Kalf, Schaap, enz. een spitze Buis, uitgestrekt voor eerst van de bodem der Blaas naar de Navel, die hy doorboort, en eindigt daar na in de (s) pis-rok (vf. 241 3.) in welke hy de Pis uit de Blaas overbrengt *. In een (t) menschelyke vrucht, en is hy niet geheel door gaat †, of ten minsten zeer zelden; dog wort meestendeel hard als een bant gevonden: zo dat hy dan de werkinge van een Buis, in deze niet schynt waar te kunnen nemen.

CCXLIV.

(a) Mater. (b) Hæmorrhagia lethalis. (c) Funiculus. (d) Vena. (e) Arteriz. (f) Placenta. (g) Contorsiones spirales. (h) Funiculus umbilicalis. (i) Umbilicus. (k) Hepar. (l) Sinus. (m) Vena portæ. (n) Venosus. (o) Vena umbilicalis. (p) Vena porta. (q) Cot. (r) Urachus. (s) Membrana allantois. (t) Fœtus humanus.

* Conf. Observ. Meryi modo citata.

† Vid. Fig. 12

* In Ephem. Nat. Cur. Cent. VI. Observ. XXIV.

† Cent. III. & IV. Obl. CXCIV, p. 465.

Van de Navel-streng.

CCXLIV. Ten vierden: de (a) *Navel-streng* is een deel gedraait, by wyze van een Tou van dikte als een duim, gemaakt uit een (b) *ader* en twee (c) *slag-aders*, (d) *navel vaten* gezegt: oorkleet, met een gemeen dik, dog zagt vlies, gemist met het (e) *lam-vlies*; wiens

Oorspronk: is in de (f) *koek*, 't einde in de *navel* van 't (h) *kind*.

Lengte, bykans van vier spannen: eerstelyk, dat de *Vrugt*, zonder scheuring der (i) *moea* *koek* van de (k) *lyf-moeder*, zig vry zoude kunnen bewegen; ten tweeden, op dat de *vrugt* uitgedreven zynde, of schoon de *Vaten* niet aanstonts wierden gebonden, zo ligt ge (m) *doodelyke blaedstorting* zoude veroorzaakt worden; ten derden, op dat door behulp der zelfs de (n) *koek* naar de (o) *baring* bekwaamlyk uit de (p) *lyf-moeder* zoude kunnen gelyk haalt worden.

't *Gebruik*: blykt uit de (q) *navel-vaten*.

Van de voeding der Vrugt.

CCXLV. Ten vyfden: de (r) *voeding der vrugt* in de (s) *lyf-moeder*: welke wy meenen te geschieden in de eerste (t) *maanden*, alleen door de (u) *navel-streng*; dog in de laatste maanden, om veel redenen, ook te gelyk door de (w) *mond*, uit het (x) *geley-agtige vogt*, de (y) *vrugt* omringende: dat uit 't (z) *lam-vlies* schynt afgescheiden te worden. Want eerstelyk, wort 'er diergelyk *Vogt* gevonden in de (a) *mond*, (b) *slok-darm*, en (c) *maag* zo wel van de *Vrugten* der *Menschen*, als der *Beeften*; ten tweeden, word dit veranderd gezien in de (d) *dunne darmen*; ten derden, wordende

(a) Funiculus umbilicalis. (b) Vena. (c) Arterix. (d) Vasa umbilicalia. (e) Amnios. (f) Placenta. (g) Umbilicus. (h) Fœtus. (i) Placenta. (k) Uterus. (l) Fœtus. (m) Lethalis hæmorrhagia. (n) Placenta. (o) Partus. (p) Uterus. (q) Vasa umbilicalia. (r) Nutritio fœtus. (s) Uterus. (t) Menses. (u) Funiculus umbilicalis. (w) Os. (x) Liquidus gelatinosus. (y) Fœtus. (z) Amnios. (a) Os. (b) Oesophagus. (c) Ventriculus. (d) Intestina tenuia.

zele (a) vuiligheden gevonden in de (b) dikke darm; ten vierden, omringt veel van dat Vogt in de eerste maanden het Kind; en word dikwils weinig in de laatste maanden gevonden: dat door niets anders, als van het Kind, schynt verteert te worden: ten vyfden, om dat dit (c) geley-agtige vogt zo bekwam is tot de voeding van 't Kind, dat 'er geen kwamer kan gewenst worden; Ten zesden, en de zelve schynt in de (d) mond, (e) slok-darm, en (f) maag, door de geduurige tegenstant der (g) moeder, (h) perssinge der (i) buiks-spiereu, en door de (k) omringende lugt, gedrukt te worden*; ten zevende, op dat de (l) slok-darm, (m) darmen, (n) melk-vaten, en (o) borst-buis zouden open geboden worden, en allenkskens zig wennen tot naar voorgeschikte bediening, enz.

CCXLVI. Ten zesden, de *Plaatzing van de vrugt* in de (q) *lyf-moeder*:

Van de
Plaatzing
der Vrugt
in de Lyf-
moeder.

In de *eerste* en *middelste Maanden*, is zy verscheide en onzeker.

In de *laatste Maanden*, wort zy gemeenlyk zittende gevonden, met het (r) *hoofd* en (s) *hals* gebogen; de (t) *knien* naar de (v) *wangen*, en de (w) *hielen* getrokken naar de (x) *billen*. De (y) *handen* deszelfs zyn veelyds neer hangende, en de (z) *voeten* als omvattende.

Kort voor de Verlossing, draait zy zig veelyds zo om, dat het *Hoofd* naar om laag zakt naar de (a) *mond* van de (b) *lyf-moeder*; dog de (c) *billen* en de (d) *voeten* naar om hoog opsteekt.

CCXLVII.

(a) Fœces. (b) Intestina crassa. (c) Liquidus gelatinosus.
(d) Os. (e) OEsophagus. (f) Ventriculus. (g) Uterus. (h) Pressio.
(i) Musculi abdominis. (k) Aër ambiens. (l) OEsophagus.
(m) Intestina. (n) Vasa lactea. (o) Ductus thoracicus.
(p) Fœtus. (q) Uterus. (r) Caput. (s) Collum. (t) Genua.
(v) Genæ (w) Calcanei. (x) Nates. (y) Manus. (z) Pedes.
(a) Os. (b) Uterus. (c) Nates. (d) Pedes.

* Ziet naar de Aanmerkingen (hier agter dit Werk aan gevoegt) Aanmerking (10 *).

Van de Ver-
lossing.

CCXLVII. Ten zevenden, de (a) *verlossing*, welke is een natuurlyke uitlossing van 't volwasse Kind, door de (b) *scheede* uit de (c) *lyf-moeders* wiens

(d) *Verwekkende oorzaken*, zo veel als van (e) *Schryvers* worden verhaald, zyn onzeker en twyffel-agtig.

Zyd.

De behoorelyke, zyn negen Zonne- of Maan-Maanden: of veertig weken.

De voortydige, zyn zeven of agt Maanden in welken nogtans 't Kind levendig zyn en opgevoed worden.

Al te voortydig, indien de Vrucht voor de vende Maand komt: welke Geboorte

(f) *Mis kraam* word gezegt; en niet levendig kan wezen.

De (g) *gemeene* of (h) *natuurlyke manier* indien het (i) *Kint* met het Hooft om de doortogt betracht; zyn andere plaatsing de Baring, worden (k) *Tegen-natuurlyke* zegt, en zyn oorzaken van een moeyelyke dikwils onmogelyke verlossing; indien die de konst niet word verbeterd.

Seer merk-
waardige
Verschei-
dentheden.

CCXLVIII. Zeer *merkwaardige verscheidentheden* die tusschen de (l) *vrucht en Volwassene*, voor of kort naar de verlossing, voor komen.

In de (m) buik.

De (n) *Navel-aderen en Navel Slag-aderen*, de (o) *adertyke buis* in de (p) *lever*, zyn open in de Vrucht, dog geslooten in de Volwassene.

De *Lever* is zeer groot.

't (q) *Worm-wys uitsteekzel* van den *blinden darm*, is veelyds grooter, als in de Volwassene.

(a) Partus. (b) Vagina. (c) Uterus. (d) Cause exercitantes. (e) Autores. (f) Abortus. (g) Modus ordinarius. (h) naturalis. (i) Fœtus. (k) Præternaturales. (l) Fœtus. (m) domum. (n) Venæ & arteriæ umbilicales. (o) Canalis vesicus. (p) Hepar. (q) Processus vermiformis.

De (a) nier-doosjes, ook veel grooter.

De (b) nieren zelf hebben een ongelyke oppervlakte, gelyk de (c) kalver nieren.

De (d) borst,

De (e) borst-klier, grooter als in de Ouden.

De (f) longen, die niet ge-ademt hebben, worden in gevallen gevonden: in 't Water geworpen, zakken zy naar de gront.

In 't (g) Hert, 't (h) ovale gat tusschen 't (i) regter en (k) linker oor*, en

Open de (l) Slag-aderlyke buis, tusschen de (m) long slag-ader en de groote (n) slag-ader, voor een byzondere omloop van 't bloed in de Onvolwassene; om dat zy in de (o) lyf-moeder niet afemen kunnen.

In 't (p) Hoofd:

De (q) Beenderen van 't Bekkeneel zyn gescheiden, voornamentlyk alwaar 't de Fontyn genaamt wort, en hebben ook nog geen naden.

De (r) Tandem, zyn nog Onvolmaakt in de (s) kaken, onder het (t) tand-vlees verborgen.

De (v) geboor-weg is nog niet volmaakt, en wort met een byzonder Vlies, gemeen met de (w) opperhuid, naar de Baring wederom verdwynende, geslooten †.

De (x) Beenderen van 't geheele Lichaam, zyn, weinige uitgenomen, of week of onvolmaakt: en zommige nog geheel (y) kraakbeenig.

(a) Renes succenturiati. (b) Renes. (c) Renes vitulini. (d) Thymus
(e) Glandula thymus. (f) Pulmones. (g) Cor. (h) Foramen ovalc.
(i) Auricula dextra. (k) Auricula sinistra. (l) Arteria maxillaris arteriosus.
(m) Arteria pulmonalis. (n) Arteria aorta. (o) Uterus.
(p) Caput. (q) Ossa cranii. (r) Dentes. (s) Mandibulae.
(t) Gingivae. (v) Meatus auditorius. (w) Epiglottis.
(x) Ossa totius corporis. (y) Cartilaginea.

Het gebruik van dit gat heeft groote twiffingen verwekt tusschen Mery (welke steld, dat het Bloed, uit het linker Oor in 't rechter Oor (van 't Hert) door dit gat vloeid) en Duverney, Taurin, Wester, Buffier en Verheyen, welke in tegendeel gevoelen, Kerkring. Osteogenia p. 222. Ruyschius variis in locis.

beenig. Ook zynde (a) geledingen nog volmaakt.

Van de (b) Borst, 't andere o der Tronk.

Van de Borst. CCXLIX. **D**E (c) Borst, word genaamt groote gedeelte van 't Lich geplaatst tusschen de (d) buik en de (e) hals. I zyn aan te merken.

De Deelen: die zyn of *Behoudende*, of volkomen de holligheid makende,

Gemeene: de (f) opperhuid, (g) buik (h) vettigheid (Vers 197. 198.) welk laatste hier overvloedig is.

Eigene: de (i) borsten, (k) borst- en (l) schen-ribbige spieren, 't (m) Midden (n) borst-vlies, en eindelyk de (o) be ren: namentlyk de vier-en-twintig (p) ben, 't (q) borst-been, en (r) twaalf vel-beenderen, van welke in de Bee schryving.

De behoudene in de holligheid, gelyk he middel-schot, de (t) longen, 't (v) hert en herte zakje, met de (x) groote vaten hier voortkomende: voornamentlyk de Tronk de (y) groote en (z) long slag-ader, va (a) holle en long-ader; de (b) borst-buis eindelyk 't grootste gedeelte van de (c) darm of (d) keel, enz.

(n) Articulationes. (b) Thorax. (c) Thorax sive pectus. Abdomen. (e) Collum. (f) Cuticula. (g) Cutis. (h) Guedo. (i) Mammæ. (k) Musculi pectorales. (l) Musculi tercostales. (m) Diaphragma. (n) Pleura. (o) Ossa. (p) 24. (q) Os sternum. (r) Duodecim vertebrae. Mediastinum. (t) Pulmones. (v) Cor. (w) Pericardium. Vasa magna. (y) Arteria aorta, (z) Arteria pulmonalis. Vena cava. (b) Vena pulmonalis. (c) Ductus thoracicus. Oesophagus. (e) Gula.

Gebruik: is voornamentlyk aan de (a) levenswerkinge, dat is aan (b) adem-haling en (c) omloop van 't bloed te dienen. Aan welke ook in de (d) vrouwen de (e) bereiding der melk word by gevoegt.

CCL. Derhalven zyn alhier de (f) borsten 't van de borst te beschryven: welkers gedaante, getal en maatzyng aan ieder bekeht zyn. Zy zyn in de (g) mannen van geen belang; maar die der (h) vrouwen zyn meerder van belang: alwaar zyn aan tekenen.

De (i) eigenschappen van de schoonheid der borsten: die zyn, een middelmatige grootheid, behoorelyke afgelegentheid, een dunne en witte huid, hardtigitige zelfstandigheid; niet flap of hangende, en in (k) roos-roode tepel.

De verscheide grootheid: middelmatig in de (l) maagden; 't aldergrootste in de (m) zwangere en (n) zuigende; 't kleinste in de (o) meisjes, voor de jaren van (p) vrysterschap, en in de (q) ouden wyven: verscheelende ook in verscheide Landschapen.

De tyd van de opzwellingen, is omtrent het veertienste jaar: in welke tyd zy worde gezegt styf te worden.

De tyd van de vermindering verscheiden: veele omtrent het vyftigste jaar.

De (r) tepel: 't welk is een lang rond uitsteekel in 't midden der (s) borst, omkleet met een (t) kraus; wiens afbeeldzel, grootheid, en koleur bekeht zyn: maar

De zelfstandigheid, is hol, bykans als die van de roeden der Mannen; zo dat zy in 't aantasten, of in 't zuigen der Kinderen gewoone-lyk zig opregt: bestaande uit (v) zenuw-vezels, een scherp gevoel gevende; veele (w) bloed-vaten,

(a) Actiones vitales. (b) Respiratio. (c) Circulus sanguinis.
 (d) Mulieres. (e) Preparatio lactis. (f) Mammæ. (g) Viri.
 (h) Mulieres. (i) Requisita pulchrarum mammarum. (k) Papilla rosea. (l) Virgines. (m) Gravidæ. (n) Lactantes. (o) Puellæ. (p) Pubertas. (q) Vetulæ. (r) Papilla. (s) Mammæ.
 (t) Areola. (v) Fibræ nervæ. (w) Vasa sanguifera.

ten, van de borst-vaten, (a) uit-eindens
Melk-pypen, en van de (b) opper-huid, bekleed
de de overige zelfstandigheid.

De (c) gaatjes, of (d) mondjes der melk-pypen
zyn in de zuigende zeer zichtbaar, zeven, en
tot tien in den (e) mensch.

De (f) krans, bezet met Klieren, in de (g) ma-
den (h) aangenaam rood, in de jongere Vir-
wen, (i) donkerder, of (k) bleek-bruin; in
(l) oude wyven, (m) blaauw.

't Gebruik: voor de (n) zuiging, die zonder
tepel niet zoude kunnen geschieden.

De zelfstandigheid der Borsten: behalven de
meene bedekzelen des Lichaams, namentlyk, de
perhuit, de dunne huid, en veel vet, bestaan zyn
een byzonder wit klier-agtig maakzel, niet ongen
aan de zelfstandigheid der Speenen in de Beest
voornamentlyk het midden der Mammen beslaan
't welk en overvloedig vet, dat een groot gede
van de borst uitmaakt, rontom omringelt.

Dog de (o) ronde lichamen, van Nuk*, en vo
namentlyk van Verbeyen †, en andere, die de
nagevolgt zyn, voor Klieren afgeteekent en
schreven, zyn eigentlyk geen Klieren, maar vet
heid.

Tusschen deze klier-agtige zelfstandigheid, zyn
(p) buizen, of (q) melk-pypen, doorzaait, door
inmondige t'zamen gevoegt, de afgescheide melk
in de zuigende vergaderende en bewarende, met
aderen en slag-aderen gemeenschap houdende:
lyk als die de voortbrenginge der melk; en deze co
zels verdwyningen, bewaarheden.

Dit alles kan best in de groote opgezwolven
Mam

(a) Extremi tubulorum lacteorum. (b) Epidermis. (c) A-
raminula. (d) Orificia tubulorum lacteorum. (e) Homo.
Areola. (g) Virgines. (h) Grate rubella. (i) Obscurior.
Pallide fusca. (l) Vetulz. (m) Livida. (n) Lactatio. (o) Co-
pora globosa. (p) Ductus. (q) Tubuli lactiferi. (r) Ana-
moles.

* Adenograph. Fig. 2.

† Anatom. Corp. human. Tab. XVIII. Fig. 2. & 4.

Mammen en voornamentlyk der zuigende ge-
 en worden; dog nauwlyks of weinig in de
 (a) *kleine meisjes*, (b) *oude wyven*, of andere (c)
 gere lichamen, die (d) *uitgeteerde borsten* heb-
 en.

Vaten: (e) *slag-aderen*, en (f) *aderen*, van de
onderfleutel-beens en (b) *oxel-vaten*: welkers
 ste, inwendige, en deze laatste, uitwendige borst-
 en genaamt worden.

(i) *Zenuwen*: van de rug-zenuwen uit het Len-
 n-merg.

(k) *Water-vaten*: worden 'er van *Warthon* * by-
 woegt.

Gebruik { *Eerstelyk*: de (l) *melk* uit de slag-aderen 't Gebruik,
 in de klier-agtige zelfstandigheid, af te
 scheiden, in de melk-pypen te verza-
 melen, en op zyn tyd aan 't (m) *kind*
 door de (n) *tepel* te geven.
 Ten tweeden: (o) de *aanvalligheid* aan
 de Vrouwen te geven.
 Ten derden: de (p) *prikkeling* der Ve-
 nus-luft in beide de Sexen te verwekken.

CCLI. De Mammen weggenomen zynde, ko-
 en aan te merken.

Eerstelyk: twee (q) *grootte borst-spiere*n, weder-
 zyts een, geplaatst onder de Mammen, gaande
 naar de armen.

Ten tweeden: de (r) *tusschen-ribbige spiere*n,
 twee en, twintig uitwendige, en zo veel in-
 wendige: dienende door 't opheffen der rib-
 ben, aan de adem-haling; dog breder van
 deze in de (s) *spier-beschryving*.

Ten derden: het *Vlies*, 't (t) *borst-vlies* gezegt, ter-
 stont

(a) Puella. (b) Vetula. (c) Emaciata. (d) Mammae con-
 aptae. (e) Arteriae. (f) Venae. (g) Subclavia. (h) Axilla-
 (i) Nervi. (k) Vasa lymphatica (l) Lac. (m) Infans.
 Papilla. (o) Venustas. (p) Stimulus veneris. (q) Musculi
 thorales majores. (r) Musculi intercostales (s) Myologia (t)
 Membrana pleura.

stont byzonderlyk aan te merken: beklede
de geheele (a) *holigheid* van de (b) *borst*.

CCLII. Deze vertoont zynde, moet men de *be*
openen; in wiens *opening* zyn aan te merken de
scheiding der (c) *ribben* wederzyds in 't Kraak-b
nig gedeelte, digt aan hun beenig gedeelte, de
heffing van 't (d) *borst-been*, en neerlegging naar
hoofd: dit volbragt zynde voortoont zig

Van het Mid-
del-schot.

CCLIII. *Het* (e) *Middelschot*: 't welk is een d
beld Vlies, gemeen met het (f) *borst-vlies*, geplac
onder 't borst-been, en aan dat vast aanklevend
de (g) *borst*, volgens de lengte, in tweegelyke de
len naukeuriglyk verdeelende: Alzo, dat uit d'e
in d'andere niets kan komen: Ook zyn in dat ver
aan te merken

De (b) *blaas-agtige tusschen-ruimte*, genoegza
aanmerkelyk, tusschen beide de Vliezen, in w
altemets (i) *ontstekingen*, en (k) *verzwerin*
voortkomen.

De *zamenvoeging*: met het (l) *borst-vlies*, (m)
borst-been, (n) *herte-zakje*, en andere onder
legene deelen.

(o) *Vaten*: (p) *slag-aderen* en (q) *aderen*,
de (r) *mam-* en (s) *middel-rifts vaten*; dog
temets eigene, van de (t) *grootte slag-ader*,
(v) *holle-ader*, (w) *middel-schots slag en ader*
genaamt.

De kleine (x) *zenuwen*, van 't (y) *mid*
schottige en (z) *doolend paar*.

De (a) *water-vaten*, deze gaan naar de (b) *bo*
buys.

't Gebruik, eerstelyk, de (c) *borst* in (d) *tu*

(a) Cavitas. (b) Thorax. (c) Costæ. (d) Os sternum. m
Mediastinum. (f) Membrana pleura. (g) Thorax. (h) I
stitium cellulosum. (i) Inflammationes. (k) Abscessus. m
Membrana pleura. (m) Os sternum. (n) Pericardium. (o)
sa (p) Arteriæ. (q) Venæ. (r) Mammariæ. (s) Diaphrag
tica. (t) Arteria aorta. (v) Vena cava. (w) Arteriæ & v
mediastinæ. (x) Nervi. (y) Par diaphragmaticum. (z) Par vag
(a) Vasa lymphatica. (b) Ductus thoracicus. (c) Thorax. m
Bipartite.

te verdeelen volgens de langte, om verscheide nuttigheden, dog voornamentlyk, op dat de eenen zyde der (a) long gekwest, of verzworen zynde, de andere terstond niet worden aangedaan;

Ten tweeden, op dat de (b) etter, (c) water, enz. in de eene holligheid van de borst besloten zynde, beide de (d) longen niet te gelyk drukken;

Ten derden, op dat de eene zyde van de borst gewond zynde, in de andere de (e) adem-haling nog behouden word, en de gewonden niet aanstonds stikken. enz.

Ten anderen, 't hart voor deszelfs te lossen beweging te ondersteunen: voornamentlyk wanneer wy agter over leggen.

CCLIV. 't Middel-schot doorsneden en 't borst- en weggenomen zynde, moet men aan merken

De plaatsing der deelen in de borst:

Van 't (f) middelrif, in 't onderste deel.

{ De (g) borst-klier, in 't opperste deel.

{ De (h) longen in alle beide de zyde.

{ 't (i) Hart in de midden.

{ De (k) Slok-darm of (l) strot.

{ De (m) groote vaten.

{ De (n) holle-ader.

{ De (o) ongepaarde ader.

{ De (p) groote slag-ader, in 't agterste deel.

CCLV. Dog eer men deze byzonderlyk aan merkt,

het men eerst 't (q) borst-vlies onderzoeken:

welk is een glad, sterk, gespannen Vlies, bekleedende

geheele holligheid der borst. In dat zyn aan te

merken.

Ten eersten, dat het bestaat als uit twee zakken;

van welke ieder een zyde der borst bekleed,

en elk een kwabbe van de long besluit; en dat

uit de zamenvoeging derzelver in 't midden

van de borst 't (r) middel-schot (253.) voorkomt.

I 3

Ten

(a) pulmo. (b) Pus. (c) Aqua. (d) pulmones. (e) Respirationis. (f) Diaphragma. (g) Glandula Thymi. (h) Pulmo. (i) Cor. (k) Oesophagus. (l) Gula. (m) Vasa magna. Vena cava. (n) Vena azygos. (p) Aorta. (q) Membrana parietalis. (r) Mediastinum.

Van de
plaatsing
der deelen
in de Borst.

Van 't Borst-
vlies.

Ten tweeden, dat het uit een dubbelde zeer v
agtige schil gemaakt word.

Ten derden
de Vaten.

{ Veele (a) *Slag-aderen*, van de tuffche
ribbige, mam-agtige, en mid
riffige *:

{ (b) *Aderen*, van de aderen van deze
naam, als de *Slag-aderen*: dog o
in de (c) *ongepaarde ader*, gelyk
in de opperste *Tronk* van de
hol-ader ontlast worden.

{ (e) *Zenuwen*, uit de (f) *wervel-bee*
deren der (g) *borst*, en uit de *Midd*
riffige. (h) *water-vaten*, voort
pende, naar de (i) *borst-buis*.

Ten vierden, het gebruik: de geheele borst
bekleeden en te versterken.

Van de
borst-klier.

CCLVI. De (k) *borst-klier*, is een klier, z
aanmerkelyk in de Kinderen, gelegen in 't opper
deel van de borst, even onder het (l) *borst-been*, l
gende op de *Tronk* van de (m) *grootte Slag-a*
en van de bovenste *holle ader*. In deze zyn aan
merken.

De *Uitstrekking*: van 't herte zakje, omtrent
plaatzing van de *Tronk* der grootte slag-ade
tot aan 't begin van de krop-slag-aderen, r
welke zy is zamen gevoegt.

't *Afbeeldzel*: onzeker, verscheide, of ongerege
Ziet onze *Aftekeningen* 14 en 15, in de vier
Tafel.

De *koleur*: in de jonge Kinderen bleek Vle
agtig, donkerder in de ouden.

De *grootheid*: in de jong-geboorene Kinderen
grootste; de langte, omtrent van drievingere
breete van twee; ende de dikte van een half
vinger: in de Kinderen neemt zy allenkse
af, en verdwynt weer by naar geheel in de t
jaarde en oude menschen.

(a) Arteriæ. (b) Venæ. (c) Vena azygos. (d) Vena Cava.
Nervi. (f) Vertebrae. (g) Thorax. (h) Vasa lymphatica.
Ductus thoracicus. (k) Thymus. (l) Os sternum. (m) Aor

* Ruysch Epist. II. Tab. II. Fig. 1.

De (a) zelfstandigheid: (b) klier-agtig, (c) op een gehoopt, met een (d) vlies omkleet.

De vaten, (e) bloed-vaten, nu van de onder sleutel-beens, of van de Mam- of van de middel-schots vaten; dan van de Slaap- en Krop-vaten.

(f) Water-vaten, loopen nu naar de (g) borst-buis, en dan naar de (h) onder-sleutel-beens ader, en zy hebben veelyds geen (i) klap-vliezen.

(k) Zenuwen, van 't (l) doolend, of (m) tusschen-ribbigen paar.

Al te mets word hier in de jong' geboorene een (n) melk, of (o) Chyl-agtig vogt gevonden.

De (p) uitlozende buis is niet bekend, en derhalven.

't Gebruik: nog onzeker. Misschien schyt zy 't (q) water af, en stort het door de (r) water-vaten in de (s) borst-buis, tot verdunning van 't (t) bloed en de (v) chyl, gelyk de (w) darm-schyls-klieren en, in de (x) chyl te verdunnen. De nuttigheid desz is grooter in de niet geboorene, als in de geboorene: om dat aan deze de (y) verdunning van 't bloed, die van de (z) adem-baling af hangt, ontbreekt. *Bellingerus* * wil, dat hy het (a) voedend vogt van de (b) vrugt bereid, en dat door zondere wegen naar de (c) mond deszelfs overent.

CCLVII. 't (d) Middel-rift is een uitgebreid, van 't Middel-rift. klier-agtig, gebogen deel, onderscheidende 't holer (e) borst van de (f) buik: in dat zyn aan te erken.

I 4

De

(a) Substantia. (b) Glandulosa. (c) Conglomerata. (d) Membrana. (e) Vasa sanguifera. (f) Vasa lymphatica. (g) Ductus Thoracicus. (h) Vena subclavia. (i) Valvulae. (k) Nervi. (l) Pargum. (m) Par intercostale. (n) Humor lacteus. (o) Humor viscosus. (p) Ductus excretorius. (q) Lympha. (r) Vasa lymphatica. (s) Ductus thoracicus. (t) Sanguis. (v) Chylus. (w) Glandula mesenterica. (x) Chylus. (y) Attenuatio sanguinis. (z) Respiratio. (a) Liquidus nutritivus. (b) Foetus. (c) Os. (d) Diaphragma. (e) Thorax. (f) Abdomen.

* *Tract. de foetu nutrito* Londin. An. 1717. editio.

De *plaatzing*: dwers, en schuins, tusschen buik en de borst: also, dat het voorste hooger, 't agterste veel lager afhellende is.
Zamenbinding: met het (a) *borst-been*, met (b) *valsche-ribben* en (c) *wervel-beenderen* Lendenen.

't *Afbeeldzel* word met een (d) *speel-net*, of *rog-vis* vergeleken: maar gebogen, naar (f) *borst*: gehold, naar de (g) *buik*. Ziet 13. *Figuur* van de derde *Tafel*.

Drie *gaten*, gewoon in deze aangemerkt te worden.

Het *eerste*, in de linker zyde, voor de de gang van de (b) *slok-darm*.

't *Tweede*, in de regter zyde, waar door (i) *onder hol-ader* loopt.

't *Derde*, tusschen de twee hoofden van onderste *Spier*: de groote (k) *slag-ader*, (l) *ongepaarde ader*, en de (m) *borst-doorlatende*.

De *middel-riftige vaten*, worden uit het Griek in 't Latyn, *Vasa pyrenica* genaamt: (door opint 't (n) *middel-rift* beteekent.)

(o) *Slag aderen*, De eerste, van de (p) *grote slag-ader*, of van de (q) *buiks-slag-ader*; de tweede van de (r) *onder sleutel-beens-* of (s) *middel-slag-ader*; en de derde van de (t) *tusschen-ribbige* en de (v) *lendens slag-aderen* *.

(w) *Aderen*, van de (x) *hol*, (y) *ongepaarde* en (z) *onder sleutelbeens-ader*.

(a) *Zenuwen*: Eerstelyk, twee groote middel-riftige, weerzyds van de wervel-beens zenuwen.

V

(a) Os sternum. (b) Costæ spuria. (c) Vertebrae lumborum.
 (d) Reticulus lusorius. (e) Raja piscis. (f) Pectus. (g) Thorax.
 (h) Oesophagus. (i) Vena cava inferior. (k) Aorta.
 (l) Vena azygos. (m) Ductus thoracicus. (n) Diaphragma.
 (o) Arteria. (p) Aorta. (q) Cæliaca. (r) Vena subclavia. (s) Arteria
 mammaria. (t) Arteria intercostales. (v) Arteria lumbares.
 (w) Venæ. (x) Vena cava. (y) Vena azygos. (z) Vena
 subclavia. (a) Nervi.

* Ruyssch. Epist. IX. pag. 13.

wen des hals voortkomende; die by na geheel in 't (a) *middel-rift* worden ingeplant; ten tweeden de takjes van 't tuffchen-ribbige en doolende paar.

De (b) *water-vaten* lopen naar de (c) *strot-ader* *.

Het word omkleet met een *Vlies*, van bovene van 't (d) *borst-*; van onderen van 't (e) *buik-vlies*.

De *zelfstandigheid*: is (f) *spier-agtig*, bestaande uit twee spieren.

Welkers opperste, by na rond, uitgebreid en dun, van de (g) *valsche ribben* en 't (h) *borst-been* voort komt; en maakt met zyn (i) *pees* of (k) *einde* 't (l) *zenuw-agtige middel-punt* van 't middel-rift.

De *onderste*, klimt met een dubbeld begin weerzyds uit de *Wervel-beenderen* der *Lendenen* op, en word bykans in 't middel-punt van de eerste ingeplant.

Gebruik.

Eerstelyk, voor de (m) *adem-haling*: want in de (n) *in-ademing* word hy naar om laag; en in de (o) *uit-ademing* naar om hoog in de holligheid der borst bewoogen.

Ten tweeden, om de (p) *beweging* van de behoudene deelen des buiks, van de (q) *maag*, (r) *darmen*, (s) *lever*, (t) *milt*, (v) *chyl*, en van de (w) *gal*, enz. woort te zetten.

Ten derden, 't uitdryven van den (x) *afgang*, (y) *pis*, de (z) *vrugt* in de (a) *baring*, (b) *naar-geboortens*, enz. te helpen.

15

CCLVIII.

(a) Diaphragma. (b) vasa lymphatica. (c) Vena ijularis. Membrana pleura. (e) Peritonæum. (f) Musculosa. (g) x spuria. (h) Os sternum. (i) Tendo. (k) Oponeurolis. (l) Centrum nervosum diaphragmatis. (m) respiratio. Inspiratio. (o) Exspiratio. (p) Motus contentorum abdominis. (q) Ventriculus. (r) Intestina. (s) Hepar. (t) Lien. Chylus. (w) Bilis (x) Fœces. (y) Urina. (z) Fœtus. Partus. (b) Secundinæ.

Van de Lon-
ge.

CCLVIII. De (a) long, is 't grootste ingevulde der borst; in dat moet men aan merken.

De plaatsing: in beide de zyde der borst, blyvende het (b) hert in 't midden.

De samen-binding: eerstelyk, met het (c) ribben en (d) wervel-beenderen door middel van middel-schot: ten tweeden, met het hart, door middel van de (e) long-vaten: ten derden, met de (f) logt-pyp.

De Couleur: in de (g) jonge kinderen (b) aarsnaam-rood, in de bejaarde en oude (i) blauw-achtig of (k) gesprekkelt uit (l) wit en (m) zwart.

De gedaante: wanneer zy word opgeblazen nighzints, gelyk aan de (n) koe-klauwen: boven gebogen, van ondere gehold.

De verdeeling; in twee groote kwabben. rechter en linker; welkers ieder in twee of drie kleine, en deze in ontelbare kleindere worden verdeeld.

't (o) Vlies, met welk hy word bekleet, is gemeen met het (p) ribbe-vlies.

De zelfstandigheid, is (q) spongiachtig; zamengevoerd uit zuivere zeer kleine (r) in een getrokkenen blaasjes, en verscheide vaten; welke zyn.

De (s) long-pypjes: gemaakt uit (t) kraakbeengenen ringen en in-een getrokkenen Vliezen: eerst in takken, daar na in ontelbare takken verdeelt zynde, in deze zeer kleine blaasjes de voornaamste zelfstandigheid der (v) longen uitmakende, eindigen, die zig aan die takken gelyk de (w) beffen vast houden.

De (x) Slag-ader en de (y) ader der long: verdelen op de zelve manier gelyk de (z) lange pypjes verzellen haar overal, en maken eindelyk,

(a) Pulmo. (b) Cor. (c) Os sternum. (d) Vertebrae. (e) Vasa pulmonalia. (f) Alpera arteria. (g) Infantes. (h) Rubens. (i) Lividus. (k) Variiegatus. (l) Albus. (m) Senex. (n) Ungulae bubulae. (o) Membrana. (p) Membrana parietalis. (q) Spongiosa. (r) Contractiles vesiculae. (s) Bronchii. (t) Annuli cartilaginei. (v) Pulmo. (w) Racemi. (x) Arteria pulmonalis. (y) Vena pulmonalis. (z) Bronchia.

die blaasjes, met haar uitterste takjes; het (a) vaat-agtig net van *Malpigijs*, en dienen tot de (b) omloop van 't bloed door de (c) longen.

De (d) *longe-pyps slag-ader* van *Ruysch*, geschikt tot voeding der (e) *longe*, komt enkelt, of dubbeld, ja zomtyds drie dubbelt, uit de (f) *grootte*, of (g) *tusschen-ribbige slag-aderen* voort, en is zeer vast gehegt aan de (h) *long-pypjes* *.

De (i) *longe-pyps-ader*, uit de (k) *tusschen-ribbige* of (l) *ungepaarde ader* (18. *)

De (m) *zenuwen*, van de vlegtinge der borst, van 't (n) *doolendt*, en 't (o) *tusschen-ribbige paar*.

De (p) *water-vaten*, deze gaan naar de (q) *borstbuis*.

De (r) *longe-pyps klieren*, zyn zwart-agtige *Klieren*, uitwendig gevoegt aan de verdeelingen der *longe pypjes*: van een twyffel-agtig gebruik.

Gebruik, is de (t) *adembaling*: waar door de *verdunning* en (w) *omloop* van 't (x) *bloed* wordt gezet. Ten tweeden, de (y) *spraak*, en dient derden, tot een (z) *zuiverplaats* van 't bloed.

CLIX. De (a) *lugt-ader*, (b) *lugt-pyp*, ofte *longe-pyp*: is een pyp uitgestrekt, van de (d) *ader*, tot in de (e) *long*. In deze zyn aan te mer-

De *plaatzing* in 't middelste en voorste deel van (f) *hals*.

De

(a) Rete vasculosum Malpighii. (b) Circulus sanguinis. (c) Bronchiones. (d) Arteria bronchialis Ruyschii. (e) Pulmones. (f) Aorta. (g) Arteriae intercostales. (h) Bronchia. (i) Vena bronchialis. (k) Venae intercostales. (l) Vena azygos. (m) Nervi. (n) Par vagum. (o) Par intercostale. (p) Vasa lymphatica. (q) Ductus thoracicus. (r) Glandulae bronchiales. (s) Pleura. (t) Respiratio. (v) Attenuatio. (w) Motus. (x) Sanguis. (y) Loquela. (z) Emunctorium sanguinis. (a) Arteria. (b) Trachea. (c) Fistula pulmonalis. (d) Fauces. (e) Pulmo. (f) Collum.

Ruysch: valvular. lymphat. dilucidato p. 61. & Epistol.

De *zamenvoeging*, met de (a) *strot*, (b) *long* en (c) *flokdarm*.

De *verdeeling*: in 't (d) *strotten-hoofst*, en (e) *long-ader*, eigentlyk gezegt.

't (f) *Strotten-hoofst*, is 't opperste dikkerende of hoofst: in welk.

De (g) *opening*, of (h) *spleet van 't strotten-hoofst*, kunnende verwyd en vernauwt worden tot verandering van 't (i) *geluit*.

Vyf (k) *kraak-beenderen*, van een byzonder beeldzel en t'zamenvoeginge; welkers een word genaamt, 't (l) *schilt-achtige*; of (m) *scut-gedaantige*, den (n) *Adams-appel* uitmakende de tweede de (o) *ring- of (p) kring-wyzer* derde, en vierde de (q) *twee trechters-wyzer* de vyfde, 't (r) *strot-klapje*, met zyn (s) *banden* en (t) *kleine kliertjes* *, om de (v) *spleet van 't strotten hoofst* te dekken.

De (w) *holigheden*, of (x) *groeven van 't strotten-hoofst*, onder het (z) *strotte klapje*.

Het (a) *klier-achtig vlies*, 't inwendig gedeelte bekleedende.

De zeven paar *Spieren*. Ziet in de (b) *spleet beschryving*.

De (c) *logt-ader*, ofte (d) *logt-pyp*, eigentlyk genaamt, is de verdere uitgestrekte pyp van (e) *strotten-hoofst* naar de (f) *longen*. In welk 't ronde begin, makkelyk een (g) *vinger* laat.

't *Einde*, een weinig nauwer, word verdeelt in (a) *long*

(a) Fauces. (b) Pulmones. (c) Œsophagus. (d) Larynx.
 (e) Aspera arteria. (f) Larynx. (g) Apertura. (h) Glottis.
 (i) Sonus. (k) Cartilagines. (l) Thyroides. (m) Scuti-formis.
 (n) Pomum Adami. (o) Cricoides. (p) Annularis. (q) Arytætenoides.
 (r) Epiglottis. (s) Ligamenta. (t) Glandulae parvæ.
 (v) Glottis. (w) Sinus. (x) Ventrliculi. (y) Larynx.
 (z) Epiglottis. (a) Membrana musciosa. (b) Myologia.
 (c) Aspera arteria. (d) Trachea. (e) Larynx. (f) Pulmones.
 (g) Digitus.

* Ruysch. Thes. Anat. I. Tab. IV. Fig. 6. D. & Morgagnius Advers. Anat. I. Tab. II. Fig. 5 & 6.

(a) *longe-pypjes*; die overal door de (b) *long* worden uitgespreid, gelyk als reeds gezegt is.

elstandigheid: uit (c) *kraak-been achtige ringen*, van zestien tot twintig, en (d) *Rokken*.

De *ringen*, zyn onvolmaakt; want alwaar zy gevoegt zyn aan de (e) *slok-darm*, zyn zy *Vlies-agtig*, om het zwelgen niet te verhinderen.

De (f) *rokken*, voegen de ringen te zamen: 't buitenste, heeft (g) *ringagtige veessels*; de binnenste, bestaat uit (h) *lange spieragtige*, onder welke veele (i) *klieren* * zyn.

De (k) *vaten*: (l) *slag-aderen*, van de (m) *slaap-aderen*, (n) *aderen*, van de (o) *strot-aderen*;

(p) *Zenuwen*, van de (q) *weder-keerende*, en *nek-vlegting*.

Gebruik: 1. in de (r) *adembaling*. 2. in 't *geluyt* en de (v) *stem*. 3. in de (w) *neerslok-*

De (x) *schilt-gelykige klier*: is een grootte klier, ende op 't onderste gedeelte van 't (y) *strotten-*
keel: van welke ziet meerder in de (z) *klier-ver-*
deling.

CLX. In 't onderzoek van 't (a) *hart*; zullen van 't Hart, eerst aanmerken, 't hart zelfs, en daar na 't *herte zakje*, of *beursje*, in welke het word houden.

(c) *Hert*, is een (d) *spier-agtig* deel, beslooten met (e) *herte zakje*, geplaatst in 't midden der *borst*, het (g) *eerste werktuig* van 't leven en *omloop* des bloeds. in dat zyn aan te merken

De

(a) Bronchia. (b) Pulmo. (c) Annuli cartilaginei. (d) Tunica. (e) Æsophagus. (f) Tunica. (g) Fibrae annulares. (h) Fibrae longitudinales. (i) Glandulae. (k) Vasa. (l) Arteriae. (m) Arteriae carotides. (n) Venae. (o) Venae jugulares. (p) Nervi. (q) Nervi recurrentes. (r) Plexus cervicalis. (s) Reflexio. (t) Sonus. (v) Vox. (w) Deglutitio. (x) Glandulae thyroideae. (y) Larynx. (z) adenologia. (a) Cor. (b) Pericardium. (c) Cor. (d) Pars musculosa. (e) Pericardium. (f) Aorta. (g) Primarium organum vitae. (h) Circulatio sanguinis.

De gedaante, (a) kegel-agtig, wiens breedste c
het steunfel; 't dunste, de punt word genoemd.

De samen-voeging: eerst, door tussenkoming
't (b) herte zakje met het (c) middelschot
midden van 't (d) middelrif; op dat het in
scheide bewegingen van 't ligchaam, uit zyn p
niet zoude verdreven, verkeert of verdraaid wor
't welk niet zonder een schielyk gevaar van 't le
zouden konne geschieden. Ten tweede, 't (e) steun
hangt aan de gemeene vaten; dog de (f) punt is
en neigt naar de linker zyde, alwaar men ze v
kloppen, en word in een zekere holte, van de
linker quabbe der (b) long, behouden.

De lengte, van zes vingeren; de breedte, van
vingeren; de omtrek van dertien vingeren.

De selfstandigheid: (i) spier-agtig; voorzien
een dubbelde holligheid, van buiten en van bin
bekleet met een (k) vlies.

Het (l) vet, overdekt het (m) steunfel en
(n) punt, mogelyk om de (o) gladdigheid.

De (p) bloed-vaten; welke zyn, of

Eigene: gelyk de (q) kroon-slag- en kroon-ade
zeer fraay door Ruysch afgetekent. *

Of (r) gemeene: (s) twee aderen, de (t)
en de (v) long-ader; ende ook (w) twee s
aderen, als de (x) long- en (y) groote slag-a

De (z) zenuwen: van 't (a) doolend en (b) tu
ribbige paar, niet heel groot.

(c) Twee oortjes, (aanhangezelen van het hert) een
ter en een linker: de regter, is vry grooter als
linker. 't Zyn (d) zyd-wegen van 't bloed, a

(a)

(a) Conica. (b) Pericardium. (c) Mediastinum. (d)
phragma. (e) Basis. (f) Apex. (g) Lobum sinistrum. (h)
mo. (i) Musculola. (k) Membrana. (l) Pinguedo. (m)
(n) Apex. (o) Lubricatio. (p) Vasa sanguifera. (q) Arteri
venæ coronariæ. (r) Communia. (s) Dux venæ. (t) Ven
va. (v) Vena pulmonalis. (w) Dux arteriæ. (x) Arteria
monalis. (y) Aorta. (z) Nervi. (a) Par vagum. (q) Par i
costale. (c) Auriculæ dux. (d) Diverticula sanguinis.

* Epist. Problem. III. & Thef. Anat. IV. Tab. IHI.

ert in de (b) sluiting is: en hebben een (c) spier-
e zelfstandigheid, voor hunne zamentrekking
tperffing van 't (d) bloed in 't (e) hart, wan-
dit in de (f) opening is: zo dat de beweging
elver, met de beweging van 't hart, (g) over-een
nde is.

vee holligheden, welkers regter, dunder is als de
r, het ontfangt 't bloed uit de (b) holle-ader
(i) regter oortje, en dryft het in de (k) long-
ader, en in de (l) longen.

e linker, is vry steviger als de rechter, 't ont-
het (m) bloed uit de (n) long-ader en 't (o) linker
en stort het met een groote kragt, in de (p)
e slag-ader.

et dikke (q) middelschot, tusschen de twee
holligheden, is niet door-boort.

* Mondjes der aderen van Thebesius * en Verheyen †
len ten onrecht van Vicuffenius * voor (s) slag-ade-
de (t) gift van 't hart uitloozende, gehouden.

enigvuldige (v) vleesachtichheden of (w) vlee-
pylaartjes, met tuffen-gevoegde groeven, in
de holligheden en ooren, gelyk als zo veel
en, uit wiens vereeniging in 't (x) hart (y)
vliezen voortkomen, geplaatst aan de (z) mon-
ler (a) herts-ooren.

e (b) klap-vliezen van 't hart zyn drierley: ten eer-
drie (c) drie-puntige, by den ingang van de (d) hol-
r, in de regter holte; ten tweeden, twee (e) myters-
, by de ingang van de (f) long-ader, in de (g) lin-
olligheid: belettende, de weer-vloet van 't
(a) bloed

Cor. (b) Systole. (c) Substantia muscularis. (d) Sanguis.
or. (f) Diastole. (g) Achronos. (h) Vena Cava. (i)
ula dextra. (k) Arteria pulmonalis. (l) Pulmones. (m)
s. (n) Vena pulmonalis. (o) Auricula sinistra, (p) Aor-
y) Septum. (r) Ventriculi. (s) Arterix. (t) Fermen-
(v) Lacertuli. (w) Columnæ carneæ. (x) Cor. (y) Val-
(z) Orificia. (a) Auriculæ cordis. (b) Valvulæ Cordis.
icuspidales. (d) Vena cava. (e) Mitrales. (f) Vena pulmo-
(g) Ventriculus sinister.

Differr. de Circ. Sang. in corde:
nat. Cap. de corde.
nouvelles decouvertes sur le cœur.

(a) bloet uit het (b) hart, in de (c) aderen; al word toegekneepen. Ten derden drie, (d) halve-m wyze, zo wel in 't begin van de (e) groote slag als van de (f) long-slag-ader, belettende de weer-om vloed van 't bloed uit de (b) slagader 't (i) hert.

De (k) *Vezelen* van een (l) *spieragtige zelfstaheid* hebben een (m) *wonderlyk maakzel*, ald ontknoopt van *Lauwerus*.* want de eerste koo (n) *regt te vooren*. de tweede (o) *slang-kringigh* meen aan beide de holtens, en zelfs van een du de schikking: de *buitenste*, loopen van 't bree 't peesagtige van 't hert lings-om; de *binnenste*, om, en doorsnyden de eerste, zy sluiten door h werkinge het hol van het hert dicht toe, en ven het (p) *bloed* uit.

't *Gebruik*: is de (q) *omloop* van 't bloed. 't het ontfangt het bloed uit alle de deelen do (r) *aderen*, en dryft het wederom naar al deelen door de (s) *slag-aderen*: waar van *bedieninge* van alle de andere deelen afha *Deze beweging des herts is wonderlyk*, duu (v) *dag* en (w) *nagt*, zonder een (x) *oogenblik* houden, ja zomtyds honderd jaaren zonde moeithet, en slaande op elken dag honderd-du maal.

De (y) *omloop* van 't bloed in de (z) *vrugt*, (a) *lyfmoeder* beslooten, geschiet op een ander nier, om 't gebrek van de (b) *ademhaling* en der (c) *longen*, als in de (d) *ademhalenden*: het (e) *bloed* word niet (uitgezondert een kle deelte) door de (f) *longen* gedreven; maar ten deelen door 't (g) *ovale gat*, ten deelen do (a)

(a) Sanguis. (b) Cor. (c) Venæ. (d) Valvulæ semilunares. (e) Arteria aorta. (f) Vena pulmonalis. (g) Reditus sanguinis. (h) Arteriæ. (i) Cor. (k) Fibriæ. (l) Substantia fibrosa. (m) Fabrica mirabilis. (n) Rectæ. (o) Spirales. (p) Sanguis. (q) Circulatio Sanguinis. (r) Venæ. (s) Arteriæ. (t) Functio. (u) Dies. (v) Nox. (x) Momentum. (y) Circulatio Sanguinis. (z) Fœtus (a) Uterus. (b) Respirationes Pulmones. (c) Respirantes. (e) Sanguis. (f) Pulmonum Foramen ovale.

* Tract, de corde.

(a) slag-aderlyke Canaal, naar de (b) linker hollig-
des herts en (c) groote slag-ader

ECLXI. Het (d) herte zakje, is een (e) vlies-^{Van het Herte-}
zige zak, geplaatst in 't midden der (f) borst,^{te zakje.}
chen de (g) kwabben der (b) long, 't (i) hert
omvattende.

Deszelfs gedaante; is (k) kegel-achtig, gelyk aan
hert.

vroothed, zodanig, dat hy 't (l) hart gemakke-
kan bevatten.

Zamenbinding: met het (m) middel-schot, met 't
den van 't (n) middel-rift, en met de groote
gemeene vaten van 't hert: van welke dit, te
k met het hert, om de voorgezegde redenen (vers
) ondersteunt word. Maar in de Beesten is
zo vast niet gevoegt met het Middel-rift.

Zelfstandigheid: uit een dubbeld Vlies, welkers
Buitenste, gemeen is met 't Middel-schot.

Binnenste, eigen, en glad is, gemeen met de rokken
der groote vaten, in welke ontelbare (o) gaat-
jes; of (p) damp-gaatjes: alderbest te zien in de
(q) ossen.

De vaten: (r) slag-aderlyke en (s) aderlyke, van
(t) middel-schots, en (v) middel-rifts-va-

De (w) zenuwen, ook van de (x) middel-rifts-
nuwen.

y) Water-vaten, die Couwperus daar by voegt,
e gaan, naar de (z) borst buis.

z (a) Vogt van 't herte zakje: is een wy-agtig
gt, dat veelyds in het (b) herte zakje, in een
ine kwantiteit, word gevonden, en schynt
een bevochtiging van 't (c) hert, en een
kkelykheid van de beweging (die alhier zeer
K vry

a) Arteriosus canalis. (b) Sinister ventriculus cordis. (c)
eria aorta. (d) Pericardium. (e) Sacculus membranaceus.
Thorax. (g) Lobi. (h) Pulmo. (i) Cor. (k) Conoides.
Cor. (m) Mediastinum. (n) Diaphragma. (o) Foraminula
Pori. (p) Boves. (r) Arteriosa. (s) Venosa. (t) Vasa me-
rina. (v) Vasa diaphragmatica. (w) Nervi. (x) Nervi dia-
gmatici. (y) Vasa lymphatica. (z) Ductus thoracicus.
Liquor pericardii. (b) Pericardium. (c) Cor.

vry word vereift) te dienen: 't welk op dat het niet breekt, in een (a) *doosje* of (b) *zakje*, vergaard word. Veele leiden dat af uit de (c) *klieren*, zy of in 't *zakje*, of in 't hert zelf mynen te zien: Maar dewyl die niet kunnen vertoont worden, vermoed ik liever, dat het in de (d) *toezetting* des herts, en de (e) *ooren* deszelfs w uitgeperst: steunende op de (f) *waarneming* van *Ezholinus*, van een (g) *wonde* van 't (h) *herte-zakje* *, en de (i) *beproeving* van *Thebesius* †; oordeel, dat het eerder van de (k) *damp-gautjes* 't (l) *herte-zakje* wederom word ingezogen, uitgelooft.

't *Gebruik*: eerstelyk, 't (m) *hart*, gelyk als hangende ondersteunen, ten tweede, 't (n) *vogt* van 't *herte-zakje*, voor te bekwamer beweging van (p) *hart* te behouden: ten derde, het hert te beschermen, op dat de (q) *koude lugt*, in de (r) *lombokomende*, misschien het zelve niet beledigen.

Van de Keel
of Slok-
darm.

CCLXII. De (s) *keel* of (t) *slok-darm*, is een vlies-agtige pyp, uitgestrekt van de (v) *strot* tot (w) *maag*. In welk zyn aan te merken

De *gedaante*, (x) *trechters-gewys*: wiens opperste deel, het (y) *keel-gat* genaamt word.

Plaatzing: agter de (z) *lugt-pyp*, volgens de leste der (a) *wervel-beenderen* van den (b) *hals*, van de (c) *rug*; nochtans word zy in de (d) *borst* een weinig gebogen om de (e) *groote slag-ader*.

De *zelfstandigheid*, vlies-agtig, bestaande uit veler rokken.

De eerste, de gemeene, *vlies-achtige*, gemeentelyk met het (f) *borst-vlies* in de (g) *borst*.

(a) Capsula. (b) Sacculus. (c) Glandulæ. (d) Systole. (e) Auricula. (f) Observatio. (g) Vulnus. (h) Pericardium. (i) Experimentum. (k) Pori. (l) Pericardium. (m) Cor. (n) Liguor. (o) Pericardium. (p) Cor. (q) Aër frigidior. (r) Pulmo. (s) Gula. (t) œsophagus. (v) Fauces. (w) Ventraculus. (x) Infundibiliformis. (y) Pharynx. (z) Trachea. (a) Ventraculus. (b) Collum. (c) Dorsum. (d) Thorax. (e) Arteria aorta. (f) Pleura. (g) Thorax.

* Anatom. Reform. Cap. de pericardio.

† Dissert. de Circ. sanguinis in Cordē.

De tweeden, de sterke *Spier-achtige*; dienende tot de toefluitinge, bestaande in den Mensch, uit (a) lange en (b) ring-ronde vezels; in de (c) koeyen, uit (d) twee slangs-gewyze schillen, zig dwars door-kruiffende.

De derden, de *blaas-achtige*, bykans gelyk in de (e) darmen.

De vierde, de *zenuw-achtige*, fcheibaar in verscheide velletjes, verzien met veel (f) vaatjes en (g) klieren, (die daarom van *Verheyen* *) noch in (b) vaat- en (i) klier-achtig word verdeeld, gemeen met het inwendige vlies van de (k) mond en van de (l) maag.

De vyfden, de (m) *wol-achtige korst*, overdekt met een (n) *glad-vocht*.

De (o) *spieren* van 't (p) *keel-gat* worden door *salva* † zeer vermeenigvuldigt; die egter gemaklyk tot drie paaren kunnen gebragt worden: te weten.

q) *Twee paar verwyderaars.*

Het eerste, het (r) *priem-keel-gats paar*, van de (s) *priem-wyze uitsteekzels*.

Het tweede, het (t) *hoofst-keel-gats paar*, van 't onderste deel des (v) *bekkenes*.

Een eenig paar (w) *sluuters*: de (x) *slok-darm*, of (y) *keel-gats sluis* gezegt: wederzyds van 't (z) *tong-been* en van 't (a) *Strotten-hoofst* voortkomende; van de welke wy breeder in de (b) *spier-beschryving*.

De (c) *slag-aderen*, van de (d) *slaap-slag-aderen*,

K 2

ren,

) Fibræ longitudinales. (b) Fibræ annulares. (c) Boves.
 Dux lamellæ spirales. (e) Intestina. (f) Vascula. (g)
 Indulx. (h) Vasculosa. (i) Glandulosa. (k) Os. (l) Ven-
 alus. (m) Crusta villosa. (n) Humor lubricus. (o) Mus-
 (p) Pharynx. (q) Duo paria dilatatores. (r) Par stylo
 yngaum. (s) Processus styloidei. (t) Par cephalopharyn-
 m. (v) Cranium. (w) Constrictores. (x) AEsophagæi.
 Sphincter gulæ. (z) Os hyoidis. (a) Larynx. (b) Myolo-
 (c) Arterix. (d) Arterix carotides.

Anatom. cap. de AEsophaga.

Tract, de auri humana Tab. V. & VI.

ren, (a) groote slag-ader, (b) tuffchen-ribbigen
(c) buiks slag-ader.

(d) Aderen, van de (e) strot-aderen, (f) on-
paarde ader, en (g) kroon-ader van de (h) maag
(i) zenuwen, van 't (k) doolendt paar, en m
ichien ook (l) water-vaten.

De (m) uieuwe uitlozende buizen van Verce-
nius *, brengende een (n) zout-achtig vogt in
(o) flok-darm en (p) maag, komen voort, uit

De zamen-gehoopte (q) buiks-klieren, geleg-
dig by de (r) linker mond van de (s) maag

Uit de (t) rug-klieren, gelegen omtrent 't vyf-
(v) wervel-been der (w) borst,

Uit de (x) longe-pyps (y) lugt-ader en (z) f
schilds-klieren. Ziet (onze) Aanmerkingen
der 't getal (19. *)

't Gebruik: is de (a) doorzwelging en (b)
men menging van 't vogt, tot de verteering
nende.

Van den (c) hals, als 't derde deel der Tronk.

Vanden
Hals,

CCLXIII. **D** En Hals, is het derde deel van
Tronk, namentlyk dat dunne,
leggen tuffchen de (d) borst en 't (e) hoofd: zig u
ftrekkende van 't (f) borst-been en (g) sleu-
beenderen tot aan 't (h) hoofd. Het bestaat uit

(a) Aorta; (b) Arteriz intetcoftales; (c) Arteria exli
(d) Venæ. (e) Venæ jugulares. (f) Vena azygos. (g) V
coronaria. (h) Ventriculus. (i) Nervi. (k) Par vagum. (l) V
lymphatica. (m) Ductus excretorii novi vercellonii. (n) Liquor
subfalfus. (o) Aefophagus. (p) Ventriculus. (q) Glandulæ
tricæ conglomeratæ. (r) Orificium finiftrum. (s) Ventriculus.
Glandulæ dorfales. (v) Vertebra. (w) Thorax. (x) Gland
ix Bronchiales. (y) Glandulæ tracheales. (z) Glandula thy
dea. (a) Deglutitio. (b) Commixtio (c) Collum. (d) T
rax (e) Caput. (f) Os sternum. (g) Offa claviculæ. (h)
put.

* Differt. Anat: de gland. conglomeratis æfophagi.

De (a) gemeene bekleedzelen.

(b) Wervel-beenderen, gemeenlyk zeven.

Veele (c) spieren, bewegende 't (d) hooft, den (e) hals, de (f) strot, 't (g) tonge-been, enz.

(h) Slag-aderen, uit de (i) in, en uitwendige slaap-slag-aderen, en uit de (k) wervel-beensslag-aderen, die zeer aanzienelyk zyn.

(l) Aderen, uit de (m) in- en uitwendige strot-aderen, en uit de (n) wervel-beens-aderen, die zeer groot zyn.

Groote (o) zenuwen, uit het doolendt (p) paar, & tuffchen-ribbige, middel-riptide, en uit de Armen.

Uit de (q) logt-ader, of (r) logt-pyp, voornamentlyk uit de (s) strot, in welke alhier den (t) Adams-appel uit steekt.

Uit het grootste gedeelte van den (v) slok-darm.

ECLXIV. Wy hebben nu van zyn (w) wervel-beenderen, Vers 116. tot 120. Van de (x) lucht-ader,

Vers 259. En van den (y) slok-darm, Vers 262. ver-

adelt. Maar van de (z) Spieren, (a) Slag-aderen,

Aderen en (c) Zenuwen, zullen wy hier onder af-

aderlyk spreken: want de aanmerking van den

hals dient niet vergeten of agter gelaten te wor-

den, gelyk veele Ontleeders gewoon zyn: om dat

deelen behoort van geen minder belang tot het

leven, en niet minder nootzakelyk om te weten,

den (e) Buik; die daarom van de (f) Leeraars

veel aangewezen, en van de (g) Leerlingen

veel hoorlyk moeten geweten worden. Waarom hy ook

van Aristoteles, Ruffus, Oribasius, Coiterus, Ric-

cius, Ruysch, Morgagnius, en andere, in haar

ver-

K 3

ver-

(a) Tegumenta communia. (b) Vertebrae. (c) Musculi. (d)

Collum. (e) Larynx. (f) Os hyoides. (h) Arteriae

(i) Arteriae carotides internae & externae. (k) Arteriae

vertebrales. (l) Venae. (m) Venae internae jugulares & Venae

externae jugulares. (n) Venae vertebrales. (o) Nervi. (p) Os

Adami. (v) AEsophagus. (w) Vertebrae. (x) Aspera ar-

teria. (y) AEsophagus. (z) Musculi. (a) Arteriae. (b) Venae.

(c) Nervi. (d) Collum. (e) Abdomen. (f) Docentes vel Doc-

es. (g) Discipuli.

verdeelingen van 't Lichaam niet word overgeslagen, en van de andere deelen word onderscheiden; om dat hy niet regt, nog bequameelyk onder 't (a) *hoofst*, of de (b) *borst* kan begrepen worden.

Van 't (c) *hoofst*, als 't vierde deel van de Tronk.

CCLXV. 't **H**oofst, 't vierde deel van de Tronk is alle dat, 't welk staat op 't (d) *opperste wervel-been* van den (e) *hals*. In dat zyn aan te merken,

De *lang-ronde gedaante*: eenigzints eirond, van vooren en van agteren uitsteekende, dog aan de zyden wat ingedrongen: zo nogtans, dat 't voorste deel, voornamentlyk omtrent 't voorhoofst, zo breed niet is, als 't agterste. Wanneer de *gedaante* zo niet, of van deze afwykende, is, veroorzaakt, een mismaaktheid, en beduit ook veelyds een belediging van 't (f) *verstant*.

De *Grootheid*: zy geschikt naar die van 't ligchaam: want al te groot of te klein, brengt niet alleen een gebrek van de gedaante, maar ook veelyds van 't oordeel voort. Nogtans is een hoofst een weinig te groot, beter, als een al te klein, in welk veelyds weinig verstant is.

De *plaatzing*: is, 't opperste deel van 't Ligchaam, op dat de werktuigen der zinnen, die in dat beflooten, en als (g) *dienaars* van de (h) *Ziel* zyn, in een verhevene plaats, met meer nut zoudengeitelt zyn.

(i) *Verdeeling van de Oppervlakte, in 't*

(k) *Niet huirige deel, 't welk het (l) aanzicht*

(a) Caput. (b) Thorax. (c) Caput. (d) Vertebra suprema.
 (e) Colum. (f) Judicium. (g) Satellites. (h) Anima (i)
 Divisio. (k) Pars non c. pillata. (l) Facies.

gezicht word gezegt, bevattende de (a) werktuigen der zinnen; en

't (b) *Hair-achtige deel*: wiens voorste deel 't (c) *voor-*; 't achterste, 't (d) *achter-*; 't opperste, 't (e) *opper-hoofst* of (f) *kruin des hoofst*; de zyde, de (g) *slapen* genaamt worden.

De (h) *zamen-stellende deelen*: welke zyn of (i) *houdende*, of (k) *gehoudene deelen*.

CCLXVI. De (l) *houdende van 't hair-achtige deel des hoofst* zyn, of Van de houdende deelen des hoofst.

(m) *Gemeene*, gelyk in de andere deelen: te weten

De (n) *opperhuid*;

De (o) *huit*, die alhier zeer dik is;

't (p) *Vet*: weinig ontrent 't (q) *bekkeneel*; overvloedig in de (r) *wangen*.

Of (s) *eigenen*, (als)

De (t) *haaren*: van de welke Vers 199, gehandelt is.

Vier (v) *spieren van 't Bekkeneel*: zeer dun, twee in 't (w) *voorhoofst*, (x) *voorhoofst*; en twee in 't (y) *achterhoofst*, (z) *achterhoofst* spieren gezegt: die met haar (a) *pezen* 't (b) *bekkeneel* van bovone bekleeden. Ziet verders in de (c) *spier-beschryving*.

(d) 't *Pan-vlies*, is een Vlies 't (e) *bekkeneel* onmiddelyk bekleedende: zeer dun, dog tamelyk sterk.

Het is gevoegt aan 't (f) *bekkeneel*, bygelegene spieren, en 't (g) *harde berzen-vlies*.

't Kan verdeeld worden in twee plaatjes; waarom het van zommige in (h) *pan-* en

K 4

(a) *been-*

(a) Organa sensuum. (b) Pars capillata. (c) Sinciput. (d) Occiput. (e) Bregma. (f) Vertex. (g) Tempora. (h) Partes confluentes. (i) Partes continentes. (k) Partes contentæ. (l) Continentes partis capillatæ. (m) Communes. (n) Cuticula, sive Epidermis. (o) Cutis. (p) Pinguedo. (q) Cranium. (r) Genæ. (s) Propriæ. (t) Pili. (v) Musculi cranii. (w) Frons. (x) Musculi frontales. (y) Occiput. (z) Musculi occipitales. (a) Tendines. (b) Cranium. (c) Myologia. (d) Pericranium. (e) Cranium. (f) Cranium. (g) Dura mater. (h) Pericranium.

Van de houdende deelen des Hoofts.

(a) *been-vlies*, dog zonder nootzakelykheid of nuttigheid, verdeelt word.

Het heeft overvloedige (b) *bloed-vaten* gemeen met de andere deelen des (c) *hoofts*,

Dog de (d) *zenuwen* uit de (e) *wervels-beenderen* des hals, en 't zevende paar de (f) *herzenen*.

't Gebruik deszelfs is: eerstelyk, de vaten voor de voeding van 't (g) *bekkeneel* te ondersteunen; ten tweeden, 't gevoel aan 't *Bekkeneel* te geven: dat, een been zynde, zonder dit (h) *vlies*, niet gevoelt.

't (i) *Bekkeneel*, voor de bescherming van de (k) *herzenen*, geheel (l) *been-achtig*, bestaande uit acht sterke (m) *beenderen*, zamen gevoegt door middel van (n) *naden*: van de welke wy in de (o) *been-beschryving* (hebben gehandeld). Dog hier is alleen aan te teekenen, dat, omtrent het halve opperste deel, om de inwendige deelen te ontdekken dwers met een (p) *zaag* verdeelt, en daar nimmer voorzigtelyk afgenomen moet worden: 't welk gedaan zynde, vertoonen de rood-agtige stippen, hoe dat het aan 't ondergelegene (q) *harde herzen-vlies*, van welke het van binnen gevoed word, door vaatjes is vereenigt geweest.

De (r) *geboudene deelen*, zyn de (s) *herzenen* enz.

Van de Herzen-vliezen.

CCLXVII. Omtrent de *herzenen*, de eerste (t) *zitplaats* der (v) *ziel*, zyn voor eerst drie (w) *vliezen* aan te merken: (x) *herzen vliezen* of (y) *moeder vliezen* genaamt: welkers

Van 't harde Herzen-vlies.

Eerste is het (z) *harde herzen-vlies*, zeer sterk, dadelyk gelegen onder 't (a) *bekkeneel*: in welke De

(a) Periostrium. (b) Vasa sanguifera. (c) Caput. (d) Nervi. (e) Vertebrae colli. (f) Cerebrum. (g) Cranium. (h) Membrana. (i) Cranium. (k) Cerebrum. (l) Osseum. (m) Ossa. (n) Suturae. (o) Osteologia. (p) Serra. (q) Dura mater. (r) Contenta parietum. (s) Cerebrum. (t) Sedes. (v) Anima. (w) Membranae. (x) Meninges. (y) Mater. (z) Dura mater. (a) Cranium.

De (a) roode stipjes, naar 't weggenomen door-
zaagde (b) bekkeneel, zig vertoonen.

't Afbeeldzel en grootheid komen met de (c)
herzenen over een.

Zamen-voeging met 't Bekkeneel, is van bo-
venen, loffelyk; van onderen, zeer vast: en is
aldus met de ondergelegene deelen los veree-
nigt.

't Maakzel: uit sterke pees-agtige Veezels *.

De (d) Slag-aderen, ciceryk verspreit gelyk de
(e) takjes der (f) boomen †.

(g) Aderen, van een dubbeldt geslagt, zommige
gelyk elders in 't (h) lichaam; zommige by-
zonderlyk, van een (i) driehoekige gedaante, en
worden (k) boezem hollen genaamt. in welke
zyn aan te merken

't Getal: zommige nieuwe Schryvers stellen
der veele*; nogtans de meeste alleenlyk vier,
als de voornaamste: welke zyn, eerstelyk de
(l) pyls gewyze of (m) lang-werpige, loo-
pende van 't (n) voorhoofd naar 't (o) ach-
terhoofd, door 't midden van de (p) herze-
nen, eindigende in de twee (q) zyde-
lyke, vertoonende, 't Afbeeldzel van
een (r) Grieksche omtrek, wederzyds zig
ontlastende in de zak van de (s) strot-
ader: die eindelyk, de (t) herzenen uit-
genomen zynde, kunnen gezien worden.
Ten laatsten komt de vierde, van de
plaats der (v) pyn-appel klier voort, en
word ingeplant, alwaar de drie andere te
zamen komen: welke plaats men noemt de

K 5

(a) pers

(a) Punctula rubra. (b) Cranium. (c) Cerebrum. (d) Arte-
r. (e) Ramulculi. (f) Arbores. (g) Venæ. (h) Corpus.
) Figura triangularis. (k) Sinus. (l) Sagittalis. (m) Longi-
tudinalis. (n) Frons. (o) Occiput. (p) Cerebrum. (q) Duz
terales. (r) Circumflexus græcorum. (s) Vena jugularis. (t)
Cerebrum. (v) Glandula pinealis.

* Pacchion de fabrica & usu duræ matris.

† Ruych Thes. V. Tab. II. Fig. 4.

* Ortlob. in OEcôn. animal, fig. 1. & vicuffen. in Neurogr.

(a) pers van Herophilus *. De vefche
kleintjes, omtrent de (b) paarde zadel, z
van weinig belang.

De byzondere inplanting van de (c) Aderen
(d) Herzenen in deze (e) boezem-hollen.

De (f) ronde klieren van Pacchionus †.

De (g) koortjes van Willis, belettende de
grootte uitspanning.

't Gebruik: het (h) bloed, gelyk anders de ad
ren, wederom te voeren, uit de (i) herzenen

(k) Zenuwen, van 't vyfde en zevende paar d
Herzenen.

(l) Water-vaten, tot nog toe niet zeker ve
toont.

(m) Uitsteekzels: 't eerften, 't (n) Seyzen- of se
kel-gedaantige, tuffchen de twee (o) halve boll
der herzenen: 't tweeden, tuffchen de
herzenen en de (q) agter herzenen; 't derden
tuffchen de fcheiding van de agter Herza
nen.

De eigene en spieragtige beweging, volgens B
glivius en Pacchionus; die egter alleenelyk va
de (r) klopping der (s) slag-aderen van de He
zenen afhangt *.

't Gebruik: ten eerften, te dienen aan 't (t) be
keneel in de plaats van 't (v) been-vlies; te
tweeden, de (w) herzenen te befchermen; te
derden, met zyn uitsteekzels, de drukking de
Herzenen en (x) agter herzenen te verho
den; ten vierden, door middel van de (y) boe
zer

(a) Torcular herophili. (b) Sella equina. (c) Venæ. (d) Co
cebrum. (e) Sinus. (f) Glandulæ conglobatæ. (g) Chordæ Wil
liſii. (h) Sanguis. (i) Cerebrum. (k) Nervi. (l) Vafa lym
phatica. (m) Proceſſus. (n) Falciformis. (o) Duo hemispha
ria cerebri. (p) Cerebrum. (q) Cerebellum. (r) Pulsus. (s)
Arteriæ. (t) Cranium. (v) Perioſtium. (w) Cerebrum. (x)
Cerebellum. (y) Sinus.

* Ridley Anatomy of the Brain Fig. 5. lit. P. & vieuſſ. l. 6
Tab. I. E.

† Traët. de gland. dur. matr. & Ruysch Theſ. Anat. VII
Tab. I. Fig. 3.

* Ridley Trans: Angl. 1703.

zems hollen, de warmte der Herzenen te vermeerderen.

Van 't (a) Spinne-webs Vlies.

CLXVIII. **T**En tweeden, 't *Spinne-webs Vlies*, van 't Spinne-webs vlies, de tweede rok der herzenen, ^{van 't Spinne-webs vlies.} *webbe* ^{Spinne-koppen} genaamt. In dit zyn aan te merken:

De *zitplaats*: onder het (c) *harde herzen-vlies*, *ich* dat, en het (d) *dunne herzen-vlies*.

De *zamenbegting*: in 't opperste deel der herzenen, met het dunne Herzen-vlies en de Herzenen, *er* vast; dog los, in 't onderste deel, voornament-
k omtrent de (e) *agter herzenen*, 't (f) *verlang-merg* en 't (g) *lenden-merg*: alzo, dat het aldaar makkelyk en overvloedig kan gezien worden; *choon* nu nog zommige dat in twyffel stellen, in 't geheel ontkennen.

Uitspanning: door de geheele Herzenen en *ende-merg*; dog omkleet dit allen zeer losse-
k.

(b) *Bloed-vaten*: genen zynder zeker in dat *vaargenomen*: alhoewel van zommige worden af-
te kent *.

't *Gebruik*: een bekleedzel van de Herzenen te *aken*. Dog wat voordeel zo een (i) *dun vlies*, *welk* geen vaten gezien worden, aan de (k) *herzenen* en (l) *lenden-merg* kan toebrengen, blykt *et*.

CCLXIX. Ten derden, 't (m) *dunne herzen-vlies*, ^{Van 't dunne Herzen vlies.}

(a) Arachnoidea. (b) Tela araneorum. (c) Dura mater. (d) Pia mater. (e) Cerebellum. (f) Medulla oblongata. (g) Medulla spinalis. (h) Vasa sanguifera. (i) Membrana tenuis. (k) Cerebrum. (l) Medulla spinalis. (m) Pia mater.

* Ut Bidloo Anat. Corp. hum. Tab. VIII. Fig. 5.

vlies, is het derde Vlies der Herzenen, onder
(a) *spinne-webs vlies* de (b) *herzenen* onmiddellijk
en vast omkleedende. In dit zyn aan te merken

Zyn *uitspanning*: die zig indringt niet alleenelyk
over de oppervlakte der Herzenen maar ook in
alle deszelfs (c) *bogten* en (d) *vouwen*. Hy be-
kleet ook 't (e) *lenden-merg* en de (f) *zenuwen*
zo dat zyn opper vlakte veel grooter is, als van
de andere vliezen der (g) *herzenen*.

Zyn *zamenbegting*: met

De gezonde *herzenen*, zeer na en vast; in de (h) *water-zuchtige*, los-achtig.

Met het (i) *spinneweps vlies*, van bovene zeer nauw
van onderen los-achtig.

Met het (k) *harde herzen-vlies*, niet da-
door (l) *aderen*, lopende naar de (m) *boezem-
hollen*.

(n) *Bloed-vaten*, zeer veele, gemeen met de *Her-
zenen*, zodanig, dat ze uit deze by na geheel schyn-
nen zamengesteld te zyn: gelyk de (o) *naaukeurige
inspuitingen* van Ruysch *, geleert hebben.

(p) *Slag-aderen*, van de inwendige Slaap- e
Wervelbeens-slag-aderen;

(q) *Aderen*, welke zig ontlasten in de Boezem-ho-
len van 't (r) *harde herzen-vlies*; deze in de zak-
ken, de (s) *zakken* in de (t) *krop* en (v) *wervel-
beens-aderen* †.

(w) *Zenuwen*, de zelfstandigheid deszelfs doorloop-
pende, worden der geene gevonden. Ook zynder geen
(x) *water-varen*, te regt bekend in de (y) *herzenen*

(a) *klied*

(a) Membrana arachnoidea. (b) Cerebrum. (c) Anfractus
(d) Plicæ. (e) Medulla spinalis. (f) Nervi. (g) Cerebrum
(h) Hydopici. (i) Membrana arachnoidea. (k) Dura mater
(l) Venæ. (m) Sinus. (n) Vasa sanguifera. (o) Injektiones
curiosæ. (p) Arteriz. (q) Venæ. (r) Dura mater. (s) Saccæ
(t) Venæ jugulares. (v) Venæ vertebrales. (w) Nervi. (x) Va-
sa lymphatica. (y) Cerebrum.

* Epistol. Problem. VII. IX. XII. ut & in Thef. Anat. variis
in locis.

† Vieuffenii Neurograph. Tab. I. & Lower. de Corde Tab.
VI. Fig. 1.

(a) *Klieren*, worden van *Willis* en andere in dat zelve
 erfstelt, geschikt, tot de afscheiding van een Vogt,
 (b) *herzen-vliezen* bevogtigende; die nogtans al-
 lyk omtrent het (c) *langwerpige boezem hol*
 den waargenomen.

Gebruik: de (d) *herzenen* te bekleeden, en de
bloedvaten deszelfs te ondersteunen, op dat deze
 te beter door alle deszelfs vouwen en (f)
ten zouden kunnen verdeelt worden, tot een
 wame afscheiding, van 't (g) *herzen vogt*, of
geesten.

CCLXX. De (i) *herzenen* eigentlijk gezegt: **Van de Her-
 zenen.**
 welke zyn aan te merken

De *ronde gedaante*, dog een weinig ongelijk,
 met haar (k) *bogten* en (l) *kronkels*, gelyk als
 (m) *darmpjes* vertoonende.

De *verdeeling*: in twee (n) *halve rontens*, door
 tuffchenkoming van 't (o) *zeiffen gedaantig*
uitsteekzel; en deze in voorste en agterste (p)
kwabben.

De *groote*, of *gewicht*, is van vier ponden; en
 alzo omtrent driemaal zo groot als de *Koey*
Herzenen.

De *zelfstandigheid*: indien dwers doorgesneden
 word, vertoont zig tweederlei.

De *buitenste*, de (q) *grauw-achtige* of (r) *bast-*
achtige genaamt: wiens

Dikte omtrent van twee streepen is, en de (s)
slang-wyze kring, de *Herzenen* zeer diep
 doorborende.

't *Maakzel*: volgens.

Malpighius, *Bidloo*, en de meeste nieuwe
 Schry-

(a) Glandulae. (b) Meninges. (c) Sinus longitudinalis. (d) Cerebrum.
 (e) Vasa sanguifera. (f) Anfractus. (g) Liquidus cerebrosus.
 (h) Spiritus. (i) Cerebrum. (k) Anfractus. (l) Gyri.
 (m) Intestinula. (n) Hemisphaeria. (o) Processus faliformis.
 (p) Lobis. (q) Cineritia. (r) Corticalis. (s) Repetitus serpensinus.

Schryvers; (a) *klier-achtig*; dog volge *Ruyfch*, *Bergerus* en *Vieuffenius* in 't geheel (b) *vaat-achtig* *: want ik zeker geloof, dat indien men overal in d'andere *ingewanden*, hier egter de (d) *klieren* niet kunnen vertoont worden.

De *binnenfte*, *wit-achtig*, (e) *merg-achtig* genaamt, wiens

Maakzel: (f) *pyp-achtig*, 't overige der *herzenen* uitmakende.

Beginzel: uit de alder kleinste *Slag-adertj* van de (b) *bastachtige* zelfstandigheid.

Einde: 't *beginzel* der *Zenuwen*.

Hardigheid: een weinig *fteviger* als 't *baag-achtig gedeelte*.

Het *eelt- of* (i) *weer-achtige ligchaam*: in 't gezicht komende wanneer de (k) *halve ront* worden van een *gescheiden*: is *wit*, *hart-achtig*, en het voegt de *bollen* der *Herzenen* zamen: in dat heeft *Lancifius* de (l) *plaa* van de *denkende Ziel* † gestelt.

De (m) *herzen groeven*: zyn *aanmerkelyke holligheden* der *Herzenen*, en daar worden 'er vier *geteld*.

(n) *Twee voorfte*: die de *grootfte* zyn; *einde* lyk zig *vertoonende*, wanneer de *Herzenen* door een (o) *dwarze sneede*, tot aan 't (p) *weerachtige Lichaam*, worden *weggenomen*. In deze zyn aan te merken

De (q) *net-wyze vlegting*, zeer vol met *vaates*; maar *ontbloot* van (r) *klieren*: zeer *fraa*

(a) Glandulosa. (b) Vasculosa. (c) Viscera. (d) Glandulæ. (e) Medularis. (f) Tubulosa. (g) Cerebrum. (h) Substantia corticalis. (i) Corpus callosum. (k) Hemisphæria. (l) Seditio animæ cogitantis. (m) Ventriculi. (n) Duo anteriores. (o) Sectio Horizontalis. (p) Corpus callosum. (q) Plexus choroideus. (r) Glandulæ.

* *Ruyfch* Epist. XII. & *Thefaur. Anat. vatiis* in locis *Bergerus* in *physiologia*. *Vieuffenius* in *novo systemate vasorum*.
† *Differt. de sede animæ cogitantis*.

fraay in de Brieven van *Ruysch* in de vyftiende Tafel afgeteekent.

De (a) *gestreepte Ligchamen*: van buiten grauw, van binnen gestreept.

De (b) *grootte uitsteekzels der gezigt-zenuwen*: van buiten wit, van binnen graauw.

(c) *Het belder*, of liever (d) *doorschynend schot*, tusschen deze twee holligheden, 't (e) *weer-achtige ligchaam* opgeheven zynde, zichtbaarlyk: bestaande uit een dunne, merg-achtige zelfstandigheid, bekleet met het (f) *dunne herzen-vlies*, het verdeelt deze holligheden van malkander. Van *Galenus* is het genaamt, 't (g) *middel-rift der herzenen*.

't (h) *Welfzel*: vertoont zig onder 't (i) *doorschynend schot*, zamengesteld uit een (k) *merg-achtige zelfstandigheid*; wiens voorste deel enkel, breed en dun is; 't Agterste in tweeën gespleeten, de (l) *beenen van 't Gewelfzel*, ook (m) *paarde voeten*, gezegt, tusschen welke de

n) *Derde holligheid*: in welk, behalven 't deel van de (o) *net-wyze vlechting*, zyn aan te merken.

De (p) *pyn-appel-klier*, met zyn (q) *merg-achtige schenten*,

De (r) *billen*, en de (s) *klooten*, ende onder deze het (t) *grootte klap-vlies* van de *Herzenen*, en de (v) *water-lyders* van *Silvius*: wiens agterste mond, den (w) *aars*, de voorste de (x) *spleet* naar de (y) *trechter*, en (z) *baarmoeder* genaamt word, gemeenschap gevende aan de twee voorste holligheden met de

(a) Corpora striata. (b) Thalami nervorum opticorum. (c) Lum lucidum. (d) Septum pellucidum. (e) Corpus callosum. Pia mater. (g) Diaphragma cerebri. (h) Fornix. (i) Septum pellucidum. (k) Substantia medullaris. (l) Crura fornicis. Pedes hippocampi. (n) Ventrivulus tertius, (o) Plexus choleus. (p) Glandula pinealis. (q) Proecessus medullares. (r) Testes. (s) Testes. (t) Valvula magna cerebri. (v) Aquaductus Sylvii, (w) Anus, (x) Rima, (y) Infundibulum, (z) Vulva.

de derde en vierde, die aan deze vervoegt
welke alle beter kunnen gezien worden
de (a) herzenen zyn uitgenomen.

De vierde holligheid: is een holligheid tusschen
de (b) agter herzenen en 't ondergelegene
leade-merg, de (d) herzenen uitgenomen
en de (e) agter herzenen doorsneden zyn
de, eerst ter degen zichtbaar: gevende gemeenschap
aan de holligheden der Herzenen met 't
rugge-merg.

Van de agter
Herzenen.

CCLXXI. De (g) agter herzenen, of kleine Herzenen: In deze zyn aan te merken

De plaatsing: onder de agterste kwabben der
Herzenen, in 't onderste deel van 't (b) E
keneel.

De gedaante: is eenigzints rond-agtig.

Oppervlakke: zo (i) kronkel-achtig niet als van
(k) herzenen, maar als (l) Gegroeft: wi
groeven 't grootste zyn in de midden, en
door trappen allengskens verminderende, in
(m) worms-wys uitsteekzel eindigen.

Verdeeling: in een regter en linker deel.

Zelfstandigheid: by naar de zelve gelyk
der (n) herzenen, maar 't (o) bast-achtig
hier veel meerder als 't (p) merg-achtige, en
fraay de gedaante van (q) boompjes veroonen
welkers stammen de zo genaamde (r) voer
der agter Herzenen, uitmaken.

Holligheden: daar zyn der geene in de (s) kleine
herzenen, heel anders als in de (t) voor herzenen.

De (v) quabbetjes der kleine Herzenen, hangen
de (w) trots-gewys aan de (x) merg-achtige
boompjes, omkleed met het (y) dunne herzen
vl

(a) Cerebrum, (b) Cerebellum. (c) Medulla oblongata.
Cerebrum. (e) Cerebellum. (f) Medulla spinalis. (g) Cerebellum.
(h) Cranium, (i) Gyrola. (k) Cerebrum. (l) Sinuata.
(m) Processus vermiformis. (n) Cerebrum. (o) Corticium.
(p) Medullaris. (q) Arbusculæ, (r) Pedunculi cerebelli, (s) Cerebellum.
(t) Cerebrum. (v) Lobuli cerebelli. (w) Fimbriae.
(x) Arbusculæ medullares. (y) Pia mater.

vlies, en de geheele (a) agter herzenen uitmakende, zyn tot nog toe niet klaar beschreven *.

De (b) voetjes (of stamme) der agter Herzenen, bestaan uit drie (c) merg-achtige scheuten, wiens eerste, van de (d) agter herzenen naar de (e) ballen (der Herzenen) op klimt, en maakt het (f) Grootte klap-vlies der Herzenen; de tweede, de (g) ring-wyze uitbulting van Willis, of de (h) brug van Varolius; dog de derde gaat weder naar 't (i) rugge-merg.

CCLXXII. 't (k) Verlengde herzen-merg: is de eerste merg-agtige zelfstandigheid, der voor en ter herzenen, zamengegroeit als in een (l) staart, gestrekt tot aan 't groote gat van 't (m) achter ofts been, den oorspronk aan 't (n) rugge-merg (o) herzen-zenuwen gevende. In 't onderste deel zelfs, wanneer de Herzenen behoorelyk uit 't Bekkeneel genomen worden, zynder te en

Van 't verlengde Herzen-merg.

Volgens 't gemeen tien paar, dog beter maar negen paar Herzen-zenuwen, bekwamelyk bevat onder deze Versjes.

De (p) ruikende, (q) ziende, (r) ooge-bewegende, en de (s) leidende, (t) smakende, (v) afbrengende, de (w) hoorende, (x) doolende, en 't (y) getuit-makende.

Den ingang van de (z) inwendige slaap slach aderen in 't (a) bekkeneel:

De (b) trechter, en deszelfs inplanting in de (c) Slym-klier.

L

De

(a) Cerebellum. (b) Pedunculi cerebelli. (c) Processus edullares. (d) Cerebellum. (e) Testes. (f) Magna valva cerebri. (g) Prominentia annularis Willisii. (h) Pons varolii. (i) Medulla spinalis. (k) Medulla oblongata. (l) Cauda. (m) Nervus occipitis. (n) Medulla spinalis. (o) Nervi cerebri. (p) Olfaciens. (q) Cernens. (r) Oculos movens. (s) Patiens. (t) Gustans. (v) Abducens. (w) Audiens. (x) Vagans. (y) Sanguis. (z) Arteriae carotides internae. (a) Cranium. (b) Infratentorium. (c) Glandula pituitaria.

* Ziet de 6. Fig. van de vierde Tafel.

De by komende (a) rugge-zenuw, van Willis *.

Naar dat de Herzenen uitgenomen zyn. Zyn te merken

In 't onderste deel.

De (b) inmondinge der (c) Slaap en (a) Webeens-flach-aderen † en de (e) verdeling van de Herzenen *.

De (f) beenen van 't lange merg der Voor-Hezenen, } Uit welke
De (g) beenen, of voetjes van } (h) verlan-
de agter Herzenen. } en 't (i)
ge-merg.

De oorspronk van de negen paar Zenuwen Herzenen.

(k) Twee rond-achtige uitbultinge agter de trechter.

't (m) Rings-wyze uitsteekzel van Willis de (n) brug van Varolius, kwalyk van Willis en andere; maar behooryk van Ridley afgeteekent †.

't Begin van 't (o) rugge-merg, ende in die (p) spitze en (q) Olyf-wyze uitsteeksel van Viuessenius * en ook van Ruysch †.

De (r) spinneweps rok, alhier meest zichtbaar

In 't opperste gedeelte, na dat het weder word omgekeert.

De (s) schryfpen, met zyn (t) spleet in midden.

(a) Nervus spinalis Willisii. (b) Anastomoses. (c) Arteriae carotides. (d) Vertebrales. (e) Distributio. (f) Cura meningis spinalis. (g) Crura, seu Pedunculi cerebelli. (h) Medulla oblongata. (i) Medulla spinalis. (k) Dux protuberantiae annularis Willisii. (l) Infundibulum. (m) Protuberantia annularis Willisii. (n) Pons varolii. (o) Medulla spinalis. (p) Eminentes Pyramidales. (q) Eminentiae olivares. (r) Membrana arachnoidea. (s) Calamus scriptorius. (t) Crena.

* De cerebro, Fig. 1. M. M.

† Ridley l. c. Fig. 1. d.

* Ruysch. Epist. Problem. Tab. XIII. & XV.

† Ibidem.

* Tab. 4. R. S.

† Epist. Tab. XIV. Fig. 4. & 5.

Alle die (deelen) welke wederom in de derde holligheid beschreven zyn.

De zelfstandigheid van 't (a) lange Hersen-merg: zy is van buiten, (b) merg-achtig; van binnen, een weinig (c) bast-achtig, of van een (d) grauw-achtige zelfstandigheid.

De vaten van deze deelen, en te gelyk van 't geele (e) brein, zyn

(f) Slag-aderen, van de (g) slaap- en Wervel-beens-slag-aderen: de slaap-slag-aderen, gaan door byzondere wegen van 't (h) steen-been; dog de (i) wervel-beens-slag-aderen, door 't (k) groote gat van 't agterhoofd, het (l) bekkeneel in.

De (m) aderen, dringen nauwlyks in de inwendige zelfstandigheid der Herzenen; maar uit 't (n) bast-achtige voortkomende, planten zy zig in de (o) boezem hollen van 't (p) harde herzen-vlies.

(q) Zenuwen, en (r) water-vaten, zyn noch niet zeker gezien.

Het Gebruik van 't (s) Breyn.

't Algemeene is: ten eersten, aan de (t) werkingen der ziel te dienen: ten tweeden, de (v) Geesten af te scheiden, en deze naar de (w) zenuwen, voor 't (x) gevoel en de (y) beweging, over te voeren. Nogtans zyn de (z) voorherzenen tot de afscheiding der (a) diergelyke geesten; maar de (b) achter herzenen, meerder geschikt tot de Afscheidinge van de (c) levendige en (d) natuurlyke geesten.

Dog 't byzonder (Gebruik) van elk deel van het

L 2

het

(a) Medulla oblongata. (b) Medullaris. (c) Corticalis. (d) Substantia cineritia. (e) Cerebrum. (f) Arterix. (g) Arterix carotides & vertebrales. (h) Os petrosum. (i) Arterix vertebrales. (k) Foramen magnum occipitis. (l) Cranium. (m) Venæ. (n) Corticalis. (o) Sinus. (p) Dura materi. (q) Nervi. (r) Vasa lymphatica. (s) Cerebrum. (t) Functiones animæ. (v) Spiritus. (w) Nervi. (x) Sensus. (y) Motus. (z) Cerebrum. (a) Spiritus animales. (b) Cerebellum. (c) Spiritus vitales. (d) Spiritus naturales.

Van 't Rug-
ge-merg.

het (a) *brein* (misschien zommige uitgezonden is onbekent, of zekerlyk twyffel-agtig.

CCLXXIII. 't (b) *Rugge-merg*, is een verleging van 't (c) *lange merg*, en gelyk als een (d) *steel* van 't *brein*, ingesloten in de (e) *been-achtige pyp* van de (f) *wervel-beenderen*, zig uitstreckende van (g) *hoofd* tot het einde van 't (h) *heilig-been*. Desze lengte, komt over een met de lankheit van de *rugge graat*.

Dikte: is als een vinger, nogtans overal niet ven eens.

De (k) *bekleetzelen* of (l) *overdekzelen* desze zyn zes eigen.

Eerstelyk. De (m) *been-achtige pyp* van vier-en-twintig *Wervel-beenderen* en van *Heilig-been*.

Ten tweeden. De zeer sterke (n) *bant-achtige rond* de *Wervel-beenderen* te zamen bindende.

Ten derden. De (o) *hol-achtige*, of *smeerrok*, de vette vettigheid in hebbende, dienende tot de vermurwing der eerste.

Ten vierden. 't (p) *Harde herzen-vlies*: in 't onperste deel, sterker; in 't onderste, dunder; en 't *Lenden-merg* losselyk bekleet, en met het agterste deel der *Wervel-beenderen* zeer vast is zamen gegroeit.

Ten vyfden. 't (q) *Spinne-weps vlies*: is van voren, vast met het dunne *Herzen-vlies*; dog hant van agteren, gelyk als los.

Ten zesden. 't (r) *Dunne herzen-vlies*: dat overal 't (s) *lende merg* zeer vastelyk bekleet, en gaat in de *lang-achtige verdeeling deszels*.

Verdeeling, in 't regter en linker deel, gelyk als in twee pylaren, die nogtans tot aan 't midden niet door gaat.

(a) *Bloed*

(a) *Cerebrum*. (b) *Medulla spinalis*. (c) *Medulla oblongata*. (d) *Cauda cerebri*. (e) *Canalis ossis*. (f) *Vertebrae*. (g) *Caput*. (h) *Os sacrum*. (i) *Spina dorfi*. (k) *Tegumenta*. (l) *Involucra*. (m) *Canalis ossis*. (n) *Tunica ligamentosa*. (o) *Tunica cellulosa, seu adiposa*. (p) *Dura mater*. (q) *Membra arachnoidea*. (r) *Pia mater*. (s) *Medulla spinalis*.

(a) *Bloed-vaten* : (b) *slag-aderen* en (c) *aderen*, in de Wervel-beens vaten des hals, en van de tuffchen-obbige en lende vaten : die in de zyde der Wervel-beenderen, alwaar de Zenuwen uitgaan, inkomen, en (d) *inmondigen* maken.

De (e) *rug-zenuwen*, een en dertig of twee en dertig paaren ; waar van yder met veele *Vezels* uit het voorfte. en agterfte deel van 't (f) *merg* voortkomt, die daar naar tot een loopende, en met vliezen omkleet, Zenuwen uitmaken.

Zelfftandigheid: van 't opperfte deel, tot aan de laafte Wervel beenderen der Borft, is dezelve gelyk als van 't (g) *lange merg* der Herzenen, maar een weinig vaster, van buiten, (h) *merg-achtig*; op dat hier de Zenuwen gemakkelyk zouden uit kunnen: van binnen, (i) *graauw-achtig*, van 't zelfde gebruik gelyk 't graauw-achtige deel van 't (k) *breyn*.

Dog de zelfftandigheid van 't *onderfte* gedeelte, van de laafte Wervelbeenderen der borft, tot aan einde van 't (l) *heilig-been*, (m) *vezel-achtig*, zeer vaft, de (n) *paarde staart* genaamt.

Gebruik : eerstelyk, de oorspronk te geven aan de voorzeide paaren der Zenuwen : die voornamentlyk door de (o) *ledematen*, en (p) *uitterlyke deelen* worden verfpreit. Ten tweeden, de (q) *geesten* of 't (r) *zenuw-vogt*, tot het gebruik der Zenuwen te bereiden.

CCLXXIV. Nu blyven nog in 't (s) *bekke-* Van die deelen die nog in 't Bekke- deel te bemerken: neel overig zyn.

De *uitgangen* van de *negen paar zenuwen der Herzenen*.

De *ingangen der slag-aderen* van 't (t) *breyn* en 't (v) *harde herzen-vlies*.

De (w) *grootte boezem hollen*, van 't (x) *harde herzen-*

L 3

(a) *Vafa sanguifera.* (b) *Arterix.* (c) *Venæ.* (d) *Anaftomofes.* (e) *Nervi fpinales.* (f) *Medulla.* (g) *Medulla oblongata.* (h) *Medullaris.* (i) *Cineritia.* (k) *Cerebrum.* (l) *Os facrum.* (m) *Fibrofa.* (n) *Cauda equina.* (o) *Attus.* (p) *Partes externæ.* (q) *Spiritus.* (r) *Liquidus nervus.* (s) *Cranium.* (t) *Cerebrum.* (v) *Dura mater.* (w) *Sinus majores.* (x) *Dura mater.*

166 *Van de deelen die in 't Bekkeneel, nog overig zyn*
herzen-vlies (Vers 267. II, III. en IV :) als meer
 de (a) *hoepel-ronde* *, en de andere kleindere, m
 de uitgang der zelve uit het (b) *Bekkeneel*, en
 inplanting in de (c) *strot-aderen*.

't (d) *Wonderlyk Net* : 't welk is een net-vo
 mige Vlegting der Vaten, weerzyds by de (e) *slym*
klier, onder het (f) *harde herzen-vlies*, gelege
 grooter in de (g) *kalveren*, als in de (h) *Mensc*
 Dog van een onbekent gebruik.

De (i) *slym-klier* : is een kleine klier, gelega
 in de (k) *paarde zadel*, onder het (l) *harde*
herzen-vlies, in welke een kleine holligheid
 wiens

(m) *Benaming* : van het toegeschreven gebruc
 van 't *slym* der (n) *herffenen* in te florpen.

Twee vliezen : eerstelyk, wort zy omkleet m
 het (o) *harde herzen-vlies* en hangende g
 houden †. Tentweeden, met een dun (vlies),
 lyk aan 't (p) *dunne herffen-vlies* ; die op
 zyn, voor de (q) *trechter*.

De grootheid, en afbeeldzel, komt bykans over e
 met een kleine (r) *Roomsehe boon* : doch in
 beesten (s) *aanmerkelyk* grooter, als in d
 (t) *mensch*.

(v) *Selstandigheid*, (w) *klier-achtig* : meest ha
 achtig en valt.

(x) *Vaten* : (y) *slag-aderen*, van de (z) *slaapsla*
aderen : (a) *aderen*, deze loopen naar de naa
 (b) *boezem-holle* :

(c) *Zenuwen*, van 't vyfde paar ; de (d) *uitloozers*
buis, is mogelyk den (e) *trechter*, (vers 27
 want 'er geen andere bekend is.

't (c)

(a) Circularis. (b) Cranium. (c) Venæ Jugulares. (d) R
 mirabile. (e) Glandula pituitaria. (f) Dura mater. (g) S
 tuli. (h) Homo. (i) Glandula pituitaria. (k) Sella equi
 (l) Dura mater. (m) Denominatio. (n) Cerebium. (o) D
 mater. (p) Pia mater. (q) Infundibulum. (r) Phaseolus.
 Respectivè. (t) Homo. (v) Substantia. (w) Glandulosa.
 Vasa. (y) Arterix. (z) Arterix carotides. (a) Venæ. (b) Sinu
 (c) Nervi. (d) Ductus excretorius. (e) Infundibulum.

* Ridley Fig. II. 2, 2.

† Litte Hist. Acad. Reg. A. 1707.

De *Gebruik*: men steld gemeenlyk, dat hy naar zig
 komt 't (a) *slym* van de holligheden der herffenen,
 dat daar na naar buiten uitbrengt *; welk ge-
 lyk egter niet waarschynelyk is: eerstelyk, om dat
 werk der (b) *klieren* is te schyden; ten tweeden,
 dat tot het andere een enkele pyp genoeg
 mede geweest hebben; ten derden, om dat des
 s vaste en harde zelfstandigheid tot dat gebruik
 ynt onbequaam te zyn. †

CCLXXV. In 't (c) *aangezicht*, of het (d) *niet* van het aan-
 gaarde deel des *hoofds*, moet men aanmerken de *gezig-*
houdende deelen

Gemeene: gelyk ten eersten, de (f) *opperhuid*,
 ten tweeden, de (g) *buit*: van wiens koleur en
 zagtigheid 't grootste gedeelte van de (b)
schoonheid: ten derden, veel (i) *Vettigheid*,
 die dikwils alhier een soort van een (k) *Vle-*
sige rok bedekt.

Eigene, gelyk de (l) *Spieren* van 't voorhoofd,
 neus, lippen, en van de onderkaak &c. Van
 deze in de (m) *spier-beschryving*: daar na
 de (n) *beenderen*, dit ziet in de (o) *been-be-*
schryving.

(p) *Geboudene*: gelyk de (q) *werktuigen* der vyf
 zinnen; 't (r) *gezicht*, de (s) *smaak*, de (t) *reuk*,
 't (v) *gehoor*, en 't (w) *gevoel*.

CCLXXVI. De (x) *werktuigen van 't gezicht*, De
 in (y) *twee oogen*. In welke zyn aan te merken *werktuigen*
 van 't gezicht.

De *plaatsing*; in 't verhevenste deel van 't (z) *aan-*
gezicht, om dies te verder te kunnen zien.

De *gedaante*: als de uiterlyke deelen zyn afge-
 scheiden; (a) *rond-achtig*.

L 4

Coleur:

(a) Pituita. (b) Glandulæ. (c) Facies. (d) Pars non capil-
 la capitis. (e) Partes continentes. (f) Epidermis. (g) Cu-
 (h) Formositas. (i) Pinguedo. (k) panniculus carnosus.
 Musculi frontales. (m) Myologia. (n) Ossa. (o) Osteolo-
 a. (p) Partes cententæ. (q) Organa quinque sensuum. (r)
 sus. (s) Gustus. (t) Olfactus. (v) Auditus. (w) Tactus.
 ; Organa visus. (y) Duo oculi. (z) Facies. (a) Globosa.

* Conf. Brunn: de glandul. pituitar. & Littre l. c.

† Drakii Antropologia p. 490.

Coleur: in de Mensch, (a) swart, (b) bruin, (c) grys, (d) graauw, en (e) blaauw.

De deelen, dienende aan 't gezigt, doghet (f) niet uitmakende: zyn

Eeritelyk, de (g) *Wyn-braauwen*: welke twee (h) *hair-achtige boogen*, boven de (i) *oog-ruiten* gelegen; zamen gesteld uit *hairen*, van een byzonderen groote en ichikking, strekkende naar (k) *hoofd-slapen*, met een *dikke huid*, en *ondergeschikte vette*: om wel uit te steken. Het deel naast de (l) *Neus*, wort het (m) *hoofst*; doch 't te ver over gestelde, word de (n) *staart* gezegt: Die dienen om 't (o) *sweet*, van het (p) *voorhoofst* af te sappen, van de (q) *oogen* te houden.

Ten tweeden: de (r) *oog-leeden*, in elk oogen twee, de opperste en de onderste: omtrent welke een zamenvoeging twee (s) *winkels* of (t) *hoeken* te zien worden: de binnenste, *grooter*; de buitenste, *kleinder*. Daar en boven moet men aanmerken

't *Maakzel*: uit de (v) *opperhuid*, (w) *dunne been*, en 't (x) *boogs-wyze kraak-been*, by de Grieken *tarsus* gezegt: die van binnen bekleet word met een glat, gevoelig vlies, gemeen met het (y) *been-vlies*, en het (z) *witte oog-vlies*. Ziet de Schatkamer der Ontleding van *Ruyfch* p. 11.

De (a) *Oog-hairen*: zyn styve hairen, byzonderlyk gebogen, in de (b) *randen* der (c) *oog-leeden*, om de uitterlyke lichamen en de al te sterke (d) *licht-straaLEN* af te keeren.

(e) *SpiereN*, voor de beweging; van de welke zyn in de (f) *Spier-beschryving*.

De (g) *Smeer-klieren* van *Meybomius* *, af-scheidende een oly-achtig vogt.

(a) Niger. (b) Fuscus. (c) Gryseus. (d) Glaucus. (e) Ciliarius. (f) Oculi. (g) Supercilia. (h) Arcus pilosi. (i) Ruit. (k) Tempora. (l) Nasus. (m) Caput. (n) Cauda. (o) Sudor. (p) Frons. (q) Oculi. (r) Palpebræ. (s) Anguli. (t) Canthi. (v) Epidermis, (w) Cutis tenera. (x) Cartilago articularis. (y) Periostium. (z) Membrana albuginea oculi. (a) Cilia. (b) Ora. (c) Palpebræ. (d) Radii. (e) Musculi. (f) Myologia. (g) Glandulæ sebaceæ.

* *Epith. de vasis palpebrar. novis.*

De (a) traan uitwas, en 't (b) halve maans-vlies*.

In de groote hoek.

De traan- (o) klier, boven de kleine hoek, met haar uitlozende (d) buisjes onder 't bovenste oog-scheel †.

(e) Twee traan-stippen, eindigende in de (f) traan-zak, (g) neus weg, en in de (h) neus zelfs.*

t Gebruik: om 't oog te bedekken, en te beschermen, 't (i) hoorn-vlies af te veegen, en de (k) lucht-straalen te matigen.

Ten derden, de (l) spieren der oogen zyn zes in n Mensch, tusschen welke veel (m) vettigheid is:

(n) Vier rechte: den (o) opheffende, den (p) nederdrukkende, den (q) nabalende, en den (r) afhalende.

(s) Twee schuinse: de opperste en de onderste. Ziet in de (t) spier-beschryving.

De (v) eigene deelen, den (w) oog-bol zelf uitmakende, zyn

De (x) rokken (als)

't (y) Witte, of 't (z) bint-vlies, alleenlyk in 't voorste gedeelte.

't (a) Hoorn-vlies, 't welk in verscheide schelletjes kan verdeeld worden.

't (b) Harde-vlies, in welk de zogenaamde (c) war-leyders van Nuk te zien zyn: die egter zelf bloed-vaten der oogen zyn. 't (d) Netgelyke vlies,

L 5

wiens

(a) Caruncula lachrymalis. (b) Membrana semilunaris. (c) Glandula lachrymalis. (d) Ductuli excretorii. (e) Puncta duo lachrymalia. (f) Saccus lachrymalis. (g) Canalis nasalis. (h) Nasus. (i) Membrana cornea. (k) Radii. (l) Musculi oculorum. (m) Pinguedo. (n) Quatuor recti. (o) Attollens. (p) Deprimens. (q) Adductor. (r) Abductor. (s) Duo obliqui. (t) Myologia. (v) Partes propriae. (w) Bulbus oculi. (x) Tunica externa. (y) Albuginea. (z) Conjunctiva. (a) Cornea. (b) Sclerotica. (c) Aquæductus Nuckii. (d) Choroidea.

* Morgagn. advers. Anat. prim. v. 22.

† Steno de gland. oculorum.

* Morgagn. ibidem Tab. IV, Fig. I. Verheyen Tab. XXVIII, Fig. 9. a Bianchi ductus lachrymal: & diss. Nostra de nova fistula lachrymal. Sanandi Methodo.

wiens inwendigste schil, die van *Ruysch* genaamt word: alle beide zeer vol met onderscheiden tenen *, en met een swarte stof bestreeken.

't (a) *Druif-bezien-Vlies*, in dit zyn aan te merken den (b) *regen-boog*, in 't geheel (c) *vaat-achtig*; den (d) *oog-appel*, den (e) *sluiter van appel*, de (f) *regen-boogs hairige kringen*, den (g) *hair-achtige band*, den (h) *slag-aderlyken aderlyken ring*, (uit welke een wonderlyke verdeling der vaatjes, door 't (i) *druif-bezien-vlies*, (k) *net-wyze vlies*, (l) *hair-achtigen band* en (m) *vochten der oogen* †.) de (n) *swarten banden* tusschen de (o) *regen-boogs hairige kringen*, (p) *hairige band*.

(q) *Net-vlies*, is een zeer dunne rok, een uitspanning van de (r) *gezicht-zenuw* door de banden van 't (s) *oog*, en is 't voornaamste deel van 't oog, om wiens wil alle de andere.

(t) *Kamers van 't oog*, zyn tweederlei: de voorste groter tusschen het (v) *hoorn-* en (w) *druif-bezien-vlies*; doch de achterste, kleiner, tusschen 't druif-bezien vlies en 't (x) *kristalleyne ligchaam*.

(y) *Vogten*, deze zyn gemeenlyk drie, dienen tot de verbreeking der (z) *lichts straaLEN*: als

't (a) *Water-achtige*, vervullende alle beide kamers van 't oog. (Ziet Aanmerking 21. *)

't (b) *Glas-achtige*, gelyk aan 't gesmolte glas.

(a) Uvea. (b) Iris. (c) Vasculosa. (d) Pupilla. (e) Sphincter pupillæ. (f) Processus ciliares. (g) Ligamentum ciliare. (h) Circulus arteriosus & Venosus. (i) Uvea. (k) Choroides. (l) Ligamentum ciliare. (m) Humores oculi. (n) Ductus niger. (o) Processus ciliares. (p) Ligamentum ciliare. (q) Retina. (r) Nervus opticus. (s) Oculus. (t) Camera oculi. (v) Membrana cornea. (w) Membrana uvea. (x) Corpus crystallinum. (y) Humores. (z) Radii. (a) Humor aqueus. (b) Humor vitreus.

* Ruysch Ep. XIII. Tab. XVI. Thef. Anat. II. Tab. I. Fig. 6. & hovius de circulo humor. in ocul.

† Ibidem.

of geley, bestaande uit zeer kleine blaasjes *, bevattende een helder vogt, vervullende 't agterste deel van 't oog, overal gehegt aan 't Net-vlies.

(a) *Kristallyne vogt*, by na lints-gedaantig; vastter als de andere, van de haar-agtige band afhangende, en door middel deszelfs beweeglyk; uit veele vaat-agtige schilletjes, naar de gelykenis van de Uyens bestaande †.

De (b) zeer dunne vaat-achtige rok, 't (c) spinne-weps vlies genaamt, 't omkleet het (d) kristallyne en 't (e) glas-achtige lichaam *, en door behulp deszelfs zit het (f) kristallyne lichaam in het (g) hol van 't (h) glas-achtige lichaam: Want dat gebroken zynde, zakt of valt het Kristallyne ligchaam uit.

De (i) *Bloed-vaten*: zyn opeen wonderlyke wys spreit door de inwendige deelen van 't (k) oog, yk Ruysch en Hovius hebben verthoont. Zeer veel slag-aderen van de in- en uitwendige (m) slaap-aderen †, ten laatsten, niet als (n) water overtreende: (Ziet Aanmerking 22 *) de (o) aderen, gaan deelen tot de (p) boezem-hollen van 't (q) harberzen-vlies, ten deelen naar de (r) strot-aderen. Zenuwen, zeer veele, eerstelyk, 't (s) gezigtz, makende 't (t) net-vlies (23. *) ten tweeden, derde paar, lopende naar de (v) opheffende, (w) oerdrukkende, (x) nabalende, en de (y) onderste minzen spier; ten derden, 't (z) lydende paar, naar

(a) Humor crySTALLINUS. (b) Tunica subtilissima vasculosa. (c) Choroidea. (d) Corpus crySTALLINUM. (e) Corpus vitreum. (f) Corpus CrySTALLINUM. (g) Sinus. (h) Humor vitreus. (i) Vasa lymphatica. (k) Oculus. (l) Arteria. (m) Arteria carotides. (n) Lympha. (o) Venæ. (p) Sinus. (q) Dura mater. (r) Venæ jugulares. (s) Par opticum. (t) Membrana retina. (v) Musculus attollens. (w) Musculus deprimens. (x) Musculus adhaerens. (y) Musculus obliquus inferior. (z) Par patheticum.

* Hovius l. c. I.

† Ibidem.

* Ruysch Thes. II. Tab. I. Fig. 8.

Diff. Nostr. de tunica Choroidea.

naar de (a) *Katrol-spier*; Ten vierden, 't (b) *paar*, naar de (c) *vliezen*, van 't (d) *Oog*, (e) *t klier*, (f) *traan-zak*, en (g) *oog-leeden*, &c. vyfden, van de leste tak naar de (h) *afba spier*.

Van de voor-
naamste
Werktuigen
der smaak en
spraak.

CCLXXVII. 't Voornaamste *werktuig* van (i) *smaak* en (k) *spraak* is de (l) *tong*: om welk dat men egter moet aanmerken, de a deelen van de mond, dienende tot de werking tong, namentlyk de (m) *kwyl-klieren*, 't (n) *t been*, (o) *tand-vlees*, (p) *verhemelte*, (q) *lippen* (r) *lel* en de (s) *amandelen*.

Van de kwyl-
klieren.

CCLXXVIII. De (t) *klieren*, *afscheidende* (v) *kwyl*, zyn

De (w) *oor-klieren*, aanmerkelyke klieren, we zyds een geplaatst, tuffchen 't (x) *oor* en de van de (y) *onder kaak*: uit welke een aanme lyke (z) *buis*, drie vingeren lang, van dikte een (a) *stroom-balm*, met veele takken voortke die van *Steno* in 't Jaar 1660. gevonden is * (b) *kwyl-buis* van *Steno*, of de *opperste k buis* genaamt: van daar loopt hy over de (c) *kaak spier*, door 't midde van de wang: die hy d boort by de tweede of derde (d) *maaltand*, en al zyn Vogt in de (e) *mond* brengt.

De (f) *Kaak-klieren*, ook genoeg aanmerke wederzyds een, gelegen in de inwendige zyde de Hoek der (g) *onderste kaak*: welke yder (h) *byzondere buis*, uit verscheide takken te men gegroeit, een weinig dunder, maar

(a) Musculus trochlear. (b) Par quintum. (c) Membr
(d) Oculus. (e) Glundula lachrymalis. (f) Saccus lachrym
(g) Palpebræ (h) Musculus abducens (i) Gustus (k) Loc
(l) Lingua. (m) Glandulæ salivales. (n) Os hyoidis. (o) Gint
(p) Palatum (q) Labra (r) Uvula (s) Tonfillæ (t) Gland
(v) Saliva (w) Parotides (x) Auris (y) Maxilla inferior
Ductus (a) Calamus stramineus (b) Ductus salivalis steno
(c) Musculus masseter (d) Dens molaris (e) Os (f) Glan
læ Maillares (g) Maxilla inferior. (h) Ductus singularis.

* *Steno Observ. Anat.*

als de eerste, van den Uitvinder, de (a) buis Warthon, * of de (b) onderste kwyl-buis gent: Die onder de (c) tong, by des zelfs (d) riem, met een enkele, dan met een dubbelde, ja tyds met een drie dubbelde opening †, in de mond open is.

) Twee onder-tongs-klieren, onder de tong legge: afscheidende een (g) kwylachtig vocht, dat in de (h) mensch ontlafte in de buis van War

Doch in de (i) Kalveren, heeft Rivinus in het jaar 1679. *, en daar naar ook Bartholinus, in een leeuw, in 't jaar 1682. † een byzondere buis uit een voortkomende, gevonden, die daarom de Buis van Rivinus ofte van (m) Bartholinus gent word.

De (n) kleine Klieren, zyn door 't geheele vlies der Mond, voornamentlyk door de (o) lippen, (p) verhemelte, 't (q) hol der kaken, en de (r) tong gepreit: die om de verscheidentheid van plaats, lip, kaak, verhemelte, en lel-klieren kunnen naamt worden &c.

De (s) klier van Nuk: in de (t) bonden by 't oog gelegen, zy schiet een buis in de (w) mond, by de tweede agterste (x) maal-tand van de (y) r-kaak *; welk egter in den (z) mensch ontbreekt.

CCLXXIX. 't (a) Tong-been, (b) tong-achtige (c) twee-hoornige gezegt, (is ten opzigt der beenderen

) Ductus Warthonianus. (b) Glandula inferior salivalis. Lingua. (d) Frenulum. (e) Os (f) Glandulae sublinguales Liquidum salivale. (h) Homo. (i) Vituli. (k) Leo. (l) Ductus Rivinianus. (m) Ductus Bartholinianus. (n) Glandulae. (o) Labra. (p) Palatum. (q) Buccae. (r) Lingua. (s) Glandula Nukkiana. (t) Canes. (v) Oculus. (w) Os. (x) Molaris penultimus. (y) Maxilla superior. (z) Homo (a) Myoides. (b) Linguale. (c) Bicornis.

Adenograph. Cap. XXI.

Ruyfch Thes, Anat. I. pag. 25.

Dissert. de Dyspepsia an. 1679. habita: & Welsh Tab. t. 30.

De ductus Salivali novo.

Nuk sialograph. p. 15. Tab. III. Fig. 1. & 2.

deren (Vers 106.) in de (a) *been-beschryving* be-
schreeven) vereifcht hier om de zamenbinding met
de (b) *tong*, en de dienft, die 't aan haar toebrengt
een nadere aanmerking.

Het *hangt* aan 't (c) *steunzel* of (d) *wortel* de
tong, zodanig, dat het tuitchen dat en 't (e) *strotten*
hoofst geplaatst is, en met een met de (f) *tong* be-
weegt word.

Het word gevoegt met de tong, 't (g) *strotten*
hoofst, en het (h) *priem-achtige* uitsteekzel des hoofst
door middel van banden; en met een tuffchen-ko-
ming der (i) *spieren*, zo wel met de voorgezegde dee-
len, als met de (k) *kaak*, (l) *schouwderbladen*, (m)
stentel-beenderen, en (n) *borst-been*.

Het heeft vyf paar *spieren*, door welkers behul-
het met de tong verscheidentlyk word bewoogen
doch deze zyn te zien in de (o) *spier-beschryving*.

't *Gebruik*: eerstelyk, aan de (p) *tong* een vast
steunzel te geven, en te dienen aan des zelfs bewe-
ging en de (q) *neder-slokking*.

Ten tweeden, om een vaste inplanting aan ver-
scheide spieren te geven

Van de
Lippen.

CCLXXX. De (r) *lippen* zyn twee, 't meet
bestaande uit spieren: van buiten bekleed, met de
(s) *gemeene bekleedzelen*; van binnen, met 't (t)
vlies der mond; onder welke de (v) *gierst* en
linsse klieren * geplaatst zyn. De voor- (w) *lippen*
ontbloot van 't bekleetzel, en eenige tyd in 't wa-
ter geweekt zynde, vertoonen (x) *overvloedige ze-
nuw tepeltjes*: † Hierom zyn zy zo gevoellyk. De

(a) op

(a) Osteologia. (b) Lingua. (c) Basis. (d) Radix. (e) La-
rynx. (f) Lingua. (g) Larynx. (h) Processus styloideus capitis. (i)
Musculi. (k) Maxilla. (l) Scapula. (m) Clavicula. (n) Os
sternum. (o) Myologia. (p) Lingua. (q) Deglutitio. (r) La-
bra. (s) Tegumenta universalia. (t) Membrana oris. (v)
Glandulae miliares & lenticulares. (w) Prolabia. (x) Papilla
Nervia copiosissima.

* Cowper Myotom. reform. fig. 4.

† Ruifch Thes. Anat. III. pag. 26. Tab. IV. fig. 1. Lir. B. &
Thes. VII. Tab. II. fig. 5.

De *opperste lip*, onder 't (*b*) *schot* van de neus, heeft eelyk als een byzondere (*c*) *riem*.

't *Gebruik*: zy geven een groot behulp in 't (*d*) *rekenen* en (*e*) *kauwen*.

CCLXXXI. 't (*f*) *Tand-vlies*, bestaat uit 't geenee vlies der mond, en 't (*g*) *been vlies* der kaak, aan welke het zeer vast gehegt is. 't Is verzien met zeer veel vaten: hier om is het zo root. 't Dient in de (*h*) *kaken* te bedekken, en de (*i*) *tanden* vast te maken.

CCLXXXII. 't (*k*) *Verhemelte*, heeft een diergeek maakzel: in welk egter nog zeer veele klieren, aldermeeste in 't achterste gedeelte, by de (*l*) *lel*, voorzaait zyn, uitlozende een (*m*) *lym-achtig vogt*, voor de gladdigheid van de (*n*) *keel*. Vervolgens afschermt en bewaart dit vlies de (*o*) *beenderen van verhemelte* voor de (*p*) *bederving*.

CCLXXXIII. Nu is de (*q*) *tong* zelfs, dat Van de Tong.
't *edele werktuig*, aan te merken: Wiens plaatsing, getal en grootheid bekend zyn; dog zyn aan te tekenen

De *gedaante*; die eenigzints spits; wiens voorste en scherpste deel de (*r*) *punt*; 't achterste en dikste, 't (*s*) *steunsel* of de (*v*) *wortel* genaamt word.

De *zamenbinding*: met het (*w*) *tong-been*, (*x*) *onder-kaak*; 't (*y*) *priem-achtig uitspraakzel*, 't (*z*) *strotten-hoest*, 't (*a*) *keel-gat*, en de andere naastgelegene deelen, door spieren of vliezen.

Banden: eerstelyk heeft zy de (*b*) *tong-riem* onder de punt: ten tweeden, een vlies-achtige band, door welke hy is vervoegt aan de (*c*) *onderste kaak*, (*d*) *tong-been*, en (*e*) *strot*.

De

(*a*) Superius labrum. (*b*) Septum Nasi. (*c*) Frenulum (*d*) Squela. (*e*) Manducatio. (*f*) Gingivæ. (*g*) Periostium Maxillæ. (*h*) Maxillæ. (*i*) Dentæ. (*k*) Palatum. (*l*) Uvula. (*m*) Liquidus Muciloginosus. (*n*) Fauces. (*o*) Ossa palati. (*p*) Corruptio. (*q*) Lingua. (*r*) Nobilissimum organum. (*s*) Apex. (*t*) Basis. (*v*) Radix. (*w*) Os hyoides. (*x*) Maxilla inferior. (*y*) Processus styloïdis. (*z*) Larynx. (*a*) Pharynx. (*b*) Frenulum. (*c*) Maxilla inferior. (*d*) Os hyoides (*e*) Larynx.

De *overlangze streep*, in 't midden, de *middelste streep*, gezegt, de tong gelyk verdeelende.

De *selfstandigheit*: word meest uit (a) *spieren*, (b) *zenuwachtige vliezen*, als mede uit (c) *klieren* en aanmerkelyke vaten zamengefelt.

De *Spieren*: zyn drie paar, behalven die, welke 't (d) *tong-been* heeft, van de welke wy in (e) *spier-beschryving*: doch behalven deze komen nog veele andere (f) *spier achtige vezelen* te vooren*, waar door de wonderlyke bewegingen van de tong worden uitgevoerd.

De (g) *Klieren*: zyn behalven de (b) *onder-tong klieren*, (Vers 278.) in 't opperste en achterste deel zeer vele: die ik in zommige onderwerpen zomtyds tot de groote van een Lintz hebben gezien. †

't (i) *Blinde gat*, tusschen deze *klieren*, in 't opperste en achterste deel der (k) *tong* zichtbaar van een onbekent gebruik. *

Overvloedige (l) *slag-aderen*, van de (m) *uiterlyke slaap-slag-aderen*. †

De (n) *aderen*: zyn takken van de (o) *uiterlyke strot-aderen*: van welke deze, die onder de punt gezien worden, men de (p) *Kikvors-aderen* noemt en zomtyds voornamentlyk in de ziekten der keel geopent worden.

Zeer groote (q) *zenuwen*: twee takken van 't vyfde paar, die gemeenlyk aan de (r) *smaak*; twee van 't negende paar, die men geloofft tot de (s) *beweging* te dienen. *Boerbaven* gevoeld in tegendeel derb

(a) Musculi. (b) Membranæ nervæ. (c) Glauclulæ. (d) Glauclula hyoides. (e) Myologia. (f) Fibræ Musculosæ. (g) Glauclula (b) Glauclula sublinguales. (i) foramen cæcum. (k) Lingua. (l) Arteriæ. (m) Arteriæ externæ carotides. (n) Venæ. (o) Venæ externæ jugulares. (p) Venæ raninæ. (q) Nervi (r) Gustus. (s) Motus.

* Vide Malpighius, Fracastatus & Steno de Lingua.

† Vid. etiam Morgagn. Advers. Anat. prim. Tab. I.

* Vid. ejus delineatio in Collins Anatom. Tab. II. Morgagn. loc. cit. en onze Afbeeldingen in de vierde Tafel Fig. 20.

† Ruysch. Thes. Anat. I. Tab. III. Fig. 4. pag. 45.

ze aan de smaak, en d'andere aan de beweging te zenen *.

Drie bekleezels, (a) rokken of (b) vliezen, de (c) spier-achtige zelfstandigheid der (d) tong bekleedende.

't Eerste: en de (e) buitenste is gemeen met het gemeene Vlies van de mond, makende gelyk als spitze, rond-agtige, en poreuze scheetjes, om de (f) zenuw-tepeltjes van 't derde Vlies te ontfangen †.

't Tweeden: of (g) middelste, word 't (b) net-wyze van Malpighius genaamt, bestaande uit een (i) fraay net, de Zenuw-tepeltjes door zyn gaatjes doorlatende, en is alleenlyk in 't opperste deel zichtbaar. Ziet onze twintigste Afbeelding.

't Derde: het (k) zenuw-tepel-wyze, houdende (tweederly) zenuw tepeltjes.

De eerste: De (l) spons-achtige, of (m) hoofst-achtige gelykende aan de hoornen der (n) slakken, of diergelyke (o) uitwassen, die met gaatjes voorzien zyn.

De tweede: de (p) spits-wyze, groote en kleine, zomtyds geboogen. * Dog beide deze tepeltjes komen voort uit deze (q) inwendige rok, zy lopen door de (r) gaatjes van de (s) net-wyze, en eindigen in de (t) scheetjes van de buitenste, en maken het voornaamste (v) werktuig van de smaak.

't Gebruik: het is 't voornaamste Werktuig van de smaak en de (w) spraak: nogtans ook won-

M

der-

(a) Tunica. (b) Membrana. (c) Substantia musculoſa. (d) Lingua. (e) Extima. (f) Papillæ nerveæ. (g) Media. (h) Regularis Malpighii. (i) Elegans rete. (k) Papillaris nervoſa. (l) Fungoſa. (m) Capitata. (n) Limaces. (o) Fungi. (p) Pyramidales. (q) Tunica intima. (r) Foraminula. (s) Reticularis. (t) Vaginulæ. (v) Organum gustus. (w) Sermo.

* Inſtit. Med. de gultu.

† Ruyſch Theſ. Anat. I. Tab. IV. Fig. 6 Morgagnus Tab. I.

• Ruyſch l. c.

Van de Lel.

derlyk dienende, aan de (a) kaauwing, doorslokking, en (c) uitspuwing, enz.

CCLXXXIV. De (d) *lel* is een lang rond de hangende, tusschen beide, de (e) *amandelen* plaatst.

't *Afbeeldzel*: komt over een met het uiteit van een vinger van een jong Kind.

De *zelfstandigheid*: is (f) *spier-achtig*; bekleet met het gemeene Vlies van de (g) *mond*.

De *spieren*, van welke het word beweegt, zijn in de (h) *spier-beschryving*.

Twee *vlies-achtige banden*, door welke zy met het (i) *verhemelte* gevoegt is.

't *Gebruik*: is nog zo klaar niet; nochtans schryft zy te dienen, om de (k) *spraak* te maken, en belet eenigzints, dat de drank in 't (l) *neus* zwelgen niet in de (m) *neusgaten* vloeit. 't ontbreekt in de (n) *beesten*.

Van de Amandelen.

CLXXXV. De (o) *keel-klieren*, of (p) *amandelen*, zyn twee aanmerkelyke Klieren, dikwils een Amandel vertoonende, van wederzyds geplaatst in de (q) *ragchen*, afscheidende een (r) *glibberig vogel* om de (s) *ragchen* te fineeren, en door verschiet de zichtbare gaatjes, uitwerpende *.

De (t) *Slag-aderen* van de (v) *amandelen*, (u) *lel*, (x) *tand-vlees*, (y) *lippen*, (z) *verhemelte* (a) *kwyl-klieren* (komen) uit de (b) *slaap-slag-aderen*; de (c) *aderen*, uit de (d) *strot-aderen*; de (e) *zenuwen*, voornamentlyk uit 't vyfde paar.

Van 't werktuig der reuk.

CCLXXXVI. 't (f) *Werktuig* van de *reuk*, de (g) *neus*: wiens *plaatzing*, *afbeeldzel*, *getal*, *groote* bekend is. Dog zyn aan te merken

I

(a) Manducatio (b) Deglutitio (c) Exspuitio (d) Uvula
(e) Tonsillæ (f) Musculosa (g) Os (h) Myologia (i) Intestinum
(j) Palatum (k) Loquela (l) Deglutitio (m) Nares (n) Belfium
(o) Tonsillæ (p) Amygdalæ (q) Fauces (r) Humor lubricus
(s) Fauces (t) Arteriæ (u) Tonsillæ (v) Uvula (x) Gingivæ
(y) Labra (z) Palatum (a) Glandulæ salivales (b) Arteriæ
carotides (c) Venæ (d) Venæ jugulares (e) Nervi (f) Organon odoratus (g) Nasus.

* De Tonsillis legi meretur Dissert. Widmanni & Ephraimi Nat. Cur, Cent. III, & IV. Obs, 190, pag. 456.

De verdeeling: in

Uiterlyke deelen: tot welke worden overgebracht.

De (a) rug, (b) wortel, (c) graat, (d) topje,
de (e) vliengels of (f) vinnen.

't (g) Schot, verdeelende den (h) neus in twee
holligheden, (i) neusgaten gezegt.

De (k) hairen, in 't onderste deel der (l) neus-
gaten, van de Latynen, *Vibriffæ* of *Neus-hai-
ren* genaamt, belettende de onwillige afvloeijing
van 't (m) snoot, en 't inazemen van (n) ge-
diertens.

De (o) gemeene bekleetzalen, de (p) opperhuid,
(q) huid, en 't (r) vet.

't Opperste deel is styf, en bestaat uit beenderen;

't Onderste deel, is buigzaam; en word zamen
gestelt uit (s) kraak-beenderen, (t) spieren en
(v) vliezen. Van de Spieren ziet in de (w)
Spier-beschryving:

De inwendige, welke zyn

De Beenderen: waar van der veele tot het maak-
zel der Neus te zamen komen: gelyk de Been-
deren van de (x) neus, en (y) kaake, het (z) zeef- en
de (a) sponzi-achtig beenderen, 't (b) voorhoofds
been, (c) traan beenderen, (d) verhemelt-been,
't (e) ploeg en 't (f) wigge-been.

De (g) kraak-beenderen, makende 't. onderste deel
der (h) neus, zyn zamen gevoegt door Vlie-
zen, op dat de Neus buigzaam zoude wezen.

De eerste derzelve maakt 't voorste deel van 't
(i) schot der neus-gaten: daar en boven zyn
der twee fedelyk groot in elke (k) vliengel, tuf-

M 2

schen

(a) Dorsum (b) Radix (c) Spina (d) Orbiculus (e) Alæ
(f) Pinnae (g) Septum (h) Nasus (i) Nares (k) Pili (l)
Nares (m) Mucus (n) Insecti (o) Tegumenta communia
(p) Epidermis (q) Cutis (r) Pinguedo (s) Cartilaginee (t)
Musculi (v) Membranæ (w) Myologia (x) Ossa nasi (y) Of-
sa maxillaria (z) Os cribroforme (a) Ossa spongiosa (b) Os
frontis (c) Ossa lachrymalia (d) Os palati (e) Vomer (f)
Os sphenoides (g) Cartilaginee (h) Nasus (i) Septum (k)
Ala.

schen welke, nu twee, nu drie kleindere in
gevoegt zyn *.

Maakzel van 't schot der Neus-gaten: het is (a)
kraak-beenig in 't voorste en onderste deel
dog in 't agterste en opperste (b) been-achtig
welke deelen met vliezen worden zamen ge-
voegt.

Twee wegen, naar de (c) keel, voor de door-
gang van de (d) lucht en 't (e) snot.

De (f) hollen: van de (g) kaak-beenderen, van
(b) voorhoofds been, (i) wigge-been en de (k) ka-
letjes van 't Zeef-been: vermeerderende de hol-
ligheid van de Neus, ende alzo te gelyk d'uit-
breiding van 't (l) slym-vlies †.

(m) Ongelykheden, of (n) uitbultinge der spon-
si-agtige Beenderen in 't hol der Neus-gaten
ten deelen dienende tot het zelfde gebruik
ten deelen 't inkomen van (o) diertjes in de
(p) keel belettende.

't Zagt zeer vaat-achtig vlies; bekleedende de (q)
neus-gaten, (r) hollen, en (s) ongelykhedens de
zelve, 't (t) lym-achtige of (v) slym-achtig
van Swyder genaamt, het (w) werktuig van de
reuk en afscheiding der (x) snot.

De (y) openingen van de uitlozende buizen zyn
in dat Vlies, voornamentlyk in een (z) O-
fesen kop, zeer zichtbaar *.

De klieren, worden onder dat Vlies zeer klein
bevonden

(a) Cartilagineum. (b) Osseum, (c) Fauces. (d) Aër. (e)
Mucus. (f) Sinus. (g) Ossa maxillaria. (h) Ossa frontales
(i) Os sphenoides. (k) Cellulæ ossis ethmoidis. (l) Membran-
na pituitaria. (m) Inæqualitates. (n) Eminentia ossium spon-
gioforum. (o) Insecti. (p) Fauces. (q) Nares. (r) Sinus. (s)
Inæqualitates. (t) Mucosa. (v) Pituitaria Schneideri. (w) Or-
ganum odoratus. (x) Mucus. (y) Orificia ductuum excretoriorum
(z) Caput Bubulum.

* Ruysch. Ep. VIII. Fig. 4. Drake Antropol. Tab. XVII.

† Zy zyn afgeteekent van palfyn in zyn Been-beschryving Ta-
fel I. en II, en Drakii Antropol. Tab. XVIII.

* Ruysch Epist. VIII, Tab. IX, Fig. 7.

bevonden *, geschikt tot de afscheiding van 't
(a) snôt.

De (b) Slag-aderen, van de (c) Slaap-flag-aderen
zyn zeer veele door dat Vlies verspreit †, die-
nende ook tot de Afscheiding.

(d) Aderen, van de (e) strot-aderen, om 't over-
tollige Bloed wederom te brengen.

(f) Zenuwen, verspreit door 't (g) slym-vlies, zyn
Eerstelyk, de (h) ruikende, tamelyk groot, nogtans
kleinder als in de (i) beesten: die tot nog toe ge-
looft zyn geweest te dienen aan de (k) reuk *,
ten tweeden, de takken van 't vyfde paar.

† (l) Dunne vlies, onder 't (m) slym-vlies †, de
(n) beenderen en (o) kraak-beenderen beklee-
dende. In deze, (namentlyk in de Kraak-been-
deren) het (p) kraak-been vlies; in d'andere, 't
(q) been-vlies genaamt.

De Gaatjes in de (r) neusgaten aan te merken,
zyn

Eerstelyk: naar de (s) hollen, van 't Voor-hoofst-
been, van de Kaak-beenderen, van 't Wigge been
en (t) bolletjes van 't (v) zeef-been, voor de ge-
meenschap der zelve met de Neusgaten.

Ten tweeden, de openingen van de (w) traan-bui-
zen, zig openende in de Neusgaten, 't alderbest
afgeteekent van *Bianchus* *.

Ten derden, de (x) buizen uit de (y) Neus naar
de (z) mond, onmiddelyk agter de (a) sny-
standen, zyn in 't (b) geraamte wel open; dog

M 3

worden

(a) Mucus. (b) Arteriæ. (c) Arteriæ carotides. (d) Venæ.
(e) Venæ jugulares. (f) Nervi. (g) Membrana pituitaria.
(h) Olfactorii. (i) Bestiæ. (k) Olfactus. (l) Membrana tenuis.
(m) Membrana pituitaria. (n) Ossa. (o) Cartilagines. (p) Pe-
richondrium. (q) Periostium. (r) Nares. (s) Sinus. (t)
Cellulæ. (v) Os Ethmoidis. (w) Ductus lachrymales. (x)
Ductus. (y) Nasus. (z) Os. (a) Dentes incisores. (b) Scele-
num.

* Ibidem.

† Ibidem Fig. 6.

* Schlesvogtius id negat, eosque tantum pro cerebri emissariis
haberi vult. Dissert. de processibus cerebri mammillaribus &c.

† Ruysch loc. cit. Fig. 8.

‡ Ductus lachrymal.

worden nog in de (a) levende, nog in de (b) doode niet gevonden; maar zyn door Vliesen gesloten: en derhalven 't gebruik hun gemeenlyk toegeschreven, als of zy 't (c) snot uit de (d) neusgaten naar de mond doorlieten, is gang niet.

't Gebruik der Neus: is een Werktuig te zyn van de (e) reuk: te dienen aan de (f) adem-haling van de (g) spraak; de snot af te scheiden; een (h) zyweg te zyn van 't traan-vogt der (i) oogen, en zeer veel tot de schoonheid toe te brengen. Maar laat nog de (k) lugt, nog de (l) snuif-poeders, naar de Herzenen niet door. Dog of hy uit de Herzenen 't slym ontfangt, gelyk de Ouden en Schlevovius willen, is als nog twyffel-agtig.

Van 't Werktuig des gehoors.

CCLXXXVII. 't (m) Werktuig des gehoors, zynde de (n) ooren: welkers plaatsing, getal en uiterlyk gedaante; aan yder bekend zyn. Zy worden gemeenlyk verdeeld in drie deelen, in 't (o) buitenste, (p) middelste, en (q) binnenste.

De buitenste: word 't (r) uitwendige oor genaamt, in welke verscheide uitbultinge, holligheden, en anderen dingen, zyn aan te merken: gelyk

Den (s) vleugel en 't (t) lelletje.

Den (v) rand en (w) tegerand.

Den (x) bok en (y) tegenbok.

't (z) Bootje of schelp, 't welk is een holte tuschen den (a) rand en (b) tegen-rand.

De (c) oor-schulp, is een holligheid voor de (d) gehoor-weg, met de (e) smeer-klieren van Valsalva*.

De zelfstandigheid: uit de (f) gemeene bekleetzelon en (g) kraake-been.

D

(a) Vivi. (b) Cadavera. (c) Mucus. (d) Nares. (e) Odoratus. (f) Respiratio. (g) Vox. (h) Diverticulum. (i) Oculi. (k) Aër. (l) Pulveres nasales. (m) Organum auditus. (n) Aures. (o) Extima. (p) Media. (q) Intima. (r) Auris externa. (s) Pinna. (t) Lobulus. (v) Helix. (w) Anthelix. (x) Tragus. (y) Antitragus. (z) Scapha. (a) Helix. (b) Anthelix. (c) Concha. (d) Meatus auditorius. (e) Glandula sebacea. (f) Tegumenta communia. (g) Cartilago.

* Tract. de aure hum.

De (a) spieren: in den (b) mensch zeer kleyn, en dikwils naauwlyks zichtbaar: nu twee, dan drie, na hun plaatsing, de opperste, de achterste en voorste genaamt: 't gebruik der zelve, in 't (c) oor te bewegen is zekerlyk niets, of zeer weinig. Nogtans kunnen zy dienen tot de uitspanning van 't oor, wanneer wy zeer scherp willen hooren.

De Band: waar door 't achterste deel des zelfs aan 't (d) steen-been gevoegt wordt.*

De (e) gehoor-weg: in welke zyn aan te merken

De (f) gedraaide en schuinze voortgang, naar vooren.†

(g) Selfstandigheid: ten deelen (h) beenachtig, ten deelen (i) kraak-beenig, gelyk als uit (k) gebrookene kraak-beenderen zamengesteld.

't (l) Vlies: bekledende 't inwendige deel, gemeen met de huid.

De (m) kleine geele kliertjes van Duverneus, * (n) oor-smeer-klieren gezegt, gelegen in 't gebogchelde deel van dit vlies, 't (o) oor-smeer afscheidende, en brengende het in de (p) gehoor-weg, tot verscheiden gebruik.

Het (q) net-wyse ligchaam van Valsalva, in wiens (r) kransjes de (s) oor-smeer-klieren behouden zyn. †

De (t) haaren in de (v) gehoor weg, en de nuttigheid der zelve.

't Gebruik van 't (w) uitterlyke oor: om 't (x) geluit, gelyk als door een (y) gehoor-pyp, beter te ontfangen.

M 4

't Mid-

(a) Musculi. (b) Homo. (c) Auris. (d) Os petrosum. (e) Meatus auditorius. (f) Processus tortuosus & obliquus. (g) Substantia (h) Ossea. (i) Cartilaginea. (k) Cartilaginee fractæ. (l) Membrana. (m) Glandulæ flavæ exiguæ. (n) Glandulæ ceruminosæ. (o) Cerumen. (p) Meatus auditorius. (q) Corpus reticulare Valsalvæ. (r) Areolæ. (s) Glandulæ ceruminosæ. (t) Pili. (v) Meatus auditorius. (w) Auris externa. (x) Sonus. (y) Tuba acustica.

* Duverney de Org. aud. Tab. III. Fig. II.

† Valsalva Tab. III. Fig. 1. & 3.

* L. c. Tab. III. Fig. 1 & 3.

† L. c. Tab. I. I. Fig. 1 & 3.

't *Middelste deel*, worden (a) *trommel* genaamt : welk zyn aan te merken,

't (b) *Vlies van den trommel*, gesteld in 't einde van de (c) *gehoor weg* : wiens

Plaatzing : niet (d) *water-pas*, maar zigtbaar schuyns is.

Afbeeldzel : (e) *lang-rond* ; niet glad, maar uitgebogen.

Zamen-binding : in de omtrek, met 't (f) *steebeen* ; in 't midden met 't kleine beentje, dat (g) *hamer* genaamt.

Selfstandigheid : Vlies-achtig, bestaande uit een dubbelde of drie dubbelde schil : met bloedvaten, van *Ruisch* ontdekt, vervult.*

Eenige naar *Rivinus* †, stellen in dit vlies *, een kleine schuinze gat, waar door zommige rook (b) *van tabak*, (Ziet onze 24. Aanmerking) door de mond opgehaalt, uitlaten.

De (i) *been-achtige holligheid van den trommel* minder in de (k) *mensch*, als in de (l) *kalver* : alwaar

't *Zeer fyn (m) been-vlies*, vervuld met bloedvaten. †

De (n) *koord van de trommel* : die een (o) *zenuwtouw* is, atkomstig uit de vereeniging van een takje van 't vyfde en zevende paar, gespannen aan een (p) *koortje* onder het (q) *trommel-vlies*.

(r) *De drie beentjes van 't gehoor*, bekleet met het (s) *been-vlies**, den (t) *hamer*, (v) *aanbeelaan* en (w) *stegel-reep*, van de welke reeds is verhandeld.

(a) Tympanum. (b) Membrana tympani. (c) Meatus auditorius. (d) Perpendicularis. (e) Elliptica. (f) Os petrosum. (g) Malleus. (h) Fumus tabaci. (i) Cavitas ossis tympani. (k) Homo. (l) Vituli. (m) Periostium. (n) Chorda tympani. (o) Nervulus. (p) Chorda. (q) Membrana tympani. (r) Ossicula auditus tria. (s) Periostium. (t) Malleus. (v) Incus. (w) Stapes.

* Ruysch Epist. VIII. p. 12. Fig. 9.

† Wellch. Tab. Anat. 59.

* Valsalva l. c. Cap. II. Drake Anthropol. p. 567.

† Ruysch Epist. VIII. Tab. IX. Fig. 10.

* Ibidem Fig. 10.

deld in de (a) been-beschryving (Vers 68. en in de 25. Aanmerking.)

De (b) samen-voeging, of (c) geleding en (d) samenhang dezer beentjes.

't (e) Hand-vat van 't hamertje, is gevoegt aan 't vlies van den (f) trommel; doch 't hoofje des zelfs word door (g) onderlinge ontfanging, met het ligchaam van 't (h) aanbeeld, en zyn langste been met het hoofd van de (i) stegelreep, door een (k) ondiepe geleding vereenigt; maar de (l) steegel-reep staat, met zyn steunzel, in 't (m) eyronde venster.

Twee spieren van het (n) hamertje: de inwendige en de uitwendige: en een van de (o) stegelreep*.

De (p) twee Vensters, de eerste de (q) ey-ronde, leidende naar den ingang, in welk den stegelreep staat.

De tweede, de (r) ronde, by 't (s) slak-been, met een vlies geslooten.

Nog twee gaten, behalven de voorzeide vensters:

't Eene eindigt, door de (t) buis van Eustachius, dicht achter de (v) amandelen in de (w) mond: welke buis ten deelen (x) been-achtig, ten deelen (y) vlies-achtig, en ten deelen (z) kraak-been-achtig is; gevende gemeenschap aan 't (a) oor met de mont. †

't Andere, loopt naar de (b) bolletjes, van 't manachtige uitsteekzel.

't Binnenste, of 't derde deel van 't oor, word het (c) doolhof genaamt: in welk

M 5

Den

(a) Osteologia. (b) Junctura. (c) Articulatio. (d) Cohæ-
sio. (e) Manubrium mallei. (f) Tympanum. (g) Ginglymus.
(h) Incus. (i) Stapes. (k) Artrodia. (l) Stapes. (m) Fenestra
ovalis (n) Malleus. (o) Stapes. (p) Dux fenestræ. (q) Ova-
lis fenestra. (r) Fenestra rotunda. (s) Cochlea. (t) Ductus
eustachii. (v) Tonsillæ. (w) Os. (x) Ossæus. (y) Membra-
mæus. (z) Cartilagineus. (a) Auris. (b) Cellulæ processus
mastoidel. (c) Labyrinthus.

* De quibus plura in Myologia.

† Valisava de aure human: Tab: III, IV, VII. & X.

Den (a) *ingang* : dat een holligheid is maken het middelste deel van 't (b) *doolhof* : wiens gang 't (c) *ovale venster* maakt.

Drie (d) *half-ronde buizen* : de grootste, de middelste, en de kleinste, open zynde met v openingen in den (e) *ingang* : afgeteikent v *Duverneus* en *Valsalva*, op de aangehaalde plaatsen.

† (f) *Slak-been*: is een deel, tegen over deze buizen gelegen, hebbende de gelykenis van een (g) *Catrol* makende twee krullen met een halve, in wel den (h) *neut*, (of binnen-hol) en de (i) *weg* door de (k) *krul-schilfer* in twee verdeeld, welke *Opperste*, in den (l) *ingang* open zynde, de (m) *ladder van den ingang* genaamt word.

De *onderste*, eindigende door 't (n) *ronde venster*, in 't hol van de (o) *trommel*, word de *ladder van de trommel* genaamt. *

Het zeer *dunne vlies*, uitgespreit, door alle de *holle* van 't (p) *doolhof*, voort-komende van de uitbreiding der (q) *gehoor-zenuuw*, het is 't *voornaamste deel van 't werk-tuig des geboors*, gelyk het *net-vlies* is in 't oog : deze vlies-achtige uitbreidingen worden van *Valsalva* de (r) *geluist-streeken* † genaamt.

De (s) *weg van de gehoor-zenuuw*.

De eerste de *gemeene*, wyder, in welk de gaatje naar 't (t) *doolhof*.

De tweede, de *eigene*, nauwer, maar langer eindigende ten deelen in 't *hol van 't (v) bekkeneel*, ten deelen in de (w) *waterleider van Fallopius*. *

(a) *Zee*

(a) Vestibulum. (b) Labyrinthus. (c) Fenestria ovalis. (d) Canales tres semicirculares. (e) Vestibulum. (f) Cochlea. (g) Cochlea. (h) Nucleus. (i) Canalis. (k) Lamina spiralis. (l) Vestibulum. (m) Scala vestibuli. (n) Fenestra rotunda. (o) Tympanum. (p) Labyrinthus. (q) Nervus auditorius. (r) Zonæ sonoræ. (s) Canalis nervi auditorii. (t) Labyrinthus. (v) Cranium. (w) Aquæductus Fallopii.

* Valsalva Tract. de aure humana.

† Ibidem Tab. Tab. VIII. Fig. 8, 9.

* Ibidem Tab. VII. Fig. 3, 4.

(a) Zenuwen : eerstelyk , van 't gehoor paar-
 elk bestaat uit een dubbelde tak , een zachte en
 harde , de zachte , word verspreidt door het (b)
 hof. (*) dog de harde geeft takken aan 't (c)
 de herzen-vlies , (d) trommel , en aan 't (e) uit-
 wyke oor. De tweede , van 't derde paar van de Wer-
 beens-zenuwen des hals , voor 't uitwendige oor.
 (f) Slag-aderen , van de (g) in- en (h) uitwendige
 p-slag-aderen.

(i) Aderen , van de (k) strot-aderen.

CCLXXXVIII. 't (l) Werk tuig van 't gevoel , ma- 't Werktuig
 de (m) huits-tepeltjes : welke zyn de uit eindens van 't ge-
 de zenuwen der huid , overal , in deszelfs opper- voel.
 kte , en aldermeest in de (n) hollen der banden , (o)
 nten der voeten , en voornamentlyk in de (p)
 pen der vingeren. Alwaar 't begrip van 't gevoel
 volmaaktste is , verheven en bedekt met de (q) op-
 r-huit : gelyk als Vers , 198. (alwaar wy gehandelt heb-
 n van de huid ,) reeds aangewezen is. Door de be-
 geging der zelve van de voorwerpen , word in ons
 (r) zin van 't gevoel verwekt , en de (s) gevoe-
 e hoedanigheden , als (t) scherp , (v) glad , (w) vog-
 , (x) droog , (y) heet , (z) kout , (a) hard en (b)
 eek &c. aan ons ontdekt.

CCLXXXIX. Met deze zin komt zeer veel over Van de
 n de (c) zin van de smaak ; in welk , de (d) Smaak.
 nnuw - tepeltjes van de tong , aangedaan zynde
 door

(a) Nervi. (b) Labyrinthus. (c) Dura mater. (d) Tympanum.
 (e) Auris externa. (f) Arteriæ (g) Arteriæ carotides
 ternæ. (h) Arteriæ carotides externæ. (i) Venæ (k) Venæ
 gulares. (l) Tactus organum. (m) Papillæ cutaneæ (n) Vo-
 manuum. (o) Plantæ pedum. (p) Apices digitorum. (q)
 cuticula. (r) Sensus tactus. (s) Qualitates tactiles. (t) Al-
 erum. (v) Læve. (w) Humidum. (x) Siccum. (y) Calidum.
) Frigidum. (a) Durum, (b) Molle. (c) Sensus gustus.
) Papillæ nervæ.

* Ibidem Tab VIII. Fig. 8, 9. singularis admodum reptatus
 njus nervi per Cochleam , vestibulum & Canales semicirculares.
 a forma filamenti , a simoncellio & Mistichellio traditur , in
 pistol. des Noyes p. 208 qui vero , an cum veritate conve-
 at , oculatiqribus me dijudicandum relinquo. Ziet onze Aaz-
 erkinge , Aanmerking. 26.

door de (a) smakige lichamen, verwekken verscheide onderscheidenthedens der smaak. Aldus, naar op dezelve wys, bevatten de zenuwen, verspreid door 't (b) slym-achtige-vlies der (c) neusgaten, verscheide (d) reuken, &c. Zo, dat de zinn van 't gevoel d'aldergemeenste is, en de andere zinnen alleenelyk als verscheide soorten der zelve.

Van de (e) Beschryving der Slag- Aderen, en Aderen.

Van de Vaat-
beschryving.

CCXC. DE (f) vaat-beschryving, word eigentlyk genoemd, de kennis van de (g) bloedvaten, namentlyk van de (h) slag-aderen en aderen.

CCXCI. De (k) slag-ader is een (l) kloppende, (m) zamentrekkende, (n) tak-achtige buis, voerende het bloed van het (o) hert, naar alle de deelen van 't (p) ligchaam; alwaar zyn aan te merken,

't Getal: twee in 't geheele ligchaam, de (q) longslag-ader, en de (r) groote slag-ader: uit welke komen als (s) takken, alle de andere (voortkomen.)

't Afbeeldzel, (t) kegels-gewys: gaande van een (u) wyder middellyn in een nauwer. Egter aan haren eindens worden de takjes (w) rol-ronde buisjes en veranderen in (x) net-, (y) penceel-, en slang- (z) gewyze vlechtinge, en (a) kloentjes &c. en gaan eindelyk tot (b) aders, (c) water-vaten, (d) uitloozende buizen over.

Maak

(a) Corpora sapida. (b) Membrana pituitaria. (c) Nares
(d) Odores. (e) Angiologia. (f) Angiologia. (g) Vasa sanguifera. (h) Arteriae. (i) Venae. (k) Arteria. (l) Pulsans
(m) Elasticus. (n) Ramosus canalis. (o) Cor. (p) Corpus. (q) Arteria pulmonalis. (r) Arteria magna vel aorta. (s) Rami. (t) Conoides. (u) Amplior diameter. (w) Canales cylindrici. (x) Reticulares. (y) Pencilli. (z) Spirulae. (a) Glomi. (b) Venae
(c) Vasa lymphatica. (d) Ductus excretorii.

Maakzel, vlies-achtig: zamengesteld uit drie vliezen, de eerste, (a) vaat-achtig, de tweede (b) spier-achtig, (bestaande uit rings-wyze vezelen.) De derde (c) zenuw-achtig. By welke men ook met *Ruisch* de (d) blaas-achtige kan voegen.

CCXCII. De (e) long-slag-ader, uit de regter holheid van 't (f) hert voorkomende, word door de Van de Long-slag-ader. long alleen verdeelt in ontelbaare takken.

CCXCIII. De (b) groote slag-ader *, uitgaande Van de grootte Slag ader. eenen stam uit de linker holligheid des herts, *ven zyn halve-maans-klap-vliezen*, geeft terstond 't hert, en des zelfs ooren twee (i) slag-aderen, (j) kroon-slag-aderen des herts genaamt: dog daar wort de stam gekromt, als een (l) boog, en verdeeld in

(m) Drie opgaande takken, in den (n) mensch, et Aanmerkinge 27. *) waar van voortkomen

Twee (o) slaap-slag-aderen, een rechter en een linker: welke beide in den (p) bals, ontrent 't strotten-hoofst, wonderlyk geboogen worden †, en verdeelt, in een

(q) *Uitwendige slaap slag-ader*: die takken geeft aan 't (r) strotten-hoofst, (s) keelgat, spieren van 't (t) tong-been, (v) kaken, (w) tong, (x) lippen, (y) mond, (z) neus, (a) oogen, (b) ooren, (c) slapen, en aan alle de uitterlyke deelen van 't hoofst.

En in een (d) *inwendige slaap-slag-ader*: die naar de (e) berzenen en des zelfs vliezen, (f) oogen, (a) neus-

(a) Vasculosa. (b) Musculosa. (c) Nervea. (d) Cellulosa. (e) Arteria pulmonalis. (f) Cor. (g) Pulmo. (h) Aorta. (i) Arteria. (k) Arteria coronaria cordis. (l) Arcus. (m) Rami pendente tres. (n) Homo. (o) Dux arteria carotides. (p) Columna. (q) Arteria carotis externa. (r) Larynx. (s) Pharynx. (t) Os hyoidis. (v) Maxilla. (w) Lingua. (x) Labia. (y) Os Nasus. (a) Oculi. (b) Aures. (c) Tempora. (d) Arteria carotidis interna. (e) Cerebrum. (f) Oculi.

* Vide optima aortae delineatio in Drakii Anthropolog. Tab. 1.

† Ibidem.

- (a) neusgaten, en (b) inwendigen loopt.
- (c) Twee onder sleutel-beens-slag-aderen: uit ken weerzyds voortkomen de
- (d) Wervel-beens of (e) nek-slag-ader, komende, door de gaten van de dwerze uitwader (f) wervel-beenderen, naar 't (g) rugge en (h) herzenen.
- (i) Verscheide spier-slag-aders van den hals, een onzeker getal, door de (k) spieren van (l) hals.
- De (m) uitwendigen schouder-blads-slag-ader, de de uitterlyke deelen van 't (n) schouder-blad.
- De (o) opperste tusschen-ribbige slag-aderen, de de twee, of drie opperste (p) ribben.
- De (q) Middel-schottige slag-ader, door 't (r) middel-schot, (s) borst-klier en 't (t) herte-zakje
- De (v) opperste middel-ristige slag-ader, deze daalt der naar 't (w) middel-rist, en geeft dikwils takken aan de reets gezegde deelen: voornamently indien de (x) middelschottige slag-ader, ge-dikwils gebeurt, ontbreekt.
- De (y) mam-slag-ader: onder 't (z) borst-been in de (a) buik neergaande, hy verziет de (mammen, verscheide spieren van de (c) borst van de (d) buik.
- De (e) oxel-slag-ader: uit welke voortspruit.
- De (f) inwendige van 't schouderblad, door de deelen gelegen, onder 't been van 't (g) schouderblad.

D

(a) Nares. (b) Aures internæ. (c) dux arteriæ subclaviæ.
 (d) Arteria Vertebralis. (e) Arteria cervicalis. (f) Vertebræ.
 (g) Medulla spinalis. (h) Cerebrum. (i) Variæ arteriæ Musculares colli. (k) Musculi. (l) Collum. (m) Arteria externa scapularis. (n) Scapula. (o) Arteriæ intercostales superiores.
 (p) Costæ. (q) Arteria Mediastina. (r) Mediastinum. (s) Glandula thymus. (t) Pericardium. (v) Arteria superior diaphragmatica. (w) Diaphragma. (x) Arteria mediastina. (y) Arteria mammaria. (z) Os sternum. (a) Abdomen. (b) Mamma. (c) Thorax. (d) Abdomen. (e) Arteria axillaris. (f) Arteria Scapularis interna. (g) Scapula.

De (a) borst, of de (b) uitterlyke mam-slag-ader, of de uitterlyke deelen der borst.

De (c) arm-slag-ader, daalt meerendeels onverlet tot aan 't lit van den (d) elleboog, takjes aan den arm mededeelende. Dog daar na word hy verdeeld in de kleyne-pyp- en (f) ellepyps slag-ader, en deze door (g) hand en (h) vingeren. Somtyds word de arm-slag-ader reets verdeeld in 't opperste deel des arms, zomtyds in de midden: en word alhier een verheide (i) spel van de natuur, ten aanzien van deze verdeeling, in verscheide onderwerpen, waargenomen.

De (k) Neergaande stam: die de naam behouwt in (l) groote slag-ader, ende met deze naam door de borst en buik, tot aan 't heilig been, nederdaalt. Uit deze stam spruiten

De (m) longe-pyps slag-ader van Ruysch, die ook dikwils uit de tusschen-ribbige (voortkomt.)*

De (n) onderste tusschen ribbige slag-aderen, gaande tot alle de (o) ribben, de twee á drie opperste uitgenomen, en naar de (p) spieren van de (q) buik.

De (r) slok-darm-slag-aders, (van weinigen aangetekent) naar de (s) slokdarm.

De (t) onderste middel-riftige: die zomtyds uit de (v) buiks slag-ader.

De (w) buiks slag-ader, komt kort onder 't (x) middel-rift te voorschyn: wiens

Rechter tak, uit geeft de (y) rechter maag en (z) net, de (a) alveles-, (b) twaalf-vingerigen-darms, (c) lever-, en de (d) gal-blaas twee-lings slag-aderen.

De linker tak, geeft de (e) linker maag en (a) nets-

(a) Arteria thoracica. (b) Mammilla externa. (c) Arteria brachialis. (d) Cubitus. (e) Radix. (f) Cubita. (g) Manus. (h) Digni. (i) Lusus naturæ. (k) Truncus descendens. (l) Aorta. (m) Arteria Bronchialis Ruyschii. (n) Arteriz intercostales inferiores. (o) Costæ. (p) Musculi. (q) Abdomen. (r) Arteriz œsophagæ. (s) AEsophagus. (t) Arteriz diaphragmaticæ inferiores. (v) Arteria cœliaca. (w) Arteria cœliaca. (x) Diaphragma. (y) Arteriz dextræ gastricæ. (z) Arteriz dextræ epiploicæ. (a) Arteria pancreatica. (b) Arteria duodena. (c) Arteria hepatica. (d) Arteriz cysticæ gemellæ. (e) Arteriz sinistræ gastricæ.

* Ruysch dilucid. Valvul. lymphat. p. 6. & Epist. VI.

(a) nets-slag-aders, (b) maag-nets slag-ader en (c) milt slag-ader, en deze verscheide (a) vlees-slag-aderen.

De (e) opperste darm scheyls-slag-ader, door 't darm scheyl en (g) dunne darmen.

De (h) Nier of (i) uit zuig-slag-aderen, wylt zyts, nu enkeld, dan dubbeld.

De (k) Swarte gals slag-aderen, welke loopen naar de (l) swarte gal doosjes.

De (m) vet-slag-aders, naar 't (n) vet-vlies (o) nieren.

De (p) zaad slag-aderen, in de (q) Mannen, naar de (r) ballen: in de (s) Vrouwen; naar de (t) lyfmoeder.

De (v) onderste darm-scheyls slag-ader, naar de (w) dikke darmen: wiens tak lopende naar de (x) endel-darm, de (y) inwendige speen-slag-ader genaamt wort.

De (z) Lendens-slag-aderen: naar de spieren der Lendenen, des buiks, en de naast gelegene deelen.

De (a) heilige, deze daalt door 't midden van 't (b) heilig-been naar 't (c) bekken.

De (d) twee heups slag-aderen: welke yder wederom in twee takken verdeelt worden.

De eersten, de inwendige, of de (e) onderbuiks-tak. Welk verzielt de (f) blaas, (g) endel-darm (alwaar men die de (h) uitwendige speen-slag-ader noemt) de (i) teel-deelen, de (k) billen, en andere naastgelegene spieren.

I

(a) Arterix epiploicæ. (b) Arterix gastro-epiploicæ. (c) Arterix splenica. (d) Arterix pancreaticæ. (e) Mesenterica superior. (f) Mesentericum. (g) Intestina tenuia. (h) Arterix renales. (i) Arterix Emulgentes. (k) Arterix atrabiliaria. (l) Capsulæ atrabiliaria. (m) Arterix adiposa. (n) Membrana adiposa. (o) Renes. (p) Arterix spermaticæ. (q) Viri, (r) testes. (s) foemina. (t) Uterus. (v) Arteria Mesenterica inferior. (w) Intestina crassa. (x) Intestium rectum. (y) Arteria hæmorrhoidalis interna. (z) Arterix lumbares. (a) Arteria sacra. (b) Os sacrum. (c) Pelvis. (d) Arterix iliacæ dux. (e) Ramus hypogastricus. (f) Vesica. (g) Intestium rectum. (h) Arteria hæmorrhoidalis externa. (i) Partes genitales, (k) Nates.

De tweede(n), (a) de uitwendige tak: deze geeft uit de (b) navel-slag-ader, de (c) boven-buiks slag-ader, door de rechte spier van de buik, lopende tot aan de (d) mam-slag-ader; de (e) schuam-slag-ader, naar de huid der schaamdeelen; en ten laastten de (f) dey-slag-ader; die verdeeld word in de uitwendige, kleinste, door 't buitenste deel van de (g) deye; en de inwendige, grootste, uit welke de (h) knie-buig, (i) kuit, en (k) scheen-slag-aderen voortkomen, en die, welke door de (l) buitenste voet, zonder naamen verdeelt worden.

CCXCIV. De (m) ader, is een Vat, wederbren-^{Wat een ader} de 't bloed van de deelen naar 't hert. Zy zyn ^{is.} in 't getal: als de (n) long-ader, (o) hol-ader, en (p) poort-ader.

CCLXCV. De (q) long-ader, komt voort uit 't ^{Van de Long} ^{ader.} regter oor van 't (r) hert: van waar zy eerst in 't hert, daar na in ontelbare takken; door de (s) long-ader verspreit, verdeelt word. Zy word in de derde Tafel van *Drakius* afgeteekent.

CCLXCVI. Dog de (t) hol-ader, komt voort ^{Van de hol-} ^{ader.} 't regter oor van 't hert, en geeft aldaar de kroon-ader: daar na word zy verdeelt in een ^{Van de bo-} ^{venste. Stam} ^{van de hol-} ^{le ader.} (u) bovenste stam: uit welke voortkomen

De (x) ongepaarde ader, en uit deze, de (y) tuffchen-ribbigen en ook de (z) Slok-darms-aderen.

De (a) lange pyps-ader, die zomtyds voortkomt uit de zelfde (b) ongepaarden ader, zomtyds uit de tuffchen-ribbige; Dog ook dikwils ontbreekt,

De (c) Middel-schots ader, verzellende de Middel-schots Slag-aderen.

N

De

(a) Ramus externus. (b) Arteria umbilicalis. (c) Arteria gastrica. (d) Mammaria. (e) Pudenda. (f) Cruralis. (g) femur. (h) Poplitea. (i) Surales. (k) Tibiales. (l) Pes externus. (m) Vena. (n) Vena pulmonalis. (o) Vena cava. Vena portæ. (p) Vena pulmonalis. (r) Cor. (s) Pulmones. Vena cava. (v) Vena coronaria cordis. (w) Truncus superior. (x) Vena azygos. (y) Intercostales. (z) Æsophagæ. Vena bronchialis. (b) Vena azygos. (c) Mediastina.

De (a) opperste middelrifstige, verzellende Slag-aderen.

De (b) onder sleutel-beens: uit welke wederzyde

De (c) uitwendige krop-ader, voor de uiterle deelen des hoofts: van welke zy versche benamingen ontfangt, gelyk (d) voorhoofst, (e) slaap-ader, enz.

De (f) inwendige krop-ader, hy geeft takken, 't (g) strotten-boofst, 't (h) tonge-been, de tong, (die (k) kik-vors aderen worden genaamt en aan de naast gelegene deelen. Dog de strot eindigt in de (l) strot-zak, en brengt het bloed weder uit de (n) boezem-hollen van 't (o) harde herzen-vlies.

De (p) Wervel-beens ader, deze klimt in de dwars uitsteekzels der Wervelbeenderen van den hals naar 't Bekkeneel op en loopt naar 't (q) delyke boezem-hol.

De (r) opperste tusschen-ribbige aders, door de twee of drie bovenste ribben.

De (s) Mam ader, gezelschappende de Middel slag-ader.

De (t) Spier-aders, opperste en onderste.

De (v) Schouder-blads aders, uit- en inwendig en de buitenste (w) borst-aders.

De (x) oxel-ader: wiens buitenste tak, (y) boezem ader gezegt, in de buitenste zyde van de Arm; naar de duim, is uitgestrekt; de binnenste, de (z) Koninglyke gezegt, in de rechter arm de (a) Lever-ader; die in de linker de (b) middel-ader genaamt word. De (c) middel-ader komt uit byder voorgaande vereeniging in de boezem

(a) Diaphragmatica superior. (b) Subclavia (c) Jugularis interna. (d) Frontalis. (e) Temporalis. (f) Jugularis interna. (g) Larynx. (h) Os hyoidis. (i) Lingua. (k) Venæ Raninae. (l) Saccus jugularis. (m) Sanguis. (n) Sinus. (o) Dura mater. (p) Vertebralis. (q) Sinus lateralis (r) Intercostales superiores. (s) Mammaria. (t) Musculares. (v) Scapulares. (w) Thoracæ externæ. (x) Axillaris. (y) Cephalica. (z) Basilica, Hepatica. (b) Splenica. (c) Mediana.

ging' van den elleboog voort. Deze, die door de rug van de hand naar de kleine vinger loopt, word den (a) *hoofd-beschermster* genaamt.

in een (b) *onderste stam*: uit welke

de (c) *onderste middel rifts-aderen*.

de (d) *lever-aderen*, groote en veele takken.

de (e) *nier-of uitzuig-aderen*, uit welkers linker, de (f) *linker zaad-ader*.

de (g) *zwarte gal-aderen*: die ook dikwils uit de uit-zuig-aderen (voort komen).

de (h) *Vet*, de (i) *regter zaad en lenden aderen*.

de (k) *heilige ader*, die zomtyds dubbeld word gevonden.

de (l) *heup-aderen*: uit welke weerzyds

de (m) *onder-buiks ader*: van welke takken gaan naar de endel-darm en aars, de (n) *uiterlyke speen-aderen* genaamt; andere naar de blaas, teel-deelen, billen, en de naafte Spieren.

De (o) *opper-buiks-*, (p) *schaam*, en (q) *spier-aderen*: verzellende de Slag-aders van de zelve naam.

De (r) *schenkel-ader*, loopende door de Voet: wiens *inwendige tak*, by de inwendige enkel, de (s) *moeder-ader*; de *uitwendige*, omtrent de knie, de (t) *knies-ader*; in de kuiten, de (v) *kuit-ader*; en omtrent de groote toon van de Voet, den (w) *hoofd ader*, genaamt word.

CCXCVII. De (x) *poort-ader*, is gelyk aan een m *: wiens

Vortels (of *onderste takken*) worden verdeeld in

Een regter tak, uit welke alle de Scheil-aderen

N 2

(a) *der*

(a) *Salvatella*. (b) *Ttuncus inferior*. (c) *Venæ diaphragma-
inferiores*. (d) *Hepaticæ*. (e) *Emulgentes*. (f) *Vena sper-
tica sinistra*. (g) *Atrabiliaræ*. (h) *Adiposa*. (i) *Spermatice
ra*. (k) *Sacra*. (l) *Iliacæ*. (m) *Hypogastrica*. (n)
horrhoidales externæ. (o) *Epigastricæ*. (p) *Pudendæ*. (q)
culares. (r) *Vena Cruralis*. (s) *Saphæna*. (t) *Poplitæa*.
Suralis. (x) *Cephalica*. (x) *Vena Portæ*.

Optime delineata est a Cheselden Anatom. Tab. XVI.

Van de on-
derste Stam
van de holle
ader.

Van de
Poort-ader.

(a) der darmen, de (b) inwendige splanchnische aderen, en de (c) regter net-aderen, (voor de darmen.)

En in een linker tak, die de (d) milt-ader vernoemt, van welke

Verreide (e) maag-aders, makende de maags kroon-ader.

De (g) korte vaten, de (h) net, en (i) maag-aders.

De (k) alveles aders, en zomtyds de (l) inwendige speen-ader.

De stam, naar de Lever loopende, geeft (m) gal-blaas aders, regter (n) maags, (o) twaalf-vingerigen darms ader, deze dikwils (p) alveles ader.

De takken: alwaar de stam begint uitgebreid te worden, maakt in de Lever, het boezem-bol van de poort-ader, daar naar wyl hy met ontelbaare takken door de Lever heen uitgebreid.

van 't Maak-
zel der Ade-
ren.

CCXCVIII. 't (r) Maakzel: de grootste Aderen bestaan uit een (s) vlies achtige, (t) vaat-achtig (v) spierachtige rok, maar veel dunder als de Splanchnische aderen. (w) Klap vliezen, zyn in eenige takken van de (x) hol-ader, dog geene in de (y) poort- (z) long-ader, de (a) omloop van 't bloed bevorderende.

van de Zenuwen.

CCXCIX. De (b) zenuwen, zyn lang rond witte, gemeenelyk vezel-achtig, of uit draadjes, te zamen gestelde deelen, voortkomende of afvloeyende uit de (c) herzenen, of liever uit het (d) verlengzelve merg in 't (e) bekkeneel, of uit het (f) lendemerg.

(a) Venæ mesaraicæ intestinorum. (b) Hæmorrhoidalis interna. (c) Epiploicæ dextræ (d) Vena splenica (e) Gastrica varix (f) Vena coronaria ventriculi. (g) Vasa brevia. (h) Epiploicæ. (i) Gistro-epiploicæ. (k) Pancreaticæ. (l) Hæmorrhoidalis interna. (m) Cysticæ. (n) Gastrica dextra. Duodena. (p) Pancreatica. (q) Sinus Venæ portæ. (r) Structura. (s) Tunica membranacea. (t) Tunica vasculosa. (v) Tunica musculosa (w) Valvulæ, (x) Vena cava, (y) Vena portæ. (z) Venâ pulmonalis (a) Circulus sanguinis. (b) Nervus Cerebrum. (d) Medulla oblongata. (e) Cranium. (f) Medulla spinalis.

te van deze naar alle de deelen van 't ligchaam
estrekt.

Zy worden verdeeld in (a) *herzens*, en (b) *lende-
gs-zenuwen*.

Van de Zenuwen der Herzen tellen wy negen Van de Her-
zen-zenu-
wen.

Eerften, het (c) *ruikende*, gaande door het
Zeef-been naar 't Vlies der Neusgaten. Verge-
lykt het gene in 't einde van 't 286. Vers van dat
paar gezegt is.

Tweeden, het *ziende*, makende 't (d) *net-
vlies* van 't Oog

Derden, de *Oogen* bewegende: by 't (e) *oog-
hol* is het in zes takken verdeelt, welkers eerste,
In den Mensch naar den Opheffer van de Oog-
scheel: de tweede, naar den Opheffer van 't
Oog, de derde, naar den Neerdrukker, de vier-
de, naar de Aanvoerende, de vyfde, naar de
onderste schuinze Spier, en de zesde, In de Vlie-
zen van 't Oog gaat. Dog in de Beesten word
het op een andere manier verdeeld.

Vierden, het (f) *lydende*, zeer klein, gaat
in de Katrol-spier van 't Oog.

Vyfden, het (g) *smakende*, word in de Her-
zenen, terstond onder 't harde Herzen-vlies ver-
deelt in drie groote takken: welkers

Eerste, en *opperste*, den (h) *oog-zenuw* genaamt
word: hy verziat verscheide deelen van 't
Oog, de Oog-scheelen, Spieren van 't Voor-
hoofd en van de Neus, en de bedekzelen van
't Aangezigt.

De tweede, kan de (i) *opper-kaak zenuw* genaamt
worden, om dat (Naar dat zy door 't ronde
gat uit 't Bekkencel gekomen zynde) door
alle de deelen van de *Opperkaak*, *Lippen*,
Neus, *Verhemelte*, *Lel*, *Tand-vlees*, en *Tan-
den* verdeelt word. Nogtans zend zy ook een
N 3 takje

(a) Nervi Cerebri. (b) Nervi medullæ spinalis. (c) Olfacto-
n. (d) Opticum. (e) Motorium oculorum. (f) Patheticum.
Gustatorium. (h) Ophthalmicus. (i) Nervus maxillaris superior.

takje naar 't Oor: die in de tak van 't zevende paar ingeent zynde, de koort van de *Trommel* uitmaakt. Daar en boven zenuw nog een tak of twee in 't Bekkeneel; met de tak van 't zesde paar 't begin van de tuffchen-ribbigen Zenuw maakt.

De derde, kan de (a) *onderfte kaak-zenuw* genaamt worden; om dat (zy uit gegaan) de door 't ey-ronde gat van 't Bekkeneel de deelen van de onder-kaak, en voornamentlyk ook de Tong, voorziet: waarvandaan 't geheele paar de naam van het *smakende (paar)* verkregen heeft.

't Zesden, het (c) *afvoerende*, het geeft een voortloop voor de zamenftelling van de tuffchen-ribbigen Zenuw: (V: 3.) dog 't geheele derde deel gaat naar de afvoerende Spier van 't Oog.

Dog het (d) *tuffchen-ribbige* voortkomende de takjes van de twee voorgaande, gaat door het Bekkeneel door de weg van de inwendige Slaap flag ader, en daalt nevens 't achtste paar door den hals, hier van daan door de Borst en Buik, tot in 't Bekken, en verfcheide vertakkinge makende, fchenkt het takken by naar alle de gehoudene deelen in de Borst en Buik.

't Zevende, het (e) *hoorende*: komt voort uit twee takken, waar van d'eene, 't *harde gedeelte*; d'andere, 't *weeke gedeelte* genaamt wordt. Dit gaat eerst in 't gat van 't Steenbeen, daar na komt het door verfcheide gaatjes van 't Doolhof (Vers 69.) en word door alle zenuw deelen uitgespannen, en maakt het *voornaamde deel van 't Werktuig des gehoors*. Dog 't weeke (harde gedeelte) gaande door de *Water-lyf van Fallopius*, zend een takje, door een gaatje zonder gaatje van 't Steen-been, naar 't l

(a) Nervus maxillaris inferior. (b) Gustatorium. (c) Alveolaris. (d) Intercostale. (e) Auditorium.

de Herzen-vlies; en een tweede, om te maken de koort van de *Trommel* met de tak van 't vyfde paar, en andere kleindere naar de Spieren, en naar de andere deelen van de *Trommel*. 't Overige deel loopt naar 't uiterlyke Oor, Pan-vlies, de Spieren van 't Tonge-been, der Lippen, naar de Oogfcheelen, en de Oorklieren.

't Agsten, het (a) *doolende*, (te gelyk met de *bykomende rug-graat-zenuw van Willis*) naast de zydelyke boezem-hollen uitkomende, geeft al nederdalende door den Hals en de Borst naar de Buik, takken aan 't Strotten-hoof, Keelgat, Hert, Long, en voornamentlyk aan de Maag. Ook zend hy uit 't opperste deel der Borst, *zenuwen* weerom naar 't Strottenhoof, die daar van de te (b) *rug loopende zenuwen* genaamt worden. Voorts word hy zo wel in den Hals, Borst, als Buik, door verscheide Vlegtingen met de Tuffchen-ribbige (VI.) Zenuw ingewikkelt.

't Negende, het (c) *tong zenuw paar*, loopt naar de Tong, en word gemeenlyk de *beweger* van de Tong; dog van zommige voor de *smakende*, gehouden.

Dog dat paar, 't welk gemeenlyk met *Willis* voor 't tiende (paar) van de Herzenen word getelt, oordeel ik, om verscheide redenen, dat beter voor 't eerste paar van den Hals diende gehouden te worden.

CCC. De (d) *Zenuwen* van 't *Lenden-merg* worden gezegt, die voortkomen uit het *Lenden-merg* vergelykt, Vers 273.) van deze tellen wy *tweendertig paren*: te weten.

Van de *Lenden-mergs zenuwen*.

(e) *Agt paar* van den *Nek* of *Hals*: van welke ontelbare takjes worden verspreid, door de Spieren van 't Hoof, Hals, Schouder-blad en Schouder. Dog van 't derde paar klimt een

N 4

tak

(a) *Vagum*. (b) *Nervi recurzentes*. (c) *Linguale*. (d) *Nervi medullæ spinalis*. (e) *Octo paria nervorum Cervicis vel colli*.

tak byzonderlyk op naar 't Oor. En gezamenlyk van 't derde, vierde, en vyfde paar korden (a) *Middel-rifts zenuw* voort, neergaande door den Hals en Borst naar 't Middel-rift. Zesde, zevende, en agtste paar, en 't eerste paar der *Rug-zenuwen* door in-entingen eenigt, maken zes sterke (c) *arm-zenuwen* verziende de Schouder-bladen, Armen, Handen, en Vingers.

Hier by; moet den (d) *rug-graat*, of *bykoomende zenuw* van *Willis*, als 't negende paar *zenuwen* van den hals, gestelt worden: die ontrikt het derde paar van den hals, uit 't lenden-midde in 't Bekkeneel, door 't groote gat van 't achterhoofd opklimt; daar na vervoegt met 't *doolende paar*, en 't Bekkeneel door 't zelfde gat uitgaande, (†) wederom van 't doolende paar af scheid, en word wederom gebogen naar de (e) *Monniks-kap* of (f) *Tafel-spier* van 't Schouder-blad.

Twaalf paar van den (g) *Rug*: deze, behalven een tak; die zy aan de *Arm-zenuwen* geeven, loopen langs het beloop der *Ribben*, in de groonden derzelven, en verleenen haare takken aan 't *Borst-vlies*, *tusschen-ribbige*, *Borst*, en *Buik-Spiere*, aan de *Mammen*, en andere deelen der borst bekleedende.

Vyf paar van de (h) *Lendenen*: zy worden niet alleen verspreid door de lendenen, *buik-vlies*, *bekleedzelen* en *spieren* des *buiks*, maar ook daar en boven

Geeft hun *eerste paar*, dikwils weêrzyds een tak aan 't (i) *Middelrift*.

Dog het *tweede paar*, ingeënt met de takken

(a) Nervus diaphragmaticus. (b) Par dorsaliū. (c) Nervi brachiales. (d) Nervus spinalis vel accessorius Willisii. (e) Musculus cucullaris scapulae. (f) Musculus trapezius. (g) Duodecim paria dorsii. (h) Quinque paria lumborum. (i) Diaphragma.

† Optime a Duverneo delineatur, Tract. de auditus organo Tab. XL. Fig. 1. T.

ken van 't eerste, derde en vierde paar, maakt de (a) *Been-zenuw*, verdeeld door het voorste deel van de Deye. En aldus word ook een tak zamen geteld uit het tweede, derde en vierde paar, die door 't grootte gat van 't Schaam-been loopt, naar 't zakje, ballen, en naast gelegene deelen.

Het vierde en vyfde paar, met het eerste, tweede, derde, en vierde paar van 't Heilig-been, maken te zamen de (b) *Heup-zenuw*, of de achterste (c) *Been-zenuw*, de grootste van het geheele Ligchaam. Deze loopt uit 't bekken tusschen de (d) *Bil-spiere*n, en neergaande in 't achterste deel van de Deye, word hy door de Scheen en de gehele Voet, tot aan de Toonen uitgestrekt. Dog voor dat hy uit 't bekken komt, verleent hy mede takken aan de *Blaas*, *Endeldarm*, *Voortteelende deelen*, en *naaste Spieren*.

Vyf paar van 't (e) *Heilig-been*, zy lopen uit door de eerste gaten van dit been: uit welkers opperste, reeds gezegt is, de (f) *Heup-zenuw* voortkomt. Dog het overige, word besteed aan de deelen gelegen in 't *Bekken*, *Endel-darm*, *Blaas*, *Teel-deelen*, en aan de andere naast gelegene *Deelen*.

Vorders over de naauwkeurige verdeling der Zenuwen, verdient *Willis* van de (g) *Herzens* en (h) *Zenuwen*, en ook de (i) *Zenuw-beschryving* van *Vioussenius*, gelezen te worden.

CCCI. Het (k) *Maakzel* of (l) *Zamen-stel* der Zenuwen; in de grootste zenuwen en veele kleins, word het (m) *Vezel-achtig* gezien, uit zeer vele (n) *Vezelen*, en gelyk als uit een (o) *Bontje* van lang-ronde, en (p) *wit-achtige draadjes*, zamen gesteld: welke draadjes geheel gesloten schyn-

Van het
Maakzel der
Zenuwen.

N 5

nen

(a) Nervus cruralis. (b) Nervus ischiaticus. (c) Nervus cruralis posterior. (d) Musculi glutæi. (e) Quinque paria ossis sacri. (f) Nervus ischiaticus. (g) Cerebrum. (h) Nervi. (i) Neurographia. (k) Structura. (l) Fabrica nervorum. (m) Fibræ. (n) Fibræ. (o) Fasciculus cylindricorum. (p) Albicantia filamentorum.

nen te wezen, en men kan in hun geene holligheid zien, nog door eenig onderzoek ontdekken, veel minder word 'er eenig vogt in hun waargenomen. Des niettegenstaande dat deze (a) *Draadjes der Zenuwen* hol zyn, en een vogt, dat gemeenlyk (*Geest*) word genaemt, in dezelve bevat word, deze dienvolgens geen gesloote *Vezels*, maar *Waters Vaten* zyn, worden wy, onder andere door volgende redenen daar van overtuigt:

Eerstelyk: om dat zy uit de (c) *Herzenen-* (d) *Lenden-merg*, gelyk andere uitlozen *Buizen*, uit de andere ingewanden en klieren, ruimentlyk aan de uit-eindens der slag-aderen van de bast-achtige zelfstandigheid der herzenen voortkomen.

Ten tweeden: om dat de groote overvloed van zeer fyn bloed, 't welk door vier groote slag-aders, geduuriglyk naar 't brein word gevoerd, in vergelykenis van de *Lever*, die van een klein der slag-ader gevoed, voor de voeding der herzenen alleen niet zouden vereischt worden, ten ware hier niet een *afscheiding*, en die niet *overvloedig*, uit dat bloed geschieden.

Ten derden: om dat een *Zenuw* gebonden zynde, het (e) *Gevoel*, (f) *Beweeging*, ja zelfs de (g) *Voeding* van dat deel in welk hy wort ingeplant, ophouden: als een zeker bewys dat den invloed van een vogt, dat anders afvloeide, om dit uit te voeren, weggenomen is.

Ten vierden: om dat zy van 't eerste begin in de (b) *Lyfmoeder*, tot aan de volkomen grootheid van 't ligchaam, groeien, verlangd, en tot aan 't uitterste van het leven gevoet worden: Het geen ik waarlyk geloof niet uitgelegt te kunnen worden, indien men niet een zeer

fy

(a) Filamenta nervorum. (b) Spiritus. (c) Cerebrum. (d) Medulla spinalis. (e) Sensus. (f) Motus. (g) Nutritio. (h) Uterus.

fyn vogt, in de zenuwen, ondersteelt (*).
 CCCII. Het (a) Gebruik van de Zenuwen is:
 (b) Geesten, of een zeer (c) fyn vogt, afge- Het Gebruik
 heiden in de (d) Herzenen, en (e) Lenden- van de Zenu-
 berg, voor het (f) Gevoel, (g) Beweging, en de wcn.
 (h) Voeding, naar alle de deelen van 't ligchaam;
 door haar alderfynste Vezeltjes, naar alle stippen
 an 't ligchaam, over te voeren.

Van de (i) Beschryving, der Spieren.

CCCIII. **D**E Beschryving der Spieren is een De Beschry-
 (k) Kennis van de Spieren, leren- ving der
 e het Maakzel, Begin, Inplanting, Plaatzing en 't Spieren.
 Gebruik der zelve.

CCCIV. Een (l) *Spier*, is een (m) *Werktuig*
 an de *Beweeging*, of een deel van 't ligchaam,
 geschikt tot de *Beweeging*: bestaande voornament-
 lyk uit (n) *Vlees- en Pees-agtige Veezels*: by wel-
 ke de *Vaten* van alle zoort, (als) (o) *Slag-aderen*, (p)
Aderen, (q) *Zenuwen*, en (r) *Water-vaten* ko-
 men: alle welke deelen met een gemeen *Vlies*
 bekleed worden.

CCCV. Hy word verdeeld in (s) *Ligchaam*, Spiers ver-
 en twee (t) *Uit-eindens*: Het *Ligchaam* word deeling.
 ook (v) *Buik*, en de *Uit-eindens* (w) *Peesen* ge-
 maamt. Het *Uit-einde*, alwaar hy zyn oorspronk
 neemt, word (x) *Hoofst*, (y) *Begin*, (z) *Voort-
 komst*,

(a) Usus nervorum. (b) Spiritus. (c) Liquidus subtilissimus.
 (d) Cerebrum (e) Medulla spinalis. (f) Sensus. (g) Motus.
 (h) Nutritio. (i) Myologia. (k) Doctrina de musculis. (l)
 Musculus (m) Instrumentum motus. (n) Fibrae carnae & tendinae
 (o) Arteriae. (p) Venae (q) Nervi. (r) Vasa lymphatica. (s)
 Corpus (t) Extremitates. (v) Venter. (w) Tendines. (x)
 Caput. (y) Principium. (z) Origo.

* Conferri hic meretur totum Caput de Cerebro ex Boerhavi
 institut. Med. edit. alt. p 236. & seq quia hodie tam multi
 aut, qui haec, quoniam videri non possunt, negant.

komt, of ook (a) vaste Stip genaamt: dog l' einde, word (b) Staart, (c) Beweegelyke stip, heel dikwils (d) Pees genaamt: die, indien Vlic' achtig is, Aponeurosis genaamt word.

van de wer-
king des-
zelfs.

CCCVI. (e) De werking van de Spier, bestaat in een zamentrekking van de Buik, waar door Uit-eindens deszelfs tot elkanderen komen, en alzo h' deel, waar in 't einde van de (f) Spier word ingeplant bewegen, gelyk als of het met een (g) Koor getrokken wierd*. In veele Spieren zyn beide Uit-eindens beweeglyk, en zodanige hebben eigenlyk geen vaste Stip; in welk geval echter dat deel het welk onbeweegelyker is als het andere, voor de vaste Stip, of begin; 't beweegelyke, voor h' einde, of de beweegelyke Stip meerendeels moet g' houden worden. Want daar zyn gevallen, verscheide zodanige Spieren dat alwaar, 't welkeer de beweegelyke inplanting is geweest, nu een vaste Stip: en daarentegen, 't welk het vaste geweest is nu het beweegelyke wordt: by voorbeeld van (b) Ongelyke dryboekige Spier, (i) Voorste Zaag Spieren, en van anderen.

Zamenwer-
kende en te-
genwerken-
de Spieren.

CCCVII. Zommige Spieren spannen tot een' Werking te zamen, of zyn medegezellen tot een' Werking, gelyk de (k) Buigers, of (l) Uit-strekkers, van den Arm, &c. Zo dat de Spieren welke tot de een en dezelfde Werking dienen. (m) Spieren van 't zelfde slag, (of (n) Medewerkers) konnen genaamt worden. Dog wanneer men een tegenwerking der Spieren aanmerkt, namentlyk als de Uitstrekkers van een deel, een slydige werking maken.

(a) Punctum fixum. (b) Cauda. (c) Punctum mobile. (d) Tendo. (e) Actio musculi. (f) Musculus. (g) Chorda (h) Musculi scaleni. (i) Musculi serrati antici. (k) Musculi flexores. (l) Musculi extensores brachii. (m) Musculi congeneres. (n) Socii.

* De actione musculorum videantur præ ceteris Borellus, de motu animalium; Bournovillius, de motu musculorum. Bergersius in Physiolog. Cap. XXII. & Boerhavius instit. Med. articulo de Musculorum actione.

aken met de Buigers, als dan worden zodanige Spieren (a) *Tegen-Standers* genoemd. Dog ze te gelyk werkende, maken het Lit styf, en vuden het onbeweegelyk: welke werking der Spieren, men een (b) *Spanning* noemt.

Wat een Spanning is.

CCCVIII. De (c) *Spier-Vezels*, zyn naar de onderscheidentheid der werking, tot welken zy gebruikt zyn, of (d) *recht*, (e) *schuyns*, (f) *dwars*, (g) *rondt*, of (h) *slangs-gewys gekrult*, &c.

van de verscheidentheid der SpierVezels.

CCCIX. Zommige der Spieren bestaan uit een enkele of een-vormige soort van vezels: en deze worden (i) *enkelde* gezegt. Doch andere, uit een onderscheide, en dikwils tegenstrydig beloop van Vezelen, ja worde gelyk als uit verscheide kleine deeltjes zamengesteld, en deze konnen (k) *zamengestelde* genaamt worden: gelyk als *Steno*, *Bollus*, en *Lowerus*, heel fraay hebben aangetoond. In hoe meerder zodanige in eene Spier verzamelt worden, hoe de Spier dikker en sterker word.

Zamengestelde en enkelde Spieren.

CCCX. De *beweging* van de meeste Spieren is (l) *vrywillig* of (m) *dierlyk*; van andere (n) *onvrywillig* of (o) *natuurlyk* gezegt; en de beweging in zommige is gemengt, ni de natuurlyke en dierlyke; of uit de vrywillige en onvrywillige: en hierin daan word zy de (p) *gemengde* beweging genaamt. De Spieren, welke een (q) *vrywillige* beweging hebben, ontfangen de (r) *Zenuwen* van de (s) *Voorherzenen*; die de (t) *onvrywillige*, van de (v) *agter-herzenen*; die beide; (de beweging krygen) gelyk van de (w) *voor* en (x) *agter herzenen*. In gelyk de Spier, *deszelfs Zenuw afgesaeden of bonden zynde*, niet meer kan werken: alzo is dit ook door de werkzaamheid van *Steno*, en andere

Wat de dierlyke, natuurlyke ende gemengde beweging is.

(a) Antagonistæ. (b) Motus tonicus. (c) Fibræ Musculosæ. (d) Rectæ. (e) Oliquæ. (f) Transversæ. (g) Annulares. (h) Spines. (i) Simplices. (k) Compositi. (l) Voluntarius. (m) Animalis. (n) Involuntarius. (o) Naturalis. (p) Motus mixtus. (q) Motus voluntarius. (r) Nervi. (s) Cerebrum. (t) Motus involuntarius. (v) Cerebellum. (w) Cerebrum. (x) Cerebellum.

dere bekend, dat hy ook niet kan werken, wanneer zyn (a) slag-ader gebonden of afgesneden is.

Waar van
daan haare
naamen.

CCCXI. Zy krygen hun (b) benaming, veeltyds of van de (c) vaste en (d) beweeglyke stippen van de Spier te gelyk, of van de vaste, of van de beweeglyke stippen alleen; of van 't (e) gebruik, dat zy doen; of van hun (f) gedaante, of (g) overeenkomst; of van de plaats, stant, of van de grootheid, of hunne andere eigenschappen.

Manier van
de Spier-be-
schryving.

CCCXII. Wy zullen hunne byzondere beschryving van 't hooft beginnen, voortgaande tot aan 't einde: also zal daar naar, hun getal, in welk de Schryvers en onderwerpen zo zeer verscheelen blyken, dat 't hier niet zeker of bestend (schoon het over de vyf hondert is) kan vastgesteld worden.

Van de Spieren in 't byzonder

De Spieren
van de huid
des Bekke-
neels.

CCCXIII. DE (b) Spieren van de huid des bekkeneels zyn vier: als

(i) Twee voor-hoofst-spiere: Welke voortkomen in de huits des voor-hoofst, en yder eind beweeglyk hebben. Zy worden weerzyd van de (k) wyn-braauwen schuins uitwaarts boven 't (l) been van 't voorhoofd, uitgebreid van daar spannen zy haar (m) peezen boven het opperste deel van 't bekkeneel uit, en vereenigen te zamen, met de (n) vlies-achtige pees van de achter-hoofst (o) spieren, die onbeweeglyk zyn: dus kan door hun de huid van 't bekkeneel, voornamentlyk van 't voorhoofd bewogen, en de wynbraauwen opgehaalt worden.

De

(a) Arteria. (b) Nomina. (c) Punctum fixum. (d) Punctum mobile. (e) Ullus. (f) Figura. (g) Similitudo. (h) Musculi cutis cranii. (i) Duo frontales. (k) Supercilia. (l) Os frontis. (m) Tendines. (n) Aponeurosis. (o) Musculi.

De (a) tegenwerkers der zelve zyn de (b) *ronde spieren* der oogleden.

c) *Twee zeer dunne achter-hoofst-spieren*: zy komen voort uit 't (d) *achter-hoofst-been*, alwaar het wederzyts aan de (e) *slaap-beenderen* gevoegt is: zy klimmen opwaarts, vereenigen haar (f) *vlies-pees* met de (g) *voorhoofst* (spieren), aan dewelke zy gelyk als een vaste in-zetting zyn, en komen te hulp aan de beweging der zelve.

CCCXIV. *Een (h) rimpelaar, of neerdrucker der Wynbrauwen*: hy komt weerzyts voort van de ortel der Neus, en word in beide de wynbrauwen ingeplant, die hy wederzyts naar elkanderen haalt, en te gelyk nederwaarts beweegt: de voor-hoofst-spieren in tegendeel, trekken die op. Hy bynt by naar een deel van de voor-hoofst-spieren zyn.

CCCXV. (i) *Drie Spieren van de Oogleden.*

De eerste: de (k) *ronde of toefluiter*, hy komt voort uit 't opperste uitwas van 't Kaak-been, by de groote hoek van 't Oog; hy omringt met ronde Vezels beide de Wynbrauwen, en fluit die.

De tweede: de (l) *eigene opheffer* van 't bovenste Oog-scheel. Hy komt voort in de bodem van 't (m) *ooghol*, en word ingeplant in de rand van 't opperste Oog-scheel, by 't (n) *boogswys Kraak-been*.

De derde: de (o) *Nederdrucker* van 't onderste Oog-scheel: hy is een zamenvoeging van Vlees agtige Vezels, nu dunder, dan dikker, voortkomende uit de Huit van de (p) *wangen*, zomtyds uit het (q) *juk-achtig-been*, en zig in-

a) Antagonistæ. (b) Orbiculares. (c) Duo occipitales. Os occipitis. (e) Ossa temporalia. (f) Aponeurosis. Frontales. (h) Corrugator, sive depressor superciliarum. Musculi tres palpebrarum. (k) Orbicularis seu Constrictor. Elevator proprius palpebræ superioris. (m) Orbita. (n) Os jugale. (o) Musculus depressor palpebræ inferioris. (p) Genæ.

inplantende in de onderste rand van de *rond-achtige*: door welke 't onderste (c) scheidel klaarlyk (indien wy behoorlyk daar op ten) neder-waarts wort getrokken, wanneer 't oog openen.

De Spieren
van de oogen.

CCCXVI. De (b) spieren van 't oog, zyn zes in de beesten, maar alleenlyk zes in den mensche te weten,

Vier (c) *rechte*: oorspronkelyk ontrent de omtrent van 't gat van de gezicht-zenuw, in de groote van 't oog-hol, zy worden in geplaat, in (d) *harde* of *duistere vlies*, niet verre van de omtrek van 't (e) *hoorn-vlies*: gelyk

De (f) *opperste*, (g) *opheffer*,
of (h) *hovaardige*.

De (i) *onderste*, de (k) *neer-
drukker*, of (l) *nederige*.

De (m) *buitenste*, de (n) *afha-
lende*, of (o) *verontweerdig-
den*.

De (p) *binnenste*, de (q) *na-
halende*, of (r) *drinker*.

Van welke oogen in dien 'er twee te gelyk worden, de schuine beweegingen volbracht worden.

Twee (s) *schuinze* of *omdraayers*: gelyk

De (t) *grootte schuinze*, (v) *opperste* of (w) *trochleospier*: hy neemt zyn begin by de voorgaande; doch hy gaat door een eigene (x) *kraak-beenige katrol*, dicht by de groote hoek van 't oog van daar word hy wederom geboogen, in 't agterste deel van 't (y) *oog* ingeplant; zodat hy den (z) *oog-appel* schuins neerdrukt, eenigzints uitstrekt.

De (a) *kleine*: of *onderste schuinze*: hy komt

VOC

(a) Musculus orbicularis. (b) Musculi oculorum. (c) Quatuor recti. (d) Sclerotica. (e) Cornea. (f) Superior. (g) Attollens. (h) Superbus. (i) Inferior. (k) Deprimens. Humilis. (m) Exterior. (n) Abducens. (o) Indignatorius. (p) Interior. (q) Adducens. (r) Bibitorius. (s) Duo obliqui seu rotatores. (t) Obliquus major. (v) Superior. (w) Trochlear. (x) Trochlea cartilaginea. (y) Oculus. (z) Pupilla. (r) Obliquus minor, sive inferior.

* A Cowper's Myotom. reform: optime delineati Fig. II.

voort van 't voorste en binnenste deel van 't (a) oog-bol, bykans by 't Neus Canaal; hy loopt schuins om het onderste deel van den (b) oog-bol, en word in 't agterste en buitenste deel deszelfs ingeplant. Zo dat hy den (c) oog-appel, schuins naar om hoog beweegt, anders als men gemeenelyk gemeent heeft.

De (d) zevende spier der Dieren, komt rontom in de omtrek der (e) gezigt-zenuw voort, omringt het agterste deel van 't duistere hoorn-vlies, en schynt te dienen tot de voortdrukkinge van den Oog-bol.

CCCXVII. De (f) Spieren van 't uiterlyke Oor, Vande Spieren van 't uiterlyke oor. n aangewezen (Vers 287.) namentlyk de voorste, opperste en agterste: in de Mensch zyn zy zeer zacht, en veelyds niet: als uitspanninge van de Voor- en Agter-hoofst Spieren. Of, indien zy van deze onderscheide zyn, verscheelen zy, naar de verscheidenheid van de onderwerpen; gelyk als de verandering kan gezien worden by *Casserus* *, *Duvernoy* †, *Cowperus* *, en *Valsalva* †. De voorste, die hy 'er is, komt voort van 't Vlies der (g) oorschelp-spier, en word in 't voorste en bovenste deel van 't Oor ingeplant. De opperste, komt uit de omtrek van 't Bekkeneel, en plant zig in 't opperste deel van 't Oor. De agterste, die nu enkelt, dan dubbeld, ja drie dubbeld is, wanneer hy niet geeneen is met de agterhoofst Spieren, komt voort van 't Mam-agtige uitsteekzel, en eindigt in 't agterste deel van de (h) schulp.

De Spieren, die *Valsalva* *, toeschryft aan de (i) rand en (k) tegenrand, kunnen volgens myn

(a) Orbita. (b) Bulbus. (c) Pupilla oculi. (d) Musculus orbicularis Brutorum. (e) Nervus opticus. (f) Musculi auris externae. (g) Musculus temporalis. (h) Concha. (i) Tragus. (k) Antitragus.

* Tract. de auditu.

† Tract. de auditu.

* Myotom.

† De Aur. humana.

* Ibidem.

myn gevoelen, voor geen Spieren worden gegeden.

Van de Spieren van 't inwendige Oor.

CCCXVIII. De (a) Spieren van 't inwendige Oor, zyn of van 't (b) hamertje, of van 't (c) stegel-reeps been, en alle zeer klein.

Twee gemeenlyk van 't (d) hamertje, (volgens andere drie.)

De (e) uitwendigen, komt voort van de binnenste rand van de been-agtige buis van Eustachius, voortgaande om hoog, en een weinig zints agterwaarts, gaat hy in de Trommel, word in 't (f) uitsteekzel van Raven ingeplant en ontspant het Vlies deszelfs.

De (g) inwendige, ingesloten in de Weg van 't opperste van de buis van Eustachius, komt met zyn Pees by 't Ovale venster uit, word ingeplant in 't agterste deel van de hamer, die hy agterwaarts trekt, en spannt de Trommel.

De derde van zommige: schynt eerder een Vezel, als een Spier te zyn.

Den (h) stegel-reeps spier, hy komt voort, met een dik ligchaam, uit de weg van 't Steen-been, word terstond dunder, en ingeplant in 't hoek van 't Stegel-reeps-been: en spannt deszelfs agter gevoegde Vlies.

De Spieren der Lippen.

CCCXIX. De (i) Spieren van de Lippen, zyn twaalf.

Een ronde (k) sluit-spier, de lippen zelf uittrekkende.

(l) Twee paar afbalende Spieren. { Als de (m) juk-beens-spier: wiens begin, 't Juk-been; 't einde, 't hoek van de ronde Spier. De (n) kinnebaks spier, wiens begin: ten deelen van 't krayen-beks uitsteekzel, van 't onder

(a) Musculi auris internæ. (b) Malleus. (c) Stapes. (d) Malleus. (e) Externus. (f) Apophysis Raviana. (g) Internus. (h) Musculus stapedis. (i) Musculi labrorum. (k) Constrictor labrorum. (l) Duo paria abductores. (m) Musculus zygomaticus. (n) Musculus Buccinator. (o) Processus coronoidis mandibulae inferioris.

vee paar afba-
lende Spieren.

Onder-kaak, ten deelen, alwaar
het Tand-vlees der Maal tan-
den van beide de Kaken ein-
digt; 't einde: gelyk de eerste.
Ook drukt hy de Spyze onder
de Tand.

Twee paar op-
heffers.

Als de (b) *insnyder*: zyn begin, is
het (c) *Kake-been*, even onder
het (d) *oog-bol*; einde, by de
Snytanden, in de ronde sluit
Spier.

De (e) *honds-spier*: 't beginzel,
is de holligheid, onder 't Juk-
been, in 't Kake-been; het ein-
de de hoek, van de Lip.

Drie neer-
drukkers.

Als, (g) *twee drie-hoekige*: hnn oor-
spronk, 't zydelyke deel van de
onder Kaak: 't einde, de
hoek van de Lip.

Een eenige (h) *vierkante*: oor-
spronk, 't voorste deel van de-
zelve Kaak: einde, in 't ge-
heele onderste deel van de rond-
agtige.

CCCXX. De (i) *spieren* van de Neus, of der De Spieren
van de Neus.
neus-gaten, zyn, of

(l) *Verwyderaars*, (die ook te gelyk optrekken)
weerzyds twee:

De eerste, de (m) *spits-wyze*: hy komt voort van
de Wortel der Neus, is gemeen met de rim-
pelaar der Wynbrauwen: eindigt, in de op-
perste Kraak-beenderen van de Neus.

De tweede, de (n) *mirt-vormige*: zyn begin, is digt
by de sny-spier, wiens deel hy schynt te we-
zen; einde, in de onderste Kraak-beenderen
van de Neus.

O 2

De

(a) Duo paria elevatorum. (b) Musculus incisivus. (c) Os
maxillare. (d) Orbita. (e) Musculus caninus. (f) Musculi de-
pressorii tres. (g) Duo triangulares. (h) Quadratus. (i) Mus-
culus nasi. (k) Musculi narinatum. (l) Dilatatorii. (m) Pyra-
midalis. (n) Myrtiformis.

De (a) zamentrekker, of de (b) ronde neerdrucker, deze is zomet, als in de (c) beesten; maar alle zeer klein, en dikwils nauwlyks zichtbaar: voortkomt van de Wortels der Snytanden even onder de Neus: en eindigt in de Vleugels der Neusgaten. Aan deze komt zeer veel te hulp de ronde Spier der Lippen.

De Spieren
van de onder-
der-kaak.

CCCXXXI. De (d) Spieren van de onder-kaak zyn zes paar: als

(e) Twee paar neerdruckers, gelyk

De (f) breede spier: welke voortkomt omtrant het Sleutel-been, van de Borst, en drie-hoedige Spieren, en word ingeplant in de Onderkaak: zo nogtans, dat hy zeer dikwils spier-agtig Vlies by na door 't geheele aangezicht uitstrekt.

De (g) twee buikige: zyn begin, is de grond onder 't Mam-agtige uitsteekzel: hy loopt met zyn middelpees door de priem-tong-beenspierspiert, en dikwils door de Vlies-agtige randspiert aan 't Tong-been gevoegt, als door een hantrol*, en word aan de inwendige (h) kinke-beens vereeniging van de Kin ingeplant.

Vier paar Optrekkers.

Het eerste, de (i) slaap-spiert: oorspronk, de geheele uitgestrektheid der slapen; einde, 't schoupe uitsteekzel van de Kaak.

Het tweede, de (k) kaauw-spiert: 't begin, 't eerste deel van 't Juk-been; 't einde, de buitenste opper-vlakte van de hoek van 't Kinke-been.

Het derde, de (l) inwendige vleugel-wyert: begin, de holligheid van 't Vleugel-wyert uitsteekzel; 't einde, de inwendige oppervlakte van de hoek der Kaak.

H

(a) Constrictor. (b) Depressor orbicularis. (c) Brutus. Musculi maxillæ inferioris. (e) Duo paria depressorum. (f) Platysma myodes. (g) Biventer sive digastricus. (h) Synchondrosis. (i) Crotaphitis, sive temporalis. (k) Masseter, Pterygoides internus.

* Vide Dissert. nostra de Masticatione.

Het vierde, de (a) *uitwendige vleugel-wyze spier*: 't beginzel, de buitenste plaat van 't gezegde uitsteekzel; 't einde, even boven de inplanting van de voorgaande.

CCCXXII. Van 't *Tonge-been*, zynder (b) *vyf* De Spieren van 't Tonge-been.

Het eerste, de (c) *kauw-tandens Tonge-beens spier*: hy komt voort, van het steunzel van de onder-kaak, by de Kin; zyn einde, is het Ligchaam van 't Tonge-been.

Het tweede, de (d) *Ravenbeks tonge-beens-spier*: hy komt voort by 't Raven-beks uitsteekzel, uit de opperste top van 't Schouwderblad, en word ingeplant in het Ligchaam (van 't Tonge-been.)

Het derde, de (e) *kin tong-beens-spier*: hy komt voort in 't midden van de Kin, onder de voorgaande, van binnen uit de Krake-beens vereeniging van de Kaak; eindigt in het Ligchaam van 't Tonge-been.

Het vierde, de (f) *borst-beens tonge-beens-spier*: hy begint van 't Borst-been, en Sleutel-been; en word ingeplant in het Ligchaam van 't Tonge-been: en is de tegenwerker van de voorgaande.

Het vyfde, de (g) *priem-tonge-beens-spier*: zyn begin is het priem-agtig uitsteekzel; einde, in de Hoorn en het Ligchaam van 't Tonge-been. Hy word dikwils doorboort van de (b) *twee-buikige spier*.

't *Gebruik* derzelve, blykt ligtelyk, uit de aanmerking van hunne inplantinge.

CCCXXIII. De (i) *Spieren van de tong*, zyn al- De Spieren van de Tonge.
leenlyk drie paar *.

O 3

Welkers

(a) *Pterygoides externus.* (b) *Quinque paria musculorum quassioyoides.* (c) *Mylo hyoides.* (d) *Caraco-hyoides.* (e) *Geniohyoides.* (f) *Sterno hyoides.* (g) *Stylo-hyoides.* (h) *Digastricus.* (i) *Tria paria musculorum linguae.*

* *Optima eorum delineatio ap. Cowper. Myotom. reform. fig. V.*

Welkers eerste, de (a) *kin-tonge-beens spier*: hy begint onder de *Kin tonge-beens spier*, hy beweegt de Tong voorwaarts.

Het tweede, de (b) *hoorn tong-spier*: hy begint van het Ligchaam en Hoorn van 't Tongbeen, en is de tegenwerker van de voorgaande.

Het derde, de (c) *priem tongs-spier*, van 't priemagtig uitsteekzel: hy beweegt de Tong naar de zyde agterwaarts.

De (d) *grondtongs-spier*, die zommige hier by doet is een deel van de (e) *hoorn tongs spier*.

En de (f) *kauw-tands tong spier*, is een deel van de (g) *kauw-tants-tonge-beens spier*: hierom 't juist niet nodig daar byzondere Spieren te maken.

De Spieren
van 't Strot-
ten-hoofd.

CCCXXIV. De (h) *Spieren van 't Strottenhoofd* zyn zeven paar, van hun oorspronk en einde hun namen ontfangende.

Twee *gemeene*: hebbende haar beginzel buiten de Strot.

Het eerste, de (i) *Borst-beens-schild krake-beens spier* *: hy trekt de Strot naar om laag, verwydert, de spleet van 't Strottenhoofd.

Het tweede de (k) *Tonge-beens-schildwyze krake-beens spier*, hy trekt 't Strottenhoofd op, sluit 't spleetje van 't Strottenhoofd.

Vyf *eigen*: hebbende in de Strot hun begin ende.

Het eerste, de (l) *rings-schildwyze krake-beens spier*.

Het tweede, de agterste (m) *rings-spleet spier*.

Het derde, de *zydelyke (n) rings-spleet spier*.

Deze
verwy-
deren
strot.

(a) Genio glossus. (b) Cerato-glossus. (c) Stylo-glossus.
(d) Basio-glossus. (e) Cerato-glossus. (f) Mylo-glossus.
Mylo-hyoides. (g) Septem paria musculorum laryngis.
Sterno-thyroides. (h) Hyo thyroides. (i) Crico thyroides.
(k) Crico-arytanoides posticum. (l) Crico-arytanoides laterale.

* Nogtans komt deze meerder voort, van 't Sleutel-been als van 't Borst-been.

Het vierde, de (a) *schild-trechters-wyze kraakebeens Spier*, hy sluit met het volgende.

Het vyfden, de (b) *trechters-wyze kraakebeens Spier*: hy komt voort van 't eene tregter wyze krake-been, en word ingeplant in de andere; en doorsnyden * malkanderen.

CCCXXV. Eertyds telde men vier paar Spieren De Spieren n 't Keel-gat; dog worden van *Valsalva* gelyk van 't Keel-gat.

262. al gezegt is, zeer vermeerdert †, dewyl zes paar optelt, en aan dezelve nieuwe namen eeft; welke men, wie begeerig is om deze te weten, den zelve zien kan. Ik agt, dat ze gemakkelyk tot) *drie paren* kunnen gebragt worden: welkers

Twee verwyderen: gelyk het (d) *paar priem-wyze keel-gats spieren*, het komt voort van 't begin van 't priem-achtig uitsteekzel, en word ingeplant in de zyde van 't strotten-hoofst.

De tweede, 't (e) *Paar hoofst-keel-gats spieren*: onder welke ik bevat dat deel van de strot, 't welk van 't onderste deel begint, van de beenderen des bekke-neels, welk deel zommige, naar de verscheidentheid van de oorspronk, verdeelen: en die vezelen, die van 't wigge-been voortkomen, 't *paar (f) wigge-beens keelgats-spieren*; en die van de vleugel-wyze uitsteekzels, 't (g) *paar vleugel-wyze keelgats spieren* *, noemen.

Een trekt te zamen: de (b) *stokdarms*, of de *keels-sluit-spier* gemeenlyk gezegt. Dese komt weertyds voort van 't tonge-been, schilt-gelyke, en 't ring-wyze krake-been van de strot, en omvat de keel; om deze verscheide oorspronk verdeeld *Valsal-*

O 4

va

(a) Thyro-arytænoides. (b) Ary-arytænoides. (c) Tria paria musculorum pharyngis. (d) Par stylo-pharyngæum. (e) Par Cephalo-pharyngæum. (f) Spheno pharyngæum. (g) Pterygo-pharyngæum. (h) Æsophagus.

* Vid. delineati in Morgagn. advers. Anar. prim. Tab. II. Fig. i, k.

† Tract. de aure humana, Tab. V. & VI. Cap. II.

* Morgagn. Adversar. Anat. 1. vl. 8. & Advers. II. pag. 43. & 44.

wa dat in drie paaren: welkers eerste hy (a) *tong-beens-keel-spier*; 't tweede, (b) *schilt-gelyke ke-beens-keel-spier*; en 't derde, de (c) *ring-wyze ke-beens keel-spier* noemt, en tekent eenige peestige streepen af, gelegen tusschen deze deelen, maar die niet altyd klaar blyken: en hierom hebben deze deelen, liever onder de naam van een deel wlen begrypen.

De Spieren
van de Lel.

CCCXXVI. Wy tellen vier (d) *paar* zeer kleine spieren van de lel, (welke een deel is van de strot)

Het eerste, de (e) *tong lel-spier* van *Valsalva*; hy komt weerzyds voort uit de zyde van wortel der tong; en eindigt in de zyde van de lel.

Het tweede, de (f) *keel-gats-lel-spier*: hy komt weerzyds voort uit de zyde van 't keel-gat, en eindigt gelyk de eerste.

Het derden, de (g) *vleugel-wyze inwendige lel-spier*, of de (h) *wigge-beens lel-spier*: hy komt voort dicht by 't opperste deel van 't vleugel-wyze uitsteekzel uit het wigge-been, en eindigt in 't achterste en opperste deel van de lel. Deze wort genoemd van *Valsalva* † *Salpingo-Staphylinus*; om dat hy uit 't deel van de *Bronchus* van *Eustachius* voortkomt.

Het vierden, de (i) *vleugel-wyze uitwendige lel-spier*: hy komt voort by de uiterlyke zyde van de voorgaande, hy daalt tusschen beide de platen van 't vleugel-wys uitsteekzel, en buigt zyn pees over 't dunne uitsteekzel van de inwendige plaat, gelyk als door een katrol naar 't voorste deel van de lel. Zo dat ze van dat paar naar om hoog en naar vooren, van de anderen naar agtere, en naar de zyden schynt bewegen.

(a) *Hyo pharyngæum.* (b) *Thyro pharyngæum.* (c) *Cricopharyngæum.* (d) *Quatuor paria musculorum Uvulæ.* (e) *Glossopharyngæum Valsalvæ.* (f) *Pharyngo-staphylinus.* (g) *Pterygo-staphylinus internus.* (h) *Spheno-staphylinus.* (i) *Pterygo-staphylinus externus.*

* De aure human, Cap II.

† Ibidem.

wogen te worden. Deze Spier word genaamt van *Valsalva* de *nieuwe Spier van de Buys* (van *Eustachius*) om dat hy meent dat de Buis van *Eustachius*, gelyk ook de Neusgaten van deze worden verwydert. *

Morgagnius † maakt gewag, van de (a) ongepaarde spier, geplaatst achter de lel, die hy bevestigt in byzondere brief beschreven te hebben. En om ik tot nog toe deze beschryving niet hebbe gen., heb ik ook deze Spier nog niet kunnen ontdekken.

Daar zynder ook, die 't ligchaam zelf van de voor een paar Spieren der lel optellen, de wel-drie-hoekig nederwaarts, onder 't vlies de lel bededende, voortkomen: dat ik hun wel wil toekennen.

CCCXXVII. De (b) Spieren des hoofts, zyn tien De Spieren
des Hoofts,
ren.

Drie paar *Buygers*, weerzyts een, als

De (c) *tepelwyze spier*: hy neemt zyn begin van 't borst- en sleutel-been: en eindigt in de uitterlyke vlakke van 't tepelwyze uitsteekzel.

De (d) *voorste groote rechte spier*: hy komt voort van de vyf dwerze uitsteekzels der onderste wervei-beenderen des hals, en word ingeplant in 't been van 't achterhoofd, voor des zelfs knokkel-achtige uitsteekzels. Ziet *Kanmerkinge* (28 *.)

De *voorste (e) kleine Rechter, of knikkende Spier van Cowperus* *: zyn begin, is 't voorste deel van den hoofd-drager, hy schuilt onder de voorgaande, en wort dicht achter hem, in 't been van 't achterhoofd ingeplant.

O 5

Vyf

(a) *Musculus azygos Uvulae*. (b) *Decemparia musculorum ca.*
s. (c) *Mastoideus*. (d) *Rectus major anticus*. (e) *Rectus*
ior anticus.

Drakius antròpol, pag. 590.

Adversar. Anat. I. vi. 8. & *Advers.* II, pag. 35.

Cowper *Myotom.* Fig. III. lit. i.

Vyf Paar (a) *uitstrekkers*, behalven de gemeenlyk van den hals.

Het eerste, de (b) *spalk-wyze*: hy komt voort van de drie onderste wervel-beenderen van den hals, en van de vyf bovenste der rug; hy word ingeplant boven het tepelwyze uitsteekzel.

Het tweede, de (c) *samen-gevolgten*: zyn begin in de drie opperste wervel-beenderen van den rug, en de zes onderste van den hals: gelyk gen onder de eerste, hy word in 't achterste hoofts-been, naast de eerste, ingeplant.

Het derden, de (d) *agterste groote rechte*: begin, 't doorn-achtige uitwas van den hooftdraayer; einde, het agter-hoofts-been.

Het vierden, de (e) *achterste kleyne rechte*: begin, de doorn-achtige uitbulting van den hooftdrager; 't einde, onder de eerste.

Het vyfde, de (f) *kleine schuinze*: zyn begin in de dwerze uit-was van den hooftdrager; einde, boven de groote rechte Spier.

Een paar (g) *groote schuinze* omdraayers: haaren begin, het doorn-achtige uitwas van den hooftdrager; hy wordt schuins opklimmende, in de dwerze uitwas van den hooftdrager ingeplant.

Een paar na de zyde buigende, (b) *rechte zydelyke* naamt *: zyn begin, is de bovenste oppervlakte van 't dwerze uitwas van den hooftdrager; klijnt recht op, met een kort, doch dik vleeschchaam, en word ingeplant, in 't been van den achter-hoofd, by de groef van 't Mam-achtige uitsteekzel.

Vier paar
Spieren des
hals.

CCCXXVIII. Gemeenlyk telt men (i) vier paar spieren des hals.

T

(a) Quinque paria musculorum extensorum. (b) Splenius
(c) Complexus. (d) Rectus major posterior. (e) Rectus major
posterior. (f) Obliquus minor. (g) Obliquus major. (h)
Rectus lateralis. (i) Quatuor paria musculorum colli.

* Ibidem, lit. K.

Twee paar Buygers: namentlyk

Het eerste, de (a) *ongelyk zydyge Spier*: de welke zyn begin neemt van de eerste, tweede, en zomtyds derde rib, en word ingeplant in de dwerze uitteekzels van de wervel-beenderen des hals. Van *Fallopins*, en andere, wort hy gestelt onder de oplichters van de borst, ook niet zonder reden: want tot beider gebruik kan hy dienen. De Engelze maken van deze drie spieren, onder de naam van de *eerste*, *tweede*, en *derde ongelykzydigen*: om dat hy dikwils zeer gemakelyk in drie deelen kan verdeeld worden.

't Tweeden, de (b) *lange spier*: hy komt voort van 't ligchaam der vyf opperste wervel-beenderen van de rug, en word ingeplant in alle de wervelbeenderen van den hals.

Men telt ook gemeenlyk twee paar *uitstrekkers*, de (c) *dwerze* en de (d) *doornachtige* genaamt *, die echter zonder recht van de gemeene uitstrekker van den rug en lendenen, de *langste* van den *rug* genaamt, worden onderscheiden. van de welke wy daadlyk om laag.

By deze heeft *Cowperus* †, eerstelyk nog vyf paar uitstrekkers vervoegt, de (e) *tusschen-doornige van den hals* genaamt: die voort-komen van 't opperste deel des doorn-achtigen uitwas van de vyf onderste wervel-beenderen des hals, en yder derzelve word ingeplant in 't onderste deel van 't doorn-agtige uitwas van 't naast gelegene wervel-been. Ten tweeden heeft hy tusschen de dwerze uitwassen van den hals, spieren ontdekt, by na gelyk aan de voorgaande, den hals naar de zyde bewegende, die hy (f) *tussen-dwers-spieren* noemt *: die egter schynen deelen van de (g) *ongelykzy-*

* (a) *Scalenus*. (b) *Longus*. (c) *Transversale*. (d) *Spinale*.
 † *Interspinales colli*. (f) *Inter transversales*. (g) *Scalenus*.

* *Cowper Myotom. Fig. VIII. i. & k.*

† *Ibidem L. L.*

* *Transact. Anglic. Vol. 21. pag. 132.*

lykzydige , of ten minsten van deze niet v
verschillende, te zyn.

De Spieren
van 't Schou-
derblad.

CCCXXIX. De (a) spieren van 't schouderblad, zyn by ons vyf paar :

Het eerste, den (b) *Oplichter*, of de (c) *spier van geduldigheid* : hy neemt zyn ooripronk van de dwersse uitwassen van 't eerste, tweede, derde en vierde wervel-been van den hals en eindigt in de opperste hoek van 't schouderblad.

Het tweeden, de (d) *tafel*, of (e) *monniks-kopspier* : beginzel, 't been van 't achterhoofd de doorn-achtige uitwassen van den hals, zeven of acht van den rug; 't einde, de doorn van 't schouderblad, deszelfs hoofd en 't sleutelbeen. Om 't verscheide beloop der Vezele kan hy volgens de verscheide werking der zenuwen, 't schouderblad opheffen, neerdrucken en achterwaarts halen *.

Het derden, de (f) *Tar-bots-gelyke spier* : 't beginzel de vyf onderste doorn-achtige uitwassen (of Wervelbeenderen) des hals, en de drie opperste van den rug, onder de voorgaande : loopt schuins onder hem voort, en word geplaat in 't geheele steunzel van 't schouderblad : die hy achterwaarts beweegt.

Het vierden, de (g) *Saag*, of (h) *voorst klein getande*, of (i) *kleine-borst-spier* : hy komt voort, met tand-wyze beginzelen, van de tweede, derde, vierde en vyfde ware rib, onder de groote borst-spier ; eindigt in 't (k) *ravenbeks-uitsteekzel* van 't schouderblad.

Het vyfde, de (l) *groot voor-zaag*, of *groot spier*

(a) *Quinque paria musculorum scapulae.* (b) *Elevator.*
Musculus patientiae. (d) *Trapezius.* (e) *Cucullaris.* (f) *Rho-*
boides. (g) *Serratus.* (h) *Dentatus minor anticus.* (i) *F-*
toralis minor. (k) *Processus coracoideus scapulae.* (l) *Serra-*
major anticus, sive dentatus major anticus.

* Cheselden onkent deze verscheide werkingen, en betoogt dat 'er geen spier in een deel kan werken, als 't andere rust, oordeeld dat deze alleenelyk dient, om de Schouderbladen achterwaarts te trekken, of tot malkanderen te brengen.

spier, hy komt ook met tand-wyze beginzelen, van alle de ware ribben, en van de twee opperste bastaart-ribben voort; en eindigt in 't steunzel van 't schouderblad.

Deze twee bewegingen 't schouderblad voorwaarts nederwaarts: en worden ook van veele onder de sichten der ribben gerekent. Dog dit gebruik kunnen te weeg brengen, wanneer 't (a) *schouderblad*, of den (b) *opligter* (c) *tafel*, en (d) *tart-spier* wordt gevestigd, en onbeweeglyk gehouden.

CCCXXX. De (e) *Spieren* van de *Adembaling*, wyderen de borst, of trekken ze te zamen.

De Spieren van de Adembaling.

De verwyderaars werken te zamen, en zyn 't (f) *middel-rift*, van 't welk al gehandelt is. (vs. 257.)

(g) *Vier-en-veertig tusschen-ribbigen*, in yder tusschen-ruimte der ribben twee, een uitwendige, en een inwendige: welkers begin is de onderste rand van de opperste rib; en het einde, de opperste rand van de volgende rib. De *Vezelen* van de uitwendige, loopen voorwaarts; van de inwendigen schuins achterwaarts, en zy heffen de ribben op.

De (b) *boven-ribbigen* van *Verheyen**, eerstelyk, de (i) *korte*, weerzyds twaalf: 't begin de dwerze uitsteekzels van de elf wervel-beendereu van den rug, en van een, namentlyk van de onderste des hals: zy worden schuins ingeplant, in 't achterste deel van de ribben.

Ten tweeden, de (k) *Lange*, drie of vier: 't zelfde begin, van 't zevende, achtste, negende en tiende *Wervelbeen*; einde, in de negende, tiende, elfde en twaalfde rib. †

De

(a) *Scapula*. (b) *Elevator*. (c) *Trapezius*. (d) *Romboides Musculi respirationis*. (f) *Diaphragma*. (g) *Quadrangula tuor musculi intercostales*. (b) *Supercostales Verheyen*. *Breves*. (k) *Longi*.

Anatom. Tab. XXXV. Fig. I. e, e, f f.
Ibidem Fig. 3. a, b, c, d, e.

De (a) *Onder sleutel-beens-spier*; deze komt voort van 't onderste deel van 't sleutel-been by de top van 't schouder-blad, en eindigt in 't voorste deel van de opperste rib en in 't borst-been.

De (b) *opperste achter Zaag-spier*: hy komt voort, met een dunne en breede pees, van twee onderste wervel-beenderen des hals, van de twee opperste der rug: hy eindigt in de tweede, derde en vierde rib*.

De (c) *grootte voor-zaag-spier*: (vs. 329.) wordt van veele alhier weder by gebragt. Maar omdat dat het schouderblad beweeglyker is als de ribben, behoort het beter tot het schouderblad. Nochtans, ontkennen wy niet, dat hy ook aan de ademhaling kan dienen.

De (d) *ongelyk zydige spier* van den hals, van welke wy reeds boven (vs. 328. gehandeld hebben.

De (e) *Samen-trekkers*, of (f) *Neerdruckers*, is 't halven de spieren des buiks, tot dit werk dienend zyn

De (g) *onderste achter-zaag-spier*: hy komt voort met een breede pees van de drie onderste wervel-beenderen der rug, en van de twee opperste der lendenen; hy eindigt in de vier onderste bastaard-ribben: en omvangt de uitstrekking van de rug, gelyk een scheede, op dat hy de Vezels, in de grootte bewegingen van elkander, niet zouden afscheiden.

De (h) *drie-hoekigen van 't borst-been*: hy komt voort van 't onderste en inwendigste deel van 't borst-been, en word wederzyds ingeplant in de kraak-beenderen van de vierde, vyfde, zesde en zevende rib. *Verheyen* heeft deze in versche

(a) Subclavius. (b) Serratus posticus superior. (c) Serratus major anticus. (d) Scalenus colli. (e) Constrictores. (f) Depressores. (g) Serratus posticus inferior. (h) Triangularis sterni.

* Misschien strekt deze spier den Hals ook uit.

den verdeeld, en noemtze (a) *borst-beens rib-spiere*.*

De (b) *onder-ribs-spiere* van *Verheyen*, zyn te zien als 't borst-vlies is weggenomen, wederzyts zes, zeven, acht, of negen; zy komen niet ver van de hoofjes der ribben voort, klimmen schuins op, en eindigen in de opperste rib, nu in de naatste, dan in de tweede. † Dat deze Spieren van *Eustachius* al zyn afgetekent geweest, wyft *Morgagnius* aan.*

De (c) *heilige-lenden-spie*, of deel van de gemeine uitstrecker der rug, (vers 331.) helpt ook tot de zamen-trekking: om dat hy aan 't achterste deel der ribben word ingeplant.

CCCXXXI. De (d) *Spieren van de rug en lenden* zyn gemeen.

De Spieren
van de Rug
en Lendenen.

De (e) *uitstrekkers*, worden wederzyts gemeenlyk drie getelt: gelyk

De eerste, de (f) *heilige lenden-spie*: wiens begin, 't heilig been en 't agterste uitsteekzel van het darm-been; 't einde, in de ribben.

De tweeden, de (g) *langste van de rug*: 't begin, op dezelfde plaats: einde, in alle de *Wevelbeenderen* van de *rugge-graat*.

De derden, de (h) *half-gratige*: oorspronk het *Heilig-been*, en de *Wervel-beenderen* der *Lendenen*: einde, in de opperste *Wervelbeenderen* der *Borst*. Maar dewyl deze alzo aan malkander vast zyn, dat zy zonder scheuring niet geheel kunnen gescheiden of verdeelt worden, ende ook tot een en dezelfde werking dienen, worden zy met meerder

(a) *Sterno costales*, (b) *Infracostales Verheyeni*, (c) *Sacrolumbaris*, (d) *Musculi lumborum & dorsi*, (e) *Extensores lumborum*, (f) *Sacrolumbaris*, (g) *Longissimus dorsi*, (h) *Semispinosus*.

Loc. cit.

Ibidem Fig. III. d, d, e, e.

Advers. Anat. II, pag. 36, Vid. Mangeti Theat. Anat. Tab. LXXVI, Fig. II.

meerder reden voor eene gemeene uitstrekking van de Lendenen, Rug en Hals gheschieden*.

De (a) *Buigers*, behalven de Spieren van de Buik, dienende tot de buiging, is'er weer een eige buiger, de (b) *vierkante Spieren lendenen* gezegt: wiens begin, in 't achterste opperste uitsteekzel van 't darm been; einde de dwerze uitwassen van de Wervel-beender lendenen en de laatste bastaard rib. By ons word nog een andere buig-spier van de Engelsche (gevoegt) *, de (c) *kleine lenden-spier* naamt, welk voortkomt met een dunne pees van 't darm-been, en word ingeplant in de zyde van 't eerste Wervelbeen der Lendenen. Doch de (d) *vierkante spier* ontbreekt dikwils. Maar de (d) *vierkante spier* schynt ook te helpen tot de opheffing van de ongenaamde beenderen, als wy gaan

De Spieren

van den arm.

CCCXXXII. De (e) *Spieren* van den arm, opperarm zyn negen.

(f) *Drie* opheffers van den opperarm

De eerste, de (g) *drie hoofdighe spier*: komt voort van 't sleutel-been, van 't hoofd doorn van 't schouderblad: eindigt, omtrien vier vingeren breedt onder den hals van 't opperarm-been.

De tweeden, De (h) *boven graatige*: zyn begin, is de holligheid boven de doorn van 't schouderblad; 't einde, de hals van 't opperarm-been.

De derden, de (i) *Raven-beks-arm-Spier*: oorspronk, het (k) *raven-beks-uitsteekzel*

(a) Flexores. (b) Quadratus lumborum. (c) Psoas par-
(d) Quadratus. (e) Musculi Brachii vel humeri. (f) Triceps
vatores. (g) Deltoides. (h) Supra spiratus. (i) Corachia-
coralis. (k) Processus coracoides.

* Cheselden wyft aan in zyn Anatom. pag. 73. Dat door 't opleggen der handen op de Lendenen, als wy voortgekan ontdekken, dat deze Spieren ook by beurten werken met de ongenaamde Beenderen op te ligten.

† Cowper. Myotom. Keils Anatomy, Drake Antropologia Cheseldens Anatomy p. 73.

het ſchouder-blad; einde, 't middel deel van het arm-been.

a) *Drie Neerdruckers:*

Den (b) *onderschouderblats ſpier*: 't beginzel de geheele inwendige oppervlakte van 't Schouderblad; einde, 't inwendige deel van 't hooft des arm-beens.

Den (c) *grootte ronde of langwerpige ronde ſpier*: zyn begin, de onderſte hoek van 't Schouderblad; einde, drie vingeren onder 't hooft van 't arm-been.

Den (d) *breetſte van den rug*, ook den (e) *aars-krauwler* genaamt: zyn begin, de doorn-agtige uitwaſſen van de Lendenen, en de drie onderſte van de Rug, hy voegt zyn Pees met de eerſte, en word in de zelve plaats ingeplant.

Den (f) *nabaalder*, de (g) *grootte borſt ſpier*: zyn begin, 't Sleutel-been, borſt-been, en alle de ware ribben; 't einde, is ontrent vier vingeren breed onder 't hooft van 't arm-been.

Wy oordeelen dat deze werking word bevordert van de (b) *Ravenbeks arm-ſpier*, en de werking van de drie-hoofdige, van 't opperſte deel van deze borſt-ſpier: (die veelyds gelyk als een byzondere ſpier is).

Twee (i) *afhaalders*:

Den eerſten, den (k) *ondergraatige ſpier*: zyn begin, de holligheid onder de doorn van 't Schouderblad.

Den tweeden, den (l) *kleine ronde, of lang-ronde ſpier*: zyn begin, de onderſte rand van 't Schouderblad, deze twee maken eigentlyk maar eene ſpier uit, ende ook maar eene Pees, die ingeplant word in 't agterſte gedeelte van de Hals des arm-beens.

P

CCCXXXIII.

a) Tres depressores. (b) Infrascapularis. (c) Rotundus, sinisteres major. (d) Latissimus dorsi. (e) Aniscalptor. (f) ductor. (g) Pectoralis major. (h) Coraco brachialis minor. (i) Duo abductores. (k) Infraspinatus. (l) Rotundus, teres minor.

De Spieren
van de onder
of voor-arm.

CCCXXXIII. De (a) spieren van den onder-
voor-arm, zyn zes.

(b) Twee buigers:

Den eersten, den (c) twee-hoofdigen: die
eene hoofft voort komt van 't Raven-
nitsteekzel; met 't andere, van 't hoofft
Schouderblats. Dit daalt neder langs de
van 't Arm-been, word vleezig, en vereent
met het eerste, en eindigt in 't bultje van
kleine Ellepyp, digt onder deszelfs boven-
hoofftje.

Den tweeden, den (d) inwendige arm-spier
komt voort, even onder 't einde van de driehoof-
dige Spier, en word ingeplant in 't bultje van
de groote Ellepyp, digt onder deszelfs
verste hoofftje.

(e) Vier Uitstrekkers:

Den eersten, den (f) lange: hy komt voort van
onderste rand van 't Schouderblad.

Den tweeden, den (g) korte: hy begint van de
tenste kant van 't Arm-been.

Den derden, den (h) buitenste arm-spier: hy be-
naast de voorgaande van de inwendige
van 't Arm-been. Deze drie Spieren vereent
gen hun Peezen, en maken gelyk als eene
hoofdigen, die in 't agterste deel van den
leboog word ingeplant, die bequaamlyk de
drie-hoofdige arm-spier kan genaamt
den.

Den vierden, den (k) Elleboogs spier: 't begint
uitwendige Knokkel van het Arm-been; 't ei-
ndigt onder de voorgaande.

De Spieren
van de klei-
ne Ellepyp.

CCCXXXIV. De (l) spieren van de (l) klei-
ne Ellepyp zyn vier.

(m) Twee voor omkeerende spieren.

(a) Musculi cubiti sunt VI. (b) Flexores duo. (c) Bi-
(d) Brachialis internus. (e) Quatuor extensores. (f) Longus
(g) Brevis. (h) Brachialis externus. (i) Triceps Brachii
(k) Anconæus. (l) Quatuor musculi Radii. (m) Duo pro-
prietores.

Den (a) *ronde*: die voort komt van de inwendige Knokkel van 't Schouderbeen; eindigt, by na in 't midden van de kleine Ellepyp.

Den tweeden, den (b) *vierkante*: zyn begin is 't onderste deel van de (c) *grootte Ellepyp*, einde, regt over, in 't onderste deel van de (d) *kleine Ellepyp*.

e) *Twee agter omkeerende spieren*:

Den eersten, den (f) *lange*: beginzel, de uiterste kant van het Arm-been; einde, het onderste hoofje van de kleine Ellepyp *.

Den tweeden, den (g) *korte*: hy komt voort van 't opperste deel van de grootte Ellepyp, en word ingeplant in 't opperste deel van de kleine Ellepyp, die hy in 't geheel omvat.

CCCXXXV. De (b) *spieren van de voorhand*, vier:

De Spieren van de Voorhand.

) *Twee buigers*: voortkomende van de inwendige Knokkel van 't Arm-been.

Den eersten, den (k) *inwendige kleine Ellepyps spier*: hy eindigt in een beentje van de voorhand, digt by den duim.

Den tweeden, den (l) *inwendige grootte Ellepyps spier*: hy eindigt in 't binnenste beentje van de voorhand.

m) *Twee uitstrekkers*: die haar oorspronk nemen van de buitenste Knokkel van 't Arm-been: namentlyk

Den eersten, den (n) *uitwendige kleine Ellepyps spier*, of (o) *twee hoornige*: die ingeplant word, in 't eerste en tweede been van de Nahand.

P 2

Den

) Rotundus. (b) Quadratus. (c) Ulna. (d) Radius. (e) supinatores. (f) Longus. (g) Brevis (h) Musculi carquatuor. (i) Duo flexores (k) Radixus internus. (l) Ulns internus. (m) Duo extensores. (n) Radixus externus. Eicornis.

Deze Spier kan ook helpen om des Elleboog of onderarm te gen.

Den tweeden, den (a) uitwendige grootē Ellepyp-spier: hy eindigt in 't been van de Naad dat de Oor-vinger ondersteunt:

Indien deze (b) twee spieren van de kleine Ellepyp te gelyk werken, de (c) grootē Ellepyp-spiere rustende, word de hand uitwaarts bewogen: tegendeel, indien de twee grootē Ellepyp-Spieren te gelyk werken, de kleine Ellepyp-spiere rustende, word de hand inwaarts bewogen. Deze Spieren worden ook door de zo genaamde (d) ringwyze op dat de werking der zelve des te geschiede: welke band egter niet zo zeer rōnd, als wel een gemeen Vlies is sluitende, alle de Spieren gelegen in de onder-arm.

De Palm-Spieren.

CCCXXXVI. De (f) Palm-spieren zyn te die deszelfs Toesluiters gelooft worden: namelijk

Den eersten, den (g) lange Palm-spier: zyn ginzel, is de inwendige Knokkel van 't (h) been; einde, in de Palm, met een uitgeslote Pees.

Den tweeden, den (i) vierkante vleesigen, korte Palm-spier: is gevoegt in de (l) achtige Pees van de lange Palm-spier, by de afhalende Spier van de Oor-vinger. Spieren schynen de Buigers van de Voorhand te helpen*.

De Spieren der Vingervaten.

CCCXXXVII. De (m) spieren van de Vaten der hand: zyn gemeene, of eigenen: De Gemeene zyn

(a) Ulnaris externus. (b) Duo muscoli Radicēi. (c) Musculus ulnaris. (d) Ligamentum annulare. (e) Cubitus. (f) Flexor digitorum manus. (g) Palmaris longus. (h) Os humeri. (i) Caro quadrata. (l) Aponeurosis palmaris longi. (m) Musculus digitorum manus.

* In 't Jaar 1717. hebbe ik in een publieke Ontleding een Mannelyk ligchaam ontdekt, dat deze Spier wederzyds brak, in alle byde de Handen, het welk andere Schryver voornamentlyk van de eerste, hebben aangetekent.

(a) *Buigers* van de Slag-ordens.

Van de eerste, de vier (b) *worm-gelyke spieren*: dewelke zeer diep voortkomen van de Pezen, en worden ingeplant in de zyden van de eerste Slag-order, gelegen naar de duim.

Van de tweede (order) de (c) *hooge* of (d) *doorboorde spier*: zyn begin, is de inwendige knokkel van 't arm been, en de kleine Ellepyp; hy word verdeeld in vier Pezen, die in de tweede slagorder van de vier vingeren worden ingeplant.

Van de derde (order) de (e) *diepe* of (f) *doorborende*: zyn begin, 't opperste en middelste deel van de groote Ellepyp; ook verdeeld in vier Pezen, hy doorboort de Pezen van de voorgaande, en eindigt in 't begin van de derde slag-order, van de vier vingeren *.

Den (g) *uitstrekker* van alle de drie ordens, word de (h) *gemeene uitstrekker* genaamt: wiens begin is de buitenste knokkel van 't arm-been, ende het agterste deel van den kleine en groote Ellepyp; hy word daar na verdeeld in vier Pezen, doorgaande onder de Band van den Voorhand: welkers einde is, 't agterste gedeelte of bulting van alle de Slag-ordens der Vingeren.

(i) *Drie naarbalende*, (namentlyk naar de duim) (k) *inwendigen tusschen-beenigen* genaamt: die voortkomen van de Beenderen der Na-hand, en eindigen in de buitenste zyde van de eerste Slag-order.

P 3

(a) *Drie*

(a) Flexores primæ phalangæ. (b) Musculi quatuor lumbricis. (c) Sublimis. (d) Perforatus. (e) Profundus. (f) Perforatus. (g) Extensor omnium trium phalangerum. (h) Extensor communis. (i) Tres adductores. (k) Interossei interni.

Deze twee Spieren lopen onder de dwerze band van de voorhand, en derzelve Pezen, ingesloten in een sterke Vliesge Scheede, worden aan de Beenderen der Vingeren gegeven.

(a) Drie afhalende, genaant de (b) *uitwendige tusschen-beenige*; zy komen voort van de Beenderen der Na-hand, worden ingeplant in de binnenste zyde de eerste Slag-order.

De eigene
Spieren van
den Duim.

CCCXXXVIII. Vyf (c) *eigene (Spieren) van duim.*

Den eersten, den (d) *buiger*: zyn begin, 't middelste deel van de kleine Elle-pyp; einde de derde Slag-order.

Den tweeden, den (e) *uitstrekker*, (f) *twee beenige* of (g) *drie-boornige* gezegt: hy komt voort in 't agterste en middelste deel van de groote en (i) *kleine elle-pyp*, en eindigt in de eerste, tweede en derde (k) *slag-order*.

Den derden, den (l) *duims palm-spier*, of *afhalende spier*: wiens oorspronk is de dwarsband, de Beenderen van de Voorhand menvoegende, en het einde, de eerste en tweede Slag-order. In deze Spier zyn de *zaat-beentjes* van den Duim gemeenlyk ingevoegt.

Den vierden, den (n) *onder-palm spier*: hy begint naast de voorgaande, van de zelve band digter naar 't hol der hand, en eindigt in 't onderste hoofje van de eerste slag-order: In deze word van veelen overgeslagen, om dat voor een deel van de voorgaande kan gerekent worden.

Den vyfden, den (o) *tegen-palm spier*, of de *naabalende*: hy komt voort van 't Been der Na-hand van de middelste Vinger, en wordt ingeplant in de eerste en tweede Slag-order*.

CCCXXXIX

(a) Tres abductores. (b) Interossei externi. (c) Musculus quinque proprii pollicis. (d) Flexor. (e) Extensor. (f) Bicipitis. (g) Tricornis. (h) Ulna. (i) Radius. (k) Phalanga. (l) Thenar, sive abductor pollicis. (m) Osse sesamoidea. (n) Interthenar. (o) Antithenar. (p) Adductor.

* Men moet aanmerken, dat dikwils in de Spieren van den Duim veranderingen voorkomen op gelyke wyze als in de Spieren

CCXXXIX. (a) Twee zyn eigen, aan de wys-
 er : Spieren van
de wys-
vinger.
 en eersten, den (b) *uitstrekker*, of (c) *aan-wy-
 zer*: zyn begin: van 't midden van de groo-
 te Elle-pyp, en 't zelve einde met de geme-
 ne *Uitstrekker*.

en tweeden, den (d) *nabalende*: zyn oorspronk,
 is de eerste Slag-order van den Duim, en 't
 eerste Been van de Na-hand; einde, de eer-
 ste Slag-order van de wys vinger *.

CCXL. (e) Twee eigen aan den oor-vinger: Spieren van
de Oor-
vinger.
 Den eersten, den (f) *eigen uitstrekker*, die een
 deel schynt te wezen van de gemeene *Uit-
 strekker*.

Den tweeden, den (g) *afstrekker*: wiens begin,
 het buitenste Been van de Na-hand, einde,
 de buitenste zyde van de eerste Slag-order †.

Veelen voegen 'er een (h) *eigen na-baalder* by,
 deze schynt alleen een deel van de eersten te
 zyn.

CCXLI. Wy keeren nu weder van de *Armen*
 en de *Buik*, om de Spieren tot hem behorende
 te beschryven, en van daar zullen wy voort-
 in naar de *Voeten*.

CCXLII. Van de (i) *spieren des buiks*, is reets
 Vers 205, en van die der (k) *kittelaar* Vers 233,
 P 4 gehan-

(a) Duo musculi proprii indicis. (b) Extensor. (c) Indica-
 (d) Adductor. (e) Duo proprii musculi auricularis. (f)
 enfor proprius. (g) Abductor. (h) Proprius adductor. (i)
 musculi abdominis. (k) Clitor.

van de andere vingeren. Zodanig, dat 'er geene Beschry-
 g derzelve kan gegeven worden, die met alle onderwer-
 overeen komt: want de *Uitstrekker* van den Duim is zom-
 s tweehoornig, zomtyds driehoornig: dikwils worden 'er
 ee buigers gevonden, gelyk Cowper in zyn Myotom. pag.
 5. heeft aangemerkt, ende alzo worden 'er ook veranderingen
 in de andere Vingeren waargenomen.

* In de Pees van deze Spier, hebbe ik al te mets alwaar
 loopt over 't hoofje van 't Been der Nahand, deze Vinger
 dersteunende, een Zaad-beentje ontdekt.

† In deze Spier word dikwils een Zaad-beentje gevonden,
 ons afgetekent, in de eerste Tafel, Afbeeldzel 5. Let-
 C.

gehandeld: zo dat hier de Spieren van de (a) *len*, (b) *roede*, (c) *pisgang*, (d) *aars*, (e) *blaas* van de (f) *scheede der Lyfmoeder* zyn te beschryven.

De Spier van de Bal.

CCCXLIII. Den (g) *opfchortende*, of (h) *opstijgende spier van de bal*, is een dunne reeks Spier-vezelen, die voortkomen van de schuins klimmende Spier des Buiks, by die zelve plaats alwaar hy word doorboort van de Zaad-vat. Hier van daan daalen zy met de (i) *scheut van de pens-zak*, aan welke zy vast zyn zamen gevoegd in 't zakje neder, en worden boven 't Scheede-vlakt welk de Bal bekleet, uitgespannen. Wanneer deze worden zamengespannen, heffen zy de Bal. In de zeer uitgeteerde Ligchamen is deze Spier dikwils zo dun, dat hy heel bezwaarlyk te vinden is.

De Spieren der Roede.

CCCXLIV. De (k) *spieren der roede*, zyn eighylyk maar twee, namentlyk

Den (l) *opregters*, die weerzyds voortkomen van de Beenderen der Heup, en elk in 't Zenuwtig Ligchaam der Roede, van haar zyde worden geplant. Welke, als zy tegelyk werken, drukken de Ader van de Rug der Roede tegens de Beenderen van de Schaamheid, weer houden de Vloet van 't Bloed uit de Roede, en maken aldus desze Opregting. Dog de (m) *helpende* en de (n) *dwerkende spieren*, die wy boven (Vers 229.) als Spieren van de Roede hebben beschreven, om dat zy eighylyk tot de (o) *water-weg* behooren: daaronder zullen wy deze nu beschryven onder de Spieren van de Water-weg.

De Spieren van de Pis-weg.

CCCXLV. De (p) *Spieren van de Pis-weg* zyn, of

Verwyderaars, namentlyk

D.

(a) Testes. (b) Penis. (c) Urethra. (d) Anus. (e) Vesiculae. (f) Vagina uteri. (g) Musculus cremaster testiculi. (h) Musculus elevator testiculi. (i) Processus peritonæi. (k) Musculus duo proprii penis. (l) Erectores. (m) Acceleratores. (n) Transversales. (o) Urethra. (p) Musculi Urethrae.

Den eersten, de (a) *dwerse* *: Zy komen weerzyds voort uit 't uitsteekzel van de beenderen der heup, en worden in 't agterste deel van den Bol der Pisgang ingeplant: welke zy door hun werkinge opspannen.

Den (b) *agterste verwyderaar*: hy spruit uit het voorste deel van den Aars-fluiter, en word in 't agterste deel van den Bol der Pis-gang ingeplant. Deze Spier is voortyds gehouden geweest voor een deel van de Sluit-spier des Aars, uitgestrekt tot aan den Bol van de Water-weg; maar *Littrius* heeft hem 't eerst voor een byzondere Spier erkent ende ook beschreven †. Deze Spier schynt een tegenwerker van de opregters der Roede, dewyl hy de Roede naar de uitschieting van 't Zaat, van 't Schaam-been te rug trekt, en alzo den vrye Weervloed aan 't bloed weder geeft.

De (c) *zamentrekkers*, zyn de zo gezegde, (d) *Helpers*, of *voortzetter*s der Pis: zy komen voort ten deelen van de voorgaande Spier; ten deelen, van 't opperste deel van den Bol der Water-weg: daar na lopen zy rontom den geheele Bol, en 't onderste deel van de Pis-weg, en in 't voorste deel scheiden zy weerzyds van elkanderen af, en worden in dat sterke Vlies, bekleedende de holle Ligchamen, ingeplant. Zo dat zy werkende 't agterste deel van den Pis-gang toetrekken, waar door zy het Water uit de Pis-weg, en voornamentlyk het Zaad in de Byslaping, met een groote kragt uitdryven.

CCCXLVI. De (e) *spieren van den aars* zyn De Spieren van den Aars.

P 5

Den

a) *Transversales*. (b) *Dilatator posticus*. (c) *Constrictores*.
Acceleratores urinae. (e) *Musculi tres ani*.

† Bidloo Anat. Tab. XLVII. Fig. 5. i. Cowper. Myotom. Form. Fig. XXXII. Let E. E. Diak Antropol. Tab. VI. & I. E. E.

Hist. Acad. Reg. An. 1700.

Den eersten, den (a) *sluit-spier*, die een Spier is, bestaande uit Rings-wyze Vezels, den Aars twee of drie Vingeren breed omkleedende, belettende de onvrywillige afgang.

Den tweeden en derden, twee (b) *opligters*, zwaart breed: komen weerzyds voort uit het Schaam-Heup-, Heilig- en Staart-been, en worden den Sluit spier ingeplant.

De Spieren van 't Steert-been.

't (c) *Steert-been*, heeft volgens waarneming van *Chefelden* *, en *Morgagnius* †, ook een Paar eigen Spieren, dat weerzyds uit de scherpe agterste Uitvoert van 't Heupe-been voortkomt, en in 't Steert-been word ingeplant. Deze Spieren trekken dit been voortwaarts, en komen dus den Opligters van den Aars hulp, en brengen dat been in zyn natuurlyke staat wederom.

De Spieren van de Blaas.

CCCXLVII. De (d) *spieren van de blaas* zwaart twee.

Den eersten, den (e) *sluiter van de blaas* welk (Vers 222.) beschreven is.

Den tweeden, den (f) *uitdryver der pis*, van zomtijde genaamt: die niet anders is, als een Spieragtige Rok van de Blaas, den tegenwerkende van de Sluit-spier, waar door de Pis uit de Blaas word uitgedreven *.

De Spieren van de Scheede der Lyfmoeder.

CCCXLVIII. De (g) *sluit-spier van de Lyfmoeder*, is een verzameling van Spier-vezelen, inwendig om den Mond van de Scheede, aan den Kintelaar en 't Schaam-been loffelyk gehegt, door welke de Mond van de scheede in de byslaping vernauwt word, en de Roede lieffelyk omvangt.

W:

(a) *Musculus sphincter ani.* (b) *Musculi duo levatores. Os Coccygis.* (d) *Duo musculi vesicae.* (e) *Sphincter vesicae.* (f) *Detrusor urinae.* (g) *Musculus sphincter vaginae uteri.*

* *Anat.* pag. 85.

† *Adversar. Anat.* III. pag. 94.

* *Bianchus* beschryft, pag. 414. en de volgende in 't Ontleedkundig Schouw Toncel van *Mangetius* nieuwe opligtende, en neude drukkende Spieren van de Blaas, en tekent dezelve in twee Tafels af: maar hy word van *Morgagnius* in *Advers. Anat.* I. pag. 75. tot aan 't einde wederleyt.

maar van ik het ook agt te geschieden, dat deze
ind altyd nauwer is als 't andere deel der
peede.

CCCXLIX. De (a) spieren van de Dey zyn veer- De Spieren
van de Dyc.

(b) Drie buigers :

Den eersten, den (c) lenden-spier : hy komt voort
van 't eersten, tweeden, derden en vierden
Wervelbeen der Lendenen.

Den tweeden, den (d) darm-beens-spier : zyn be-
gin is, de inwendige holligheid van 't Darm-
been, 't einde van alle beide, de kleine
drayer.

Den derden, den (e) loot-verwige spier : zyn
begin, 't opperste deel van 't Schaam-been ;
einde, vier vingers breed onder den eersten.

De (f) uitstrekkers, zyn de (g) grootte, (h) mid-
delste en (i) kleinste bil-spiere : zy komen alle
voort in de buitenste oppervlakte van 't Darm-
en Hellig-been : 't einde van de grootste is
omtrent vier Vingeren onder den (k) grooten
drayer ; en van de middelste en kleinste in de-
ze omdrayer zelf.

Vyf (l) afhalende spieren :

Den eersten, den (m) breede windzel, ook (n)
vliesige gezegt : hy komt Vlees-agtig voort in
de voorste en bovenste kant van 't Darm-
been, maar word terstond Vlies-agtig,
en ingeplant in 't opperste deel van de
Scheen *.

Den

(a) Musculi quatuordecim femoris. (b) Tres flexores. (c)
Musculus psoas. (d) Musculus iliacus. (e) Musculus pectinatus,
(f) Musculus ilio-tibialis. (g) Extensores. (h) Glutæus maximus. (i) Glu-
tæus medius. (j) Glutæus minimus. (k) Trochanter major.
Quinque musculi abductores. (m) Fascia lata. (n) Mem-
branosus.

Deze Spier was zekerlyk ten aanzien van zyn Plaatzing over
brenge tot 't Scheen-been, en te noemen den Afhaalder
van 't Scheen-been : maar om dat hy met zyn Vlies pees de
peede omboort, en noodzakelyk, wanneer hy werkt, de Dyc
afhaald : waarom ik niet en twyffel of hy kan met regt
tot de Spieren van de Deye gerekent worden.

Den tweeden, den (a) vierkante: 't begin is, uitwas van 't Heupe-been; 't einde, tuschen beide de drayers.

Den derden, den (b) spits-wyze: 't beginzel, de inwendige oppervlakte van 't Heilig-been alwaar het met 't Darm-been gevoegt wor

(c) Twee twee-lingen.	}	Den eersten, den (d) opperste: z
		oorspronk, d'agterste en onder
		ste kant van 't Darm-been.
		Den tweeden, den (e) onderste: z
		oorspronk, de Knobbel van
		Heupe-been *.

Deze drie worden ingeplant in de holligheid groef binnen de grootè drayer.

De (f) driehoofdige na-haalter: wiens eersten tweeden hoofd voortkomt naast de Krakebeen vereeniging van 't Schaam-been; 't derden, v den uitwas van 't Heupe-been, en word ingeplant in de geheele kant van 't Deye-been †.

(g) Twee drayers, (die ook (b) stop-spiereen g naamt worden.)

Eerstelyk, den (i) inwendige: hy komt voort van buitenste omtrek van 't grootte gat van schaam-been, hy gaat over de groef van heupe-been, en word ingeplant in den kuil de grootte draayer.

Den (k) uitwendige: hy komt voort van den buitenste omtrek van 't voorgezegde gat, wort in dezelve plaats, gelyk de voorgaande ingeplant. Deze spieren kunnen ook te hulpen komen aan de afhalende spieren.

CCC

(a) Quadratus. (b) Pyramidalis. (c) Duo gemini. (d) Superior. (e) Inferior. (f) Adductor triceps. (g) Rotator duo. (h) Obturatores. (i) Internus. (k) Externus.

* Deze twee tweelingen worden veelyds zeer vast te zamen gevoegt, met de inwendige Stop-spier gevonden: hierom worden zy van zommige niet zo onderscheiden beschreven, maar de Stop spier overgebracht.

† Ook komt hy te hulp aan de buigingen.

CCCL. De (a) spieren van de Scheen zyn tien. De Spieren
van de
Scheen.
(b) Vier uitstrekkers, geplaatst in 't voorste deel
van den Dey :

Den eersten, den (c) *rechte*: Hy komt voort van
de voorste en onderste kant van 't heupe-
been.

Den tweeden, den (d) *Been-spier*: gelegen onder
den eersten: zyn begin is, 't geheele voorste
deel van de deye.

Den derden, den (e) *inwendige gróote spier*: zyn
begin is, de geheele binnenste zyde van 't deye-
been.

Den vierden, den (f) *buitenste gróote spier*: zyn
begin is, de geheele buitenste zyde van het
deye-been.

Deze vier maken te zamen een sterke gemeene
pees, in welk den (g) *Knie-schyf*, in gevoegt is,
die in de uitbulting van 't scheen-been wort
ingeplant.

Zes (h) *Buigers*.

Den eersten, den (i) *sneyers-spier*: zyn oorspronk is,
de voorste en opperste kant van 't darm-been.

Den tweeden, den (k) *smalle scheen-spier*: voortkom-
stig in de kraak-beenige zamen-voeging van het
schaam-been.

Den derden, den (l) *half-vliezige spier*: zyn begin,
den knobbel van 't heupe been.

Den vierden, den (m) *half-zenuw-achtige spier*: zyn
begin, dezelve knobbel van 't heupe-been. Alle
deze vier (spieren) worden ingeplant in 't bin-
nenste en opperste deel van 't scheen been.

Den vyfden, den (n) *twee-hoofdigen*: 't begin van
't eerste hooft, den knobbel van 't heupe-been:
en van 't tweeden, het onderste deel van 't deye-
been; einde, 't opperste deel van 't kuit-
been.

Den

(a) Decem musculi tibiae: (b) Quatuor extensores. (c) Rec-
tus. (d) Cruralis. (e) Vastus internus. (f) Vastus externus.
(g) Patella. (h) Sex flexores. (i) Musculus sartorius, (k) Mus-
culus gracilis. (l) Musculus semi membranofus. (m) Seminea-
tus. (n) Musculus biceps.

Den zesden, den (a) *knies-buigs-spier*: is een kleine spier, en komt voort met een dunne pees van de buitenste knobbel van 't deye been, en loopt Pees-achtig, schuynsinwaarts, onder den *knies-schyf*: alwaar hy vlees-achtig wort, en wort alzo in het opperste en het binnenste deel van 't scheen-been ingeplant. Ook is hy een tegewerker van den (c) *snyders-* en (d) *smalle-scheen-spiere*: want deze kunnen eenigzints het Scheen-been binnewaarts bewegen, dog de *Knies-buigs-spier* uitwaarts.

De Spieren
van de Voor-
voet.

CCCLI. De (e) *Spieren* van den voorvoet zyn acht (f) *Twee Buigers*:

Den eersten, den (g) *voorste scheen-spier*: wien 't begin, het opperste en buitenste deel van 't scheen-been: einde, het binnenste bytel- en binnenste Navoets been.

Den tweeden, den (h) *Voorste kuit-beens-spier*: het begin, het middelste, en voorste deel van 't kuit-been, einde, het buitenste deel van de Na-voet.

(i) *Vier uitstrekkers*:

(k) *Twee kuit-spiere*: hun begin, de twee knobbels van 't deye-been *.

Den derden, den (l) *Plant-spier*: zyn oorsprong het binnenste deel van de buitenste knobbel †.

Den vierden, den (m) *zool-spier*: het begin, 't binnenste en agterste deel van 't scheen-kuit-been.

(a) Musculus popliteus. (b) Poples. (c) Musculus sartorius. (d) Musculus gracilis. (e) Octo Musculi Tarsi, sive pedis extremi. (f) Flexores duo. (g) Tibialis anticus. (h) Peroneus anticus. (i) Extensores quatuor. (k) Duo gastrocnemii. (l) Plantaris. (m) Solaris.

* In deze twee beginzels heb ik met *Vesalins*, *Riolanus* en *Drakius* gevonden die twee Zaad-beentjes af getekent in de eerste Tafel, 't tweede Afbeeldzel, Letter D en E. en zo tyds met *Fallopins* en *Comperus* alleenlyk een, in 't buitenste beginzel) dezer Spieren.

† Cheselden bevestigt in zyn *Anatomia* pag. 24. dat hy 't begin van deze Spier een Zaad-beentje heeft ontdekt.

De vier Lichamen van deze Spieren maken den (a) kuit, maar de peezen zamen-gevoegt zynde, maken den zeer sterke pees, den (b) koort van Achillis genaamt, die in 't agterste deel van den hiel word ingeplant.

Een (c) naar-baarder, den (d) agterste scheen-spier: zyn begin, het opperste deel van den tusschenbeenigen band; einde, in het Scheepsbeentje*.

Een (e) af-baarder, den (f) agterste kuit-beens-spier: begin, het opperste deel van 't kuit been: maar de pees des zelfs word onder de voorvoet omgeboogen, en in 't beentje van de Navoet dat den groote Toon ondersteunt, ingeplant. In deze pees alwaar zy onder het Taarlings-beentje loopt, wordt in de bejaarde een (g) zaad-beentje gevonden.

CCCLII. De (h) Spieren van de toonen der Voeten zyn of gemeene, of eigene. De Spieren der Toonen.

De (i) gemeene zyn zestien.

(k) Twee uitstrekkers:

Den eersten, den (l) lange: zyn begin is 't opperste deel van het scheen-been, en het voorste deel van de bandt tusschen het scheen- en kuit-been; hy is verdeeld in vyf peezen: van welke vier boven in de vier slag ordens der toonen; den vyfden in 't buitenste beentje van den Navoet word ingeplant †.

Den tweeden, den (m) korte: zyn begin, het opperste en voorste deel van 't hiel-been; hy word

(a) Sura. (b) Chorda Achillis. (c) Adductor. (d) Tibialis ticus. (e) Abductor. (f) Peronæus posticus. (g) Os sesamoidæum. (h) Musculi digitorum pedis. (i) Communis. (k) extensores. (l) Longus. (m) Brevis.

Deze Spier heeft dikwils een dubbelde Pees, of hy is tweernig, en zomtyds kan hy geheelyk in twee Spieren verdeeld worden: hierom tellen zommige twee agterste Scheen-spijren.

Dit vyfde gedeelte seld te zamen de buiger van den Voorvoet, en dikwils maakt hy een byzondere Spier. Nogtans breid zig zomtyds ook uit tot aan den kleine Toon.

word verdeeld in drie peezen, die in de drie toonen, naast gelegen naar den grooten toon. Worden ingeplant.

De (a) *Buigers* van de slag-ordens.

Van den eersten, den (b) *worm-wyze spieren*: welke oorspronk, den pees van de doorborende spier, en het binnenste deel van 't hiel-been einde, in de eerste slag-order.

Van den tweeden, den (c) *doorgeboorde spier*: zy begint het onderste en voorste deel van hiel-been; hy word verdeeld in vier doorgeboorde peezen, en eindigt in de beenderen van den tweeden slag-order.

Van den derden, den (d) *doorboorende spier*: zy begint het achterste, opperste, en middelste deel van 't scheen-been: hy is ook verdeeld in vier peezen, doorborende den eersten, den tweeden, den derde, en den vierden slag-order.

(e) *Na-haalders*: de (f) *vier inwendige tusschen-beenige*.

(g) *Afbaalders*: de (h) *vier uitwendige tusschen-beenige spieren*, die zo als in de handen gelegen zyn.

De Spieren
van de grooten
Toon.

CCCLIII. De (i) *eigene spieren* van den grooten Toon, zyn zeven.

Den eersten, den (k) *lange uitstrekker*: zyn oorspronk van voore van 't middelste gedeelte van de tusschen-beenige band, en kuit-been; einde, in den eerste en tweede slag-order.

Den tweeden, den (l) *korte uitstrekker*: het begint 't opperste en voorste deel van 't hiel-been einde, op den zelve plaats met de voorgaande de *.

D

(a) Flexores phalangerum primarum. (b) Lumbricales quatuor. (c) Musculus perforatus. (d) Musculus perforans. (e) Adductores. (f) Interossei interni quatuor musculi. (g) Abductores. (h) Interossei quatuor musculi externi. (i) Septem musculi proprii pollicis. (k) Extensor longus. (l) Extensor brevis.

* Deze twee Spieren zyn dikwils eenen Spier, eindigende tweehoornig of in twee Peezen.

Den derden, de (a) *lange buiger*: het begin, het agterfte deel van 't kuit-been; einde, het onderfte deel van de laafte flag-order.

Den vierden, de (b) *korte buiger*: het begin, het middelste beitel-beentje; einde, in de twee zaad-beendjes van de groote toon: die aan des zelfs eerfte flag order door banden vervoegt worden.

Den (c) *afhaalder*, of (d) *voet-fool-fpier*: het begin: de inwendige zyde van het hiel-, en het fcheep-beentje; einde, de binnenfte zyde van de groote toon, in het binnenfte zaad beentje*.

De (e) *naar-baalders*: (namentlyk naar de andere toonen.)

De eerfte, de (f) *tegen-voets-fool fpier*: 't begin, het derde Bytel beentje, het einde, 't buitenfte Zaad-beentje*.

De tweede, de (g) *dwerze*: het begin, 't vierde Been van den Na-voet; het einde, naaft de voorgaande. Deze Spier fchynt ook de Toonen eenigzints naar elkanderen te halen.

CCCLIV. De eigene Spier van de *kleinfte toon*, De eigen Spier van de kleine Toon.

Den (b) *eigen afhaalder*: zyn oorfpronk, het buitenfte deel van 't Hiel-been, en 't vyfde Been van Na-voet, dat de kleinste Toon ondersteunt; het einde, 't buitenfte deel van de eerfte Slag-order. Nog door dien deze Toon van de andere niet afgehaalt worden, neemt hy eerder 't werk naar van een Buiger.

(a) Flexor longus. (b) Flexor brevis. (c) Abductor. (d) Adductor. (e) Adductores. (f) Authitenar. (g) Transversalis. Abductor proprius.

* Wy noemen hier de uitwendige zyde, dewelke gelegen is naar de andere Vingeren; waar uit men ligt kan afnemen wat hier de inwendige is; want andere verwiffelen deze.

De (a) Beschryving der Klieren

Wat de Klier
beschryving
is.

CCCLV. **A** *Denologia*, is een beschryving der Klieren, die de Grieken *Adenes*, en de Latynen (b) *Glandulae* noemen; naar de gedaante der Klieren van de (c) *Eike boomen*, die zommige ge-
ken.

De bepaling
der Klieren
is moeye-
lyk.

CCCLVI. De deelen, aan welke de oude naam van (d) *klier* hebben gegeven, al schryft zy met zo een verscheide afbeeldzel, grootheid en koleur zig vertoonen, worden nogtans van 't ge-
lykt gekent: maar een beschryving derzelver te geven, overeenkomende aan een bescheidene bepaling van alle waren Klieren bevat, en aan andere deelen gemeen is, die de ouden, zo wel in de naam, als in de zaak, hebben gewilt onderscheiden te worden van de Klieren, en aan welke zy een andere naam hebben gegeven, is een zaak zo moeyelyk, dat de munteufte, en vernuftigste Mannen dat tot nog toe niet hebben kunnen uitwerken.

Daarom is
het van veele
overgesla-
gen.

CCCLVII. Want veele geleerde Ontleeders onder dezen zommige, die, gelyk men zegt, zonderlyk van de Klieren hebben geschreven, getragt hun natuur heel nauwkeuriglyk uit te leggen, en te verklaaren, hebben (zonder twyfel, om de moeilykheid van de zaak,) geen bepaling, of klare beschryving der zelve gegeven: want door zy zelfs gemaakt hebben, dat 'er veele verwerringen in 't verhaal der Klieren zyn voortgekomen.

Van andere
is het onvol-
maakt ge-
schiet.

CCCLVIII. Dog andere, die stoutter zyn geweest en getragt hebben eenige (e) *bepaling* te geven, verschillen zo veel van elkanderen, en hebben dikwils zo onvolmaakt en (f) *onbescheiden* voortgebragt, dat zy of met de Klieren, die van ic

(a) *Adenologia*. (b) *Klieren*. (c) *Glandes quercinz*, *Glandulae*. (e) *Definitio*. (f) *Inadæquata*.

nogtans voor zodanige erkent worden, niet o-
een komen, of andere deelen met de Klieren
nengen, die nogtans zodanige niet zyn: gelyk
breder in een verhandeling *van de ware bena-*
van een Klier, alhier onder myn bestier en op-
, 't voorledene Jaar gehouden, getoont is.

CCLIX. Want die de Klier willen bepalen, ^{Eerste be-}
een (a) *rond-deel*, enz. deze sluiten de (b) *Al-* ^{wys.}

klier, de grootste, en de voornaamste der Klie-
it; dewyl deze met geen gedaante minder over een
t, als met een ronde, en nogtans altyd voor
Klier gehouden is geweest. Aldus zouden ook
(c) *Zwarte-gal doosjes*, (d) *Oor-klieren*, en ande-
it het getal der Kieren uitgeschrapt worden:
nogtans ook van alle tyden (e) *Klieren* zyn
eest, en genaamt geworden.

CCLX. Andere hebben gezegt, *dat de Klier* ^{Tweede be-}
week, *los*, en *sponfiagtig deel is*, enz. Maar ^{wys.}

hebben voor eerst Klieren, die niet week, los
sponfiagtig zyn; maar die hardagtig, vast en in
gedrongen worden waargenomen. Daarenbo-
zynder andere deelen, die ook zagt, los en
gieus zyn, gelyk, de (f) *Longen*, 't (g) *Vet*, en
re, en daarom met de Klieren zouden ver-
gt worden.

CCLXI. Zommige hebben de Klier genoemt ^{Derde be-}
(b) *bloed-stolzel*, of een *week*, *los* en *sponfiag-* ^{wys.}

lees. Dog of deze de Klier beter hebben bepaalt,
de voorgaande, kan uit het voorzeide ligt ge-
leelt worden: want deze bepalingen zyn on-
evig aan die zelve gebreeken, die wy al reets
en aangewezen.

CCLXII. Veele, die gezegt hebben de Klier ^{Vierde be-}
bestaan, *uit een Verzameling van alle zoor-* ^{wys.}

van vaten, of een deel te wezen uit een ver-
eling van Vaten zamengesteld, hebben gemeent;
beste de eigenschap en bepaling der zelve uit-
rukt te hebben. Maar waarlyk zyn alle de de-

Q 2

len

(a) Pars globosa. (b) Pancreas. (c) Capsulæ atrabilaris.
Parotides. (e) Glandulæ. (f) Pulmones. (g) Pinguedo:
Parenchyma.

len van 't Menschelyke Ligchaam, indien men nauwkeuriglyk onderzoekt, niet een verzameling van alle soort van Vaten? zo dat deze bepaling in allen deelen aan de Klieren voegt, nogte gegeven kan worden.

Vyfte bewys.

CCCLXIII. Andere hebben het onderscheid van Klieren, van d'andere deelen, daar in gezocht, zy ze genoemt hebben, een (a) *Verzameling van Vaten*, met hun eigen *Vlies omwonden*. Maar vraag, of dit zelve in de (b) *Longen*, (c) *Hert*, (d) *Sieren*, (e) *Vliezen*, en andere deelen van de Klieren zeer veel verschillende, niet tegenwoordig een te vinden is? welk zozynde, kan dit waarlyk tot de bepalinge der Klieren niet genoeg zyn.

Zesde bewys.

CCCLXIV. Zommige, ja veele, hebben gezegd dat alwaar een (f) *Afscheiding*, aldaar ook (g) *Klier* is: en derhalven hebben ze niet van maakzel, of van de oorzaken; maar van 't gebruik of bediening, en van de gevolgen, gelyk men aan de bepaling der Klieren willen zoeken.

Maar, voor eerst zien wy *Afscheidingen*, en zeer groot, zonder hulp of tusschen-koming van Klieren in 't ligchaam geschieden: want wie is 'er, niet weet, dat de (h) *Ghyl* in de (i) *Darmen* de *Vuiligheden* word afgescheiden, zonder hulp van de Klieren, alleenelyk door de (k) *opflorpe mondjes* der *Melk-vatens*. Aldus word ook het in de blaasjes of zeer dunne *Vliesjes* van 't *Vlies* gescheiden, alwaar geen Klieren kunnen zien of vertoont worden. In tegendeel hebben Klieren, van ieder een voor zodanigen gehouden van dewelke het nogtans onzeker is, of zy iets afscheiden. Want wie kan waar maken, dat (l) *Pyn-appel klier*, (m) *Slym-klier*, (n) *zwarte Cindoesjes*, de (o) *Borst klier*, (p) *Strotten-hoofst-klieren* en de (q) *Long-pyps klieren*, enz. iets afscheiden.

(a) *Congeries vasorum propria membrana inclusorum.*
Pulmones. (c) *Cor.* (d) *Musculi.* (e) *Membranz.* (f) *Secretoria.* (g) *Glandula.* (h) *Chylus.* (i) *Intestina.* (k) *Orificia absorptoria.* (l) *Glandula pinealis.* (m) *Glandula pituitaria.* (n) *Cistula atribiliaria.* (o) *Thymus.* (p) *Glandula thyroidea.* (q) *Bronchiales.*

worden nogtans voor ware Klieren van
er gehouden. Ja om dat de ouden zekere dee-
Klieren hebben genoemd, alhoewel zy niet heb-
geweten, dat deze iets afscheiden, (gelyk hun
van allen, tot aan de voorgaande Eeuw, is on-
ent geweest) zo volgt hier uit, *dat de Ouden*
Klieren niet om 't gebruik, maar om andere re-
en of hoedanigheden, alzo genaamt hebben: voegt
by dat het gemeen, nog op heden de Klieren
hun gestalte alleen onderscheit, alschoon het
zelfs gebruik onbewust is. Derhalven konnen zy
andere teekenen gekent worden.

CCCLXV. Andere, wanneer ze in een (a) te-
natuurlyke stant, in de (b) *Ligchamen*, en gestor-
e, door (c) *Waterzugt*, of andere zware Ziek-
i, eenige (d) *rond-agtige Ligchamen*, of liever
Ziekelyke knobbels, (f) *Pap-gezwellen*, (g) *Spek-*
wellen, (h) *Hagel-gezwellen*, *aard-achtige* of
a-steen-agtige vergaderingen, in een gedrongen,
le gedaante van Ballen, hebben gevonden, in
Lever, Milt, Herzenen, Buik-vlies, Harte-
je, enz. hebben zy terstond hier uit beslooten,
deze Gezwelletjes of Lighaamtjes, om dat
Rond-agtig scheenen, waaragtige Klieren te
zen: en derhalven dat deze ingewanden in de Na-
rlyke staat, uit zodanige Ligchaamtjes, of uit
re en ontelbare Klieren bestonden.

CCCLXVI. Waar op ik antwoorde: eerstelyk, dat
e rondagtige Ligchamen in de gezonde Lig-
men niet worden waargenomen, ten minsten dat
gemeenlyk ontbreken: en derhalven dat zy eer-
uitwerkzels zyn van de oorzaken der Ziektens of
stilstant van aardagtige, dikke, en Slymagtige deelen,
e alderkleinste Vaatjes, die daar naar diergelyke Bol-
es verbeelden. Want al het geene men voor natuur-
en gewoonelyk houd, moet niet alleen in de te-
natuurelyke staat, maar ook in de gewoonely-

Q 3

ke

) Status præternaturalis. (b) Corpora. (c) Hydrops. (d)
puscula sphaeroidea. (e) Morbosa tubercula. (f) Athero-
sæ. (g) Steotomata. (h) Grandines.

ke en natuurlyke blyken: want anders worden
geweldig bedrogen. Want hoe dikwils zyn
Slag-aderen en Vliezen hier en daar in 't Ligchaam
niet Kraak-been-agtig, ja been-agtig waargenom-
en word hier uit met regt besloten, *dat de natu-
lyke gestaltenis van de Slag-aderen en Vliezen, Kraak-
beenig of been-agtig is?* waarlyk gansch niet. Nogte z
hebben nooit niet genoeg bewezen, dat zodan
Rond-agtige Ligchaamtjes eerder Klieren zyn, als
zwellen, voortgebragt uit eenige tegen-natuur
oorzaak.

Agte be-
wys.

CCCLXVII. Andere wederom hebben in de
ver en Nieren tegen-natuurlyke blaasjes gevonden
en hier uit willen zy goet maken dat deze de
waarlyk Klier-agtig zyn. Maar eerstelyk, deze
vallen zyn wederom volkomentlyk Tegen-natuur
en ongewoonelyk geweest: die gevolgelyk, om dat i
gezonden, dat zelve niet word gevonden, niet ger
zyn om 't zelve in de gemeene stant te bewaarheden
welk deze deelen zig heel anders vertoonen. Daa
boven, hebben de Ouden *nooit de blaasjes Klieren*
naamt, zo dat 'er een verwerring van namen en
woorden-stryt zoude voortkomen, indien wy n
Blaasjes wilde Klieren noemen. Eindelyk vraag ik, w
om zy uit deze waarnemingen niet liever besluiten, d
Lever en Nieren vlies-agtig zyn, als klier-ag
Want niemant heeft tot nog toe de Long, in de
tuurlyke stant zelf uit Vliesjes bestaande, daa
Klier-agtig willen noemen; maar zy hebben alle
na regt, een Schuitje een *Schuitje* genaamt, en
vliesig is, vliesagtig. Ook is het Eyernest tot nu
onder de Klieren niet getelt, schoon klaarlyk in 't z
Vliesjes worden gevonden. Zo dat ik verwondert
dat eenige dusdanige waarnemingen zo hoog geagt
ben, dat zy daarom de zelfstandigheid der Ni
(die nogtans van *Ruysch* op de aangehaalde p
zen Vers 219. gants *vaat-agtig* is vertoont, en c
't gezigt zelfs dusdanig bevonden word) gants K
agtig te wezen, ontwyfelbaar gewild hebben:
nogtans aan myn om deszelfs Klier-agtige zelf
digheid te bevestigen, om de gezegde redenen, i
schynen toe te brengen. Ziet Aanmerk. (29 *)

CCCLXVIII. Zommige Voorstanders van de ^{Tegenwer-}waren Klieren werpen alhier wederom tegen: ^{ping.}stelyk, dat *Vaat-agtig* en *Klier-agtig* niet en verscheelt: want, al wat *Klier-agtig*, ook *Vaat-agtig* is; en op daar en tegen, dat al wat *Vaat-agtig* is, ook *Klier-agtig* moet genaamt worden. Dog op deze tegenwerping antwoorde ik, dat de deelen alzo worden verwert, die men moet onderscheiden: dewyl men uit deze reden moest stellen, dat het 't geheele ligchaam uit zuivere Klieren bestaat: 't welk tegens deelen is; zo dat dit gevoelen aan de geene, die nauwkeurig spreken, en onderscheidentlyk van de deelen oordeelen willen, niet kan behagen, om dat een groote verwerring in de Ontleed-konst inde voortbrengen.

CCCLXIX. Daarenboven bevestigen zommige ^{Tweede Te-}het *Malpighius*, dat in elke *Klier*, een zakje of ^{genwerping.} *Blasje* is, gevoegt tusschen de uiteindens der Slagaderen, aderen en uitlozende buizen, welke van een tegennatuurlyke oorzaak verwydert zynde, de Blaas zichtbaar worden. Maar behalven, dat veele in de vermaardste Ontleders dit gevoelen, als niet bevestigd zynde, tegenspreken, (dewyl in de gezonde stand zelfs de Klieren, veel min hunne Blaasjes, als by voorbeeld in de bast-agtige zelfstandigheid der Herzenen, niet kunnen gezien worden.) verzeker ik, dat de kleinste *Vaatjes* op gelyke wyze gemakkelijk kunnen in *Blaasjes* verandert worden, gelyk zodanige in de (a) *Moederkoek*, geheel vaat-agtig, in de Longen, oppervlakte van de Luiten, Oogen, en in andere deelen, alwaar geen Klieren zyn, of ook niet kunnen getoont worden, zowils zyn waargenomen. En derhalven dat zelve in de Nieren, Lever, Herzenen, enz. kan gebeuren. Maar door dien het de pligt niet is van een Ontleder iets te zeggen, maar te vertoonen, zo men ook die dingen niet voorzeker aan te nemen, die nooit in de gezonde Ligchamen gevonden worden. Want in de tegennatuurlyke stant worden op veel wangedrogten en aftrekkingen van de natuur voortgebracht, dat de geene, die uit de tegen-

(a) Placenta uterina.

natuurlyke gefeltheit, de natuurlyke willen afcheiden, zeer ligtelyk kunnen dwalen.

De Affcheidingen kunnen zonder Blaasjes geschieden.

CCCLXX. Daarenboven weten wy overvloedig, dat de affcheidingen zonder zodanige tusschengevoegde Blaasjes niet alleen kan geschieden, maar ook in veele deelen alzo volbragt word. Want om niet te spreken van de affcheiding van de Chyl en 't Vet, en schoon wy een Blaas verzinnen in eenige byzondere Klier, door welk de uiterste Slagaderen en Aderen verstrooit zyn, en in welke gelyk zy willen, de uitlozende Buis begint: al dan zoude de Blaas nogtans tot het werk van de affcheiding niets toebrengen, maar alleenlyk 't werk van een ontfangen waarnemen. Want wanneer wy dat Vogt aanmerken, dat in de Blaas of uitlozende Buis reeds onderstelt word te wezen, zo weten wy ook, het al afgescheiden te zyn, en aldaar eindelyk niet afgescheiden te worden. Uit de Aderen (ten zy de Lever, alwaar de Poort-ader 't werk van een Slag-ader doet) geschiet 'er geen Affcheidinge: om dat zy 't Bloed weder voeren uit welk de Affcheiding volbragt is: zo dat dit in de Slag-aders nootzakelyk moet geschieden voornamentlyk in de zydeyke Buisjes, die uit de zyden van de alderkleinste Slagadertjes voortspruiten, misschien op dezelve wys, gelyk wy de Chylvaten uit de zyden van de Darmen zien voortkomen. Ende op deze manier begrypen zy de Affcheidingen in de Herzenen, Nieren, Lever, Ballen, Huit, en andere Vliezen, ja ook in de Klieren zelf te geschieden. En nademaal de Natuur gewoon is in zyn werkingen zeer eenvoudig te wezen, en de Blaasjes of niet gezien worden, of indien zy 'er zyn, eerder 't werk van ontfangen als dat van Werktuigen der Affcheidinge volbrengen: hierom oordeel ik, dat deze verzekerde manier van Affcheiding, ontleent van de bekende Affcheidinge der Chyl, voor de reets onzekere manier van

Men moet het Vaat ag-regt moet gestelt worden.

zige en het klier-agtige ouderfcheide.

dea.

CCCLXXI. Derhalven, die de dubbelzinnigheden, met de hier uit voortkomende dwalingen willen vermeiden, en zo veel 't doenelyk is, we-

nenien

emen: die moeten *het Vaatagtige en Klieragtige* niet voor een en dezelve zaak houden, maar behooren ze ook door de benaminge, gelyk die deelen zelf door hun gedaante, gestalte en op 't gezicht, te onderscheiden: en derhalven is het niet geoorlooft de ingewanden, die door 't Oog, inspuisingen, of Vergrootglazen, Vaat-agtig worden waargenomen, en in welke geen onderscheide rond-agtige Ligchamen, met een eigen Vlies besloten, worden gezien, een ongevoeggelyke, of vreemde naam te geven; Maar moet het Vaat-agtige, met zyn naam *Vaat-agtig*; het Klier-agtige, *Klier-agtig* genaamt worden: want alzo zullen de dubbelzinnigheid en de verwerring dezer deelen, die in de Boeken van de nieuwste Schryvers zyn, vermeit worden.

CCCLXXII. Maar indien men nu vraagt, wat Klier-agtig is? of wat Klier moet gezegt worden? Antwoord ik, dat, dewyl de nieuwe Schryvers, gelyk uit het reeds gezegde blykt, hier in niet overeenkomen, men eerstelyk behoort aan te merken, *wat de Oude, Klieren hebben genaamt*; en daar na, waarom zy dezelve alzo hebben genoemd. Het eerste overwegende, vinden wy dat zy de Pyn-appel, Slym-, Oor-, Kaak-, Strot-, Strot-Kraak-beens-, Borst-, Al-vlees, Darms-scheils, Oxels-, en Lies-Klieren, enz. Klieren genaamt hebben. En derhalven deze, of andere diergelyke deelen, die mogelyk aan haar niet zyn bekend geweest, ook in 't toekomstige Klieren moeten genaamt worden: want wy al dus uit het gekende en bekende tot de wetenschap van 't onbekende en onzekere geleid worden.

CCCLXXIII. En wat het laatste aangaat, *waarom zy deze deelen (Vers 372.) Klieren genaamt hebben*, het is zeker, dat de Ouden dit, *om haar ronde of rond-agtige gedaante, niet gedaan hebben*; anders zouden zy de Alvlees-, Borst-, en andere Klieren onder hun getal niet gestelt hebben. Nog ook niet *om de weeke, los-artige, en sponsieuze zelfstandigheid*: want zy anders de harde en zamengedrongene Klieren uit 't getal derzelve zouden hebben uitgezonderd, en 't Vet, ende Longen, hebbende een weeke,

Wat door de Ouden, Klieren genaamt zyn.

Waarom zy zekere deelen Klieren genaamt hebben.

ke, losse, en sponsieuze zelfstandigheid, onder het getal gestelt hebben. Ten derden, sy hebben ook niet o 't gebruik of afscheiding de deelen Klieren genaamt, om dat zy onkundig waren dat de Klieren iets afscheiden, dewyl dat gebruik eerst in de voorgaande Eeuw aan zommige is bekend geworden. Maar dat en tegen hebben zy de ingewande, van de welke zy zekerlyk wisten, dat ze iets afscheiden, gelyk de Lever, Nieren, en de Ballen, nooit voor Klieren geagt. Daarenboven hebben zy de Milt geen Klier genaamt, al schoon zy hebben gemeent dat ze de zwarte Gal scheiden. En derhalven schynen die dwalen, welke gelooven, dat van 't werk der Afscheiding de deelen Klieragtig genaamt moeten worden, dewyl also de deelen tegens de meening en gewoonte der Ouden, Klieren zoude moeten genaamt worden, die thaus andere namen van haren hebben gekregen; en daarentegen, zoude zommige deelen, die zy Klieren hebben genaamt, heden geen Klieren wezen, om dat wy niet weten, of ze iets afscheiden, gelyk de Schild- Krakebeens Klieren, Longe-pyps Klieren, en anderen.

Om een zekere gestalte of gedaante.

CCCLXXIV. Derhalven is 't zeker, dat de Ouden zommige deelen van ons Ligchaam, om een byzondere gestalten, of eigene uiterlyke gedaante zonder opmerkinge of op 't inwendige maakzel, of op 't rond-agtig Afbeeldzel, of op 't gebruik der Klieren hebben gezegt: zo dat, dewyl het ons niet geoorloft is, nog ook, om de vrees van de verwarring, niet voordeelich is, de Oude namen te veranderen, of de benaming van Klieren aan zodanigen deelen te geven, die al te veel verscheiden zyn, van de geene, die zy also hebben genaamt: hierom kan de naam van klier aan geen deel (alschoon 't diergelyk inwendig maakzel, of diergelyk gebruik heeft, als zommige Klieren hebben) te regt toe ge-eigent worden, als aan zodanigen die te gelyk een diergelyke uitwendige gedaante of dat byzondere gestel bezitten, om welk zy eerst tyds en eerstelyk also zyn genaamt geweest, en nog heden van 't gemeen aldus genaamt worden.

CCCLXXV. Wat nu eigentlijk een Klier is, Wat een Klier is. hoe zy best word bepaalt, zullen wy alhier niet verhaalen, om dat wy reeds (Vers 33.) de bepaling der zelve uit deze Grondregel gegeven hebben: zo dat, zy nu beter als eertyds, indien onder voor-oordeel de saak word overwogen, en andere deelen kunnen onderscheiden worden.

CCCLXXVI. Dog eenige zullen zig misschien verwonderen, waarom ik, om de zelve te onderscheiden, Waarom men hier tot de gestalte zyn toevlugt moet nemen. tot een byzondere (a) *gestalte* myn toevlugt heb genomen: dog ik denk, dat zy van hunne verwondering zullen ophouden, wanneer zy zullen overwegen, dat'er tot nog toe geen andere zekere teekenen of byzonder onderscheit van de Schryvers tot nu toe zyn gegeven, nogte hebben kunnen gegeven worden: en dat ik daarom genoodzaakt ben geweest, deze gestalte te hulp te roepen. Want dewyl de (b) *Kruitekenders*, gelyk het blykt uit zeer veele voorbeelden by de *Rai en Tournefort*, dikwils gedrongen zyn tot het eigen gestel van de kruiden over te gaan, wanneer zy 't (c) *geslagt* der zelve anders niet kunnen bepalen of beschryven; en dat dit aan haar geoorloft is: waarom zal dit zelve ook aan de (d) *Ontleders* in zodanig een geval niet geoorloft zyn, alwaar een volkomen bepaling of beschryving niet kan gegeven worden? dog dit gevoelen dringen wy niemand op; maar zoo draa iemand een zodanige beschryving zal geven, door welke de klieren zonder hun byzondere gestalte, van de andere deelen kunnen onderscheiden worden, en die aan alle (e) *klieren* gevoegelyk is, dan zullen wy een beter gevoelen niet weygeren aan te nemen.

CCCLXXVII. En indien men vraagt; *Wat is deze byzondere gesteltenis in de klieren?* Wat deze gestalte is. antwoorden wy, die byzondere zamenvlegting der vaten, waar van zodanige gedaante voortkomt, waar door zy met de eerste aanschouwing van de Spieren, Vliezen,

(a) *Habitus.* (b) *Botanici.* (c) *Genus.* (d) *Anatomici.* (e) *Glandular.*

zen, Vaten, en van d'andere deelen van 't ligehaa
word onderscheiden: welke gestaltenis of gedaante n
met woorden kan beschreeven worden; op dezel
wys, gelyk de kruid-kenders de gestaltenisse van
mos, alschoon het een zeer gemeen kruit is, m
woorden niet kunnen beschryven, als getuigt de
Hoog-geleerden *Rai, Meth. Plant.* pag. 6. en no
tans, zo wel van geleerde als van ongeleerde, v
zyn eigen gestaltenis ligtelyk word gekent, en v
andere planten onderscheiden.

Wat men
voor een
Klier moet
houden.

CCCLXXVIII. Derhalven wat deel ook van
Ouwden een klier is genoemd, of dat de zelve gestal
heeft als die deelen hebben, die de *Ouden* klieren
hebben genaamt, zulk een erkennen wy voor een w
re klier, en oordeelen dat dezelve voor zodanig mo
worden gehouden. Dog wat voor een deel die g
staltenis niet heeft, oordeelen wy uit het getal d
klieren geslooten te moeten worden. Dog alhier mo
men aanmerken, dat de *Ouden* niet alleen de groot
klieren voor zodanige hebben erkend; maar oo
de kleine klieren, byzonderlyk die van 't (a) *darm
schyl*, onder welke zeer kleine zyn: die ook va
yder uit het gemeen nog klieren genoemd worden
Hier om in wat plaats grootte of kleindere dee
len voortkomen, bezittende de gelykenis of die ge
staltenis, die de deelen van de *Ouden* en 't gemeen
klieren genoemd hebben, deze moet men voor klie
ren erkennen.

Wat men
niet voor
een Klier
moet hou-
den.

CCCLXXIX. En uit dezelve redens moet men
uit het getal der klieren uitwissen: *Eerstelyk* d
(b) *bast-agtige zelfstandigheid der herzenen*: om da
'er niets in word gezien, nog met bloote, nog
niet (door vergroot-glaazen) gewapende oogen, da
aan de gedaante van de alderkleinste klieren, vee
minder aan hun gestaltenis gelyk is: voornamentlyk
dewyl de inspuitingen hebben geleerd, dezelve ui
zuivere vaatjes te bestaan. Het zelve moet men
gevoelen van de (c) *lever*, (d) *milt*, (e) *nieren*, en
(a) *bal*

(a) Mesenterium. (b) Substantia Corticalis cerebri. (c) He
pat. (d) Lien. (e) Renes.

(a) ballen ; in welke ik en veele andere alder-uitantenste Ontleders niets hebben kunnen vinden, het gestel van klieren heeft ; maar daar worden er al overvloedige vaatjes in de zelve waargenomen. Zoo dat deze ingewanden beter (b) vaat-agtig, als (c) klier-agtig worden genoemd, om dat zy jaarlyk vaat-agtig zyn, en hun alzo een wettig naam word gegeven. Dog aldermeest verwonder myn, dat'er veele, om de gefwellen zomtyds in zieke ligchamen in de milt gevonden, ook de milt klier agtig bevestigen te wezen : daar nogtans milt niets afscheyt, en derhalven zekerlyk geen klieren vereist. Indien de Ouden dit gedaan hadden, die de afscheiding aan de zelve, schoon ten recht hebben toe ge-eigent, waar hun dit ligtker toe te geven. Dog dewyl dat heden gehiet, terwyl zy over-een-komen, alhier geen afscheiding te geschieden, om dat de milt van uitloopende buizen ontbloot is : zoo en begryp ik niet, tot welk gebruik de klieren hier moeten wezen : ornamentlyk, dewyl alles, 't welk zy aan deze klieren willen toeschryven, uit de vaatjes alleen, makkeliker en beter kan uitgeleid worden. In de nieren uit een (d) mensch, (e) varken, (f) koey, (g) kalf, (h) hond &c. of vers of geboekt verbryzelt worden, verthoont zig de geheele vaat-agtige zelfstandigheit, even gelyk haar inwenge, gants vaat-agtig of buis-agtig te wezen ; dog de ronde ligchaamtjes uit welke zy bevestigen datze bestaan, heb ik nooit kunnen ontdekken. Zo zyn ook de (i) ballen in 't geheel vaat-agtig. Ook zyn in 't (k) borst-vlies, (l) harte-zakje, (m) buik-vlies, (n) scheede-vlies geen klieren, maar altemets alleenlyk tegen-natuurlyke kleine gefwellen.

CCCLXXX. De Schryvers hebben zeer veele onderscheidentheden van klieren verzonnen : uit welke

verscheidenthedens der Klieren,

(a) Testes. (b) Vasculosa. (c) Glandulosa. (d) Homo. (e) Ursus. (f) Bovis. (g) Vitulus. (h) Canis. (i) Testes. (k) Membrana pteura. (l) Pericardium. (m) Peritonæum. (n) Tunica vaginalis.

welke wy alhier eenige weinige, en die wy ac-
ten genoeg te wezen, zullen ophalen. Wy ver-
deelen deze eerstelyk, in (a) *Enkelde*, die andere
(b) *ronde* noemen, bestaande uit een eenig rond-
agtig en in zyn Vlies beslootene Ligchaam; en
(c) *zamengestelde*, of (d) *opgehoopte*, die uit zeer
veel kleintjes in een gemeen Vlies besloten, wor-
den zamengesteld. Ten tweeden, verscheelen zy
(e) *hardigheid*: dewyl zommige hard-agtig zyn
zommige week-agtig, voornamentlyk deze, die in de
Gelederen der Beenderen gevoegt zyn. Ten derden
in (f) *Coleur*: zynde de meeste van een Vleesch-
koleur, andere veel rood-agtiger; zommige geel-
agtig; zommige geheel zwart-agtig. Ten vierden
in *Gedaante*: de meeste zeer rond-agtig, en zom-
me als Akers, en veele van deze rond-agtige ge-
daantens zeer verscheelende: Gelyk de (g) *Alveolen*
(h) *Borst-*, en (i) *Strot-klier*, enz. Zommige heb-
ben ook de naam ontfangen van hun gedaante
gelyk de (k) *Pyn-appel-*, (l) *Geerst-*, en (m) *Kee-
klieren*, van de Barbaren (n) *Amandelen* genaamt.
Ten vyfden, verscheelen zy in 't gebruik: waa-
van daan zommige (o) *kwyl-klieren*, (p) *Snot-kli-
eren*, (q) *Wey- of Water-klieren*; andere (r) *Slym-
klieren*, (s) *smeer-klieren*, (t) *Oor smeers-klieren*
(v) *Traan-klieren*, (w) *Slym-klieren*, enz. gewoo-
nelyk genaamt worden. Ten zesden, in de plaatsing: om
wiens verscheidentheid, (x) *Oor-klieren*, (y) *Kaak-
klieren*, (z) *Schild kraake-beens-klieren*, (a) *Tong-
klieren*, (b) *Verhemelt-klieren*, (c) *Lip-klieren*, (d)
Strot-klieren, (e) *Nek-klieren*, (f) *Oxel-klieren*
(g) *Lendens-klieren*, (h) *Lies-klieren*, (i) *Darm-kli-
eren*

(a) Simplices. (b) Conglobata. (c) Composita. (d) Con-
glomerata. (e) Consistentia. (f) Color. (g) Pancreas. (h)
Thymus. (i) Thyroidea. (k) Glandula pinealis. (l) Glandula
miliares. (m) Tonsillae. (n) Amygdalae. (o) Salivales. (p)
Mucosae. (q) Lymphaticae. (r) Mucilaginosae. (s) Sebaceae
(t) Ceruminosae. (v) Lachrymales. (w) Pituitariae. (x) Paroti-
des. (y) Maxillares. (z) Thyroides. (a) Linguales. (b) Pa-
latinae. (c) Labiales. (d) Jugulares. (e) Cervicales. (f) A-
millares. (g) Lumbares. (h) Inguinales. (i) Intestinales.

z, (a) *Scheils-klieren*, en (b) *Niers-klieren* worden
 naamt. Dus worden zy ook *van de plaatsing*
 (c) *afgezonderde*, of (d) *verzamelde*, voornament-
 k in de Darmen genaamt. Ten zevende, dat de
 klieren ook verscheelen in groote, is aan ieder zo
 kent dat ik het niet nodig agte, het door woor-
 en aan te wyzen.

Van de Klieren in 't byzonder.

CCLXXXI. **L**Aten wy nu in 't byzonder De Klieren
binnen in 't
Bekkeneel. eens beschouwen, wat voor de-
 en in 't getal der Klieren met regt kunnen ver-
 t worden: en voor eerst in 't hoofd. Indien hier
 mand 't geheele Brein wil voor een groote Klier
 ouden, om dat het *Hippocrates* om wat gelykenis
 t ook wezen mag, *een Ligchaam gelyk aan de*
klieren, heeft genoemt *, zal ik deze niet veel
 genstaan; alshoon de volgende Ouden dat niet
 ebben opgevolgt. Maar dat de Bast-agtige zelfstan-
 gheid deszelfs uit ontelbare kleine Klieren of
 ond-agtige Ligchaamtjes, gelyk *Bidloo* heeft afge-
 kent †, te bestaan, is van 't gevoelen van *Hippocra-*
tes en de beschouwing der Oogen zeer verscheelen-
 e. Nogtans worden in de Groeven van 't harde
 erzen-vlies, en naast aan de zelve, kleine Klier-
 es gevonden, beschreven van *Pacchionus* *. Daar
 a boven moet in 't Brein de (e) *Pyn-appel klier*
 (Vers 270.) voor een Klier gehouden worden:
 a onder de Herzenen, legt in de Paarde-zadel
 e (f) *Slym-klier*, van welke ziet (Vers 274.)
 og 't gebruik van alle deze Klieren is zeer on-
 eker. Dat 'er geen Klieren zyn in de Net-wy-
 ze

(a) *Mesentericz.* (b) *Renales.* (c) *Solitaria.* (d) *Congre-*
ta. (e) *Glandula pinealis.* (f) *Glandula pituitaria.*

* *Lib. de Glandulis.*

† *Anatom. Tab. X. Fig. 2. c.*

* *De glandul. conglob. durz matris.*

ze Vlegting, hebben ons de inspuitingen van *Ruyfch* en 't (a) gezigz zelfs geleert.

De Klieren
buiten in 't
Hoofd.

CCCLXXXII. Van buiten in het hoofd hebben wy de *oor-*, *kaak-*, *onder-tong-*, *tong-*, *lip-*, *verhemelt* en *mond-klieren*, verspreid door 't geheel vlies van de mond, beschreeven (vers 278.) ook de (b) *traan-klier*, eertyds den *ongenaumde* gezegt in 't oogshol (vers 276.) onder de oog-leden, de *was-* of *roet-klieren van Meibomius*, aldaar ook aangewezen. Dog van binnen in 't druif-bezied vlies van 't oog, alwaar zommige zodanigen stellen te wezen, worden 'er geen gevonden. Daar eboven komen hier te voren de (c) *amandelen*, in de *ragchen*, van de welken vers 284. de (d) *snot-klieren in 't slym agtig vlies der Neusgaten* Vers 286 en de (e) *oor-smeeers klieren*, in de *gehoor-we* Vers 287.

Van de
Strots
Schilts-gely-
ke Klier.

CCCLXXXIII. In den hals komt voornamenlyk de (f) *schilts-krauke-beens-klier*, als de grootste van den hals te vooren: die ik, om dat van *Verbejen* kwalyk beschreeven, en kwalyk afgeteekent is, in 't zevenden en acht hondertste tal van de dag registers, welke in 't kort zullen uitkomen naauw-keuriger heb beschreeven, en uit een menschen ligchaam, te gelyk met de *longe-pyps-kliertjes* in haar natuurlyke grootheid heb doen af tekenen. Alwaar ik te gelyk de aftekening van de *strot-klier* uit een jong kint heb bygevoegt. Dog dezeklier is eenvoudig in den Mensch, niet dubbeld vertoonende de gedaante van een gehoornde Maan met hoorens wederzyds naar om hoog uitstekende en met dezelve weerzyds zo wel aan 't *schilt-gelyke* en *ring-wyze kraak-been*, als aan de *flok-darm* gevoegt. Dog het middelste deel word aan 't onderste van de *strot*, en 't opperste deel van de *lugepyp* vereenigt.

't Gevoelen
van deze
van *Verclonius*.

CCCLXXXIV. Ik heb ook breeder in de voorezide dag-registers, van 't nieuwe gebruik, welk *Ver*

(a) Autopsia. (b) Glandula lachrymalis. (c) Tonfillæ. (d) Musosæ. (e) Ceruminosæ. (f) Glandula thyroidea.

cellonius*, deze Klier toeschryft, verhandelt: de-
l hy haar stelt, een (a) Nest van Worm eyertjes
zwezen, uit welk door de alderfynstebuisjes, wel-
s holligheden egter niet te zien zouden zyn, de
worm eyertjes, in deze Klier voort geteelt, in
Slok-darm, en van daar naar de Maag, om de
vens kragt, aan de Chyl in de Maag mede te
len, en de verteering te bevorderen, zoude door-
aten worden: en welke eyertjes in de tegenna-
relyke stant, dikwils in Wormen zouden over-
n.

CCCLXXXV. Dikwils heb ik deze zaak in de
enschelyke Ligchaamen onderzocht: en ook klaar
kende Vezels gevonden, met welke zy aan de
k-darm gehegt is, de Klier heb ik altyd hart-
ig en vast bevonden; maar ik heb nog eyeren,
ook geen holle Buisjes, in dezelve kunnen
dekken. Dog in deze laatste Winter heb ik in
Vrouwen Ligchaam, dat ik openbaar heb Ont-
d, deze Klier door een Vogt opgezwollen gevon-
d: waarom ik heb gehoopt, dat ik hier iets omtrent
zelfs gebruik zoude konne ontdekken. Om wel-
reden ik in 't agterste gedeelte zo wel de Logt-
als de Slok-darm heb geopent, op dat ik
holte behoorelyk zoude kunnen beziën: daar
heb ik die Klier met de handen eerst zagtelyk,
daar na sterker gedrukt, in hoop, dat 'er ee-
vogt, of in de Logt-pyp, of in de Slok-darm,
in beide te gelyk, zoude invloeyen; dog daar
geen drop Vogt in d'een nog in d'ander kunnen
reven worden: zo dat het myn nog twyffel-
ig is, tot welk gebruik deze aanmerkelyke Klier
nt, of in welk deel zy iets instort. Dog
wyl ik deze opgezwolle Klier doorsnee, om 't
wendigste deszelfs te onderzoeken, vloeiden 'er
meenigte klaar Vogt uit, 't welk vervult was
geel-agtige Bolletjes: die gelyk de alderkleinste
R drup-

Wat den Au-
teur heeft
waargeno-
men.

(a) Nidus ovulorum verminosorum. (b) Ovula verminosa.

In Dissert. de glandulis conglomeratis Æsophagi.

druppeltjes Oly op het water drevén. En of de Ligchaamtjes de eyertjes van *Vercellonius* zyn geweest of iets anders, durf ik niet bepalen. Evenwel oertusschen heb ik hier deze waarneming wilt aantekenen: want zy daar na aan de beproeving die men mogelyk nog zal in 't werk stellen, nig ligt zal kunnen geven.

Van de Krop
Strotten.
Loft, Logt-
pyp en Blok-
darms klie-
ren.

CCCLXXXVI. Behalven deze Klier worden verscheide Klieren hier en daar in den Hals, in tusschen-ruimtens der Spieren en in 't Vet waarnomen, verscheiden van groote en gedaante, van een onzekere plaatsing en getal, in 't voordeel, *Krop-klieren*, in 't agterste *Agter-hoofst* en *Nieren* genaamt: welkers gebruik ook niet bekend is. Gemeenlyk gelooft men dat zy onnen aan de Watervaten: dog tot wat einde, is onbekent. In 't *Strot-klapje* hebben *Ruyfch* en *Morgagnius* Klieren vertoont en afgetekent, gewy (Vers 259.) hebben aangewezen. In de voorre deelen van de Strot, en voornamentlyk by Spleet- en Kraak-beenen, als mede in de *Logt-pyp* worden van *Morgagnius* Klieren afgetekent (a), en deze gemeenlyk zo groot niet zyn, gelyk zy zyn geweest in dat Ligchaam, waar uit hy de zyn heeft afgetekent: des niet tegenstaande heb ik zeyt tyd klaarblykelyk genoeg gevonden. In de *Seldarm*, voornamentlyk in 't opperste deel deszelfs worden dikwils veele Klieren gevonden, die van *Valsalva* (b) afgetekent zyn. Dog ik heb die zomtijt nog grooter gevonden, en in 't midden van y wiert een gaatjen, gelyk een uitloozende Buis, sien, die ik afgetekent nog bewaare.

Van de Borst
klier.

CCCLXXXVII. In de Borst komt de *Borstklier* eerst te voorschyn, wiens beschryving wy hier ben gegeven (Vers 256.) en twee onderscheide Afbeeldzels deszelfs hebben wy vertoont in de volgende Tafel, in de 14, en 15 Afbeeldingen. In't Jaar 1700 zynder groote verschillen over deze Klier ontstaant tusschen

(a) Advers. Anat. I. Tab, 2.

(b) De aurè humana Tab, 5. Fig. 2.

chen *Bidloo* en *Verheyen*, dewyl *Bidloo* in een andere *Verhandeling van de Borst klier*, de be-ryving en afteekening dezer Klier van *Verheyen* r vinnig had tegengesproken: aan welke *Verheyen* t scherpelyk heeft geantwoord. Tegens deze heeft *Bidloo* een tweede *Verhandeling* ingebracht: welke e ook met een tweede antwoord heeft weder- . Dog dewyl *Bidloo* in plaats van 't wezent- e van de twist, voornamentlyk de *Schryf-styl* den andere heeft getragt te berispen, is 'er inig nut uit dit verschil voort gekomen.

CCCLXXXVIII. Daarenboven zyn in de Borst ^{De Longe-} *Longe-pyps klieren* aan te merken: welke ge- ^{pyps klieren.} pypse

egzaame aanmerkelyke Klieren zyn, in de groote deelingen van de *Logt-pyp* en *Longe-pypjes* ge- en (a), van een zwarte koleur, maar ook nog van onzeker gebruik. Tot nu toe heeft men ge- enlyk geloofd, dat deze Klieren een zeker *Vogt- theiden*, 't geene zy in de *Long-pypjes*, voor de *Vogtiging* en de *glat-making* derzelve, zoude uit- rten. Maar *Vercellonius* (b) wil, dat zy eerder een gt, dienende tot de *verteering*, door de zeer fy- *Buisjes*, naar de *Slok-darm* en *Maag* zenden. heb ook dikwils naar deze *Buisjes* gezogt, en ook tamelyke groote *Vezels*, van deze Klie- naar de *Slok-darm* uitgestrekt, gevonden: die er nooit zo groot waren, dat in dezelve zig ige holligheid heeft geopenbaart, of een *Paarde* t hebben doorgelaten, zo dat zy een nader on- zoek nodig hebben. Voor twee Jaren heb ik in Mannelyk *Ligchaam* in de grootste dezer Klie- een steen ontdekt, zo groot als 't uiterste lit den *Oor-vinger*: En in dit tegenwoordige Jaar een *Vrouw*, van myn geopent, heb ik 'er een, weinig kleinder, in dezelve Klier gezien.

CCCLXXXIX. By na omtrent 't vyfde *Wervel-* ^{De Rug-} *Wervel* ^{klier.} *Wervel* en van den *Rug* word een aanmerkelyke *Klier* gevon-

R 2 den,

a) Harum in situ & magnitudine naturali delineatio, in *A-* *merid. Cent. VII & VIII.* apparebis.

b) In supra citata dissertatione.

den, hangende aan 't achterste deel van de Slokdarm, van *Vesalius* en andere Ouden al afgeteekende beschreven, die zy plegen den *Rug-klier* noemen. Deze Klier word van een verscheidene groote waargenomen: dog heeft dikwils de groote van een Roomsche Boon of Amandel, en word zomtyd grooter, en ook zomtyds kleinder gevonden. Zelf ontbreekt hy by wylen, of is ten minsten klein, dat in weerwil van al de aangewende nauwstigheid, ik hem om zyn kleinheid niet heb kon vinden. Zomtyds worden hier ook twee Klieren gevonden: 't welk zommige willen gemeender wezen als maar een. Voor veele Jaren heb ik een Man Ontleed, die niets meerder had kon doorzwelgen van Spys of Drank, van wegen een zeker beletzel, dat hy niet in de keel, maar in de Borst gevoelden. In deze heb ik deze Klier tot groote van een Hoender ey vermeerderd gevonden, waar door de Slokdarm zo sterk wierd gedrukt, dat 'er niets meer door kon. *Verheyen* heeft dezelve oorzaak de Slokdarm geheelyk zamen groeit gevonden (a)

Deszelfs gebruik.

CCCXC. *Vercellonius* (b) stelt deze Klier ook geschikt te wezen tot de Afscheiding van een Vogt, en nende tot de verteering: het welk hy bevestigt door dunne Buisjes in de Slokdarm te worden uitgestort: dog dese Buizen heb ik ook tot nog niet kunnen ontdekken. Den Geleerde *Fantonus*, en andere, al voor *Vercellonius*, hebben vermoed dat deze Klieren een Slym in de holligheid van de Slokdarm afscheide, en schryft dat hy de *wegen* *zelven* in een Hond, in welke deze Klieren buitengewoonte waren uitgegroeit, niet alleen heeft zien, maar ook Wormen in dezelve heeft gevonden. Alzo verhaalt ook den Vermaarden *Magnius* (d), dat deze Klieren in de Honden dikwils swellen en beset worden, van zommige roode, lastige

(a) Anatom. Cap. de œsophagô.

(b) In eadem dissertatione.

(c) Anatom. Corp. hum. dissert. III. pag. 55.

(d) Adversar. Anatom. III. pag. 5.

lige en dunne Wormen: 't welk ook *Redius (a)* en *ericus (b)* bevestigen. En in zodanige gevallen ryft *Morgagnius*, dat de Buisjes in de Slok-darm worden open gevonden: maar dat als deze Klieren hun natuurelyke staat zynde, geen zichtbaarlyke zyn in een Hond, veel minder in een Mensch worden ontdekt. Dog waarom in deze Klieren dikwils wormtjes voortkomen: en of hier misschien zodanig nest van Wormtjes of Eyertjes, zyk als *Vercellonius* stelt, in de Schilt- Kraakens klier te zyn, is een zaek die verder onderzoek dig heeft.

CCCXCI. In de Buik worden veele Klieren ^{Buiks klieren.} gevonden: welkers grootste is de *Alveles klier*, (Vers 216), daar na de *Nier-klieren*, of de swarte *l-doozjes* (Vers 220.), daar na de *Darm-scheilsieren*, (Vers 212;) de *Darm-klieren* zo wel van *Junnerus*, als van *Peyerus*, zyn in de Darmen (Vers 210 en 211.) aangetekent; de *Klieren van Maag* zyn in Honden, en Varkens zeer klaar zien, dog in een Mensch zeer duister: ende ik heb ook van dezelve zeer grootelyks hebben twyffelt in den Mensch, ten waare den Geleerden *Morgagnius* myn niet van dezelve door zyn waarmingen had verzekert. Daarenboven worden *omtrent de Wervelbeenderen der Lendenen*, alwaar Chyl-zak geplaaft is, *omtrent het Heilig-been, de verdeeling der Dam-beens vaten*, verscheide klieren gevonden, maar verscheide in gedaante en poete, *Lendens, Heilige, en Darm-beens klieren* geenenlyk gezegt, in welke zeer veele Water-vaten gaan: die hier van daan zig in de Chyl-zak ontlaf- ten. Ik heb de Lenden-klieren in een Vrouw ge- zeit gesien grooter als een vuist. In de *bolle* *de van de Lever*, omtrent den ingang van de *port-ader*, en *den Hals van de Gal-blaas*, gelyk *by de Milt*, naast den ingang der Vaten, worden dikwils ronde klieren, van groote als een

R 3

Room-

(a) De Animal vivent. in viventibus repertis.

(b) De lumbrico lato Cap. 13.

Roomfche boon gevonden, die van zommige *ver-*, *Gal-blaas*, *Poort-aders*, of *Milt-klieren* worden genoemd, en fy fchynen te dienen aan de *Watern*. In een *Offe Lever* worden gemeenlyk meerder als de aangewefene klieren in 't geholde deel gezien, als in een *Mensch*: van welke zommige in grootte aan een *Amandel*, andere aan een *Neut*, andere aan een klein *Ey* gelyk fyn. Ontrent de *Linker mond van de Milt* bevestigt *Vercellonius*, van buiten aan de felve te hangen een klier, van groote als een *Rooftfche boon*: uit welke hy ook een uitlozende *Buis* eindigende in de *Maag*, befchryft (a). Diergelyke klier heb ik wel dikwils gevonden in de *Varkens*, de *Buis* heb ik niet kunnen ontdekken. Maar in een *Mensch*, weet ik niet om welke oorzaak de klier zelf niet hebbe kunnen zien, alfoon in verfcheide *Ligchamen* naar defelve nauwkeurlyk hebgefogt. In 't *Net* ftellen fommige over-al, alwaar 't *Vet* wordt gehouden, *Vet* affcheidende klieren: daar wordender feer weinige, voornamentlyk alwaar aan de *Poortier* (der *Maag*) wordt gevoegt, gevonden, *Net-klieren* gefegt, en dat *Vet* wordt in de *Slag-adertjes*, gelyk als in de andere deelen afgefcheiden. In de *Gal-blaas* der *Koeyen* heb ik dikwils kleine geele klieren gezien, niet ongeveel aan de *Oors-fincerts klieren* in de *gehoor wand*. *Dog* in die van een *Mensch* heb ik defe maar feldtyds gezien (b). In de *Blaas* en *Pis-leiders* vertoonender ook by wylen kleine kliertjes, die in defe hier, en daer in geen fekere plaats te voorfchyn komen; maar in de *Blaas* fyn fy meest digt by den *Hals*, dog niet den figtbaar.

Klieren in
de Teel-dee-
len der
Mannen.

CCCXCII. In de *Teeldeelen der Mannen* te vooren: eerftelyk, de *Klieren van Cowperus*, van de welke (Vers 230.) en onder in de vyftien. Aanmerking: ten tweeden, de klier van *Littre* van gelyken (Vers 230.) befchreven. Ten derde

(a) *Loco citato.*

(b) *Vide Ephem. Nat. Curios. Cent. V. & VI. pag. 243. VI. Fig. 1. & 2.*

ruikende klieren van *Tyson*, in de Voorhuid en
 ans der roeden (Vers 229.) van welke egter de
 ene, die in 't binnenste gedeelte van de Voor-
 hit syn, sig aan myn dikwilder hebben vertoont,
 die in de Krans der roeden: alwaar het seer
 oeyelyk is deselve van de Zenuw-tepeltjes, aldaar
 ortkomende, te onderscheiden: ten vierden, de
orstanders, die (Vers 228.) beschreven syn. Ten
 fden, komen de *klieren van de Zaat-blaasjes* seer
 den te vooren: nogtans heb ik die somtyds van
 groote als een Mostert-zaat gesien. Dog *Harde-*
s (a) schryft, dat hy dese, met een uitlofent gaat-
 n, so groot gesien heeft, dat hy der een *Var-*
ens hair heeft kunnen insteken; en dat zy derhalven
 groote aan de grootste dikke Darm-klieren ge-
 k syn geweest. Ten zesden, beschryft *Terraneus* (b)
 : *kleine klieren in de Mannelyke Waterweg*, die
 verskert hier en daar in 't Hol achtige deel self
 nde Waterweg vast te syn, doorborende de Wa-
 rweg met yeele Gaatjes, en in deselve een Slym-
 chtig Vogt uit gevende. Dog ik heb tot nu toe
 og geene derselver kunnen vinden. Dog dat heb ik
 sien, 't welk *Morgagnius* heeft geschreven (c), na-
 entlyk *dat deze gaatjes, van binnen door 't we-*
ergehoudene Vogt, uitgezet, dikwils in de gedaante
an rond-agtigen, en wit-agtige Ligchaamtjes zig ver-
onen. De *Ballen* met de *Opper-klootjes*, onderscheide
 van de klieren, om dat de Ouden deze ook
 an de klieren hebben onderscheiden.

CCCXCIII. In de *Teel-deelen der Vrouwen* kon-
 en onder de klieren gerekent worden. Eerstelyk,
 eze, die *Morgagnius* in de Water-lyders ontdekt
 nde beschreven heeft (d), hebbende een groote gely-
 enis met de ruikende klieren van de Voor-
 er roeden. Deze klieren zyn niet altyd in alle
 rouwen even groot en zichtbaar, gelyk zy van
 en zelve worden afgetekent: dat ik hier van daan

Klieren in
 de Teel-dee-
 len der
 Vrouwen.

(a) In prodromo physiologico.

(b) In Tract. de glandulis pag. 32.

(c) Advers. Anat. prim. Vers 10.

(d) Advers. Anat. I. Tab. 3. c. c.

acht te geschieden, om dat die zelve Waterlyden in verscheide Ligchamen in groote zeer verscheiden zyn; en alwaar de Waterlyders zeer klein zyn aldaar zyn deze klieren nauwlyks te zien: dan en tegen, alwaar die groot zyn, zyn deze klieren ook gewoon zig te vertoonen, ende dat zo ver te grooter, naar maate de Waterlyders grooter zyn. Want alzo heb ik in een Vrouw, hebbende de Waterlyders zeer groot en te gelyk dik, zommint ontmoet van dezelfde groote, gelyk van *Morgagnius* worden afgetekent. Maar in andere heb ik de nauwlyks, of gantsch niet kunnen sien. Ten tweeden, worden 'er klieren in de Waterweg der Vrouwen, gelyk als in de Mannen (a) onderstelt. Ik heb door myn waarnemingen wel Buisjes in de Waterweg gezien, maar klieren heb ik niet kunnen ontdekken. Ten derden, dog omtrent de Mond van de Waterweg in de Scheede van de Lyfmoeder, alwaar de Slootjes (Vers 234.) zig vertoonen, in hun opening Verkens borstels inlatende, heb ik zomtyt in doode Ligchamen onderleggende klieren gevonden gelyk die zeer groote, die *Morgagnius* (b) afteekent. Dikwils heb ik waargenomen dat deze klieren in die der Waterlyders zeer zwellen, ten tyden van de Baaring, wanneer ik de Vrouwen in een moeylyke en tegennatuurlyke Baaring heb bygestaan om de Vrucht af te halen: om dat zy als dan door de zwelling dezer deelen, van 't Bloed, en vervloediger invloeyende, alle beter in 't gezien komen, als in de doode Ligchamen: alwaar dikwils, nog de Slootjes, nog de klieren te zien zyn. Ten vierden, oordeel ik dat de Blaasjes omtrent de inwendige Mond van de Lyfmoeder dikwils voorkomen (Vers 236.) van zommige aangemerkt voor nieuwe Eyer-nesjes, voor geen klieren konnen gehouden worden: om dat hier van daan een verwerring van Blaas-achtig en Klier-achtig zoude

voor

(a) Bidloo Anatom. Tab. 51. Fig. 3. Terraneus de glandulis pag. 44. & alibi.

(b) Loc. cit. H.

oortkomen: want deze deelen van de Ouden al-
 d voor onderscheide deelen zyn gehouden geweest,
 daarom nog op heden voor verscheide moeten
 houden worden; want anders ook de Ballen der
 vrouwen (Vers 337.) en andere Blaas-achtige
 eelen in klieren zouden worden verandert. Ten
 vdfden, dat 'er geen klieren *in de Moeder-koek* zyn,
 s gezegt is (Vers 242.)

CCCXCIV. *De klieren behoorende tot de Ledematen of uitsteekzels*, zyn. Eerstelyk, *De Oxelklieren*, gelegen onder de Armen omwonden met
 et; en ten tweeden, de Lies-klieren, weerzyds
 eplaatst in de Liezen; die in verscheiden Ziektens dik-
 rils opswellen, ontstoken en tot een Etter-gefwel o-
 ergaan, dog 't gebruik derselver is niet bekend.
 Ten derden, in de Ledematen komen ook te voo-
 en de *klieren van Haverus (a)*, van 't gebruik
Slym-klieren genaamt: die men ziet in de geledin-
 en der Beenderen, voornamentlyk van de Deye,
 o wel alwaar het met 't hol van 't ongenaam-
 e been, als alwaar 't met het Scheen-been word
 amen gevoegt. In andere Geledingen worden zo-
 anige ook wel gevonden, maar kleinder. Deze
 klieren zyn de weekste van allen, en *scheiden af*
en Slym agtig vogt, 't welk in de Gelederen der
 eenderen word gevonden, om de uit-eindens der-
 elve te smeeren, op dat de beweging vryer ende
 ok gemakkelyker zoude geschieden, op dat zy niet
 oude zamen groejen. Deze Klieren gelykene zeer
 a een zekere fyne stof van vettigheid, gelyk
 er ook in *de tusschen-ruimtes van zommige*
pieren, als mede, *in de Pyp van de Wer-*
el-beenderen, *omtrent het Lenden-merg* word waar-
 enomen; also dat het dikwils onzeker is, of 'er
 en ware klier of een zekere zagte vettigheid is.
 Vervolgens worden ook *omtrent het Schouderblad,*
de buiging van de Elleboog, Hand, Knie, Voet, en
andere plaatzen tusschen de Spieren, hier en daar
 verscheide klieren gevonden, alle welke in het by-

De Klieren
 der Ledema-
 ten.

(a) In Osteologia Haveri descripta.

zonder alhier te verhalen, de kortheid van dit kon-
begrip niet toelaat.

De Huits
klieren.

CCCXCV. Voorders dienen wy nog iets van de
Huits-klieren te zeggen. *Verbeyen* (a) zegt, dat *Steno*
heeft waargenomen onder elk Damp-gat van de Huid
een klier te leggen: uit welk een Zweet-vaatje ein-
digende in de buitenste oppervlakte van de Huid zou-
de voortkomen: en noemt ze hier van daan, schoon
hy niet bevestigt zelfs diergelyke ooit gezien te
hebben, *Onder-huits klieren*. Maar ik vrage hoe veel
zulke klieren zouden 'er wel wezen, indien onder
elk Damp-gat (welkers getal oneindig is) een
klier was gelegen? Zeker zo grooten getal zou-
den het gefigt niet kunnen ontwyken. Noch-
tans, indien de Huid van 't ondergelegene Vet nauw-
keuriglyk word afgescheiden, worden 'er geene klie-
ren, noch in de Oppervlakte van 't Vet, noch in
onderste deel van de Huyt gefien. Daar worden wel
eenige kleine-deeltjes van 't Vet hier en daar aan de
Groefjes van de Huyd hangende waargenomen
doch deze worden van de klieren heel licht-
lyk onderscheiden. Hierom meen ik het zeker te
wezen, dat, geen diergelyke onder gelegene *Huits-
klieren*, dat is, die onder elke Damp-gat van de
Huid zouden leggen, niet en zyn. Deze stelling
fchynt eerder van de valsche stelregel, *alwaar een
Afscheiding is, aldaar is ook een klier, afkomstig te
wezen*: want als *Steno* bemerkt heeft uit ieder
Damp-gaatje een uitloofing te geschieden; heeft hy
uit deze stel-regel geoordeelt, onder ieder gaatje
een klier te leggen; 't geen egter vals te wezen
wy reeds (Vers 364.) hebben bewezen. Doch in
de Huid zelfs, of in de buitenste oppervlakte des
zelfs, onder de Opperhuid, worden in verscheide
plaatzen van 't Ligchaam dikwils *rond-agtige Lig-
chaamtjes*, met een uitloofent Buisje ontdekt; die
voornamentlyk voortkomen *in de Oogleden, Neus-
Ooren, de kranzen van de Borsten, onder de
Oxels, in de Huid van de roede en 't Zakje, om-
treu-*

(a) Anatom. Csp. de Cute pag. 35.

ent den Aars en Schaam-deelen der Vrouwen,
 112.

CCCXCVI. Dog omtrent welke wy aanmer-^{Besliffing van}
 en : eerstelyk, *dat zy niet even overvloedig, nog*^{deze.}
ven groot, in alle voortkomen : want in zommige
 e Neus en de Oogleden met zulke Ligchaamt-
 es, tot de groote van een Gierste korrel vol en
 oor deze geheel oneffen zyn, alzo, dat hier van
 aan een aanmerkelyke mismaaktheid van 't Aan-
 ezigst word voort gebragt; dog in zommige wor-
 en 'er zeer weinige, en die heel klein; en in
 ndere gantsch geenegezien. Alzo hebben zommige
le Huit van de roede en Zakje, zeer vol van zo-
 lanige Ligchaamtjes; daar in tegendeel nauwelyks
 eenige of geen in 't geheel in anderen worden waarge-
 nomen : zo ook in de Tepel-krans der Mammen
 worden zy zelden zo groot gevonden, als zy af-
 getekent zyn van *Morgagnius (a).* *Waar uit het blykt,*
dat ze in getal, plaats en groote veel in de Ligcha-
men verscheelen. Ten tweeden, dat aan myn en
 aan andere een twyffeling overblyft, *of deze Gezwel-*
letjes waren klieren zyn : en of ze niet eerder uitlo-
 vende Buisjes zyn, voortkomende uit de Slag-adertjes
 van de Huit, die of van de dikheid van de Opper-huit,
 of van de Lym-achtigheid der behoudene Stof wor-
 den verstoppt, en daar na in sulke Gezwelletjes uit-
 gebreit. Want also gevoelen *Ruysch* en *Boerhaven (b)*;
 die dese daarom *Blaasjes* of *Huits-ontfangers* noe-
 men. Also gevoelt ook *Vercellonius*: als hy bevestigt *(c)*,
dat de Roet of vet-klieren (want de Nieuwen dese Ge-
 zwelletjes so noemen) *maar enkelde Uit-eindens*
der Slag-aderen zyn, in Blaasjes uitgespannen : gelyk
 ook *Bianchus*, dewyl hy oordeeld dat 'er geen Huits-
 klieren syn, nog ook tot de Affcheiding in de
 Huit niet nootzakelyk zyn *(d).* *Want de reeden schynt*
aan te toonen, dat deze rond-agtige deeltjes geen wa-
re klieren zyn : eerstelyk, om dat sy in so veele
 Men-

(a) Advers. Anat. prim. Tab. IV. Fig. 2.

(b) Ruyschii Advers. Anat. Dec. I. pag. 9.

(c) Dissert. de gland. conglomer, aſophagi pag. 150.

(d) In hepatitis Historia.

Menschen geheelyk ontbreken, of ten minsten in verscheide plaatsen niet te voorschyn komen. Te tweeden, om dat, naar dat de behoudene Lym-achtige ofte Roet-achtige stof met de Vingers uitgedrukt zynde 't geheele Geswelletje verdwynt, en 't deel neerfalt: 't welk niet zoude geschieden, indien 't Geswelletje een ware klier was, dat is; een byzonder Ligchaamtje, uit een samenvoeging van Vaatjes, besloten met syn eigen Vlies, alshoon hier iets van was uitgedrukt. Derhalven beveel ik deze saak en seer veele andere aangelegentheden omtrent de Klieren, aan een verder onderzoek der Geleerden, voor dat iets sekens van de selve word bevestigd: op dat alzo de waarheid dagelyks werd vermeerderd, ende voortgeset.

B Y V O E G Z E L.

D At Hippocrates in de Beschryving der klieren aldermeest heeft gesien naar de gesteltheit der selver, meen ik hier uit te kunnen verstaan worden wanneer hy alzo spreekt: (a) *De Wezentheid derzelve is Sponsi-achtig: want zy week en vet zyn; nog zy hebben 't vlees niet gelyk aan de andere deelen des Ligchaams, nog niets anders dat gelyk is aan 't Ligchaam, maar ligt morzelig, en met veel aderen (daer is vaten) voorzien.*

(a) Lib. de Glandulis.

AANMERKINGEN,

O F

OPHELDERINGEN,

*Van zommige Plaatzten, die niet be-
quamelyk hebben kunnen ingeplaatst
worden in Onze Ontleedkun-
digen Tafels.*

A *Anwyzing op 't einde van Vers 180.*

Den Heer Christoffel Jacob Trevv, eertyds on-
en zeer naarstigen toehoorder, den tydt van vierjes.
eele, en een loopende jaaren, nu Doctor van de
Medicynen, heeft in 't VI. hondertste tal der dagre-
gisters van 't jaar 1717. door myn een Ontleed-kundi-
e waarneming laten inlassen, die pag. 245. te lezen
is, *van zommige zaadbeentjes*, die hy door eigen
onderzoek, in verscheide ligchamen in 't schouw-
dooneel (der Ontleed-kunst) van *Altorf* van myn ge-
pend heeft gevonden, en in deze waarneming, als
nieuw heeft beschreeven, ende afgetekent. Dogh
deze waarneming, alschoon onder de naam van
Trevv van myn overgezonden; is nogtans om ze-
re oorzaken van de vermaarde bestierders der zel-
e dag-registers, een weinig veranderd: onder myn
naam, dogh buiten myn weten, in het licht gege-
en; dat ik daarom hier heb willen aanwyzten, op
dat of *Trevv* zelf of andere, aan welke dat be-
kent is, niet meenen, dat ik iets aan des zelfs eer-
ftrek, of iets aan myn, dat myn niet toekomt
heb willen toe-eigenen: En derhalven verklaar ik
hier opentlyk, deze geheele waarneming den ge-
rezenen *Trevv* toe te hooren, Voorders heb ik
(om

(om de waarheit te bekennen) deze beentjes van den zelve beschreeven, voornamentlyk die in de beenderen van de Deyen worden geplaatst, voor dat *Trevv* die aangetoond heeft, niet geweten, en doen ter tyd als nieuwe aangemerkt: Voornamentlyk om dat den geleerde *Ravius*, eertyds onzen Leermeeſter in de Ontleed-kunſt, en voornamentlyk in de been-kenning (aan welke ik om gewichtige redenen geloofde,) deze in zyn vertooninge der beenderen, niet alleen niet heeft aangewezen, maar ook, in zyn geſchreevene been-verhandeling, die hy op die tyd aan zyn toehoorders mededeelde, ende gaf om uit te ſchryven, opentlyk heeft ontkent, dewyl hy alzo van de zaad-beentjes heeft geſproken. Men moet aanmerken, zegt hy, dat ik in 't getal der beenderen niet meerder zaad-beentjes reken, als tien; namentlyk twee, tot 't tweede gelid van alle beide de duymen der handen en voeten: een gegroeid in beide de peezen van de achterſte ſcheen-ſpier (a): de andere gelederen der vingeren hebben die nooit, en de voorgezegde pees zeer zelden &c. Zo dat *Ravius* die in de deye en oor-vinger gelegen niet alleen verſwygt, maar ook alle de andere zaad-beentjes ontkent, behalven de tien, die verhaald zyn. Daar en boven, dewyl ik zag dat van *Horne* in zyn kleine wareld, en deſzelfs uitleggers (die nogtans geleerde Mannen zyn geweest) en veele andere Ontleeders, deze beendertjes ook hebben overgeſlagen; en dat *Verheyen* (b) deze verhaalt, niet door zyn waarnemingen, maar alleenlyk op de verzekeringe van *Bartholinus* in de deye geplaatst te zyn; ja dat *Marchette* (c), ook een vermaard Ontleeder, heeft verzekert, dat hy nooit deze beentjes van zommige beſchreeven, in de deye heeft kunnen ontdekken, alhoewel hy die in zeer veele ligchamen had gezogt: hierom kleefde ik des te meer aan 't gevoelen van *Raven*,

(a) Forte hic *Ravius* loco tibialis poſtici, peronæi poſtici ſcribere voluit: ego enim *veſalius*, aliique, non in tibiali, ſed in peronæo poſtico officulum ſefamoideum invenimus.

(b) In *Anatom. Cap. de offibus ſefamoideis*.

(c) *Anatom. Cap. XIX. ubi de Muſculis gaſtrocnemiis agit.*

Treven, die ik wist in de kennis der beenderen zeer ervaren te wezen : voornamentlyk dewyl ik die zelfs ook verscheide malen, dog te vergeefs had gezocht. Maar ik wiert door de vertooninge van *Treven* waarlyk overtuigd, dat'er zekerlyk nog andere zaad-beentjes zyn, als die van *Raven*, myn aangewezen waren. Dog wanneer ik daar na, ter orzake van die beentjes veelen ontleed-kundige boeken doorlas, en uit verscheide ontdekte, dat het een, maar twee zaad-beentjes in dat gedeelte van de Deye, alwaar de Kuit-spiere hun begin hebben, in de Ouden dikwils worden gevonden, en voornamentlyk uit *Vesalius* (a), *Riolanus* (b), (die de eerste uitvinding der zelve aan *Vesalius* toeschryft) *Bartholinus* (c), *Munnikx* (d), *Drake* (e), &c. Dog uit *Galopius* (f) en *Cowperus* (g), dat deze daar maar alleen een hebben kunnen ontdekken, 't welk mogelyk het zelve zal zyn, 't welk *Treven* beschreeven heeft : hierin heb ik met deszelfs bewilliging hier willen vermelden, *deze beentjes niet nieuw* te zyn, gelyk zy op 't eerste aanschyn, aan myn, en veele andere hebben geleken; nochtans om dat zy in deze tydt bykans waren vergeten, en van niemant ooit van te voren aan myn getoont of aangewezen, ja van verscheide groote Ontleders te vergeefs gezocht, en hier om of ontkent of ten minsten met stilswygen verby-gegaan, nog ook nergens afgetekent zyn geveest, zoo zal het (alschoon zy niet nieuw zyn) nochtans aan de nauwkeurige Ontleders niet onaangenaam zyn, dat *Treven* een, en ik daar na ook de tweede in de Deye bykans vergeten, niet alleen weder opzoeken, maar ook, door nieuwe onderzoekingen, hebben bevestigd, ende met afbeeldzels overeenkomende met hun natuurlyke groote hebben

(a) Corp. humani Anat. Cap. 28. Lib. 1.

(b) Anthropograph. Lib. V. Cap. 43.

(c) Anatomia Cap. de ossib. sesamoideis.

(d) De re Anatomica vs. 65. ubi de his ossibus agit.

(e) Antropolog. pag. 729.

(f) Observat. Anatom. mihi pag. 441.

(g) Myotom. Reform. Cap. 34. pag. 206.

ben verheerlykt. Ziet de eerste Tafel, de 2, 3, en 4 afbeeldzel want de afbeeldzels der niet genoeg beken de deelen, zeer veel tot de volmaaktheit en 't cie raat van de Ontleed-kunſt toebrenge.

Van de voortbren-
ging van de
Opperhuid.

De eerste Aanmerking, tot vers 196. pag. 58. D voortbrenging en weder-voort-brenging van de Opperhuid, word op een andere manier van den Geleerd *Morgagnius* in zyn tweede geschil der Ontleed-kon pag. 13. uitgeleit, te weten, dat de Opperhuid aabem niets anders ſchynt te wezen, als de buitenſt opper-vlakte van de huid, zelf door de uitterlyke drukking verhard en als vereelt: waarom zy ongevoeli en gelyk als dood zoude zyn. Maar dit ſcherpziin nig gevoelen meen ik te wederſtaan: de tegenwoor heid van de Opperhuid in de Vrugt, wanneer z nog in de Lyfmoeder is ingeſloten: alwaar het Slyn van 't Lams-vlies Vogt, het welk de Vrugt omvat zodanigen drukking van de Huid niet ſchynt te ge doogen of te kunnen uit werken, als tot de voort brenging, uitdroging, en weerachtigheid van de Huid zoude vereiſt worden.

Van de
Vet-klier-
ten.

De tweede, tot vers 198 pag. 63. Zommig Nieuwen beſchryven Klieren die hier en daar in d Huid zyn, die zy *Vet of Roet-klieren* noemen, voorna mentlyk in de Ooren, Oogleden, Neus, Tepel, Kranzen der Mammen, in de Huid van 't Zakje, en der Roede in de Voorhuid, in de Waterlyders en Lippen van de Schamelheden der Vrouwen, omtrent den Aars Oxels, enz. uit welke dik wils een zekere dikke ſmeer agtige ſtof kan uitgedrukt worden. Dog dat deze deelen niet dan uiteindens der Slag-aderen zyn, in blaasjes uitgeſpannen, beweert *Bergerus* (a) en *Vercel lonius* (b). Daarenboven leert *Boerhaven* (c) dat deze Ligchaamtjes eerder ontfangers zyn van een Oly of Smeer-agtig Vogt, als waare Klieren, die met een fyn gaatje door welke zy zig ontlaſten, de Opperhuid zoude doorbooren: en dat dit Vogt uit de al

(a) In *Physiologia variis in locis.*

(b) In diſſert. de *Glandul. œſophag.* pag. 150.

(c) In *Ruyſch advert. Anat. Dec. I. pag. 10. & ſeq.*

kleinste Slag-adertjes, in deze huits ontfangers einderende, gebragt word, 't welk afgescheiden worden: dun zoude wezen. Dog wanneer het uit wat oorzaak, aldaar te lang zoude blyven, het dun gedeelte uitwasemende, 't overige verdikt zoude worden, den aart van Was of Ongel zoude krygen, Gezwellen voortbrengen: die aan Klieren gesamenigvuldig in 't aangezigt, en voornamentlyk de Neus zoude zyn. Deze sterk gedrukt zyn: werpen een taye, witte Was-agtige stof uit, die wils nauwkeuriglyk een Wormtje verthoont, aldat veele door deze gelykenis bedrogen zynde, zynen, dat zy *Huits-wormen* gezien hebben. Waarby daar na den oorspronk van *Puisten*, *Smeerswellen*, *Konings-gezwellen*, en andere *Huitsziekten*, heel geleerdelyk, gelyk by gewoon is, afleit. De gevoelens van de Klieren heb ik niet alleen alvoor gestaan, maar ook geleert, zo lang als ik de ontleedkunst als Leeraar heb geoeffent. Dog hier van reets meerder gezegt in de Klier-beschryving pag. 395. uit welk ik dat ten minsten bewezen is: dat de ware Huits-klieren in zo grooten al niet zyn, dat onder yder Damp-gat een Klier gelegen is: gelyk *Steno* en veele anderen naar hem ooft, ende ook geleert hebben.

De Derde, tot vers 205. Bladz. 69. *De Band*, ge- Van de band
 t van *Paupartius*, word verzekert te zyn die sterke van Paupartius.
 id uitgestrekt van de voorste kant van 't Heu-
 been tot 't opperste deel van 't Schaam-been:
 t welk men verzekert dat de opening van de Buik-
 deren, alwaar de scheuten van de Pens-zak, en de
 at-vaten in de Mannen doorlopen, versterkt word,
 dat de Darmen niet zo ligt uitzakken, nog te
 uken zoude kunnen voortkomen. Maar te regt
 kent *Morgagnius* in zyn tweede geschil van de
 ontleed-kunst pag. 24. met *Cowperus* deze Banden,
 toont dat zy niets anders zyn, als de onderste
 id van de Pees van de schuins neerdalende Spier;
 t ook altyd myn gedagten is geweest, en gevolyk
 heb ik deze Banden, om geen zaken zonnoodzakelykheid
 te vermeerderen, in de eerste stuk van myn Kort Ontleed-kundig begrip, als
 S geen

geen byzondere deelen zynde, stillzwygent voortgegaan.

van de klieren van 't Buik-vlies, Borst-vlies en Herte-zakje.

De Vierde, tot vers 206. Bladz. 70. Verscheide Schryvers verzekeren, dat zy in 't *Buik-vlies*, *Borst-vlies*, en *Herte-zakje*, *rond-agtige Ligchaamtjes of Kliertjes waargenomen hebben*. Dog, om alle deze waarnemingen uit zieke onderwerpen uit een tegen-natuurlyke stant zyn genomen, en gezonden, zo veel my bekend is, nog nooit gezyn; hierom agt ik, deze Klier vertoonende Ligchaamtjes, eerder niet anders te zyn, als tegen-natuurlyke gezwellletjes, voortkomstig van een stillstand van een Aard-agtige, en Slym-agtige stof in de der-kleinste Slag-adertjes dezer Vliezen: welke merking verzuimt zynde hun veele Klieren in gedagte heeft gebragt, die in 't dierlyke Ligchaamtjes niet zyn, en daarom in de natuurelyke staltenis niet worden gevonden. *Cheselden*, een nieuwe Engelsche Schryver, schryft in zyn Ontleed pag. 96, dat hy het *Buik-vlies* in een Waterzigtige Vrouw, *drie duim dik*, heeft gevonden, en deze deszelfs Klieren met 't bloote Oog heeft kunnen ontdekken. Maar, wie zouden niet vermoeden uit deze zo zeer tegen-natuurlyke verandering van Buik-vlies, dat deze Ligchaamtjes, voor Klieren houden, geen waren Klieren zyn geweest; maar een nieuwe tegen-natuurlyke voortbrenghzels? want lyk zomtyds in zommige deelen Steenen, Beenderen, Kraak-beenderen, Pap-gezwellen, Spek-gezwellen, en andere tegen-natuurlyke Ligchamen voortgebragt, welke veranderinge niemand ligt voor een Natuurlyke stant zal houden: en alzoo loof ik ook, dat deze verandering, voor een betoet tot de kennis van de natuurlyke stant, niet kan aangenomen worden. Nog ik en zie niet, hoe zylen bewaarheden, dat zulke Ligchaamtjes, in de tegen-natuurlyke stant, en dat maar somtyds verschynende, waare Klieren sijn. Het selve ineens dat men moet oordeelen van andere diergelyke waarnemingen, gelyk als het in onse Klier-bescheving breder bewesen is.

Vande Vetsbuizen.

De Vyfde, tot vers 208. Bladz. 73. De V
bu

uifen (als onderscheidene Vaten) trekt *Malpighius* syn laaste werk wederom in twyffel: en dat se ook niet noodzakelyk syn, bevestigt te regt *Torgagnius*, in syn derde Ontleedkundig gehil pag. 3. dewyl hy oordeelt, dat op gelyke yse gelyk elders de afscheiding van 't Vet t de Slag-aders kan geschieden, in de Vet-blaas, en uit deze daar na ook wederom kan worden uitgezogen in de Aderen, zonder tusschen-komst in een derde byzonder soort van Vaten, gelyk *Malpighius* eertyds had gedacht te wezen.

De Zesde, tot pag. 82. in 't Jaar 1717. een erk Jongeling, na dat hy op de Jaarmarkt van in nabuurige Stad, wel gegeten en gedronken, en pisschien ook dronken zynde, des avonds naar huis willende gaan, is in een diepe kuil vol water gevallen, en aldaar gestikt. Des anderen daags wierd hy *by van de vermaarde Regeerders van onze Academie*, tot een openbare Ontleding toe gezonden: welke dag ik met de gemeene bedekzelen, en de pieren van den Buik te vertoonen heb doorgeagt. Den volgende dag, als ik zoude voortgaan in de inwendige deelen te doorzoeken, heb ik in de dunne Darmen en Darm-scheil, deze derde dag van de dood, in 't bywezen van een groot getal studenten, zulk een groote meenigte van Melk-vaten, onmiddelyk onder 't Vlies van 't Darm-schyl, boven deszelfs Vet kruipende, gevonden, dat heel de Darmen en 't Darm-schyl met deze Vaten, vol van een zeer wit Melk-agtig Vogt, vervult waren: die het getal der Melk-vaten, welke anders in de Honden, naar zy wel gegeten hebbende te voorschyn komen, ver overtreffe. Want zy in de veelyds alleenlyk de loop der Vaten van 't Darm-Schyl volgen; maar in dit Mensch te gelyk door 't geheele Darm-schyl, met zeer veel inmondingen zig uitstrekke, en zommige aanstonds in de Klieren, 't naast aan de Darmen gelegen, inliepen: dog andere verbergde zig ten deelen in 't Vet van 't Darm-scheil, zo dat men hun voortgang niet zien kon, en liepen ten deelen naar de verdere afgeleene Klieren: gelyk ik die in de tweede Tafel met 't

Van de Melk-vaten des Menschelyken Ligchaams door den Autheur waargenomen.

agtste Afbeeldzel heb doen aftekenen, welk egter den Schilder en Plaatsnyder niet overvloedig en fyn genoeg hebben kunnen vertoonen. Daar na in 't Jaar 1718. den 18. April, heb ik wederom, in een Ligchaam van een Jongman door Teering gestorven, 24. uren naar de Dood in de tegenwoordigheid van eenige Studenten der Medicynen, zeer veele Melk-vaten, en op dezelve manier voortlopende gevonden: Ja in dat Ligchaam hebben wy deze uit de twaalf-vingerigen Darm, zeer onderscheidentlyk zien voortkomen. Dog om dat ze zeer zelden in een Mensch, voornamentlyk zo overvloedig zig vertoonen, ende deze, die de Schryvers tot nog toe hebben afgetekent, alleen uit Beesten schynen genomen te wezen, hebben wy hun gesteltenis in een Mensch, en het onderscheit van de Melk vaten der Beesten in een Afbeeldzel willen vertoonen. *Nuck* heeft wel in zyn *Adenograph. Fig. IX. de Melk-vaten uit een Mensch* vertoont; dog zo weinige in zulk een groot stuk Darms dat ze beter met die der Honden overeenkomen want 'er in beide deze onze twee onderwerpen ten minste wel tien maal zo veel geweest zyn. De Klapvliezen, die hy in dezelve zeer mooy en groot aftekent, hebben zig hier gants niet vertoont; maar waren aldus gestelt, gelyk zy van ons afgebeeld zyn. In 't eerste Ligchaam, dewyl deze Jongeling, met Spys en Drank opgevult, omtrent in 't midden van de Verteering, schielyk door 't water verstikt wierd, wierd ook de beweging van de *Chyl* in de Chyl-vaten, tot opproppens toe vervult, opgehouden waar door ik geloof, dat zy in 't zelve zo fraaie zyn gezien geworden. Dog in het andere teering-agtige Ligchaam, waren zy by na tot de laatste adem, met gelegen, Vlees-zoppen, Socolaat, Zaatmelken, en diergelyke versterkingen opgepropt: zo dat het niet wonder is, dat zy zo wel vervult zo wel gezien wierden. Dewyl diergelyke gelegentheden zelden voorkomen, is 't niet te verwonderen dat 'er in de Mensch zeer zelden veele Melk-vaten gezien zyn. Niet te min beschryft *Morgagnius* de zelve, by naar op dezelve manier, gelyk hy in

zyn tweede gefchil der Ontleed-kunſt pag. 92. ver-
 aalt, van hem gefien te zyn. Wanneer dit blaad-
 e onder de Drukpers ſtont te komen, heb ik de
 elve in 't Ligchaam van een Onthoofde Jonge-
 ring, en in 't openbaar Schouw-toneel door my Ont-
 leed, in een gedeelte van den nugteren Darm,
 den vierden dag naar de Dood, wederom zeer
 overvloedig, dog niet zo op gefpannen, als in de
 twee voorgaande, gevonden. Dog hier was dit
 roornamentlyk aan te merken, dat door den *twaalf-
 vingerigen Darm* een groot Melkvat, van dikte
 als een dikke draad, met *Chyl* zeer opgezet, ſcheen
 door te loopen: 't geen egter niet uit veele takjes,
 gelyk anders gemeenelyk gefchiet, was zamen ge-
 groeit; nogte en gong niet van 't deel gelegen over het
 Darm ſcheil, naar 't Darm ſcheil maar liep vier a vyf
 vingeren lang, volgens de lengte van dezen Darm, en
 kwam eindelyk in 't Darmscheil. Maar dat dit een
 Melk-vat, en geen Zenuw geweest is, gelyk
 sommige aanschouwers meenden, heeft de door-
 ſnyding deszelfs geleert: als wanneer de *Chyl* ſeer over-
 vloedig uitvloeide: ik heb dit ook aanſtonds doen
 aftekenen.

De zevende, tot Vers 215. bladz. 85. Wy heb-
 ben tot nog toe weinige Water-vaten in een Menſch
 afgebeeld; en die zelf, welke *Nuck* in zyn Klier-
 beſchryving vertoont, van veele voor waare Men-
 ſchelyke gehouden, zyn waarlyk, meerendeels, in-
 dien niet alle, uit de Beefſten genomen: het welk des-
 zelfs Afbeeldzels van de Nieren, Hert, enz. ge-
 wuigen: gelyk ervaren Ontleders genoegzaam bemer-
 ken kunnen. Dog die welke hy *aan der Vrouwen
 Lyfmoeder* toefchryft, zyn waarlyk nooit duſdanig
 gezien, maar alleen, naar de gelykeniſſe met de
 Water-vaten der Beefſten aldus verſonnen.

De agtſte, tot Vers 217. bladz. 89 In 't vyf en zes
 honderſte tal der dagregisters heb ik reets twee Men-
 ſchelyke Gal-blazen beſchreven, in welkers Gal blaas-
 buis *zeer fraye en wonderlyke Kruls-gewyze Klap-
 vliezen waren gevonden*: dewelke ik alhier, dewyl
 zy van andere, zo veel ik weet, nooit beſchre-
 ven, nog afgeteekent zyn, wederom in de derde

Van de Wa-
 tervaten.

Van de Gal-
 blaas Buis.

Tafel, in 't negende Afbeeldzel, ter neder stelle: met byvoeging van een nieuwe en derde Aftekening der zelve Buis, in een Vrouwe Ligchaam, dit Jaar door my geopent, in welke ook veele dwerze en schuinze Klap-vliezen of Vliezen, deze Buis als in Blaasjes verdelende, waren: welke nogtans de doorgang niet in 't geheel toeflooten, maar gelyk de verheven klapvliezen in de katrel darm vernauwde, gelyk men uit de Afbeeldzels beter zien kan. *Glissonus (a)* zegt wel dat sommige Ontleders in de Gal-blaas-buis, Klapvliezen hebben verzonnen, maar dat hy geloofte dat de Vezel-agtige ring van de Gal-blaas hun bedrogen heeft, want dat hy nooit een Klap-vlies aldaar ontdekt heeft. En alzo zegt *Bianchus (b)*, dat de Klap-vliezen van den Hals en 't opperste van de Gal-blaas verdeligt zyn. Maar of deze aangewezen deelen niet eenmaal, maar zedert eenige tyden in verscheide Ligchamen gevonden, niet moeten Klapvliezen genaamt worden, laat ik aan andere over om te oordeelen, ook beveel ik aan de Geleerden het gebruik te onderzoeken, 't welke zy hier doen kunnen.

Van de
Klieragtige
zelfstandig-
heid van de
Lever.

De negende, tot bladz. 90. Die de zelfstandigheid van de Lever Klierachtig genaamt hebben hebben dit voornamentlyk uit die reden bevestigd om dat verscheide in zieke Ligchamen, voornamentlyk door Waterzugt of uitteering gestorven dikwils in 't zelve zeer veele rond-agtige Ligchaamtjes hebben waargenomen. Maar door dien dez in de gezonde Ligchamen alzo niet worden gevonden, zyn deze Ligchaamtjes eerder voor tegennatuurlyke Gezwellen te houden, gelyk als wy boven hebben geleert pag. 245. Want, alfchoon men een Lever van de grootste Os of Paard neemt, in welke alle de deelen van de Lever zeer groot zyn, nogtans worden in dezelve geen byzondere afgescheidene Ligchaamtjes, in een eige Vlies beslooten gevonden.

(a) Tract. de hepate Cap. 14.

(b) Hist. hepat. Cap. 14. vers 2.

gevonden. Maar, indien men in de ziekelijke Ligchamen op deze Gezwollen behoorlyk agt geeft, is 't niet zeer moeyelyk te onderscheiden, dat deze Gezwollen voortgebragte ziekeleyheden, en geheel tegens de natuur zyn. Want aldus behalven andere diergelyke Ligchamen van myn geopend, hebbe ik alangs met myn waarde Amptgenoot, den *Heer Johannes Jacobus Baijerus*, een Ligchaam geopend van een Vrouw gestorven door een Waterzugt, wiens Lever in de oppervlakte ontelbare wit-agtige ronde Ligchaamtjes van verscheide grootte vertoonde, die zekerlyk aan andere, zynde met een voordeel bezet, zeer ligt Klieren zouden hebben geheenen. Maar als wy deze Gezwollen doorsnyende naukeuriger onderzogten, hadden zy een stof van de zelfstandigheid der Lever gants verschee-nde, en gelyk aan Vet, Smeer, of diergelyke stof, als in de verharde Krop-gezwollen dikwils word gevonden: daar naar wanneer wy de Lever (die tweemaal zo groot als een natuurlyke was) verder doorsneden, hebben wy van binnen zeer vele van die Gezwelletjes, door deszelts geheele zelfstandigheid verspreit gevonden: van welke veel de grootte van een Hazenoot, andere van een Okkeroot, eenige van een Eygelyk waren, ja zelf oversteefte. Ook was hun koleur en geheele gesteltheit van de overige zelfstandigheid der Lever geheel verscheelende: zo dat men ligt konde bekennen, dat deze Gezwollen of ronde Ligchamen geen Klieren, maar tegennatuurlyke Gezwollen waren, schoon wy een ronde gedaante hadden, en eenigzints Klieren verbeelde. Van gelyke, wanneer ik in andere onderwerpen, zo van Menschen als Beesten, diergelyke Gezwollen heb onderzogt, heb ik die altyd aan de natuur der Kropgezwollen gevonden: die gelyk zy in de uiterlyke deelen, zo ook in de innerlyke voortkomen, en onder schyn van Klieren dikwils bedriegen. Eenige hebben tegennatuurlyke Blaasjes in de Lever waargenomen, welke zomnige willen Klieren te wezen: maar wy werpen hier het zelve tegen, dat wy in de 29* Aanmerkinge tegens diergelyke Nieren ingebragt hebben.

Van de Klieren in de zelfstandigheid der Milt.

De tiende, tot Bladz. 93. *Zommige hebben de Milt, gelyk als in de Lever, by wylen in de zielelyke doode Ligchamen, rondagtige Ligchaamtjes gevonden, die zy voor Klieren van de Milt uitgegeven hebben. Dog men kan hier, het zelfde dat reets tegens de rondagtige Ligchaamtjes van de Lever gezegt hebbe, tepenwerpen. Ja, dewyl de Milt zelf geen afscheiding geschiet, is hier de nootzakelykheid der Klieren des te minder; want tot wat gebruik zullen hier de Klieren wezen, waar geen afscheiding is? en dewyl Ruysch in verscheide zyner Schriften zo klaar bewezen heeft, dat deze ingewanden vaat-agtig te wezen, en geen ware Klieren in dezelve te zyn, behoort men het zekere voor 't onzekere te houden.*

Van 't gebruik der Milt.

De elfde, 't gebruik van geen ingewand is meerder onbekent geweest, als dat van de Milt, hieraan zyn 'er ook geen meerder verschillende gevoelens verwekt onder de Schryvers. Want veele, voornamentlyk om dat ze aan de Dieren, zonder verlies van 't Leven kan uitgesneden worden, hebben dat ingewand voor een onnut en overvloedig deel van 't Ligchaam, of voor een misverstant van de Natuur, gehouden. Andere hebben gemeent, dat ze alleen gemaakt was om 't evenwigt van 't Ligchaam te bewaren: en de meeste der Ouden hebben dat ingewand een vergaarplaats geacht van de zwarte Gal. Zommige hebben geloof in 't zelve een gift of schyvogt van de Maag te worden gemaakt, naar de Maag overgebracht te worden, andere leeren dat zy 't bloed verdikt. Haver (a) heeft gemeent dat die Slymmerigheid bereit, welke in de Slymagtige Klieren der Gelederen wordafgescheiden. De nieuwere Engelsche, gelyk Listerus (b) en Purcellius (c), wille dat hy in de heftige bewegingen, een schuilplaats van 't bloed is, welke laatste ook wil, dat hy 't bloed verdikt, en door middel van een suur de schuifing

(a) In Osteologia.

(b) Tract. de Humoribus.

(c) Tract. de Colica.

g, voort te beter afscheiding van de Gal te bevoren. Andere hebben nog andere gebruiken voor en dag gebragt, welke alle te verhalen, te lang zoude wezen. Dog ik agt, dat by't dunne bloed verbaft aan de Lever, op dat het overige dikker uit andere deelen naar de Lever vloeyende, en uit elk in dit vaste ingewant de Gal moet worden afscheiden, dunder gemaakt worde, en dat op deze wyze afscheidinge van de Gal word voortgezet. Want wanneer de Milt-ader in een Hond of ander levendig er word geopent, heb ik 'er dikwils *dun, helder, rot, en vlug* bloed, zien uitvloeyen; dog nooit dikker, als 't andere aderlyke bloed.

De twaalfde, tot Bladz. 95. Veele hebben de zelfftandigheid der Nieren, om de Gefwellen fomds in dezelve gevonden, ook Klieragtig willen maken; van welke men dat selve moet gevoelen, dat y van de Gefwellen in de Lever. Aanmerking *) en boven bladz. 246. in de Klier-befchryving gezegt hebben. Dog wat men *van de Nieren, blaasagtig waargenomen*, moet oordeelen, kan om laag de (29. *) Aanmerking gefien worden.

Van de Klieren in de Nieren.

De dertiende, tot Bladz. 98. Gemeenelyk worden de Waterblaas maar *drie Vliezen opgetelt*, die an ons Vers 222. verhaald zyn: maar dewyl *Varthon de blaas-agtige in't Darm-scheil*, in welk het bet befloten is; en *Ruyfch* en andere *de blaas-agtige in de Darmen* op tellen, gelyk Vers 211. gezegt is: hierom met dat zelve regt, en om die elve redens, of miffchien nog grooter, geloof ik dat het blaas-achtige Vlies in de Menfchelyke blaas kan onderftelt worden: om dat klaarlyk tuffchen 't buitenfte en fpijer-achtige Vlies meerenfels, indien niet altyd, Vet, en dat dikwils zeer vervloedig aldaar word gevonden, in byzondere Vet-blaasjes afgefcheiden, vergadert en bewaart ynde; zo dat men met regt vier Vliezen van de Waterblaas kan optellen. Dog in de Honden dit blaas-achtig Vlies naauwelyks te zien. Het fchynt te dienen om de fcherpigheid der Pis te verzagen.

Van de Blaas-agtige rok der Blaas.

De veertiende, tot vers 227. Bladz. 103. *Leal Lealis*

Van de uitlozende Buiszen der Zaadheeft blaasjes.

heeft de Vet-blaasjes met eene Buis in de W
terweg eindigende afgeteekent: wiens beschryving
ook volgt den Hooggeleerden *Boerhaven* (a), en
zo ik hoor, noch eenige in Vrankryk: verzekeren
de, dat zy meerder een eenige gemeene Buis, a
twee hebben. Dog ik heb ze altyd dubbelt g
vonden; en bewaare niet alleen diergelyke *uitg
droogde* blaadjes, maar ook *in een balsamieke geef*
in welke ik twee buizen kan aantoonen, maar
deze maant van April, wanneer ik dit schryf
heb ik een Mans Ligchaam in 't openbaar geopen
in welke ik twee Buizen, en twee uitlozende mon
de vertoont hebbe. Daar en boven heb ik al de an
dere Schryvers, (behalven de reets gezegde) daar
overeenstemmende gevonden; zo dat ik, of schoon d
by wylen maar eene opening, en een eenige Buis i
nochtans daarom niet kan gelooven dat dit di
wilder word gevonden, indien men die maar b
hoorelyk opzoekt: dewyl al de andere Ontleede
het tegendeel met my hebben waargenomen. De
het kan licht gebeuren, dat min geoefende ma
eene kunnen vinden.

Van de Klie-
ren van Cow-
per.

De vyftiende, tot Bladz. 108. Den Engelsman
Cheselden, en Amptgenoot van *Cowper*, brengen
deszelfs Klieren geheel in twyffel, en getui
dat hy ze nooit heeft kunnen vinden (b): en voer
'er boven dien by, *indien niet deze Klieren de uitvi
ding van Cowper waren, men zoude moeten
vermoeden, dat zommige kleine Kliertjes door ee
tegen-natuurlyke oorzaak, zodanig zyn opgezwo
len geweest, of dat het een spel is geweest van de natuur
in dat onderwerp uit welk Cowper dezelve heeft afg
teekent: naardien dat deze verandering van de natuur
in de Klieren niet zeldzaam zoude wezen.*

Van 't Maag-
den Vlies.

De zestiende, tot Bladz. 111. over 't aanwezen van
het Maagde-vlies in de Maagden, is 'er altyd we
zyds zeer getwift onder de Genees-heeren; vee
dat zelve eertyds, en noch op heden, of loogch
nende

(a) In Instit. Med. edit. alter. 648.

(b) Anatom. pag. 164.

de, of voor een tegen-natuurlyke zaak houden-
 Maar deze fchynen de fcheede van jonge Meis-
 en waare Maagden niet gezien, en alleenelyk,
 ontbloemde doorzigt te hebben. Doch ik heb
 alle jonge Meisjes, die ik doorzigt heb, (welke
 e in getal zyn,) zo pas gebooren, als eenige
 anden, een Jaar, twee, zes, en die van veertien
 en oud waren, welkers Beschryving en Afbeelding
 't zevende en agt bonderste tal der *Ddgregif-*
zal uitkomen, altyd een Vliesachtig Ligchaam-
 mond der Scheede vernauwende, dan Rings,
 Half-maans-gewys, gevonden, zo dat het voor
 n tegen-natuurlyke ftant gelyk het in de meeste
 ortkomt geenzints moet gehouden worden. Dog
 het in de Bejaarde zelde word gevonden, kan
 veele oorzaken, van de welke wy hier niet spre-
 willen voort komen.

De zeventiende, tot Bladz. 119. 't Afbeeldzel van
Eyerlyder van Fallopius, 't welk *Drakius* ver-
 ik hier in de derde Tafel in de tiende Figuur willen
 neerftellen, om dat weinige dat Boek buiten En-
 and bezitten. Endewyl ik laatft in een openbaa-
 opening van een doode Vrouwe Ligchaam, ge-
 n in de maand January in 't Jaar 1719. wan-
 er ik Kwikzilver in de rechter Zaat-ader in spoot,
 t onderfte deel van de Eyer-lyder van *Fallopius*
 amentlyk met de brede band toegebonden heb-
 de, op dat de Kwik naar de andere vaten der
 fmoeder niet zoude neerlooopen,) heb ik een loop
 a zeer meenigvuldige en alderfynfte vaten, op een
 el andere en frayer wys, door deze deelen
 argenomen, en aan myne Toehoorders ver-
 toont; dat geheele gedeelte, om dat 'er nergens diergelyk
 beeldzel te vinden is, heb ik laten aftekenen,
 yk dat in 't tweede afbeeldzel van de derde Ta-
 ver-
 toont word. Maar naar dat de Kwik de
 enigvuldige vaatjes van de Trompet van *Fal-*
pius, die de geheele Trompet door met zeer dichte
 ukjes, vermakelyk om te zien, omringende, had
 gevult, is hy eindelyk in de holligheid van de Trom-
 zelfs door gedrongen; tot een klaar bewys,
 deze vaten met de holte van de Trompet ge-
 meen-

Van de
 Trompet
 van Fallo-
 pius.

meenschap hebben, en aldaar eenig Vogt tot deszelfs bevochtinge en smeeringe instorten.

Van de Long
ader.

De achtiende, tot Bladz. 139. *De Long-ader* die ik in de Mensch dikwils vrugteloos gezogt heb, heb ik onlangs in de maand van January van Jaar 1719. in een doode Vrouwe Ligchaam klein en opentlyk gezien, lopende met eenige takken tusschen-ribbigen Aderen naar de Long-pypen van welke drie takken zeer aanmerkelyk waren hebbende de dikte van een dunne Stroo-halm.

Van de
Nieuwe Buis-
zen van Ver-
cellonius.

De negentiende, tot Bladz. 148. *Jacobus Ver-*
cellonius heeft niet lang geleden, veele uitlozende bui-
zen, in de Slok-darm eindigende, beschreven in
zyn boek, 't welk tot opschrift voert, *Ontleed en*
nees-kundige verhandeling, van de op-een-gehoopte Klie-
ren van de Slok-darm (in Quarto, tot Aft in piemont
in 't Jaar 1711. gedrukt. De Schryver beweert in
boek, dat het werk van de Verteering tot nu
nog niet volkomentlyk begrepen is, om dat
Genees-heeren het waare verteerende Vogt niet heb-
ben gekent. En dat dit Vogt in de Slok-darm
en Maag, door zeer fyne Buisjes word ingestort.
Eerstelyk, uit de op-een-gehoopte Klieren, gelegen in
de linker zyde der Maag. Ten tweeden, uit de
klieren, en ten derden, uit de Longe-pypen en Lu-
pypen klieren. Dog dat uit de Schilt-kraake beens klieren
die 't nest zoude zyn van Worm-eyers, ook Worm-
eyertjes naar de Slok-darm en Maag gebragt wor-
den: Die de levendige kragt aan de *Chyl* zoude
prenten; gelyk ik dat al in de Klier-beschryving
bladz. 257. hebbe aangewezen. Dog wat ik van de
Klieren en Buiszen heb waargenomen en ondervonden,
heb ik ook in de Klier-beschryving ongeveer
uitgesproken.

Van de Voeding van de
Vrugt in de
Lyf-moeder.

De twintigste, tot vers 245. bladz. 125. *Dat*
Vrugt door de Mond ook in de Lyf-moeder word
gevoet, schynt door een byzonder geval buiten twyfel
ling gebragt te worden, 't welk ik nu tweemaal althans
tot Altorff in de tegenwoordigheid van veele S
denten der Medicynen, heb waargenomen. N
mentlyk, over vier Jaren, heb ik een v
wasse Koeje Vrucht, noch geslooten zynde

yfmoeder, en in zyn vliezen, in een koude win-
tyd gekregen: alwaar niet alleen het vogt van
lam-vlies, het welk de vrugt omvangt bevro-
was; maar dat zelve bevroren vogt wierd ook
in de mond, den gehelen flok-darm, en maag,
als een eigen ligchaam, in de flokdarm, ont-
dekt van dikte als een vinger gevonden: 't welk
in de laatste winter my wederom is voorgeko-
men: Zo dat hier uit de gemeenschap, van het
vliegt, 't welk de vrugt omvangt, met dat, 't welk in
de maag wort gevonden, openbaar is. Nog
is ook niet waarschynelyk, dat een zo groote
migte van dat vogt, als in de maag van een
wasschen vrugt word gevonden, geheel in de zel-
de gelyk zommige gelooven, wort afgescheyden;
maar moet nootzakelyk elders anders, van daan komen:
ornamentlyk, dewyl het begaaft is met alle die
hoedanigheden, welke dat buiten de vrugt
is. Diergelyke manier van de voeding der vrugt
in de mond, uit de borst-klier, die *Bellingerus*
aanges heeft in 't ligt gegeven, hebben wy boven
blz. 135. aangewezen. Ziet de *Leypfichse Werken*
Geleerden van 't Jaar 1718. pag. 6.

De een-en-twintigste, tot bladz. 170. Onlangs is my
verschil ontstaan, met de tegenpartye van myn
oelen, over de *Cataracta* en *Glaucoma*, of'er meer-
waterig vogt is in de voorste, als in de agterste kamer
't oog? dat is, of'er meerder *Wateragtig Vogt* tusschen
orn en druifbezien-vlies, of tusschen 't druif-bezien-
en 't *Cristallyne ligchaam* gelegen is? De tegenparty
meerde, dat in de agterste; dog ik dat meerder in de
ste kamer bevat wierd. Deze, meerder uit de af beeld-
der Boeken, als door het gezigt onderregt zynde,
om zyn gevoelen zo veel te beter te bescher-
men, moest dit nootzakelyk alzo begrypen, te-
mer, door dien de meeste *Ontleed- en Gezigt-kundige*
ryvers, de ruimte tusschen het druif-bezien vlies
het *Cristallyne vogt*, of veel grooter (a), of ten
minste

Van 't ver-
schil van de
ware plaat-
zing van 't
Wateragtige
Vogt in 't
Oog.

) Vide *Vesalius Cap. de Oculo. Casserii Tab. Anat. lib. 10.*
XII. fig. I. Vid. Vidius Anat. Tab. LXXVIII. fig. XX. Val-
a Anatom. Tab. III. lib. 5. fig. 1. Keplerus Patalipom. pag.

minste even gelyk (a) hebben afgebeeld , aan welke tuffchen het druif-bezien en hoorn-vlies gelegen is. Dog dewyl ik om veele onderzoekinge eertyds in Holland genomen , verzekert was , 'er meer wateragtig vogt in de voorfte , als agtste kamer wiert gevonden , heb ik egter by geventheid van deze twist op nieuws voorgenomen de waarheid dezer zaek nauwkeurig te onderzoeken , en een ware aftekening der zelve te vertonen : om dat van weynige de plaatsinge der vogt van het oog behoorelyk verтоont is (b). En dewyl in de onbevroorene oogen , de plaatsing der vogte door 't uitloopen van het water , en het invallender vliezen , niet behoorelyk gezien , en gevolgel niet te regt kan geoordeelt worden , zo is 't nodig dat men de beproevinge in een bevroorene oog nemen : in welke alle deelen hunne natuurlyke ware plaatsing houden. Maar dewyl het einde van deze winter , en 't grootfte gedeelte van de voorgegaande al te gematigt is geweest , en ik de dooymenfchen ligchamen ten tyde van de grootfte koude niet aanftonts voor de hand hadde , heb ik en andere , door myn aanzetting , zo hier als Neurenberg , in verfe oogen van verfcheide gedichtens beproevinge in 't werk gefteft , en hebben in al de door 't middel-punt of midden doorgesneede oogen , *tuffchen 't Cristallyne vogt en het druif-bezien-vlies , zeer weynig en nauwelyks zigtbare vogt gevonden ; maar wy hebben tuffchen 't druif-bezien en hoorn vlies altyd wel viermaal zoo veel vogts*

177. Horstius de Natura hum. Tab XXIX. Bartisch. Ophthalm. fol. 8. Plater. Tab. Anat. Tab. XLIX. fig. I. Higmor. Anat. p. 238. Bauhm. Theatr. Anat. Lib. III. Tab. XXII. fig. I. Bauh. Anat. Reform. Cap. de oculo. Tavvry Anat. Tab. XIV. fig. & II. Brigs Ophthalmogr. fig. V. aliique.

(a) Stephani dissect. part. Corp. human. pag. 303. Carte in dioptr. Scheinerus in fund. optic. Newton Optic. Hartsoe Dioptr. Verheyen Tab. XXVII. fig. V. Bauhault in Physic. aliique.

(b) Inter eos , qui hunc optime representarunt , sunt fab ab aquapend. de visus organo , Cap. 8. Mariott. de Visu III. Bidloo de Oculis & Visu. pag. 3.

nden, gelyk men uit de vierde Tafel, in 't agtiende beeldzel zien kan. Ook heeft niemant eengelyke, of el minder een grooter menigte agter 't druif-bezieren gevonden; maar alle beproevingen en aftekeningen quamen net met ons gevoelen over een. Nog, op dat ik ook uit een mensch een ware aftekening zoude kunnen geven, hebbe ik ondertuffen, indien my misschien ook deze winter ten de van de koude de doode ligchamen mogten afbreken, den geleerden *Morgagnius* om dat hem de ligchamen veelyds by der hand zyn, verzogt, dat alleen, dat hy zyn gevoelen over deze zaak my zoude mede deelen, maar ook een aftekening van een menschen oog, op die wys beryt, zoude overzenden, waar op dien zeer beleefden en geleerden Man, den 7. February van dat zelve jaar 1719. niet alleen heeft geantwoord, *altyd meerder waterig vogt, tusschen het hoorn-vlies en de regenboog, en tusschen deze en het cristallyne vogt gezien te hebben*; maar ook de aftekening, die in de vierde Tafel met het afbeeldsel alhier van ons werd verthoont, zeer goedwillig heeft overgezonden. Dog in 't einde van de maand Maart van dit jaar 1719. heeft ons de koude vlugt te regter tyd begunstigt, zo dat het my ook voorlooft is geweest, een nieuwe beproevinge in een mensch te kunnen doen: alwaar wy in 't Ontleed-toneel van een menigte van aanschouwers, in een hart beoopen oog duidelyk hebben aangewezen, dat'er nauwlyks een zichtbaren quantiteyt wateragtig vogt tusschen den regen-boog en het Cristallyne ligchaam, maar veel meerder tusschen den regenboog en het hoorn-vlies was: Zo, dat dit oog heel wel met de aftekening van *Morgagnius* heeft overeen gekomen. Dat wy hier onze aftekening wel zoude hebben kunnen verthoonen: dog wy hebben de aftekening van die zeer oprechte, en onpartydige man, liever willen behouden, op dat alle regtmatige Lezers er uit dies te beter zoude kunnen oordeelen; of myn tegenpartye, dan ik, de waarheit geschreeven heeft. Niet over de zelve zaak de waarneming, die ik voordien jaar, om in 't VII. en VIII. honderste tal der registers in te voegen heb overgesonden.

Andere
waarnemin-
ge van 't
Oog.

De twee-en twintigste, tot bladz. 170. *Hovius* in zyn Werk *van de omlopende beweging der Vogten in 't Oog*, heeft de kleine Bloed-vaten in 't Oog die niet meer het roode Bloed, maar een waterige Vogt door laten, van over lang van *Ruyfch* beschreven en afgetekent (a), een nieuwe naam gegeven en de zelve *Zenuw agtige Water-vaten* genaamt. Dog om wat oorzaak men alhier een nieuwe en ongebruikelyke naam benodigt heeft, en voornamentlyk zulk een, die van Zenuwen ontleent is, in Vaten, die afkomstig zyn, van Slag-aderen of van Aderen, en van andere *Slag- of Ader Water-vaten*, voor zo veel zy van deze of van gene voortkomen, of ook *Slag-ader Water-vaten* genaamt worden, kan ik waarlyk geen goede reden vinden: en derhalve hebbe my van zulken naam die een verkeert denkbeeld aan de Lezers, en voornamentlyk aan de Leerlingen, zoude konnen inprenten, my liever willen onthouden. Daar en boven beveelen wy nog zommige dingen in dat zelve Boek aan een nader onderzoek der Lezers: namentlyk wanneer hy eerstelyk stelt, *dat het Net-vlies in de Rokken moet verdeelt worden*; ook twyfel ik, of hi in een Menschen Oog deze verdeeling kan aantoonen: dewyl hy zyn onderzoekingen, om 't gebrek der Ligchamen, uit de Beesten alleenlyk heeft genomen, gelyk hy zelfs pag. 58. getuigt. 2. *Ontken by de Spier-agtige Vezels in de Regenboogs-haarkring en Oogs haar gelyke band pag. 68. en 100* om dat zy Vaatjes zouden zyn. Maar ik antwoordde, dat het nu by ervaren Ontleders zeker en gewis is, *dat de Spier-agtige Vezels, hol of Vaatjes zyn*. En derhalven men volgens dat gevoelen geen Spier-agtige Vezels meerder in 't Ligchaam zoude moeten stellen; 't welk ongerymt zoude wezen. Dit ook Vaat-agtig is, fryt niet tegen de Natuur der Spieren. Die voornamentlyk in een zigbaarlyke werkinge van beweging of zamentrekking bestaat. In den Oog-appel is de werking van de zamentrekking

(a) In Epistit. Problem. Tab. XVI.

en verwydering openbaar, en in den Regen-
 ogs-haarige kring, worden Vezelen gezien zeer
 yk aan Spier-draden, die de getalte van Vaten
 heel afgeleit hebben, zo dat ze met regt voor
 aren Spier vezelen te houden zyn. Nogtans pag.
 noemt hy de zellitandigheid van 't Druif be-
 n Vlies *Spier-vlies-agtig*. Ten derden, pag. 21.
 weert hy, dat de *aanbrengende Vaten der Oogen*,
 n een, en dezelve oorspronk voortkomen: na-
 ntlyk van de *inwendige tak van de Slaap-ader*,
 ar niet in 't *Bekkeneel ingaande*, gelyk Nuk zou-
 beweert hebben; maar in 't *hol der Oogen in-*
plant: egter moet men weten dat zy in de
 ensch waarlyk ook uit 't *Bekkeneel* naar 't *Oog*
 en. Ten vierden, pag. 49. zegt hy, dat de *Stag-*
erlyke Buis van Nuk, voortkomende uit 't *Bekke-*
el, de bron niet is van de *Water-buizen*, om dat
 al te klein zoude zyn. Men antwoord, dat de
 alleen de bron niet is, maar gevoegt met an-
 re naar 't *Oog* lopende takken. Ten vyfde
 g. 30. verzekert hy, dat 't *Netwyze vlies* voorkomt
 in 't *dunne Herzen-vlies*: maar dit bewyft hy
 et. Want niet alleen is het van een zeer ver-
 heide *Natuur*, *Coleur*, *Gedaante* en *Getteltheid*,
 ar ook is 't zeker, dat de andere *Vliezen* van
Ligchaam te gelyk met 't *dunne Herzen-vlies*
 orden voortgebracht, en niet haar oorspronk aan 't
 elve moeten toeschryven. Ten zesde, pag. 45.
 egt hy, dat het *Christallyne Ligchaam* uit door-
 hynende *Zenuwen* bestaat. Maar ik vrage, waarom hy
 et liever met andere zegt, uit *doorschynende va-*
ren? Ten zevende, pag. 75. zegt hy, dat het *ly-*
erig Vogt in 't *bloed* zonder een *nieuw zuur* niet
 an herstelt worden, en dat dit *zuur* niet dan als in
 e *Klieren* kan *afgescheiden* worden. Dog dit ge-
 oelen heeft hy in geenen deelen bewezen, nog hy
 al 't mogelyk nooit kunnen bewyzen. Ten agt-
 en verzekert hy, pag. 77. *Dat de zamengehoopte*
Klieren geen aanbrengende Vaten hebben: het welk ze-
 erlyk tegens alle redenen en ondervinding is. Ten
 egende, pag. 95. zegt hy, *de Aderlyke ring, van*
 T de

de hair-agtige band de wytte van zes of zeven *Matematische Linien* afgelegen te wezen: niettegenstaande 't geheele Oog nauwlyks zeven Linien overtreft, en deze Ring seer na aan de hair-agtige band gelegen is. Ten tiende, noemt hy de Slagaders van 't Oog, *Fonteynen* op verscheide plaatsen, maar wat is hier een nieuwe naam, en 't vermengvuldigen van wesentlykheden sonder nootzakelykheid nodig. Ten elfde, pag. 165. noemt hy de inwendige hoek van 't Oog; *de kleine hoek*, welk strydig is self tegens zyn eigen gevoelen. Wy verswygen noch veele diergelyke dwalingen. Voorts in syn scherpe Brief tegens den grooten *Ruysch*, wil hy de Lesers wys maken, dat hy (die *Hollander*) de *Schriften van Ruysch*, nooit gesien heeft. Maar of iemand dat ligtelyk sal geloven door dien sy over al in *Holland* te koop, en aan alle Geleerde bekend syn, twyffel ik heel seer.

Van de inplantinge der gezigt-zenuw.

De drie-en-twintigste, tot bladz. 171. Wy achten a hier te moeten aanmerken, dat de gezigt Zenuwen niet in de plaats regt over den Oog-appel, volgens de middellyn gelegen, worden ingeplant, maar wees syds digte by de Neus: op dat de Lichtstralen van de voorwerpen in de Zenuwen self, van welke sy als ingetrokken en vernietigt worden, niet souden invallen. Want men moet weten dat dese plaats van 't Oog, alwaar de Zenuwen in gaan, blind is: 't welk door de beproeving van *Maryottus* in 't Tractaat van 't Gesigt onwidersprekelyk bewesent is; so dat 'er veele voorwerpen niet souden gesien worden, indien de Zenuwen regt over den Oog-Appel in 't Oog vloeiden: welk ongemak door de inplantinge der Zenuwen ter syde van de Neus word voorgekomen, sodanig dat de Mensch diergelyk gebrek in het Oog niet gewaar word.

Van de opening van Rivinus in 't Trommelvlies,

De vier-en-twintigste, tot bladz. 184. Den Geleerden *Rivinus* stelt het Gat, dat sommige de opening van *Rivinus* noemen, in dat gedeelte van de Trommel, alwaar de koort gelegen is, en 't hand-vatfen van 't hamertje aan syn hoofje gevoegt word gelyk, den Geleerden *Teichmyer*, certyds Leerling

en Toehoorder van *Rivinus*, in syn *Menschbryvinge* laatst uitgekomen, (Fig. 13.) de plaats wyft, en met een afteekening opheldert, welk ik nu laatst, dit Ontleedkundig begrip by naar nooit zynde, heb bekomen. Anderen beschryven Gat in een andere plaats, en op een andere nier: en zelfs onder de aldernieuwste Ontleedkundig-Schryvers, verzekert *Chefelden*. (a) Dat het Trommel-vlies, in die plaats, alwaar de been-achtige opening, aan welk in de Kinderen het Trommel-vlies egt is, niet heel is, en net zo veel open te wezen de been-achtige Kring ontbreekt: nogtans getuigt deze opening in verscheide Menschen, onderscheit te wezen: en in zommige zo wyt, dat zy de n van een kaars, door 't drukken van de lugt de mond door de Buis van *Eustachius* en 't uityke Oor, konde uitblazen: en dat hy een Man zien heeft, die de rook van een geheele Tabaks pyp, langsken opgetrokken in de mond, wederom door 't heeft uitgelaten, en dat deze Man een zeer goed oor had, nochtans maakt hy geen gewag, of hy or een, of alle beide de Ooren dat gedaan heeft. Dat myn aan belangt, ik beken openhartig, dat deze opening niet zeker heb gezien, noch hebben vinden; niet tegenstaande ik in zeer veele Menschen en Beesten-ooren met veel neerstigheid de zelve gezogt heb. Ik bewaar ook noch ke Vliezen uit Menschelyken Ligchamen, get in haar natuurlyke stand, die ook geheel zyn: ik kan geen de minste opening in dezelve waarnemen, of ontdekken. Ik heb ook verstaan dat den *leerden Ruysch en Raven*, de aldergeoeffenste Ontleeds, zodanigen opening dikwils in 't Vlies van de trommel, maar te vergeefs, gezogt hebben. Ik heb ook wel een Man gezien, die de rook de Tabak uit de mond door de Ooren kon door-; maar deze was doof, door harde slagen, die hy Kind zynde, gekregen had: zo dat men moet

(a) Anatom. pag. 173.

oordeelen, deszelfs Trommel-vliezen gekneust te zyn, ook heb ik tot noch toe, geen welhoorende die dat konde doen, gevonden: schoon der veel zelf dikwils onder de Studenten der Medicinen zyn geweest, die, om deze beproeving, om met alle poginge, onderzocht hebben. Hierom meen ik het zeker te wezen, dat deze weg of opening indien in eenige, niet in allen, ja in de meesten niet en is; want anderzins zouden 'er meerder gevonden worden, die dat zelve zoude kunnen doen, al egter dewyl zommige, (schoon zeer weinige,) dat kunnen doen, gelyk eenige Schryvers getuigen. *Oordeel ik dat men deze opening in 't geheel niet moet ontkennen* Ondertusschen moet men wenschen, dat de Ontleeders noch neerstiger deze zaken onderzoeken, tot dat de waarheid en de gesteltheid der zelfs beter blykt

Ik heb wel van zommige Toehoorders van *Kavins* gehoord, dat die geleerde Man deze opening door de inbrenging van een Varkens borstel in de zelve plaats, boven aangewezen, en de doorgang van dezelve door 't Vlies van de Trommel, plaatse te vertoonen; doch dat zy door 't Oog niet konde ontdekt worden. Ik heb die zelve onderzoeking, op dezelve manier, ook wel bezocht, en de doorlating van de Varkens borstel, is my ook gelukt. Maar ik heb altyd getwyffelt, en twyffel noch of de Varkens-borstel door de natuurlyke opening is door gegaan; dan of hy niet liever een nieuwe opening door zo een dun Vlies gemaakt heeft; want deze beproeving is my zonder een merkelyke drukking niet gelukt; en zodanig, met welk ik hadde in andere plaatzen 't Vlies van de Trommel kunnen doorbooren.

Van de Beentjes des gehoors. De vyf-en-twintigste, tot Bladz. 185. *By gelegenheid van 't getal der Beenderen des Gehoors*, meen wy hier noch te moeten aanmerken, dat den geleerde *Teichmeyer* in de reeds geprezene Mensch beschryving in elk Oor optelt zes Beendertjes; behalven die vier, die gemeenlyk opgetelt worden, noch twee andere beschryft, en deze vertoont

14. en 15. Figuur, welkers eerste; *Lints-wyze* in den zelven genaamt, die hy verzekert tusschen 't Hamertje en Aanbeelts-beentjen, gelyk een Zaatentje ingevoegt, en aan die zelve door Banden, in deze geleding bekwamer te maken, gehegt te zeyen. 't Tweede of zesde Beentje aan 't einde in de Pees van de Spier des Stegelreeps geplaatst zyn, om dat deze Spier, niet in 't hooft van de Stegel-reep, gelyk gemeenlyk word verzekert, maar in dit Beentje van een ei-ronde gedaante, zydelings aan de Stegel-reep ingeplant word; en dat dit al van *Ves-agijs*; doch 't andere, van niemand anders tot noch toe waargenomen is.

Dat Beentje, welk aan de zyde van 't Stegelreeps-beentje hangt, word zeer licht in de Kalven gevonden, en dit heeft niet alleen *Cowperus* van ver lang afgetekent (*a*), maar ik heb dat zelve ook tyd aan myn Toehoorders vertoont. Doch de-ryl het in de Mensch niet word gevonden, heb ik het tot noch toe onder de Beentjes van 't Gehoor overgeslagen. Maar of het andere, aan de geleding van 't Hamertje en Aanbeeld gelegen, in de Mensch word gevonden, zal in 't toekomende nader moeten onderzocht worden. Nogtans ondersaffchen in die Werktuigen van 't Gehoor, die ik vewaar uit de Menschelyke Ligchamen, heb ik niets diergelyks kunnen zien of waarnemen. *Schel-amerus* heeft ook wel zulke Beentjes in de Beefen (*b*), doch nooit in de Mensch, waargenomen. Wat men eindelyk van 't vierde Beentje, 't rond-achtige gezegt, moet geloven, heb ik reets boven Bladz. 19. aangewezen. Want indien wy de aangroezels voor byzondere Beenderen wilden tellen, als dan zoude het Deye-been geen een Been wesen, maar vyf Beenderen uitmaken.

De zes-en-twintigste, tot Bladz. 187. Dewyl dit Boek, in welk de byzondere loop van de Gehoor-

De verdee-
ling van de
gehoor ze-
nuw van *St-
moncellius*.

T 3

zenuw

(*a*) Myotom. reform. Fig. IX.

(*b*) De auditu pag. 44. & seq.

zenuw word beschreven, alhier in deze Landen, en misschien in veele anderen, buiten Italien zeer zeldzaam is. Ja zelfs van *Mangetus* tot noch toe, is zyn Ontleed Toneel is achtergelaten, zo heeft hem my behaagt alhier voor de naartige Lezers, en de geene die misschien met een groote begeerte verlangen om deze uitvinding na te spooren, de geheele beschryving, in 't Latyn overgezet by te volgen, en dewyl 'er nog eenige ruimte in de tweede Plaat open was, deszelfs afteekeninge onder getal van de 21. afbeeldingen in te lassen.

De Tytel van 't Boek is. *Lettres de G. De noves Professeur de Anatomie & de Chirurgie de l'Academie de Bologne; en Mr. Guglielmini, Professeur de Medicine & de Mathematiques a Padoue de l'Academie Royale des Sciences, & d'autres Savans sur différentes Nouvelles découvertes. a Rome 1706. in 8. In welk pag. 206. Mastichellius, Room Genees Heer, op de volgende manier de Geboorzenuw beschryft. 't Paar Geboorzenuwen, dewelk uit 't lange Merg voortkomen, gaat in 't Gat van 't Steen-been; en naar dat, 't harde deel van 't weke is afgescheiden, loopt dat, door 't kleine Gat, 't weke de middel-streep van het Slakke-been maakt, en loopt hier van daan door een klein Gat, dat van steunzel recht naar om hoog opklimt. daar na worde in 't opperste deel niet alleen kleine, by na onzichtbaare Gaatjes, die Valsalva heeft aangewezen, gevonden; maar nog een zekere weg, in welk een Vakkens borstel kan ingestoken worden: door welk een vryen doortogt word gegeven aan 't weke deelebbende de gedaante van een draad, die in zyn begin, als ook in zyn middel, dikker, en in 't overige uitgerekt word, zig zo gelyk als in een zeker omtrek, en door de Slang-wyze holtens van 't Slakke-been, van dewelke wy reets gesproken hebben, omkwigt. Dog naar dat hy tot aan 't einde van 't steunzel neergedaalt, loopt hy door een klein Gat in de ingang. Dog alhier word deze weke en Zenuw-agtige zelfstandigheid gelyk als met een soort van Slym bedekt en gaat met verscheide ombuigingen allengskens voor*

aan de boogen van 't Doolhof; alwaar hy weder de gedaante aannemende van een weeke en Zenuwagtige draad, terstond in 't nauwe Gat van de kleynste weg gaat, loopende door deszelfs holligheid, keert hy weder door 't eigen Gat van de kleine weg, en naar dat hy door deze holligheid gekomen is, loopt hy hier van daan door 't groote Gat van de zelve boog. Hier van daan loopt hy in 't eigene Gat van de kleine weg; en komt weder uit het gemeene Gat van deze boog, door welke hy op nieuws de groote weg inslaat, en loopt wederom uit het eigene Gat, en gaat eindelyk uit het Steen-been door een van die Gaatjes die dwers in de ingang open zyn, en in 't Bekkeneel wederkeerende plant hy zig in de Herzenen in, alwaar hy inlopende, zig in takken uitbreid, en zig met veele kleine Takjes, gelyk elders de kleine aderlyke en Slag-aderlyke Takjes, in 't harde Herzen-vlies, in 't opperste deel der Herzenen, en om de Pyn-appel klier, zig zamen voegt.

Dog op dat de omloop van deze Zenuw gemakkeliker word verstaan. Zie daar de bygevoegde afteekeninge, (by ons in de II. Plaat, de 21. Afbeelding) die hem afzonderlyk van de Beenderen afgescheiden vertoont, om daar uit te kunnen zien, hoe hy door deze holligheden heen loopt: Dit is de Beschryvinge van deze Zenuw, wiens wonderlyke omloop *Mastichellius* bevestigt, dat *Simoncellius* Heelmeester en Ontleder van *Romen* ontdekt heeft; in welk hy voornamentlyk wil aantoonen, dat het zachte gedeelte van de Gehoor-zenuw door de holligheden van 't Slekke-been en Doolhof, nogte in de gedaante van een Vlies, (gelyk 't gemeengevoelen is) nogte in de gedaante van kringen (gelyk *Valsalva* wil) doorloopt; maar in de gedaante van een zachte Zenuw-agtige draad, de welke ten laatsten naar de Herzenen wederkeert. Daar en boven schryft hy, dat *Simoncellius* deze, en andere fraye waarnemingen van 't Oor, in het kort in een byzonder Boek zal uitgeven, en dat de Afbeeldzels reets in 't koper gesneden zyn. Welk, schoon al in 't Jaar 1705. beloofd; egter tot nu toe, zo veel ik heb gehoort, noch niet volbragt is. De Beschryving van

deze Zenuw zal zonder twyffel aan veele duifter voorkomen, schoon ik groote neerftigheid heb aangewend, om uit het Franfch te vertalen, doch in 't Franfch is zy ook zo duifter, dat ik meen, dat 'er weinige zyn, die de meening van den Schryver te regt verftaan kunnen.

Van de groo-
te Slag-ader.

De zeven en-twintigfte, tot Bladz. 189. Veele Ontleeders en Natuurkundige verdeelen de groote Slag-ader in *deszelfs opklimmende en neerdalende ftam* op gelyke manier, als de Holle-ader verdeeld word. Doch deze Slag-ader heeft zich op een andere manier in de Mensch. Want na dat zy tot de langte van drie Vingeren, met eene ftam is opgeklimmen, word zy als een boog omgekromt, en loopt door de Borst en Buik naar om laag, en word van de plaats der buiging naar om laag, *de neergaande ftam van de groote Slag-ader genaamt*, waar uit alle de Slag-aderen der onderfte deelen. Doch uit het opperfte deel van de boog in den Mensch klimmen gemeenlyk *drie groote takken* naar boven, welkers regter daar na in de Onder fleutel-beens- en regterflaap slag-ader word verdeeld, doch de middelste maakt de linker Slaap slag-ader, en de derde de linker Onder-fleutelbeens-slag-ader: die vervolgens door 't geheele Hoofd en Armen verdeelt worden. Zomtyds heb ik dat zeldzaam is, *vier opklimmende ftammen in een Vrouwen ligchaam gevonden*, welkers twee buitenfte, beide de Onder-fleutel-beens-slag-aders, en de twee middelste beide de Slaap-slag-aderen uitmaakten, welk hert met deze Vaten met Was opgevult zynde, ik noch in een Geest bewaar. Doch zeer zelden, indien ooit, *worden alleen twee opklimmende ftammen in een Mensch gevonden*, veel minder maar een; waarom de groote Slag-ader in een Op- en neergaande ftam niet kan verdeeld worden. In de Honden, Kalveren, en andere Beesten, word wel meerendeels een groote opklimmende ftam waargenomen, waar uit deze dwaling zyn oorfprong fchijnt genomen te hebben; aan welke nochtans gemeenelyk een kleindere opklimmende ftam nabij is.

De acht-en-twintigste, tot Bladz. 217. Wy oordeelen hier te moeten vermaanen, dat veele Spieren, byzonderlyk aangemerkt, noch andere werkingen volbrengen, als die aan 't geheele paar worden beschreven, of van 't geheele paar te gelyk werkende volbragt worden. Alzo de buigende *Tepel-wy-Spier*, de *groote regte*, enz. wanneer zy weerd's te gelyk werken, het hoofd recht voorwaarts; maar wanneer alleenlyk in eene zyde, brengen zy het hoofd schuins naar om laag, en naar een der twee zyden; zo dat 'er van de verscheidenheid der spieren die of alleen, of gevoegt met haar medehakker, of met andere werken, noch veele middel, en verscheide van de eerste bewegingen, voortvomen; 't welk men niet alleen in de Spieren van 't hoofd, zo Buigers, als Uitsprekkers; maar ook in veele andere; en voornamentlyk in de Spieren van de Oogen, Lippen, Onder-kaak, Tong, Hals en Voorhand moet aanmerken, anders zoude wy zo veel verscheidene en wonderlyke bewegingen der eelen niet verstaan kunnen.

Van de beweginge van zonnige Spieren.

De negen-en-twintigste, tot Bladz. 246. Tot de vermaarde waarneming van den *Geleerde Littrius (a)*, van de Nieren der Vrucht van hem zak-gelykende blaas-achtig gevonden; uit welke veele geloven *de zelfstandigheid der Nieren in de Natuurlyke stant blaas-achtig getoont te zyn*, vermanen wy, behalven te geene wy al Bladz. 246. hebben gezegt, alhier noch het volgende.

Van de Blaas-achtige Nieren.

Eerstelyk, dat deze als *Monstreus* zyn geweest, en van de stant volgens de natuur gantsch verscheidende, achten wy hier uit ook te blyken, om dat de Pis-lyders niet alleen dicht by de Nieren, ter lengte van een Duim geheel dicht of zamengegroeit; maar ook de zyden van het Bekken zelf zamen gegroeit zyn gevonden geweest: 't welk de stant gantsch tegens de natuur, maar niet volgens de Natuur, vertoont.

T 5

Ten

(a) In Histor. Acad. reg. Scient. Anno 1705. descripta.

Ten tweeden, schoon *Littrius* acht befluitingen of gevolgen uit deze waarneming heeft afgeleyt, om de Klier-achtige zelfstandigheid der Nieren te bevestigen: schynt hy myn 'er een vergeten te hebben, die uit deze waarneming misschien betrek als de andere zal kunnen getrokken worden. Nammentlyk, dat de Menschelyke Vrucht de uitlozing van de Pis in de Lyf-moeder, en derhalven, 't Pis-vlies niet zo zeer van noden heeft, gelyk veele gemeent hebben. want indien deze Vrucht zonder uitlozing der Pis tot zyn volmaaktheid heeft konnen komen (want de Vrucht is negen Maanden in de Lyfmoeder besloten geweest, en op de nette tyd maar in een moeyelyke Bariug, in welke zy gestorven is, uitgeworpen) waarom zoude dat ook in andere niet konnen geschieden? want *Littrius* verzekert dat het *Bekken* en de *Waterleyders* zo dicht en zamengegroeit zyn geweest, dat ze niet van 't alderfynste Vogt, noch Lugt, noch Wind doorlieten, zo dat zy veel minder, gelyk hy zelfs zegt, *de Pis, als zynde een dikker Vogt*, hebben konnen doorlaten; en derhalven is hier geen Pis naar de Blaas, veel minder naar de Water-blaas-band en Pis-vlies gekomen of konnen komen. Maar *Littrius* meent uit de Blaasjes derzelve Nieren, vervult met een Pis-achtig Vogt, bewezen te konnen worden dat de afscheiding der Pis in de Vrucht geschiet: en derhalven de Vrucht of te wateren in 't Pis-vlies, of de Pis door de Water-blaas-band in 't Pis-vlies uit te laten. Doch ik acht geen van beiden hier uit te volgen; ik meene het wel zeker te weten, dat 'er eenige Afscheiding geschied in de Nieren van de Vrucht; maar of deze zo overvloedig is, dat alle de Pis in de Blaas, Pis-lyders en Bekken niet kan behouden worden, is noch niet bewezen. Want indien wy de Nieren van *Littrius* afgetekent aanmerken, kan men zeer licht oordeelen, dat het geheele Vogt, in deze Nier-blaasjes behouden, niet boven een Ons geweest is; en dat 'er niets meerder in deze Vrucht afgescheiden is, bewyft ons de zamengroeijing van 't Bekken en van de Pis-lyders. Dog

dewyl

wyl een Menschelyke Vrugt makkelyk noch ooter kwantiteit Pis in de Blaas, groot genoeg, naar mate van 't Ligchaam, in de Pis-lyders en beide Bekkens kan bevatten, en deze Vrugt tot volmaaktheid, zonder eenig ander gebrek in 't Ligchaam, behalven dat in de Nieren is gekomen, en ogtans de uitlozing van de Pis niet is geschiet in 't Pis-Vlies, stel ik vast hier uit te kunnen blyken, dat deze uitlozing in 't Pis-vlies in andere Vrugten ook niet volkomen noodzakelyk is. Zo dat de Blaas, zo lang de Blaas-bant, in de Menschelyke Vrugt niet dikwilder open word gevonden, en 't Pis-vlies niet zekerder en klaarder vertoont word, dan het tot noch gedaan is, oordeele dat 't zelve in de Menschelyke Vrugt niet, (ten minste niet geneenlyk) moet toegestaan worden. Want men moet niet twyffelen, of de wegen, welke die ook mogen geweest zyn, door welke uit die Vrugt van *Littrius* alle de Pis, uitgezondert een kleine kwantiteit, die in de nier-blaasjes was, heeft kunnen uitgelooft worden, dat deze ook in andere Vrugten de uitlozing van de Pis kunnen geven. Want dat God, van de last der Pis, die in de Koeien zeker veel groot is, de Vrouwen als maar twee beenen hebbende heeft willen bevryden, en de Pis met het bloed, door de Navel-flag-aderen, naar 't bloed en de Nieren van de Moeder heeft willen zenden, op dat de zwangere Vrouwen zo ligt niet zouden vallen, schynt aan my, behalven de reets aangehaalde reden, ook uit die zamengroeying der Pis-lyders, schoon niet volkomentlyk bewezen, egter zeer waarschynelyk te zyn. Eindelyk dat niet alles wat *Littrius* van deze Nieren heeft geschreven, zo klaar en zichtbaar in de zelve heeft gebleken, gelyk die van den Schryver in de voorzyde plaats vertoont worden, kan uit 't berigt of uitspraak van den Geleerden *Fontenellius*, Raad en *Secretaris* van de Koninglyke Academie der Wetenschappen blyken; wanneer hy zegt (a) *hoe Gezwollen, en opgespannen*

(a) *Histor. Acad. Reg. Scientiar. Anno 1705. pag. 58. & 59. edit. Amstelodamensis.*

nen deze Nieren ook zyn geweest, in welke de Heer *Littrius* deze zyne waarnemingen heeft genomen; nochtans heeft hy het grootste gedeelte der byzondere zaken, die hy in dezelve heeft aange-tekent, niet dan als door 't Vergroot-glas konnen ontdekken.

E I N D E.

UITLEGGING

VAN DE

PLATEN

EN

AFBEELDZELS.

H Et heeft myn behaagt aan dit kort Ontleed-kundig begrip eenige Afbeeldzels van nieuwe Ontleed-kundige waarnemingen te zoeken, die in andere Ontleeders, uitgenomen twee, noch niet zyn voorgekomen; doch de andere zyn meest uit onze waarnemingen.

Uitlegging van de Eerste Tafel.

't Eerste Afbeeldzel vertoont 't Hamertje van de Beenderen des Gehoors, uit een Mensch, *met het nieuwe nitsteekzel van Raven.*

a Is het hoofje van den Hamer.

b Deszelfs Handvatzel.

c De kleine Uitwas.

d *De Uitwas van Raven*, of de langste.

Dat zelve Hamertje word hier terstond, afgetekent met een Vergroot-glas, by gevoegt, op dat alles klaarder te zien zy: alwaar de groote Lettres A. B. C. D. het zelve aanwyzzen, als in 't kleine Afbeeldzel.

Doch wy achten alhier te moeten aanmerken, dat deze Uitwas, of *Uitsteekzel van Raven*, aan ons altyd is voorgekomen, ge-
lyk

lyk of het geen waar been was, want het buigzaam en weerspanning is, gelyk de dunne graates der Vissen; also, dat, wanneer het aan de punt op eenige wyze word gedrukt, het buigt en wykt; Doch wanneer de drukking ophout, en de punt word ontspannen, herstelt zig deze Uitwas in zyn voorgewezenen stand: welker buigzaamheid wy niet in andere ware Beenderen, ten minsten voor zo veel myn voorstaat, ontmoeten, daar en boven heb ik hem noch versch, ja zomtyds al eenige tyd verhard zynde, met een Spelde of Naalde in zyn uit-einde in verscheide Vezelen, gelyk de Hooft-hairen aan hun einde splyten, of gelyk een Pees een weinig verhard zynde, kunnen verdeelen; 't welk ik by den vermaarde *Ruysch* aldereerst gezien heb: zo, dat het meerder den aart gelykt van een Pees van die Spier, die aldaar word ingeplant, of van een vis-graat, als van een waar been. Eenige diergelyke Uitwassen, ja de meeste, die ik heb onderzocht door 't Vergrootglas, heb ik omtrent de hoek E. Kraak-been-achtig, doch 't vordere van deze hoek E. tot D. wederom meer been-achtig, en al of het een byzonder been was, gevonden: en hier om geloof ik het mogelyk te geschieden, dat het zo ligt word afgescheurt in de uithaling van 't hamertje: also dat tot noch toe de Ontleders, voornamentlyk deze, die byzonderlyk van 't gehoor en 't Menschelyke Oor hebben gehandeld, deze Uitwas, (of liever Aanwas) hebben overgeslagen, of niet gevonden.

't Tweede Afbeeldzel, *vertoont 't onderste deel van 't Deye-been*, met de twee Zaat-beentjes, van andere Ontleders, zo veel myn voorstaat, noch niet afgetekent.

A. *Wyft aan 't Deye-been.*

B. *De inwendige Knokkel.*

C. *De uitwendige Knokkel.*

D. *'t Grootte Zaad-been*, in de aanmerkelyke kuil van de buitenste Knokkel; welk ik egter in een
ander

ander Lichaam veel grooter heb gezien.

't Kleine Zaat-beentje, in de inwendige Knokkel; dat niet, dan zelden; doch 't eerste word veel dikwilder gevonden.

Derde afbeeldzel, wyft het *grootte Zaad-beentje*, afzonderlyk aan, uit zyn Kuil van de uitwendige Knokkel genomen.

Vierde afbeeldzel, vertoont het *kleine Zaad-beentje* van de inwendige Knokkel.

Vyfde afbeeldzel, wyft aan de *Beenderen van de Oor-vinger*.

A. Is het Been van de Naa-hant, aan welke hy word gevoegt.

B. De eerste Slag-order van deze Vinger.

C. 't Zaat-beentje, 't welk dikwils tuffchen 't lit van 't been der Naa-hand en van de Oor-vinger word gevonden; dat veelyds grooter, als hier vertoont word, hangende aan de Pees van de afhalende Spier van deze Vinger, word gevonden.

E. Sesde afbeeldzel, toont aan 't *regter gedeelte van een Menschen Maag*, met wint opgespannen en uitgedroogt, met het *Klap-vlies*, of 't ruime ronde Vlies, dat in deszelfs regter mond, poortier gezegt, word gevonden.

A. A. A. A. 't Regter Deel van de *Maag* uitgedroogt door wint.

B. B. B. B. 't Deel van de *Twaalf-vingerigen Darm* open en niet gebogen zynde.

C. D. 't *Klap-vlies van de Poortier* of rond-achtig Vlies, vry breed, de Poortier uitmakende, in zyn natuurlyke plaats, gelyk het in dat Ligchaam zig vertoont heeft.

E. De opening in de Maag.

Uit dit Afbeeldzel blykt, eerstelyk, dat de Poortier geen horizontale plaatzing heeft, gelyk als gemeenlyk van *Willis*, in zyn redenvoerende Apotheek, van *Verheyen* in zyn Anatomie, en van andere vertoont word, maar een schuinze, en wel alzo gelegen, dat de regter zyde C. schuins naar omlaag, naar de linker zyde D. nederdaalt: ten tweeden, dat

de Poortier niet alleen bestaat uit een zamenhang van ronde Vezelen, deze mond van de Maag omringende, gelyk hy gemeenlyk word beschreven, maar uit een tamelyk groot Vlies, zomtyds twee, of drie Linien breed: waar door hy deze mond wel opvuld, en de uitgang der dikke voetzels uit de Maag meerder vertraagt. Echter moet men weten dat dit Klap-vlies niet in alle Ligchamen zo groot word gevonden; maar in zommige veel kleiner, en nauwlyks een Mathematische Linia breed is. Doch daar en tegen, dat ze ook dikwils veel grooter word gevonden, en ik bewaar een Maag, in welke zy zodanige groote en gedaante heeft, gelyk met de Letter F. en G. word vertoont: alwaar de plaats G. nauwer, doch de plaats F. die de opperste is, breder is.

Eindelyk waarschouwen wy, dat diergelyk Afbeeldzel, 't welk wy in 't vyf honderste tal der *Ephemered. Nat. Curios.* hebben mede gedeelt, in de tweede Tafel Fig. 4. pag. 158. door schult van den Plaatsnyder, verkeert is vertoont.

Fig: 2.

Fig: 1.

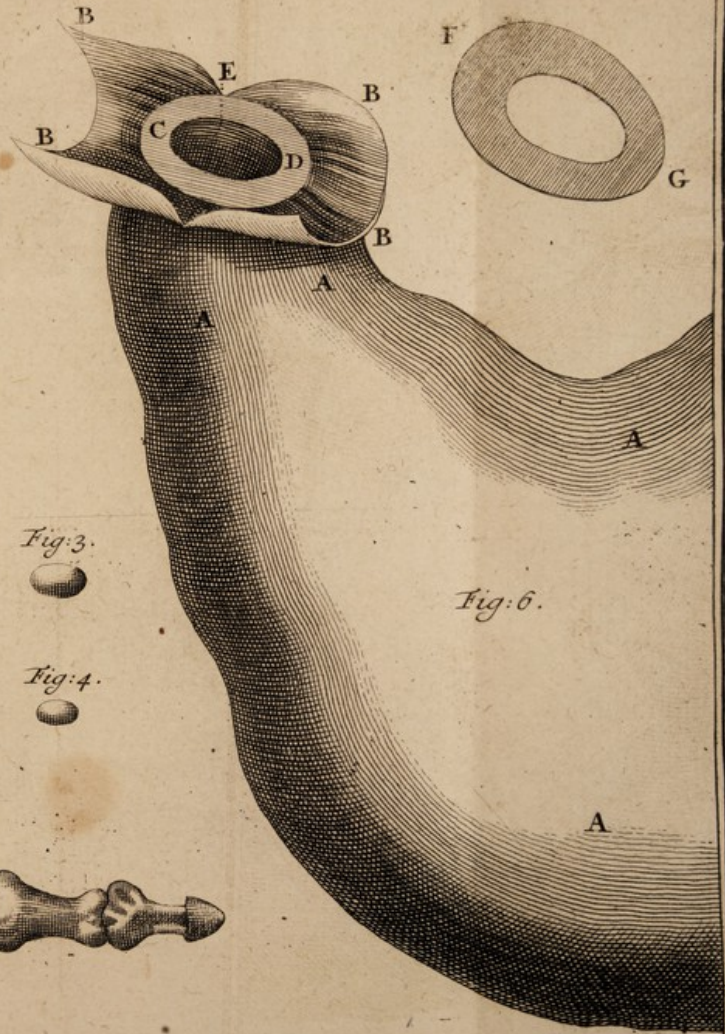

Fig: 3.

Fig: 4.

Fig: 5.

It
Ge
my
in
et
li
en
et
l.
we
et
M
et
ie
al
Da
va
on
Ge
on
A
lk
ye
l
D
el
er
l
er
F
H
er
er
l
e
at

Uitlegging van de tweede Tafel.

De zevende Afbeeldzel vertoont een gedeelte van den *ongewonde, Blinde en Kartel-darm*, met het *Klap-vlies van de Kartel-darm van Baubinus*. Wy hebben wel verscheide Aftekeningen van dit *Klap-vlies*, al in onze Verhandeling van 't *Klap-vlies van den Kartel darm*, reets vertoont, voornamentlyk hebben wy aldaar in de tweede Tafel Fig. 1. en 2. twee aanmerkelyke verscheidenthedens aangevezen; d'eene namentlyk, alwaar alle deze deelen zeer wyt; en d'andere, alwaar zy zeer nauw zyn. Maar hier vertoonen wy een middelmatige, en gelyk als zy zeer dikwils word gevonden: alzo dat, niettegenstaande deze verscheidenthedens moet men vast stellen, dat aan 't einde van den ongewonden Darm, waarlyk 't *Klap-vlies van de Kartel-darm van Baubinus* gevonden word, en dat zy niet veronnen of valschelyk onderstelt is, gelyk den Geleerde *Bianchus* in 't *Ontleedkundig Schouwoneel van Maagetus* gewilt heeft.

A. Is den *ongewonde Darm*, schuins naar de dikke Darm opklimmende, en in deszelfs linker yde zig invoegende.

Den *blinden Darm*.

't *Worm wys ahangzel* deszelfs.

D. D. D. Een gedeelte van de *Blinde en Kartel-darm* geopent, op dat de *inwendige* kunnen gezien worden

De opening van 't *Klap-vlies*, of van den *ongewonden Darm* in de *dikke Darmen*.

F. 't *Opperste deel* van 't *Klap-vlies*.

't *Onderste deel* van 't *Klap-vlies*.

H. H. De *Vliezen*, weerzyds dat *Klap-vlies*, (of later deze *Klap-vliezen*), die *banden* of *riemen* deszelfs konnen genoemd worden, ondersteunende.

I. Verscheide *toesluitende Klap-vliezen* (of *opheevene rimpels*) van den *Kartel-darm*.

De ste Afbeeldzel vertoont de *Melk vaten*, zoals ik re onlangs tweemaal in *Menschen Ligchamen* ont-

dekt hebbe; voegt hier by, 't geene wy van de zelve bladz. 275. gezegt hebben.

A. A. A. Een deel van den Nugteren Darm met zyn doorschynende plooyen of vouwen.

B. B. B. B. Menigvuldige wortels der Melk-vaten die hier veelvuldiger worden gezien, als dat z in de Honden gemeenlyk gewoon zyn voor te komen, makende veele inmondningen.

C. C. C. C. De voortkruipingen derzelve ook veel menigvuldiger door 't Darm-scheil, met zee veele inmondningen onder zig gemeen zynde, en ten deelen zig indringende in de Klieren van Darm-scheil, ten deelen over de Klieren heelloopende.

D. D. D. D. D. Hier en daar groote Klieren van 't Darm-scheil: en behalven deze hier en daar noch veele kleintjes.

't Een-en-twintigste Afbeeldzel 't welk wy alhier onder de bekwaamheid der ruimte geplaatst hebben, vertoont de verspreiding van de Ge hoor-zenuw door 't Doolhof gelyk in de Brieven van *Novesius* pag. 208. voorgestelt word. Ziet onze Aanmerkingen bladz. 293.

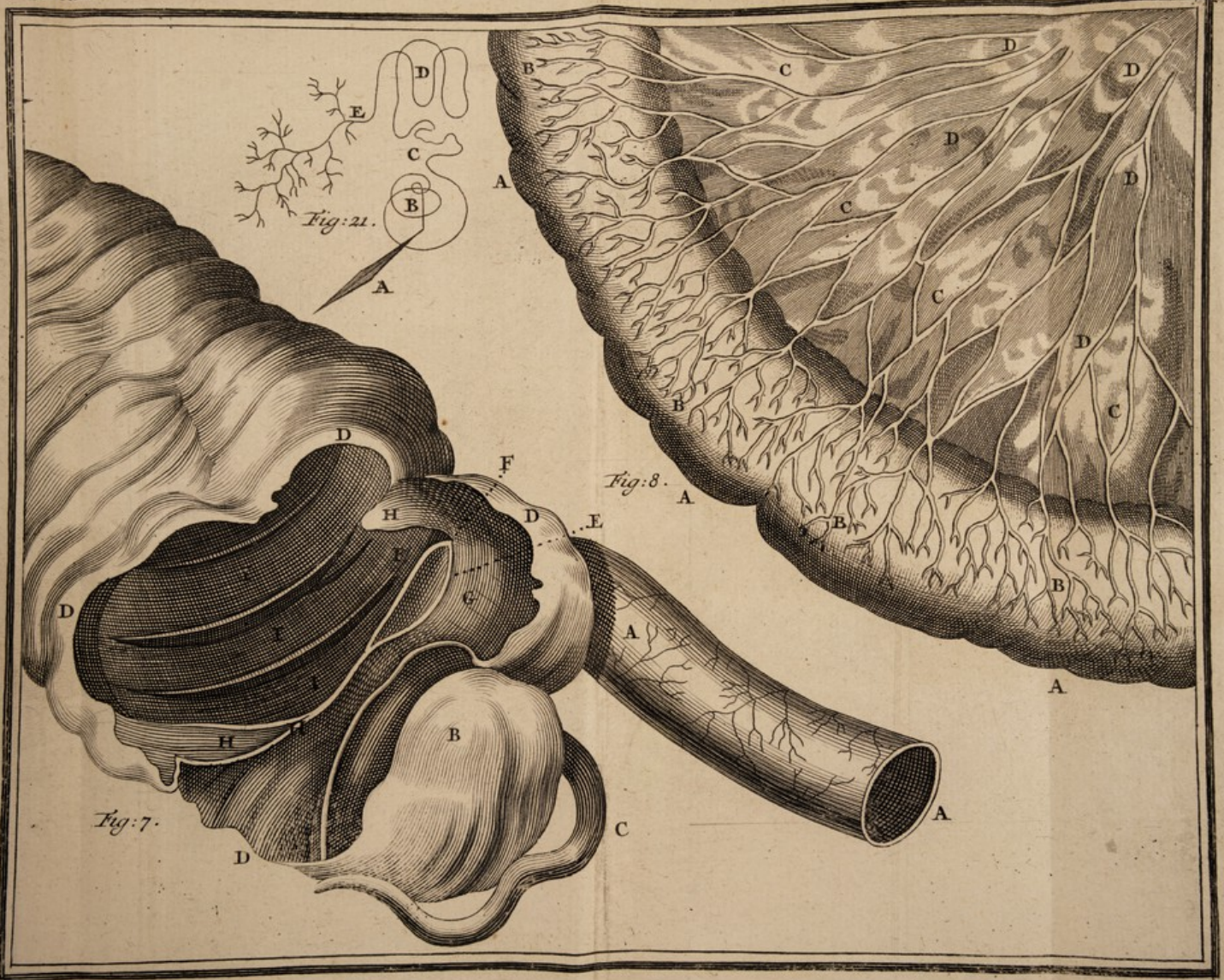
A. De Ge hoor-zenuw.

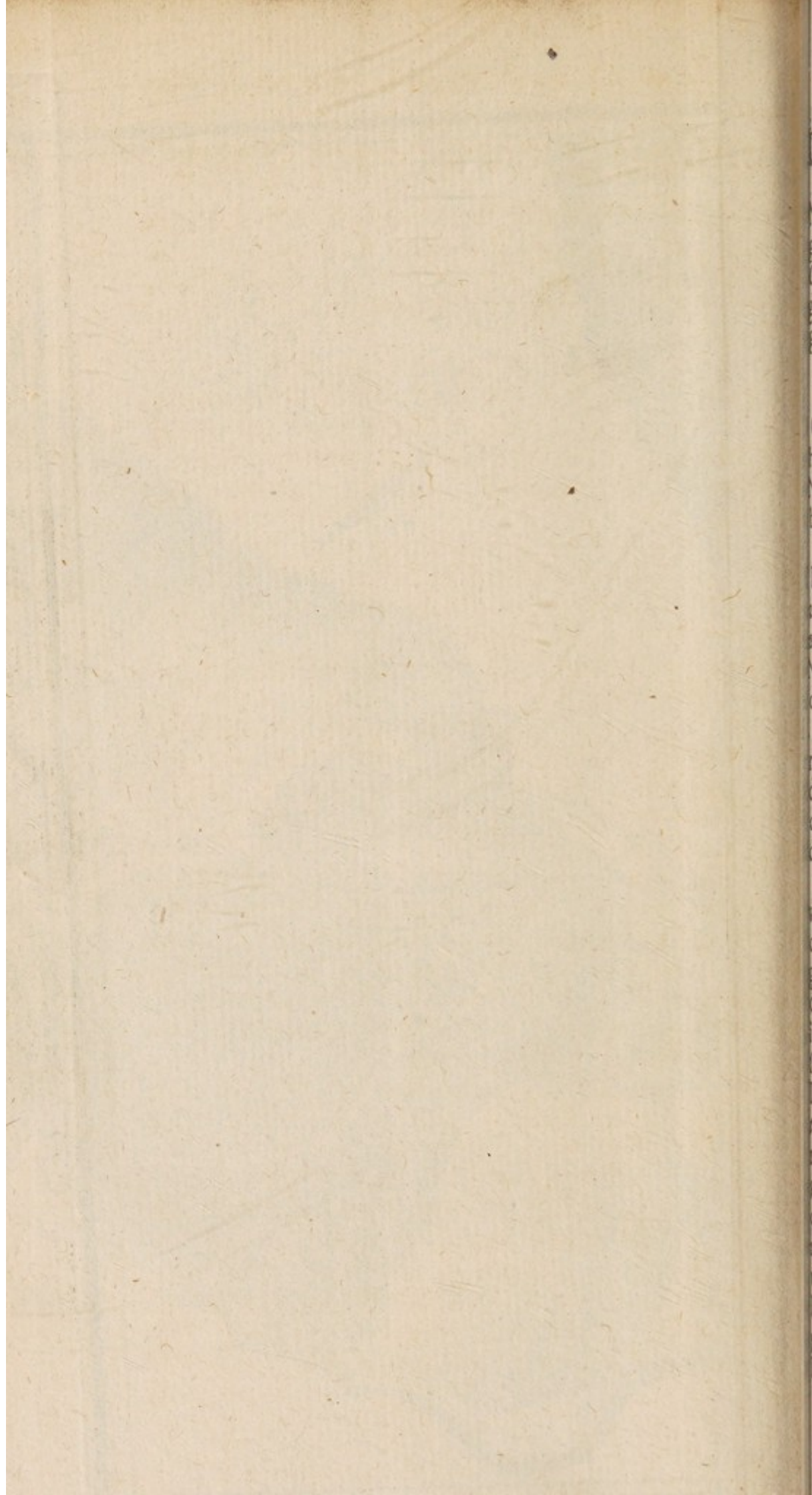
B. De verdeeling deszelfs door 't Slekke-been in de gedaante van een draadje.

C. Voortgang door de ingang.

D. Kronkelinge door de drie halve ronde wegen.

E. Einde naar de Herzene wederkeerende, en doo dezelve met veele takjes uitgespreit.

Uitlegging van de derde Tafel.

Negende Afbeeldzel vertoont een drie dubbelde gedaante van de draijing en van de *Klap-vliezen van de Gal-blaas-buis*, met een gedeelte van de Gal-blaas, gelyk ik in verscheide ligchamen dezelve heb waargenomen.

A. 't Deel van de Gal-blaas geopent.

Den uitgang in de Gal-blaas-buis zeer omgedraait.

C. De Gal-blaas-buis, gedraait gelyk een touw, hebbende van binnen slangs-gewyze Klap-vliezen.

Negende Afbeeldzel. D. vertoont een andere Gal-blaas;

't Einde deszelfs en ombuiging gelyk als een kap.

F. De opene Gal-blaas-buis, vertonende de *slangs-gewyze Klap-vliezen*, op een andere maniere gemaakt, als in 't eerste Afbeeldzel.

Negende Afbeeldzel G. vertoont wederom een andere blaas: die

H. Van binnen verscheide hollen, en dwerze, rechte en schuinze Vliezen heeft; nochtans alle doorboort of open voor de doorgang van de gal: die wel de wind, maar geen stylet doorlieten naar de blaas. ziet bladz. 277.

Tot nu toe zyn van veele Ontleders deze klap-vliezen vergeten; maar ik geloof, dat indien zy dikwilder wierden gezogt, ook meerder zouden gevonden worden: om dat ik in de meeste ligchamen, die ik in de tyd van zes Jaren heb geopent, iets klap-vlies-agtig, dog ook altyd met eenige verscheidentheid, hebbe gevonden.

Tiende Afbeeldzel vertoont een van de *lyfmoeders trompetten van Fallopius*, uit *Drakius*, wiens vaten met kwikzilver en wind opgevuld zyn: om de voortgang der zelve in een der Vleer-muys-gewyze banden, te gelyk met de nets-gewyze verdeeling der aderen in de zyden van de trompet, en deszelfs uitbreidinge of franjens te vertoonen: door welke deze deelen in de Venus-oeffening worden opgespannen, verheven en bekwaam gemaakt om het eyerneest van haar zyde te omvatten: zoo wel

om 't mannelyke zaadt van de lyfmoeder naar 't eyer-nest, als om 't bezwangerde ey, uyt 't eyer-nest naar de lyfmoeder over te leyden.

A. Is 't naatste deel van deze trompet aan de lyfmoeder.

B. Deszelfs andere einde; dat wederom eenigzins nauwer word, eer dat het zyn franjes uitschiet.

C. C. *De franjes*, ofte opgespanne vlies-agtige uitspanzelen.

D. De opgespannen mond van dit einde.

E. De vleur-muis-band van deze zyde.

F. Deszelfs aderen en slag-aderen van de bovenbuykige.

G. G. G. De aderen, makende 't holle of 't netgelyke ligchaam in de zydens van de trompet.

't Elfde Afbeeldzel verthoont ook een *Trompet van Fallopius*, wiens aderen ik met kwikzilver, in een openbare ontleding gehouden in de laatste maand Januari, heb opgevult: en in welke derzelve verdeeling heel anders en frayer zig verthoont heeft, als van *Drakius* afgetekent is.

A. Is 't naatste deel van deze trompet aan de lyfmoeder, met een draat toegebonden, om dat anders de kwik naar de lyfmoeder en boven buyks vaten zoude vloeyen, en de volkomene opvulling van de trompet beletten.

B. 't Andere Einde: in welk

C. C. *De franjes*, of vlies-achtige uitspanzels, tot hun laatste uiteyndens, met kleine, dog zichtbaare vaatjes, opgevult, die nogtans van de Schilder niet alle zo fraay hebben kunnen uitgedrukt worden, als zy zig aan 't gezigt verthoont hebben.

D. De opening van dit einde.

E. De vleur-muis wyze band of het deel van de breede band der lyfmoeder, die in 't eerste aanzien met vaten door kwik opgezet, vervult was; dog die wederom leeg wierden, terwyl men de Schilder haalde, om dat 't kwikzilver door een gaatje uitvloeide.

F. Een ader, in welk de kwikzilver ingeschoten is, voortkomende van de zaad-vaten der lyfmoeder.

G. G. Deszelfs grootste verdeelingen.

H. Een groote Tak, met de trompet van de lyfmoeder als evenwydig voortloopende, bykans gelijk de aderen der darmen in 't darm-schyl: uit welke evenwydige stam

I. I. Vele takken, lopende in de trompet, bynagelyk de vaten in de darmen, en de trompet met zomenigvuldige takjes vervullende, dat dezelve by naer geheel uit zuivere vaatjes schein zamengesteld te zyn: want zy waren zo menigvuldig, als de vaten, die van *Ruysch* in het dunne herzen-vlies, hert, en andere, voornamentlyk vaatagtige deelen, in verscheyden zyner schriften vertoont worden; welke trompetten egter tot nog toe van de Schryvers bykans zonder vaten afgetekent zyn. Hier om is het niet te verwonderen, dat deze deelen, in de Venus oeffening, van 't overvloedige bloed, yloeyende in deze vaten, kunnen uitgespannen en opgeregt worden.

Twaalfde Afbeeldzel. Vertoont *de lever van een jong geborene vrugt.*

A. A. A. De Lever.

B. B. B. 't Onderste deel van de lever, in welk verscheydene ongelykhedens.

De Gal-blaas.

De Navel-ader, met eene enkele stam van de Navel naar de Lever voortgaande.

E. E. 't Boezem-hol van de poort-ader, in welk de navel-ader alleenlyk, met eene stam zig inplant.

De stam van de poort-ader afgesneeden zynde.

G. G. G. De voornaamste takken van 't boezem-hol der poort-ader door de lever verspreyt, te zien door een ligte afscheuringe van de lever.

I. De stam van de holle-ader.

I. De *aderlyke weg*, of de *aderlyke buis*, regt over de inplanting van de Navel-ader uitgaande uit 't boezem-hol der poort-ader, en zig inplantende in de holle-ader: die in de lyfmoeder een groot, ja mogelyk het grootste gedeelte van 't bloed, door de navel-ader naar de lever van de vrugt aangebragt, langs een wydde en rechte weg, in de holle ader, en 't hart overvoert; die dog daar na te zamen groeyt.

K. De plaats der inplanting van de Navel-ader in 't boezem-hol van de poort-ader alleenlyk, met een, en geen dubbeld einde, gelyk van *Verheyen*, en zommige anderen vertoont word.

't Dertiende Afbeeldzel, vertoont het middelrif: 't welk ik onlangs uit een mensche ligchaam op nieuws hebbe doen uittekenen, om dat de afbeeldzels van *Verheyen* en *Mangetus* dat zelve verkeert vertoonen: waar door de Lezers, en voornamentlyk de Leerlingen, zeer ligt kunnen misleid worden.

A. A. A. A. A. De bovenste spier van 't middel-rift, voortkomende uit het borst-been, en uit de kraakbeenderen der ribben.

B. B. De onderste spier, gelyk als dubbeld.

C. Deszelfs langste en rechter pees.

D. De korste en linker pees.

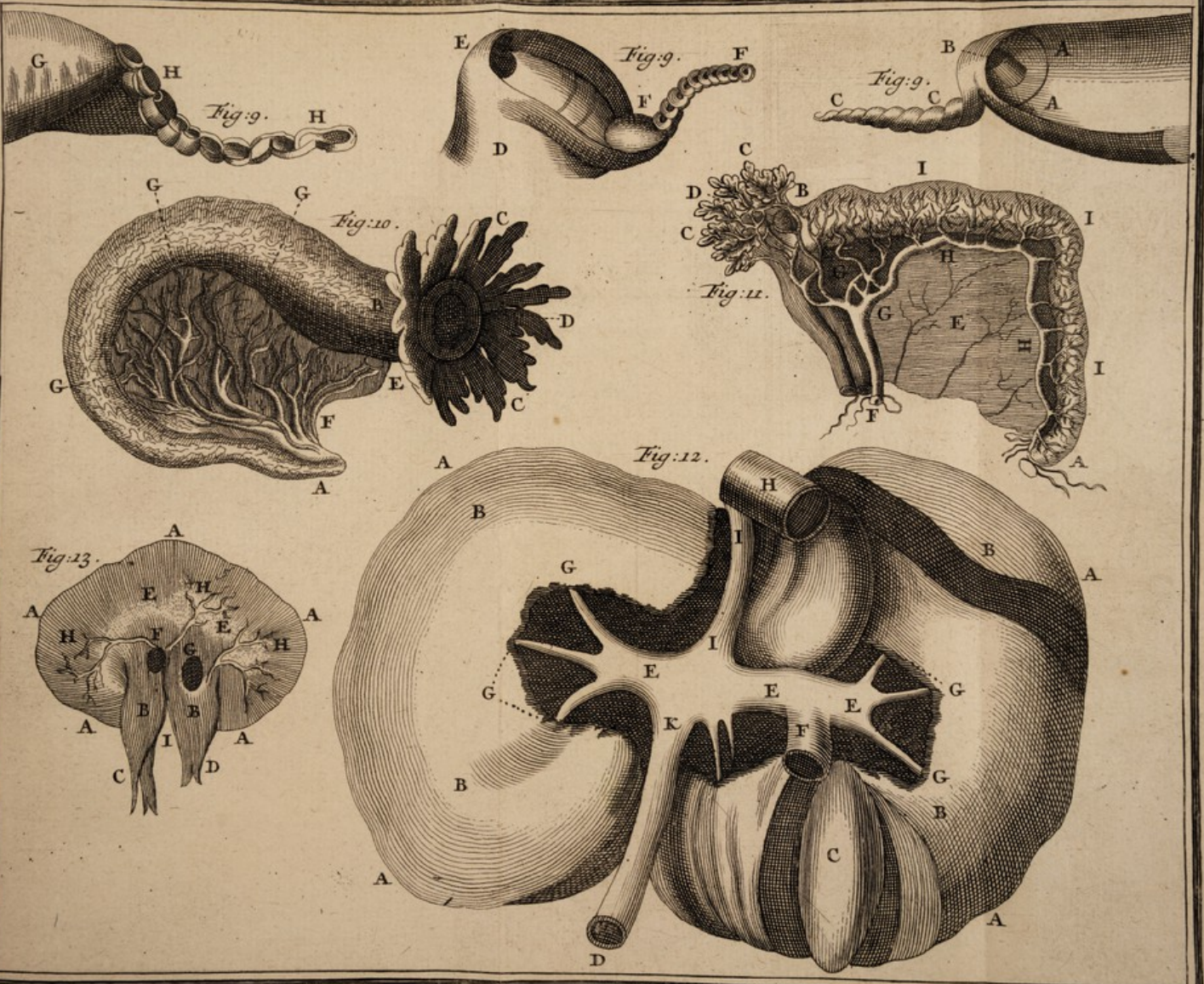
E. E. Het pees-achtig gedeelte, of 't pees-achtig middel-punt, aan welk van bovene 't herte zakje vast is.

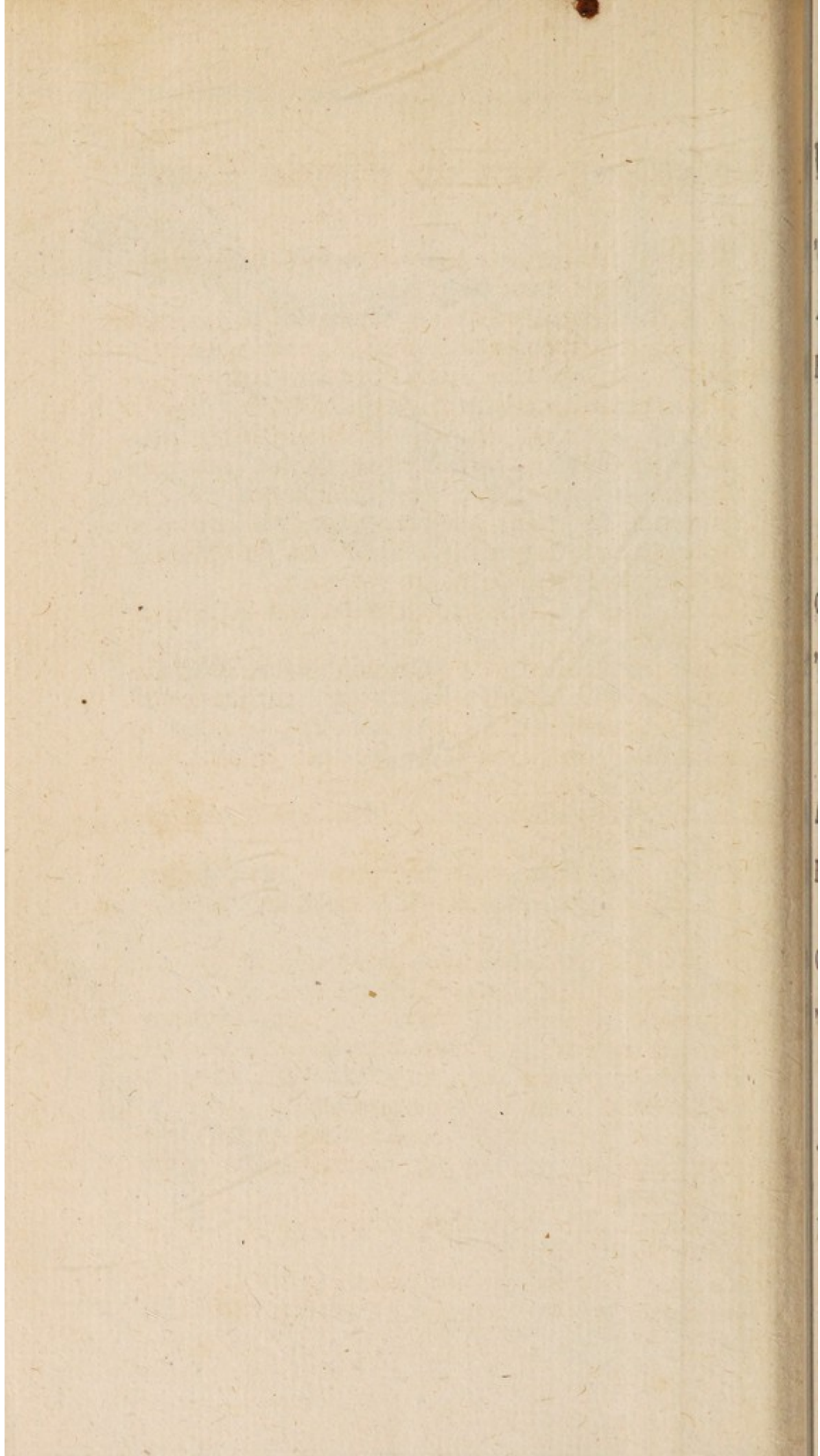
F. 't Gat, waar door de holle-ader door gaat.

G. 't Gat, waar door de flokdarm naar de maag loopt.

H. H. H. Middelfrifs vaten.

I. De plaats of tusschen-wytte tusschen de twee hoofden van de onderste spier, alwaar de *grootte slag-ader* uit de borst in de buik neer-daalt, en de *Borst-buis*, en dikwils de *ongepaarden ader* uit de buyk in de borst op-klimmen.

Uitlegging van de Vierde Tafel.

't Veertiende Afbeeldzel vertoont de *borst-klier* uit een eerst-geborene mensche vrugt.

A.A.A.A. Is 't hert, bedekt met 't herte-zakje, aan welk met het grootste gedeelte de borst-klier aangevoegt is.

B.B.B.B. De *Borst-klier*, gelyk zy was in deze vrugt: in 't onderste gedeelte, gelyk als in 'tween; en in 't opperste gelyk als in drien verdeelt. Wiens onderste gedeeltens, *a. a. a.* aangehegt zyn aan 't opperste deel van 't herte-zakje; 't middeldeel *b. b.* aan de stam van de groote slag-ader; dog de opperste deelen *c. c. c.* leggen op 't begin van de opklimmende takken van de groote slag-ader.

C.C.C. Drie opklimmende takken van de groote slag-ader.

't Vyftiende Afbeeldzel vertoont de verscheidentheid van deze klier uit een andere vrugt: zoodanige als ik 'er nog veele zoude kunnen toonen: want zy in maakzel, even gelyk als in haar groote, by naar in ieder voorwerp, verscheelt.

A.A.A. 't Opperste deel van het hert bedekt met het herte-zakje.

B.B. De borst-klier, van boyene in twee deelen verdeelt *a. a.*, en vanonderen alleenlyk ligtelyk uytgeholt *b.*

C. C. C. De opklimmende stammen, gelyk de voorgaande. Ziet bladz. 134. en bladz. 258.

't Zestiende Afbeeldzel vertoont de agter-herzenen van een mensch: in welke de verdeeling des zelfs in kwabben, van andere, zo veel ik weet, nog niet beschreeven, fraay vertoont worden.

A.A.A.A. Vertoont de menschelyke agter herzenen, regtlynig en in gelyke deelen midden doorgesneeden.

B.B.B.B.B. De inwendige bast-agtige en merg-agtige zelfstandigheid.

c. c. c. c. c. c. De merg-agtigte streepen, zo dik, nogte zo kort niet, gelyk zy gemeenelyk worden afgetekent.

d. d. d. d. d. d. d. d. d. d. De verdeeling der bast agtige zelfstandigheid eerst in *grootte kwabben*: en die wederom in veele *kleindere*, en ten laastten over al in *zeer kleine kwabbetjes* zeer fraay verdeeld worden: alzo, dat elke groote kwab, zyn eigene merg-agtige tak, en elke kleinder, ja 't alderkleinste kwabbetje, zyn eigene takje van de merg-agtige zelfstandigheid heeft, welke alle van elkanderen afgescheiden zynde: egter eindelyk by 't lange merg wederom te zamen vloeyen, deze verdeeling en kwabbetjes kunnen niet genoeg door letters aangewezen worden; dog zullen uit de aanmerkinge van 't Afbeeldzel gemakkelyker begrepen worden.

e. e. 't Lange merg.

f. f. 't Begin van 't Lenden-merg.

En hoe men door middel van brandewyn, dit maakzel bereit en alderbest aan 't gezigt moet ver-
toont worden, hebben wy over lang wytlopig ge-
leert. in *Centur. V. Ephem. Nat. Curiosor. pag. 157.*

't Zeventiende Afbeeldzel, ver-
toont de agter herzenen van een kalf, ook in 't midden door de top gescheyden, met eenige zamen-gevoegde deelen, op dat in de zelve de kwabbetjes der agter herzenen, gelyk zy in een kalf gelegen zyn, ook kunnen gezien worden.

a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. Vertoonen de grootste en voornaamste kwabbetjes van deze agter-herzenen.

b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. De Voornaamste verdeelingen van deze Kwabbetjes der agter-herzenen, die zy gemeenlyk voor de gemeene zelfstandigheid hebben gehouden.

c. c. De voornaamste merg-agtige strepen, waar uit de kleyndere, gelyk als ontelbare takjes van boomen voortkomen.

d. d. 't Achterste der voorherffenen afgesneeden.

e. De Spleet naar de Tregter.

f. De Pyn appel-klier.

g. g. De Billen.

b. b. De Ballen.

i. i. De vierde holligheid der Voor-Herzenen, of de Schryf-pen, in wiens midde, *de spleet*; in 't bovenste gedeelte.

k. Den

Den Aars, of opening naar de Waterlyder van Sylvius.

Agtiende Afbeeldzel vertoont een verze bevroorene Varkens Oog, en regtlynig doorgesneden, op dat de plaatsing van de alzo gezegde drie Vogten van 't Oog behoorlyk kan gezien worden.

a. 't Hoor vlies.

b. b. b. De omtrek van 't duistere Vlies, als ook van 't ondergelegene Net-gevlogten en Net-vlies. 't Druif-bezien Vlies, in wiens midden, den Oogappel.

d. Den Hair-gelyke band, naast 't Christallyne Vogt ingeplant.

e. e. 't Glas-agtig vogt, beslaande 't agterste deel van 't Oog.

't Christallyne vogt, in de holligheid van 't Glas-achtige: van de hair-wyze bant als afhangende.

't Wateragtig vogt, tusschen 't Christallyne Ligchaam en 't Hoor-vlies: alwaar men ziet, dat 'er veel meerder Wateragtig vogt tusschen 't Hoorn en Druif-bezien Vlies, of in de voorste kamer is, als in de agterste, of tusschen 't Druif-bezien Vlies en 't Christallyne Ligchaam: alwaar 't gedeelte, veel minder, en nauwlyks een zeer klein plaatsje, kan waargenomen worden.

De Gezigt-zenuw.

Negentiende Afbeeldzel. Vertoont dat zelve, dog in een Menschen Oog; in welk nog meerder Water-agtig Vogt voor, als achter 't Druif-bezien Vlies word waargenomen. Vorders is 'er geen merkelyk onderscheid, als dat 't Christallyne Vogt f., veel kleinder in een Mensch is, als in de Varkens, Honden, Schapen, Hazen, en alle andere Dieren, die wy om deze oorzaak geopent hebben. Ziet 't gene wy bladz. 285. van deze stelling gezegt hebben.

Twintigste Afbeeldzel vertoont een Mensch Tong met deszelfs drie bekleedzelen, die myns wetens, nog nergens zyn afgetekent.

A. A. A. De bovenste oppervlakte der Tong, in welk de Tepel-wyze gehoofde, en de spitze uitsteekzels over al te voorschyn komen.

- B. Een stukje van de buitenste rok, afgescheiden van de andere, en neerhangende, in welk ontelbare Zenuw-tepeltjes voor 't gezicht komen, hangende aan deszelfs inwendige Oppervlakte.
- C. C. De tweede rok van de Tong, genaamt het *net-wys-gevolgte Ligchaam van Malpighius*; door wiens gaatjes de Zenuw-tepeltjes uit de derde rok naar de eerste of buitenste doorgaan.
- D. 't *Net-wyze gevolgte Ligchaam*, van de ondergelegene derde rok afgescheiden en neerhangende.
- E. E. 't *Vlies, of Zenuw-tepel-agtige Ligchaam*, in welk ontelbare Tepeltjes uitsteken, welke uit dat Ligchaam, door 't *Net-wys-gevolgte Vlies* naar de buitenste rok, loopen.
- F. F. De *Tong-klieren*, als mede de Tepeltjes in 't agterste deel der Tong zichtbaar, veel grooter als de voorste: zomtyds veelvuldiger, zomtyds weiniger.
- G. Een Gat, dat dikwils in 't agterste deel van de Tong voorkomt, van een onzekere en twyffelagtige gedaante; nu rond, zomtyds driehoekig, zomtyds ovaal, en tot nog toe van een onbekent gebruik. In 't laatste Ligchaam, dat ik in de Maand April van dit Jaar heb geopent, was dit Gat niet.
- 't Een-en-twintigste Afbeeldzel is reets in de tweede Tatel bladz. 306. verklaart.

E I N D E.

Fig:14.

Fig:16.

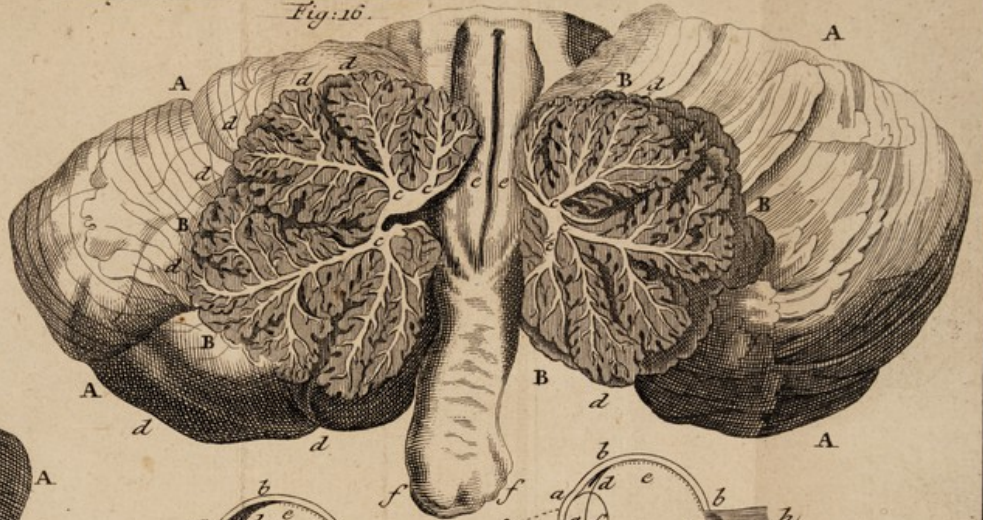

Fig:18.

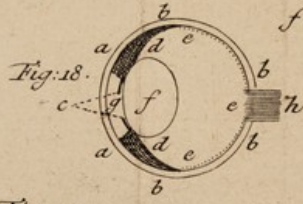

Fig:19.

Fig:15.

Fig:20.

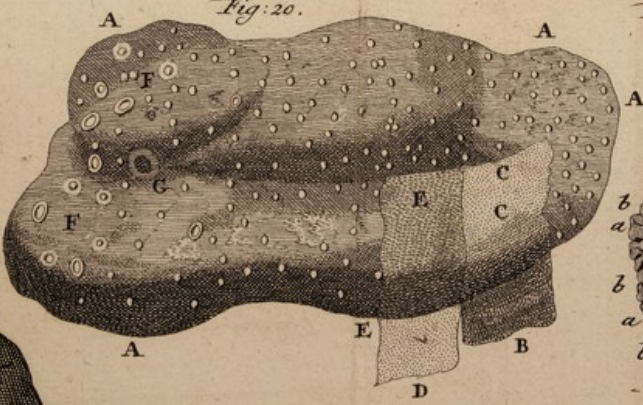
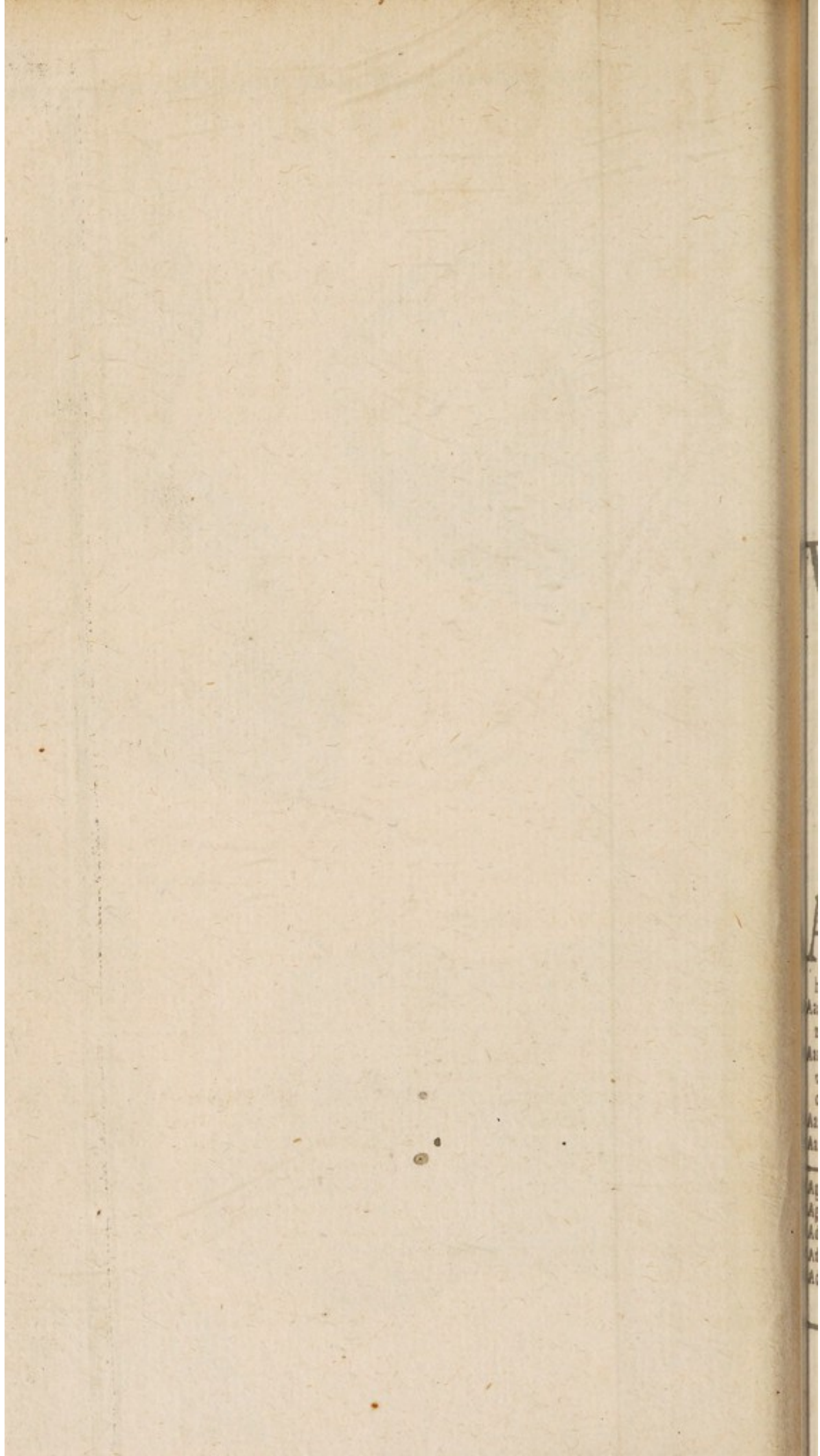

Fig:17.

REGISTER,

D E R

VOORNAAMSTE

Z A K E N,

I N D I T

W E R K

B E G R E P E N.

A.

A Angezigt.	167
Aangroeijing of Vereeniging.	54
Aangroezels of Aanwassen, hoe veel 'er in een Mensch zyn.	52
Aanmerkingen omtrent de aanwassen zyn verscheiden.	14
Aantekeningen over 't werk van <i>Hovius</i> , van de omlopende beweging der Vogten in 't Oog.	288
Aanwas, of Epiphyfis.	14
Aars.	78
— der Herzenen.	159
Agterhoofts been.	20
Agter herzenen.	160
Adams appel.	7
Aderbuis in de Vrugt.	90 en 123
Ader, Lams- en Pis- of Worst-vlies.	120
— wat zy is.	9 en 193

Ader, deszelfs getal.	193
— — — maakzel.	193
Afscheidingen kunnen zonder Blaasjes geschieden.	248
Alvlees-klier.	86
Amandelen.	178
Arm-been.	19
Arm slag-ader.	193

B.

B Ak, of Chylzak.	83
Ballen, of tweelingen.	99
Band van <i>Paupartius</i> .	273
— — — de Roede.	104
— of Riem van de opperste Lip.	175
— — — — Tong.	175
— — — — Vrouwelykheid.	109
Banden.	55
Beenbeschryving.	11
Been of Scheen.	8
Been-	

R E G I S T E R.

Beenderen van 't Gehoor. 18, 184, 185	Buis van <i>Bartholinus</i> . 173
en 292	— — — <i>Rivinus</i> . <i>ibid.</i>
— van de Opperkaak. 22	— — — <i>Warthon</i> , of onderste
— van 't Strottenhoofd. 29	kwyl-buis. <i>ibid.</i>
— der Tronk of Romp. 30	— — — <i>Steno</i> , of opperste kwyl-
— der Ruzgegraat. 30	buis. <i>ibid.</i>
— van 't Gewelfzel, of Paar-	Buis of Riaal van <i>Eustachius</i> . 19 en 185
de voeten. 159	— van de Lever. 89
Beentjes van <i>Worminus</i> gevonden,	— — — Blaas, of Lever-gal-
daar door <i>Ossa Worminiana</i> ge-	blaas-buis. <i>ibid.</i>
naamt. 21	Bynamingen van de Uitwassen. 13
Begrepene of inwendige Deelen van	Byzonderheden der Beenderen. <i>ibid.</i>
de Buik. 70	
Behoudende, of behoudene Deelen. 8	
Beitel-beenderen. 49	
Beitel, Wigge, of Steunzel-been, 't	
zevende van 't Bekkeneel. 20	
Bekkeneel, wat het is. 16	
— deszelfs agt Beenderen. 17	
— bestaat uit veele stukken	
in de Kinderen. 21	
— Hoe het moet afgenomen	
worden, om de inwendige Deelen	
te beschouwen. 159	
Beschouwende, en oeffenende Ontle-	
ders. 4 en 5	
Beschouwing van de begrepene, of	
inwendige Deelen van de Buik. 70	
Beschryving der wecke of zachte Dee-	
len. 57	
— — — Ingewanden. 58	
— — — Slag-aderen en Aderen. 188	
— — — Watervaten. 84	
— — — Spieren. 203	
— — — Klieren. 242	
Beweging van zommige Spieren. 219	
Blaasagtige rok der Blaas. 281	
— — — Nieren. 297	
Blaasagtig vlies der Darmen. 281	
Blinden Darm. 77	
't Blinde gat van de Tong. 176	
Boezem-hollen der Herzen-vliezen. 153	
Bol van de Water-weg. 107	
Borst-been. 35	
— of Chyl buis. 83	
Borst-vlies. 133	
— klier. 134	
Boven buiks slag ader. 193	
Brug van <i>Varolius</i> . 161	
Buiks slag ader. 191	
Buik-vlies. 69	
Buik of Maag klieren. 148	

C.

C Arteldarm. 77	
Christallyne Vogt, of ligchaam des	
Oogs. 171	
Chylvaten. 81	
— — — Uitvinders van deze. <i>ibid.</i>	
— — — de alderbeste manier om	
ze te vertoonen. 82	
— — — moeylykheid derzelve in	
de Mensch om die te vertonen.	
<i>ibid.</i>	
— — — oorspronk derzelve. <i>ibid.</i>	
— — — onderscheid derzelve.	
<i>ibid.</i>	
— — — klap-vliezen van deze.	
<i>ibid.</i>	
— — — 't gebruik derzelve. <i>ibid.</i>	

D.

D Armen. 75	
Darmbeens-klieren. 261	
Darmscheil. 80	
Deelen of uiterlyke ryken van de Buik. 8	
Deye. <i>ibid.</i>	
— — — deszelfs Been. 44	
— — — waarom de hals deszelfs boog	
wys is. 45	
Dikke Darmen. 77	
Doos van <i>Glissonius</i> . 88	
Drayer of tweede Wervel been van	
den Hals. 32	

Dunne

R E G I S T E R.

Dunne Darmen.	75
Dunne Herzen-vlies.	155
Duym.	44

H.

E.

Eelt, of weeragtig Ligchaam.	158
Elleboog.	8
Ellepyp.	40
Ellepyps slag ader.	191
Endeldarm.	78
Enkelde Deelen.	8
Eyeren, of klooten der Vrouwen.	116

F.

Fontanella, of kloppende Fontein.	18
-----------------------------------	----

G.

Gal-blaas.	90
Gal-blaas-buis.	89 en 277
Gal blaas klieren.	262
Gaten van 't Bekkeneel.	
Gebruik der aanwassen in de oude.	15
_____ kinderen.	ibid.
_____ der Darmen.	80
_____ van de Milt.	280
_____ van de Lever, Gal blaas, en van de Gal.	91
t Gebruik der klieren is onzeker.	260
Geledingen of gewrigten der Beenderen.	52
Gemeene bekleetzelen des Menschelyken ligchaams.	57
_____ Gallyder of Gal-buis.	89
_____ Vlies der Spieren.	67
Geneeskundige Ontleeding.	1
Gestreepte Ligchamen.	159
Godsgeleerde Ontleeding.	3
Groote slag-ader.	189
Groot klap-vlies der Herzenen.	161
t Groote gat van 't Agterhoofts been.	20

H.

Hairen.	10 en 62
Hals, als 't derde deel der Tronk.	148
_____ deszelfs uiterlyke Deelen.	7
_____ moet niet overgeslagen, of onder andere deelen gerekent worden.	149
Hanekams wyze uitwas van 't Zeebeen.	21
_____ Darmbeen.	37
_____ Schouderblad.	39
Hart.	141
_____ deszelfs gedaante.	142
_____ Vaten.	ibid.
_____ Zenuwen.	ibid.
_____ Oortjes.	ibid.
_____ Holligheden.	ibid.
_____ Middelschor.	ibid.
_____ Vleesagtigheden, of Pylaartjes.	143
_____ Klap-vliczer.	ibid.
_____ Vezelen.	144
_____ Gebruik.	ibid.
Harte-zakje.	145
_____ deszelfs groote.	ibid.
_____ Vaten.	ibid.
_____ Zenuwen.	ibid.
_____ Watervaten van <i>Cowperus</i> .	ibid.
_____ Vogt.	ibid.
_____ gebruik.	ibid.
't Harde Herzen-vlies.	152
_____ deszelfs Boezemhollen.	153
_____ eigene, en Spieragtige beweging volgens <i>Pacchionus</i> .	154
_____ gebruik.	ibid.
Herzenen.	157
_____ deszelfs maakzel, volgens <i>Bidlo</i> , <i>Malpighius</i> , <i>Ruyfch</i> , <i>Bergerus</i> , <i>Vieusenilis</i> .	158
_____ deszelfs Vaten, als ook dezze	
_____ van 't lange Herzen-merg.	163
_____ deszelfs gebruik.	ibid.
Herzen-	

Herzen-vliezen. 15
 ————— groeven. 158
 ————— zenuwen. 197
 Heup-aderen. 195
 Heups-flag-ader. 192
 Heilige ader. 195
 ————— slag ader. 192
 Heilig been. 33
 Hiel, of Verzen-been. 48
 Hoe veelderlei de Ontleedkonst is. 4
 Hoe 't bloed omloopt, in een Vrucht
 nog in de Lyfmoeder beslooten zyn-
 de. 144
 Hoofd en deszelfs uiterlyke deelen. 7
 Hoofd of Werelt-drager. 31
 Hoofd der Roeden. 105
 Hoofd-ader. 195
 Hoofd-hairen. 62
 Hoofd, als 't vierde deel van de Tronk,
 150
 ————— deszelfs houdende deelen.
 151
 ————— ————— gehoudene deelen.
 152
 Hoorenvlies van 't oog. 169
 Hoorens der Lyfmoeder in de Vier-
 voetige Gediertens. 119
 Holligheden. 15
 ————— niet dienende tot de Ge-
 leding. 16
 Holle, of Spongiagtige lichamen.
 105
 ————— ————— van de Kitten-
 laar. 109
 ————— ————— van 't Voor-
 hoofts-been. 17
 ————— ————— kake-
 been. 23
 ————— ————— ————— Wigge-
 been. 20
 't Hol-agtige Ligchaam, van de Scheede
 der Lyfmoeder. 113
 ————— van *Higmorus*. 100
 Holligheid des Heupe-beens word te
 gelyk zamen gesteld, uit het Heu-
 pe-, Schaam- en Darm been. 36
 ————— 't gebruik en de insnyding
 deszelfs. 37
 Holle- of Hol-ader. 193
 Huid. 61
 Muidvlies, of Spieragtig vlies der
 Ballen. 99
 Huits-klieren. 244 en 266
 ————— klieren, worden 'er nauwelyks
 gevonden. 62 en 273

Huits-Wormen, 273

I.

I N de Kinderen zyn de Beenderen des
 Bekkeneels niet geheel volmaakt,
 en hebben ook nog geen naden. 21
 In- en uitwendige Dey-flag-ader. 193
 Inleiding. 53
 Inplanting van de Gezigt-zenuw. 290
 Inwendige Speen slag-ader. 192
 ————— krop-ader. 194
 Inzigten der Ontleedkonst. 3 en 4
 't Juk-agtige gat van 't Bekkeneel. 27

K.

K Aak-beenderen. 22
 ————— derzelver lengte. *ibid.*
 Kamers van 't Oog. 170
 Kapsgewyze kuil, in welk de zydelyke
 groef van 't harde Herzenvlies. 18
 Karteldarm. 77
 Kassen der Tandén. 25
 Karrols-gewyze geleding. 53
 Keel-klieren, of Amandelen. 178
 Keel, of Slokdarm. 146
 ————— 't gebruik deszelfs.
 148
 Kin. 24
 Kittelaar, of Roede der Vrouwen.
 109
 Kleine Arm-pyps slag-ader. 191
 Klier wat het is. 10 en 251
 ————— van *Littrius*. 108
 ————— waar van daan zyn naam. 242
 ————— deszelve bepaling is zeer moeye-
 lyk. *ibid.*
 ————— ————— daarom van
 veele overgeflagén. *ibid.*
 ————— deszels gestalte. 251
 ————— wat men daar voor moet hou-
 den. 252
 ————— ————— ————— ————— niet moet
 houden. *ibid.*
 ————— verscheidentheden der zelve.
 253
 Klieren

R E G I S T E R.

ieren waarom de Ballen, en Opperklootjes van deze worden onderscheiden.	263	Knie-schyf.	45
— op deszelfs (geftalte) heeft <i>Hippocrates</i> ook gezien.	268	— beens-ader.	195
— van <i>Haverns</i> of Slym-klieren genaamt.	265	Knokkels.	15
— — <i>Nak.</i>	173	Koninklyke Ader.	191
— — 't Darmscheil.	81	Koort van de Trommel.	184 en 198
— der Lendenen.	261	Koortjes van <i>Willis.</i>	154
— — kaken.	172	Koot, of Enkel.	48
ieren der Waterlyders van <i>Morgagnius.</i>	253	Kraak-beenderen.	55
— van 't Agterhoofr.	258	Kraak-been wat het is.	10 en 56
— van <i>Tyfo</i> , ruikende genaamt.	104	Krakebeens vereeniging.	54
— waar zy 't aldermeest te zien zyn.	263	Kragt van eenige Beentjes tuffchen de Winkel en Pylnaat.	21
— van de Slokdarm.	148 en 258	Krans van de Borst.	129
— — <i>Pacchionus</i> die rond zyn.	154 en 255	Kroon der Roede, of van deszelfs Hoofr.	106
— — 't Verhemelte.	173	Kroon-flag ader van 't hert.	189
— — 't Herte-zakje, Buikvlies, en Borstvlies, of deze in de gezonde stand gevonden worden.	274	Krop van de Maag.	73
— — <i>Peyerus.</i>	79	Kuil, wat 't betekent.	16
— in de Teeldeelen der Mannen.	262	Kuit-ader.	195
— — — — — Vrouwen.	263	— been.	47
— — — — — der Nieren.	281	— slag ader.	193
— van <i>Cowper.</i>	282	Kwyl-klieren.	172
— — deze in 't byzonder.	255		
— — de Buik.	261		
— — Ledematen.	265		
— — Kaak.	173		
— — Nek.	258		
— of zy een Nest van Wormen zyn.	260		
— van de Nek en een Geneeskundige waarneming (welke wel dient aangemerkt te worden) van deze.	260		
— van de Liefen.	265		
— — <i>Brunnerus.</i>	76 en 79		
— — <i>Havernus.</i>	265		
— — <i>Cowperus.</i>	107, 262 en 282		
— — 't Strotte-klapje.	141 en 258		
— — binnen in 't Bekkeneel.	255		
— van 't Strottenhoofr, Lugtpyp en Slokdarm.	258		
Knie.	8		
— buigs slag-ader.	193		

L.

L Am-vlies.	120
Lel.	178
Lendens slag-ader.	192
Lever.	88
— deszelfs zwaarte in een Mensch.	88
— ader.	194
— aderen.	195
— klieren.	262
Lid, of gewrigt.	53
't Ligchaam van <i>Higmorens.</i>	100
Linker Zaad-ader.	195
Lippen.	174
Long-ader.	193 en 284
Longe.	138
Longe-pyps-ader.	193
— pyps klieren.	139 en 159
— pyps-slag-ader van <i>Ruyfch.</i>	139 en 101
Long-slag-ader.	138 en 188
Lofle geleding.	53
Lugt-ader, Lugt-pyp, of Longe-pyp.	139
Lyf moeder.	113
— 't gebruik deszelfs.	119

R E G I S T E R

M.

M Aag.	73
— slag-ader.	74 en 191
— nets slag-ader.	192
Mam-ader.	194
— slag-ader.	190
Maagde-vlies.	111 en 282
Maakzel der Darmen.	78
Meerdaantige, of organyke deelen.	8
Merg der Beenderen.	55
Middelen van de Ontleding.	2
't Middel boven buiks-ryk.	8
— rift.	135
— schot.	132
Middel-schot-ader.	193
— schots-slag-ader.	132 en 190
Milt.	92
— ader.	194
— klieren.	93 en 262
— gene in de zelfstandig- heid deszelfs.	280
— slag-ader.	92 en 192
Moeder-ader.	195
— kock.	121
— navels.	ibid.
Mond.	7

N.

N Aden des Bekkeneels.	21
Nagels.	10 en 64
Na-hand.	43
— voet.	49
Navel-varen.	122
— streng.	124
— slag-ader.	122 en 193
— waarom twee Slag-aderen heeft, en niet een.	123
Nek-klieren.	258
Net.	72
— slag-ader.	191
't Netgelyke vlies van 't Oog.	169 en 288
— wyze ligchaam, of Huitsnet, van <i>Malpighius</i> .	60
Netwyze vlegting.	158
Nierdrosjes.	95

Nieren.	93
Nier-klieren.	95
— of uitzuig-aderen.	195
Nieuwe Ontleedkundige Schryvers.	2
Nieuwste derzelve.	ibid.
Nugteren Darm.	76
Nuttigheid van de Ontleedkonst.	5

O.

O Mgewonden Darm.	96
Omloop van 't Bloed in de Vrugt.	144
Om zekere gestalte of gedaante heb- ben de Ouden zekere Deelen van ons Ligchaam klieren genaamt.	150
Onder buiks-ader.	195
— buiks slag-ader.	192
— sleutel beens-ader.	194
Onderscheid der Beenderen.	33
Onderfleutel-beens slag-ader.	190
Onderste kakebeen.	24
— uitsteekzels.	44
— middelrifstige-aderen.	195
— slag-ader.	191
— tusschenribbige slag-ader.	ibid.
Onderwerp der Ontleedkonst.	2
't Ongelyke gat van 't Bekkeneel.	26
Ongenaamde Beenderen, als Darm-, Heup- en Schaam-been.	36
Ongenaamde of Traan-klier.	169 en 256
Ongepaarde-ader.	193
Ontleedkundige Schryvers.	2
— werktuigen.	5
Ooghairen.	168
Oog-hollen.	24
Oor-klieren.	172
Ooren.	101
Oorschulp wat 't is.	182
Oorsmeers klieren van <i>Duverny</i> .	183
Oortjes van 't hert.	142
Opening van <i>Rivinius</i> in 't Trommel- vlies.	290
Opperhuid.	58
— deszelfs voortbrenging.	272
Opperklootjes.	101
— haar gebruik.	ibid.
Opper buiks, schaam-, en spier-aderen.	195
Opper	

R E G I S T E R.

opper en onderfte Darm-scheils slag-ader.	9
———— Middelrifts slag-ader.	190 en 191
———— Spier-ader.	194
———— Middelrifstige-ader.	194
———— slag-ader.	190
———— Tuffchenribbige-ader.	194
———— slag-ader.	190
opfchortende Spier, of Opligter van de Bal.	100 en 232
ovale, of Eironde opening, of venster.	19 en 185
Ovale gat van 't Bekkeneel.	26
oxel.	8
oxel ader.	194
———— klieren.	189
———— slag-ader.	190

P.

P Aardeftaart.	165
Pers van <i>Herophilus</i> .	154
Pis lyders.	96
———— hun Vaten.	97
———— 't gebruik derzelve. <i>ibid</i>	
Pis of wortt vlies	120
plaatzing der deelen in de Borft.	133
———— der Vrugt in de Lyfmoeder.	154
poort ader.	195
Punt der Hertts.	162
———— van de Nagel.	64
Pylaartjes, of vleesagtigheden des Hertts.	143

R.

Ribben.	34
———— zelfftandigheid derzeiver.	35
———— derzelve Deelen. <i>ibid</i> .	
Ring, of doorbooring van de Buik.	68
Ringen van de Logt pyp.	141
Roede.	104
———— Bynamingen dezelfs.	<i>ibid</i> .

Roede 't gebruik dezelfs.	108
Rokke der Darmen.	78
Ronde Klieren.	254
———— opening of venster.	19 en 185
Rugge-graat.	30
Rugge-merg.	164
———— dezelfs Vaten en gebruik.	165
Rug van de Wand.	43
———— Voet.	47

S.

S Amenvricting der Boenderen.	53
Samengeftelde of opgehoopte Adieren.	254
Schaam-slag-ader.	193
Scheen been.	64
Scheen slag-ader.	193
Scheeps- of Boots-beentje.	48
Schelp- of Slak-been.	19 en 168
Schouder-blad.	38
Schouder, of Armbeen.	39
Schryf pen der Herzenen.	162
Selfftandigheid der Beenderen.	12
Slaap-beenderen.	38
Slag-ader.	9 en 188
———— dezelfs Getal, Afbeeldzel en Maakzel.	188 en 189
Slag- en aderlyke Ring van 't Oog.	170. en Aanm. 22
Slag-aders van 't Vet.	192
Sleutel been.	39
Slok-darms Slag-ader.	191
Slym klier der Herzenen.	166
———— dezelfs gebruik.	167
Smer-klieren van <i>Meybomius</i> .	168
———— — <i>Valsalva</i> .	182
Smeer word in een Mensch niet onderftelt.	66
Snippe-hoof, waar geplaatst.	103
Sny, Honis, of Oog-, Maal- en Wysheids Tand.	25
Spanning.	205
Spier.	9 en 203
———— dezelfs befchtyving.	<i>ibid</i> .
———— — verdeling.	<i>ibid</i> .
———— — werking.	204
———— — verfcheidentheid van	
Vezels.	205
———— dierlyke, natuurlyke	
en gemengde beweging.	<i>ibid</i> .
———— Spier	Spier

R E G I S T E R

Spier waar van daan deszelfs naam.	206
— van de Bal	232
— of eigene Spier van de kleine Toon.	241
Spieren van de Huit des Bekkencels.	206
— der Wynbrauwen,	207
— der Oogleden.	ibid.
— der Oogen.	208
— der Lippen.	210
— van het uiterlyke Oor.	209
— van het inwendige Oor.	210
— de Neus.	211
— Onderkaak.	212
— van het Tonge-been.	213
— de Tong.	ibid.
— het Strottenhoofd.	214
— — Keelgat.	215
— de Lel.	216
— het Hoofd.	217
— des Hals.	218
— van <i>Comperus</i> .	220
— van het Schouderblad.	220
— de Adembaling.	221
— de Rug en Lendenen.	223
— van de Buik.	67
— van den Arm.	224
— Onder of Voor-arm.	226
— de kleine Elle-pyp.	ibid.
— voorhand.	217
Palm-Spiere genaamt.	228
der Vingeren.	ibid.
of eigene Spieren van den Duim.	230
— van de Wys-vinger.	231
— Oor vinger.	ibid.
— Roede.	232
— Pisweg.	ibid.
— den Aars.	233
— het Staart been.	234
— de Blaas.	ibid.
— Scheede der Lyfmoeder.	ibid.
— Dye.	235
— Scheen.	237
— Voor-voet.	238
— Toonen.	239
— groote Toon.	240
Spier slag-aders van den Hals.	190
't Spinne-webs Vlies der Herzene.	155
— van 't Christiflyne en Glasagtige Ligchaam.	171

Staart-been.	34
Steunzel van 't Hert.	142
Strotten-hoofd.	240
— klapje.	ibid.
Strot klieren.	258
Strots schilt-gelyke Klier.	256
— — — — — wat den	
Autheur daar in heeft waargenomen.	257
Swarte Galdoosjes.	95
Swarte Gal slag-der.	192

T.

T Aarling-beentje.	48 en 173
Tanden.	25
Tandvlees.	175
Tien paar Herzen-zenuwen.	161
Toonen.	49
Tong.	175
Tong-riem.	ibid.
— — — — — deszelfs gebruik.	177
Tongebeen.	29
Tong-klieren.	173
Twaalf vingerigen Darm.	75
Trompetten van <i>Fallopins</i> .	118 en 283

U.

Uyt en inwendige Schouder-blatslag-ader.	190
Uyt en inwendige Slaap slag-ader.	189
Uitlozende nieuwe Buizen van <i>Vesicellonius</i> .	148 en 284
— Buizen der Zaad-blaasjes.	281
Uitschietent Vat.	102
Uitsteekzels, of Ledematen.	38
Uitzuig- en Nier slag ader.	94 en 192
Uiterlyke benamingen en verdeelingen van 't Menschelyke ligchaam.	7
Uiterlyke Mam of Borst slag-ader.	191
Uiterste hand.	43
Uitwas, of Apophysis.	13
— — — — — gebruik derzelve.	14
Uitwendige Speen slag ader.	192

R E G I S T E R.

V.

Vaatagtige en Klieragtige moet men onderscheiden.	248
Van de Borst-klier.	258
Klieragtige zelfstandigheid van de Lever.	278
Gaten des Hoofst.	19
Bekkeneels.	26
inwendige Gaten des Bekkeneels.	ibid.
uitwendige gaten des Bekkeneels.	27
Gaten der Opper- en Onderkaak.	28
Botst.	34 en 128
Borsten.	129
Smaak.	187
het Been of Schaan.	46
Waten van 't Net.	72
de Maag.	74
der Darmen.	79
van 't Darm-scheil.	81
de Alvees klier.	86
der Lever.	88
Milt.	92
Nieren.	94
Voortelende deelen der Mannen.	100
Opper-klootjes.	101
Roede.	108
van 't Middel-rist.	136
Verdeeling van de gehoor-zenuw van <i>Simoncellius</i> .	293
Verdeeling van de Ontleedkonst.	11
Verhemelte.	175
't Verlengde Herzenmerg.	161
Vershil van 't wateragtige Vogt in 't Oog.	285
Verzamelde of opgehoopte Klieren der Darmen.	79 en 255
Vezelen.	9
Vet.	65
Vet-klieren.	272
Vingeren.	43
Vleesagtige Pees, of Bandagtige zamenvoeging.	54
zamenvoeging.	ibid.
Vlees-befchryving.	57

Vleizig Vlies.	67
Vlocibare, of behoudene Deelen.	11
Voor-arm.	40
Voorhoofst-been.	17
Voor-hand.	40
Voet.	47
Voorstanders.	103
Voortbrenging van de Opperhuid.	272
Voort-teelende deelen der Mannen.	99
gebruik der zelve.	101
Vrouwen.	109
Voorwerp van de Ontleeding.	1
Been-kenning.	11
Vrugt en deszelfs byzonderheden.	119
deszelfs voeding.	124 en 284
deszelfs plaatzing in de Lyfmoeder.	125
deszelfs Verlossing.	126
merkwaardige verscheidentheden tusschen deze en een Volwasfene.	126

W.

Waarneemingen van de Melkvaten des menschelyken ligchaams door den Autheur waargenomen.	275
Waarom zekere deelen Klieren genaamt zyn.	249
men tot de gestalte in de Klieren syn toevlugt moet nemen.	251
Wandbeenderen.	17
Wat de Ontleeding is.	1
Wat door de Ouden, Klieren genaamt zyn.	249
Wat een Slag-ader is.	9
Ader is.	ibid.
Zenuwen zyn.	ibid.
Vliezen zyn.	ibid.
Rokken zyn.	ibid.
Banden zyn.	ibid.
Spieren zyn.	ibid.
Pezen zyn.	ibid.
Wat 't Vet is.	10
't Merig is.	ibid.
Water-vaten en Melk-vaten zyn.	ibid.
W 2	Wat

R E G I S T E R.

Wat uitlozende Buizen zyn.	ibid.
— Beenderen zyn.	ibid.
— Kraakbeen is.	ibid.
— 'er is aan te merken in 't Bekke- neel.	16
Water blaas.	97
— — — — — deszelfs Vaten.	98
— — — — — gebruik.	ibid.
— klier van de Milt.	93
— vaten.	84 en 277
— weg.	99
— — — — — der Roede.	106
Wederzydse invoeging.	53
Werktuigen der Ontleed-Kunst,	5
— — — — — Smaak en Spraak.	172
— — — — — van 't Gezigt.	167
Werktuig der Reuk.	178
— — — — — des Gehoorts.	182
— — — — — van 't Gevoel.	187
Wervelbeenderen.	30
— — — — — des Hals.	31
— — — — — van de Rug of Borst.	32
— — — — — der Lendenen.	ibid.
Wervelbeens of Nek-flag-ader.	190
Wyngaarts Rank, of spitswyze Lig- haam.	100

Z.

Zaadbeenderen.	49 en 269
Zaadblaasjes.	102
Zaad-flag-ader.	100 en 115
't Zamenstel der Beenderen, benevens der zelve soorten.	53 en 54
Zamenwerkende en tegenwerkende Spieren.	204
Zamenwrigting der Beenderen.	53
— — — — — leeding.	54
Zeef-been, 't agtste Been van 't Bek- keneel.	20
Zenuwen.	9 en 196
— — — — — des Lenden-mergs.	199
— — — — — deszelfs maakzel.	201
— — — — — of zy hol zyn, en eenig vogt bevatten?	202
— — — — — datze hol zyn, en een vogt in haar bevatten, word door den Schryver geleerdelyk bevestigt.	ibid.
— — — — — deszelfs gebruik.	203

Einde van 't Register.

Eenige

DRUK-FOUTEN.

Die den bescheidene Lezer op zyn plaats gelieft te verbeteren.

Bladz. 7. *Regel* 14. zullen wy hier optellen, *Leest*, hier zullen optellen.

Bladz. 9. *regel* 21 en 22. *leest*, gelyk als die Been-agtige, andere wecker in de andere deelen.

Bladz. 20. *regel* 2 tot 5, *leest*, de Pezen zyn derzelver witte, verlengde, vastere en taye deelen hun uiteindens meest uitmakende.

— *regel* 10. heel dunne heldere: *leest*, fyne doorschynende Buisjes.

— *regel* 17. *leest*, de uitlozende Buizen worden genaamt die Pypen, welke het Vogt, in zekere Klieren en andere Ingewanden afgescheiden, ontfangen en in de toegeschikte plaatzen uitloozen.

— *regel* 30. *leest*, vingeren der Honden en Toonen der Voeten.

Bladz. 12. *regel* 23. naarlatende, *leest*, latende.

— *regel* 25. hier om bestaan zy, *leest*, zo dat zy bestaan.

Bladz. 14. *regel* 24. de voornaamste, *leest*, de voornaamste dingen.

Bladz. 15. *regel* 5. zy schynen, *leest*, schynen zy.

— *regel* 30. vallende, *leest*, vallen.

Bladz. 23. *regel* 3. gebruikt, *leest*, 't gebruik.

— *regel* 31. *leest*, zy matigen de koude van de ingeademde lugt, beletten de inglying van Beesjes in de Keel, en vermeerderen de uitspanning van 't Slym-vlies.

Bladz. 29. *regel* 27. *leest*, dit Been dient aan de Tong.

Bladz. 32. *regel* 19 en 20, *leest*, de zeer lange en neergeboogene doorn-agtige Uitwassen.

D R U K - F O U T E N.

- Bladz. 33. *regel 31. leeft*, groote Endeldarms, Blaas, Voortteelende deelen, Scheen- en Heup-zenuwen door.
- Bladz. 34. *regel 12 en 14 leeft* word buitenwaarts gebogen.
- Bladz. 36. *regel 6 en 7. dikwils is het gespleeten, leeft, dikwils gespleeten.*
- Bladz. 39. *regel 3 leeft*, twee Randen. *regel 4 de voorste.*
- Bladz. 58. *regel 32. leeft*, van welke het gelyk als een deel is.
- Bladz. 62. *regel 26. leeft*, die ook te gelyk dient.
- Bladz. 73. *regel 9. schrapt uit, zy.*
- Bladz. 74. *regel 9. leeft*, alleen een.
- Bladz. 76. *regel 25. leeft*, de Twaalf-vingerige, also genaamt naar de lengte van Twaalf-vingeren.
- -- *regel 3. leeft*, rokken.
- Bladz. 77. *regel 17. leeft*, in de Hoenderen, enz. zynder twee zulke aanhangzels, en in veele Vissen nog meenigvaldiger.
- -- *regel 27. leeft*, zyn langte overtreft zoimtyds nauwlyks vyf, dog by wylen wel zeven spannen.
- Bladz. 77. *regel 33. schrapt uit, deze.*
- -- *regel 34. leeft*, de plooyen.
- Bladz. 78. *regel 2 schrapt uit, zy.*
- -- *regel 4. leeft*, den Endeldarm word regte Darm genaamt.
- -- *regel 21. leeft*, vertraagt worden.
- Bladz. 83. *regel 29. leeft*, also komen te gelyk de Chylbak, Melk-vaten en Watervaten heel klaar te voorschyn.
- Bladz. 116. *regel 23. leeft*, Eyer-nesten.
- Bladz. 127. *regel 12. leeft*, in 't hert zyn 't ovale Gat, tusschen 't regter en linker Oor, en de Slag-aderlyke Buis, tusschen de Long slag-ader, en de groote Slag-ader open.

De andere ingeslovene en Letter-fouten gelieft den naarrigen Lezer op zyn plaats ook te veranderen.

B E R I G T

A A N D E N

BOEKBINDER,

Om de Platen op zyn plaats
te voegen.

- De eerste Plaat , agter deszelfs
Uitlegging. pag. 304
- De tweede agter deszelfs Uitleg-
legging. 306
- De derde agter deszelfs Uitleg-
ging. 310
- De vierde agter deszelfs Uitleg-
ging. 314

B E R I C H T

V A N D E N

B O E K B I N D E R

Om de Plaat en op zijn plaats

te voegen.

e eerste Plaat, agter dezelfde
Uitlegging. 304

e tweede agter dezelfde
legging. 306

e derde agter dezelfde
ging. 310

e vierde agter dezelfde
ging. 314

